

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Mynster, J. P.; af J. P. Mynster.

Titel | Title:

Prædikener holdte i Aarene 1851 og 1852.

Udgivet år og sted | Publication time and place: København : Gyldendal, 1853

Fysiske størrelse | Physical extent:

302 s.

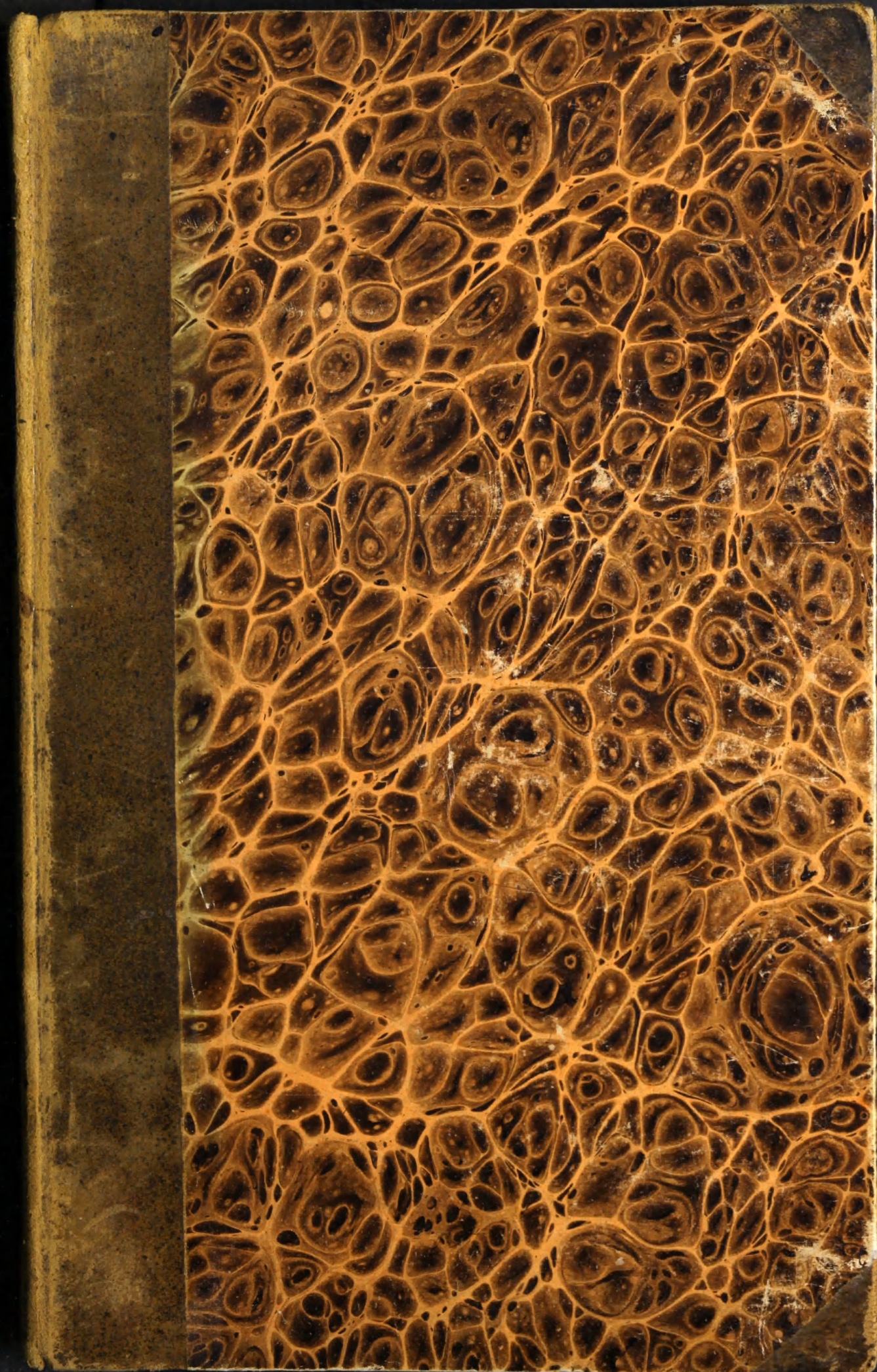
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

~~6777~~

67, - 60.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 6 8°

1 1 06 0 8 03192 5

+ Rex

Prædikener

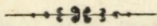
holdte

i Mærene 1851 og 1852

af

Dr. S. P. Mynster,

Biskop over Siellands Stift, Kongelig Confessionarius.

København.

Den Gyldendalste Boghandlings Forlag.

Thieles Bogtrykkerie.

1853.

Historischer

Abhandlung

über die Geschichte der Stadt

von Dr. J. J. Müller

in der Stadt

1825

Leipzig

Verlag von C. Neumann, Neudamm

1825

I n d h o l d.

Prædikener holdte i Maret 1851.

	Side
I. Et kristeligt Livs Skionhed. Paa anden Søndag efter Hellig-Tre-Kongers Dag	3.
II. Guds Aabenbaring i Christo. Paa Fastelavns-Søndag	17.
III. See dette Menneske! Paa fjerde Mandag i Fasten . . .	32.
IV. Kristus døde for vore Synder. Paa Palme-Søndag . . .	45.
V. Bore Dage ere som en Skygge paa Jorden. Paa første Paasfedag	62.
VI. Gen Hiord, een Hyrde. Paa anden Søndag efter Paasfe	77.
VII. Betydningen af det Ord: „Jeg vil leve et kristeligt Liv.“ Paa anden Søndag efter Trinitatis	92.
VIII. Hvilke ere Fredens Born? Paa tiende Søndag efter Trinitatis	106.
IX. Det kristelige Menighedsliv. Paa syttende Søndag efter Trinitatis	121.
X. Det kristelige Folkeliv. Paa treogtyvende Søndag efter Trinitatis	136.
XI. Vor Herres Jesu Christi Naade, og Guds Kierlighed, og den Hellige Aands Samfund være med os Alle! Paa første Juledag (1850).	151.
XII. Jeg seer Himlene aabne, og Jesum staaende ved Guds høire Haand. Paa St. Stephans Dag	166.

Prædikener holdte i Maret 1852.

XIII. De tvende Troens Ord i Dagens Evangelium. Paa tredie Søndag efter Hellig-Tre-Kongers Dag	181.
XIV. Han er regnet blandt Misdædere. Paa anden Mandag i Fasten	194.

XV.	Er du Kristus, den levende Guds Søn? Paa Midfaste- Søndag	206.
XVI.	Vor evangeliske Folkkirke. Paa anden Søndag efter Paaften	220.
XVII.	Hvi staae I og see op til Himmelen? Paa Christi Himmelfarts-Dag	234.
XVIII.	Jesus græder over Jerusalem. Paa tiende Søndag efter Trinitatis	248.
XIX.	Menneskets Endeligt. Paa sextende Søndag efter Trinitatis.	261.
XX.	Den Frihed, hvormed Kristus har frigiort os. Ved Rigsdagens Aabning	274.
XXI.	Kirkeforbedringens dobbelte Hensigt. Paa Alle-Helgens-Dag	288.

Prædikener

holdte

i Aaret 1851.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

I.

Et christeligt Livs Skionhed.

Paa anden Søndag efter Hellig-Tre-Kongers Dag.

I mange forskellige Følelser bevæges Hjertet i vort Bryst; Herre vor Gud, lad den Følelse altid være levende i os, som forener os med dig! I mange Krumninger slynger sig Livets Vei; lad os altid beholde det samme Maal for Die, at vi ikke forvildes, og ikke forsale! I alle vore Arbeider lad os stræbe at udrette din Gierning, i alle de Skiebner, hvori vi forsøges, lad os erkiende din Førelse, saa at al Livets Mangfoldighed dog maa samle sig i det Ene, at vi vinde Borgerret i dit Rige! Amen!

Epistel: Rom. 12, 6—16.

„Af deres Frugter skulle I kiende dem. Kan man og sanke Biindruer af Torne eller Figen af Tidsler? Hvert godt Træ bærer gode Frugter, men et raaddent Træ bærer onde Frugter“¹⁾. Andægtige Tilhørere! efterat Apostelen i alt det Foregaaende af sin Skrivelse til den romerske Menighed havde søgt at lægge og befæste den christelige Troes

¹⁾ Matth. 7, 16. 17.

Grund, gaaer han over til, som vi nu have hørt, at skildre denne Troes Frugter; og hvordan maatte da det Træ være, af hvilket saadanne Frugter fremgik! Ligesom jo Apostelen selv sikkert var brændende i Aanden, da disse Formaninger strømmede over hans Læber, saaledes maa ogsaa Hiertet brænde i Enhver, som hører dem med Andagt; kan Noget være ønskeligere, end at det Træ maa plantes, vore, udbrede sig i Verden, som bærer saadanne Frugter? Plei det hellige Træ, som du formaaer det, i Menigheden, i dit Huus, i den hele Kreds, hvori du virker; men fremfor Alt plant dets Spire i dit eget Hjerte, og plei den, og nær den, at den maa vore ud over Alt, hvad der vil gvoele den, thi, som Roden er, saaledes vorde Grenene, som Træet, saaledes Frugterne.

Det er et Indblik i sit eget Hjerte, Apostelen her aabner os, hans Mund var i denne Time opladt, hans Hjerte udvidet, og hvilken Rigdom af Skiont og Godt boede dog i dette Hjerte! Naar vi agte paa hans Tale, naar vi ret optage den i vort Underste, da fornemme vi vel, at vi ikke høre en Mand, som har fulgt snildt opspundne Fabler, hvem falske Lærere have ledet paa Bildspor, ikke en sværmerisk Grubler, hvem maaskee — som hiin Verdensmand sagde om ham — den megen Lærdom havde giort rasende¹⁾; nei, han talede sande og betænksomme Ord, han løb, ikke som paa det Uvisse, fegtede som Den, der ikke slog i Veiret²⁾; han kunde med al Ret kalde sig en Folkenes Lærer i Tro og Sandhed³⁾. Men naar du da har betragtet, har beundret den store Apostel, er det da nok, naar du siger: Ja, saadan var han, men

1) Ap. G. 26, 24. 25.

2) 1 Kor. 9, 26.

3) 1 Tim. 2, 7.

som denne hellige Mand vorder jeg aldrig? Bisselig ville vi ikke tænke saa høit om os selv, at vi mene, vi kunde sætte os ved hans Side. Alle ere ikke bestiftede til at være Apostler eller Propheter eller Lærere, eller til at gjøre kraftige Gierninger¹⁾, men Alle ere vi kaldte til at være Apostelens Efterfølgere, som han var Christi²⁾.

Men naar vi da stræbe herefter, og vi derved saa ideligen erfare vor Skrøbelighed, da kan det være os til Trost og Opmuntring, naar vi betænke Apostelens egen Bekiendelse: „Ikke at jeg har allerede grebet det, eller er allerede fuldkommen, men jeg jager derefter, om jeg dog kan gribe det“³⁾. Det Første kan du let sige efter, at du endnu ikke er fuldkommen, men lad det Andet ogsaa worde Sandhed, at du jager derefter, at du glemmer, hvad der er bagved, og rækker efter Det, som er foran. Dersom du da fornemmer, at du er lunken i din Iver, efterladet til Det, du skulde gjøre, at du ikke tiener Herren, men Verden og dens Lyster, at din Kierlighed saa ofte kun er et paataget Bæsen, at du maaskee gjør Barmhiertighed, men kun ligesom tvungen, uden Glæde, at du i Trængslen er uden Taalmodighed, at Haabet er udsuft, og saa fremdeles, da lad det ikke blive derved, men ræk efter Det, som er foran, jag efter den Fuldkommenhed, du endnu ikke har naaet, og, varagtig i Bonnen, søge du dertil Hielp fra det Høie.

Hertil skulle vi i vore Andagtstimer opmuntre os, og nu kunde vi tage enhver af Apostelens Formaninger for os, thi enhver af dem er riig nok til at fylde vor Betragtning; men

¹⁾ 1 Kor. 12, 19.

²⁾ 1 Kor. 11, 1.

³⁾ Phil. 3, 12.

denne Gang ville vi stræbe at sammenfatte det Hele, idet vi efter vor Texts Anviisning forsøge at skildre

et christeligt Livs Skionhed.

Gud give os Blisdom til at forstaae, hvad der er hans gode og velbehagelige og fuldkomne Villie, og da Kraft til at gjøre derefter, til at fremstille os selv som et levende, helligt, Gud velbehageligt Dffer¹⁾.

En hedenst Blis har sagt, at Dydens Skionhed er saadan, at, dersom den kunde sees af legemlige Dine, vilde den drage Alle til sig. Kun eengang er den saaledes i sin Fuldkommenhed seet paa Jorden, i det høie Forbillede, som staaer over os Alle, i den ene Hellige blandt dem, der ere fødte af Qvinder, i Ham, som ikke havde gjort Synd, i hvis Mund der ikke fandtes Svig²⁾, som i Ordets fuldeste Betydning kunde sige, at han havde fuldkommet den Gierning, som Faderen havde givet ham at gjøre³⁾; og det hellige Lys, som saaledes omstraalede hans hele Vandring, drog, i Forening med de livsalige Ord fra hans Mund, de Mange til ham, medens han saaes iblandt Menneffene, og derved drager han endnu, efterat han er ophoiet fra Jorden, Alle til sig⁴⁾, som have Sands for det Gode og Skionne. Han var og er Verdens Lys⁵⁾, men hvad der i ham fremstraalede i den fulde Glands, har dog ogsaa, skiondt i langt svagere Straaler, fremlyst i hans oprigtige Bekjenderes Vandel, og ikke mindre, end deres Ord, har deres Levnet udbredt deres Herres og Mesters Gode; Menneffene faae deres gode Gierninger, og

1) Rom. 12, 1. 2.

2) 1 Petr. 2, 22.

3) Joh. 17, 4.

4) Joh. 12, 32.

5) Joh. 8, 12.

ærede deres Fader, som er i Himlene, de saae dem i Striid og i Fred, i Ophoielse og Fornedrelse, de maatte erkende, at det var et skiont Liv, der udfoldede sig for deres Dine, og Skionheden har stedse Magt til at vinde Menneskenes Hjerter.

Vi kunne og skulle nu ikke udvikle det Begreb, vi forbinde med Ordet „Skionhed“, men saa meget tør vi dog sige, at, hvor der er Skionhed, der maa der være Genhed i Mangfoldighed. Naar du seer ud over den nøgne Hede, da er der Genhed, det er det samme Syn, der gientager sig for dit Die, hvor du seer hen, men du trættes derved, thi der er ingen Mangfoldighed; paa den anden Side, hvor en Mængde af Gienstande ere ligesom kastede mellem hverandre, hvor brogede Skikkelser trænge sig hid og did, men uden Orden og Sammenhæng, der er der Mangfoldighed, men vi forvirres derved, vi finde ikke Skionhed deri, thi der er ikke Genhed. Kun hvor en riig Fylde udbreder sig for os, men denne da samler sig til eet Billede, hvor der er ligesom een Siel i det Hele, kun der sige vi: Det er skiont.

Anvende vi dette paa det i Sandhed christelige Liv, da finde vi for det Første en Mangfoldighed af Bestræbelser og Arbejder. Thi lader os ikke mene, at det er saaledes, vi skulle søge det ene Fornødne, at vi intet Dre have for Livets øvrige Fordringer, for de Roster, hvormed det Embede, der blev os betroet, de Mennesker, blandt hvilke vort Sted blev os anvist, kalde ad os. Vel læse vi om hiin ærværdige Enke, at hun ikke veeg fra Templet, tienende Gud med Fasten og Beden Nat og Dag¹⁾. Men hun var en Enke, fire og fiiirfindsthye Aar gammel, hun havde ogsaa tilforn tient

¹⁾ Luk. 2, 36 ff.

Gud i Livets øvrige Idrætter; nu var den Tieneste til Ende, og hun skulde kun berede sig til det sidste, store Skridt; dog havde hun ikke afbrudt Forbindelsen med dem i Jerusalem, som forventede Forløsning. Det hører til Menneskelivets Skionhed, at der er en saadan Rigdom af Skikkelser, af Gvner, af Bestræbelse, naar kun denne Mangfoldighed vilde samle sig til eet Formaal, at det Hele kunde bestaae og blomstre. Gud dannede ikke Menneskene Alle ligesom efter een Form; see, hvorledes de færdes mellem hverandre af de forskiellige Stammer, med de forskiellige Tungemaal, Gamle og Unge, Mænd og Qvinder, og Hver af dem gav Gud det særegne Nafsyn, de særegne Gaver og Druvter, uddeelte Livets Rigdomme til dem; men hvor mangeslags endog Naadegaverne ere, siger dog Apostelen, at, ligesom vi have mange Lemmer paa eet Legeme, og alle Lemmer have ikke den samme Gierning, saaledes ere vi Mange dog eet Legeme i Christo¹⁾).

Men ogsaa i det enkelte Menneskes Liv, hvilken Mangfoldighed er der, eller bør der være, af Arbeider og Bestræbelse! Tænke vi først i Særdeleshed paa Herrens Apostler, da forestille vi os dem sædvanligen i Menighedens Forsamlinger, eller i de Enkeltes Huse, lærende, formanende, læggende Kirkens Grundvolde, eller byggende derpaa; men derfor kunne og skulle vi dog ikke forglemme, at Petrus blev kaldet fra Fistergarnet, og, hvor villigen han end hørte Herrens Kald, glemte han dog ikke, at der i hans Hiem vare de, han skulde forsørge; hans Huus stod endnu i Nærheden af den Sø, paa hvilken vi ideligen see ham at færdes,

1) Rom. 12, 5.

og endnu efter Herrens Opstandelse finde vi ham med sine Medbrodre udkastende Garnet¹⁾. Hvor stor var Afstanden mellem denne Gierning og den, at fange Mennesker, at vinde dem for Guds Rige²⁾; dog forenede disse Arbeider sig i den samme Mands Liv. Paulus har i sit Apostel-Embede arbeidet mere, end de Andre; dog vide vi, at han under denne sin Tjeneste tillige arbejdede med sine Hænder, for sig selv, og for dem, der vare med ham³⁾; han forfærdigede Telte⁴⁾, Pauluner, hvori de Reisende eller Krigerne kunde finde Ly for deres Legemer; og hvor forskiellige vare disse fra det Bauluum, hvori han indbød Menneskene at søge Tilflugt og Hvile for deres Sieler! Men ogsaa i hans større Bestilling, hvor forskielligt var hans Arbejde efter de forskiellige Steder, Tider, Mennesker, naar han saa ofte maatte omkøbe sin Køst⁵⁾, naar han maatte vorde Alt for Alle, paa det han dog kunde frelse Nogle⁶⁾. Ogsaa ethvert Menneske, om hans Plads end er langt lavere end de høie Apostlers, naar hans Alder er fremrykket, og han skuer tilbage over de svundne Aar, hvilken Mangfoldighed af Arbejder og Bestræbelser bliver han da vaer! Du havde den dig anviste Bestilling, maaskee flere efter hinanden, eller ved Siden af hinanden, og enhver skulde varetages, og i enhver af dem hvor mangeslags Ting gik igiennem dine Hænder; du havde dit Huus at forestaae, og skulde giøre det med Trost og Omhu, i Modgang og Medgang, som Tiderne bragte det med sig; dine Medborgere, dine Benner kaldte dig til Deeltagelse i mangehaande Anliggender, hvorfra du ikke kunde

1) Joh. 21, 3.

2) Luk. 5, 10.

3) Ap. G. 20, 34.

4) Ap. G. 18, 3.

5) Gal. 4, 20.

6) 1 Kor. 9, 22.

og burde undslaae dig; du førtes i mangehaande Forhold, af hvilke ethvert havde sin Fordring til dig.

Ja vel har Menneskelivet en stor Mangfoldighed, og derved kan det vorde riigt og skiont, af! men vorder det ingenlunde altid. Thi dersom du adspredes og forvirres ved de mange Ting, for hvilke du bekymrer dig, saa Livet farer hen uden Niemeed og Hensigt, kun følgende Diebliffets Tilskyndelse; dersom du i Dag vil, hvad du i Morgen fornægter, dersom dit Liv i dets forskiellige Tider og Forhold ingen Sammenhæng har uden derved, at du bærer det samme Navn, har den samme udvortes Skikkelse, men du dog til een Tiid, paa eet Sted er ligesom eet Menneske, og derefter et andet: hvor ulysteligt og uskiont vorder da dit Liv! Livet skal vel udvikle sig, det skal stedse vorde rigere paa Kundskab og al Erfaring, og derved skulle vi stedse vorde visere og bedre, men al Mangfoldigheden maa dog samle sig i en Genhed; der maa være faste Grundsætninger, som lede Mennesket giennem Tidens Strømme, giennem alle Afsværlinger stedse hen mod det samme Maal. — „Grundsætninger“, faste Regler, hvorefter vi søge at danne al vor Digten og Tragten, som vi anvende i alle vore Arbeider og Bestræbelser: hvor dyrebar en Sag ere dog disse, hvor uundværlige for Enhver, der vil føre sit Liv hæderligen og vel! Men skulle de virkelig fortjene deres Navn, skulle de følge os fra Tiid til Tiid, fra Arbeide til Arbeide, og Livet ligesom hvile paa dem, da maae vi ikke have valgt dem iblinde, ikke efter vor Lyst og hvad der syntes at være vor Fordeel, men efter hvad vi i vor Samvittighed erkiende at kunne og maatte gielde for alle Tider og alle Mennesker. Der ere Retfærdighedens Fordringer, dem skulle vi stille os klart for Die, dem skulle vi

med al den Forstand, Gud vil give, efter al den Erfaring, Livet bringer os, stræbe at anvende paa alle de forskiellige Arbejder, der paalægges os, i alle de forskiellige Forhold, hvori vi føres, saa at al Mangfoldighed maa samle sig i det Eine, at gjøre hvad der er Ret for Gud og Mennesker. — „For Gud“, thi derhen, for den høieste Domstoel, den høieste Dommer, føres vi stedse, i det vi i Sandhed og Oprigtighed beslitte os paa at gjøre, hvad Ret er. Det er godt og priseligt at kunne staae Mennesker til Ansvar, at kunne være rede til at retfærdiggjøre sig for dem; men Menneskenes Dom er vaklende og omskiftelig, de have saa ofte fornegtet Retfærdighed, hvad enten de fordømte eller frifandt; derfor siger Apostelen, at det kun er ham Lidet, at dømmes af en menneskelig Ret¹⁾. Hviere end denne staaer Samvittighedens Dom, men, skiondt Apostelen Intet vidste med sig selv, meente han sig dermed ikke retfærdiggjort, thi de Selvretfærdige have saa ofte blandet deres Egentierligheds Dom med Samvittighedens, og bedaaret og bedraget sig selv. Kun naar vi i Alvor og Sandhed sige: Herren er Den, som mig dommer, naar vi i vort Hjertes Oprigtighed sige, og atter sige, og aldrig blive trætte, aldrig mene, at vi have gjort nok, men under alle vore Forhold sige: Tal, Herre! din Tiener hører: da vil Herren ikke negte os Svar; og saaledes samler tilsidst Alt sig i Herrens Frygt; frygt Gud og hold hans Bud, thi det bør hvert Menneske at gjøre²⁾. Forestille vi os nu et Menneske, som, naar han har et Embede, tager vare paa Embedet, naar han staaer Noget for, gjør det med Flid, som i Alt, hvad der kommer ham for, har Afsty til det Onde og hænger fast

1) 1 Kor. 4, 3.

2) Præd. 12, 13.

ved det Gode, ikke lunket i sin Jær, men deri ikke følgende sine Lidenskaber, men tienende Herren; et Menneſte, ſom, hvor forſkielligt Udſeende endog hans Liv har i de forſkiellige Tider, til hvor forſkiellige Arbejder han endog kaldes, viſer ſig beſtelet af een Aand, tienende een Herre, ſeende op til den ene Gud, ſom er Alles Fader og Alles Dommer: da er Livet chriſteligt, og da er det et ſkiont Liv, thi al dets Mangfoldighed ſamlers ſig i Genhed.

Det er det udvortes Liv i Handlinger, i Arbejder og Beſtræbelſer, vi hidtil have ſkildret, men dette Liv gaaer frem af, bæres af det indre, kan ikke adſkilles derfra, thi, ſom Træet er, ſaadan maa Frugten vorde. Men lader os endnu kaſte et Blik paa dette indre Liv, Livet i Tanker og Følelſer. Thi levende ſkal Menneſtets Siel være, levende hans Hierte, og naar det er ſaa, hvilken Mangfoldighed rører ſig da derinde! Der ere Tanker, ſom ſtige op til Himmelen, og ſom ile ud over Jorden, Tanker, ſom ſænke ſig i det Forbigangnes Afgrund, og andre, ſom dvæle i det Nærværende, eller ſom forſøge at trænge ind bag det Tilkommendes Forhæng; der ere Tanker, ſom fæſte ſig paa alle Menneſkenes Gierninger, paa dem, vi ſelv ſkulle udrette, og dem, vi ſee Andre fuldbringe. Og ved alle diſſe Tanker og Foreſtillinger, hvor mange Følelſer trænge ſig giennem vort Hierte! Ak, det ſaa let, ofte ſaa heftigt, bevægede Menneſtehierte, ſnart ſvulmer det i en Lyſt, ſom det neppe kan rumme, og ſnart ſammenpreſſes det, ſom laae al Verden derpaa med ſin Tyngde; det oprøres af ſtarke Storme, og ligger atter roligt, ſom Søen, naar Bindene tie; det blufſer i Lidenſkabens Ild, det iſner i Livets vinterlige Tider. Og ſiger ikke, at ſun de milde, huſvalende Følelſer ſkulle vi nære, men hårde Hiertet

mod dem, der saare og smerte. Nei, dette Hierte, som slaaer i mit Bryst i saa forskiellige Slag, vil jeg ikke hærde, jeg vil ikke staae under Beirenes Omkiftninger som en følesløs Stotte, jeg vil fryde mig, naar Glædens Bæger bliver mig raft, og ikke anstille mig, som om Smertens ikke var bitter i min Mund; heller ikke vil jeg oplære mig til kun at føle det egne Bæ og Bel, og kalde, hvad der vederfares Andre, det Fremmede. Betragter kun Apostelens Formaninger i vor Text. Naar det hedder: „Haver Afsty til det Onde, og hænger fast ved det Gode“, og vi da see det Onde at gaae frem, ofte, som det synes, i en seierrig Gang, skulde det da ikke brænde i os? og atter, naar det Gode spirer og vorer og spreder sin Betsignelse trindt omkring, skulde da ikke Tafsiggelsens vederqvægende Taarer trænge sig frem i vort Die? „Antager Eder de Helliges Nødtørstighed, glæder Eder med de Glade, græder med de Grædende“: hvor mange, hvor forskiellige Følelser ere ikke sammentrængte i disse saa Ord! Al, der er saa meget, saa mangeslags Bæ paa Jorden, og enhver fordrer sin Deeltagelse, og dog skal Hiertet deri ikke saaledes knuges, at det ei skulde kunne udvides i de Glades Lyst og dele den med dem. Du skal bestaae under Livets forskiellige Skiebner, og i dets Trængsler bevare Taalmodigheden, dog skal din Følelse ikke være den samme, naar Haabets Tryllestav berører din Jæse, og naar du maa bøie dig under Korset. Ethvert Hierte forstaaer, hvad vi tale, vmmest og dybest maastee det moderlige Hierte. Marias moderlige Hierte var det samme, men Følelsen var ikke den samme, da hun hørte de store Bebudelser om det Barn, hun havde født, og bevarede dem, og overveiede dem i sit

Hierte¹⁾, og da i den svære Time ved Korset Sværdet trængte sig derigjennem. Og dit store Hierte, du Verdens Frelser! var det samme, men, medens du vandrede paa Jorden vare dets Følelser ikke de samme, da du saae ud over Markerne, og de allerede vare hvide til Høsten²⁾, og da du saae ud over Jerusalem, som ikke kiendte, hvad der tiende til dets Fred, da du saae dem omkring dig, som havde forladt alle Ting for at følge dig, og da du saae dem adspredes, ladende dig alene, da du forklaredes for dine tilbedende Disciples Dine, og da du maatte sukke med de Lidende blandt dem, hvilke du havde værdiget at kalde dine Brødre: Min Gud, hvorfor har du forladt mig?

Alle disse Følelser ere Livets Rigdom; vee det haarde, tomme Hierte, i hvilket de ikke røre sig! dog skal Hiertet ikke deles, ikke smelte bort, i nogen af disse forskiellige Følelser, thi giennem dem alle skal een Grundfølelse fremherste, og saa al det indre Livs Mangfoldighed samle sig i en Eenhed. Og denne nævner Apostelen os, i det han siger: „Kierligheden være uden Skromt“. Ja, den ustrømte, den oprigtige, den derhos levende Kierlighed til Gud og Mennesker er det christelige Livs Skionhed, thi i den er Mangfoldighedens Fylde, og Eenhedens Samklang.

Er det Kierligheden, der driver os, naar vi brænde i Aanden, naar Ridkierhed for det Sande og Gode fortærer os, da ville vi ikke nedbryde, men opbygge, ikke adsprede, men samle, ikke forbande, men velsigne. Er det Kierligheden, der driver os, naar vi besøge Sorgens Huus, da vil Gud give os at kunne lindre mangan Nød, i det mindste

1) Luf. 2, 19.

2) Joh. 4, 35.

derved, at vi græde med de Grædende, og lade dem føle, at de ikke ere forladte i deres Væ. Og de med os, og vi med dem, ville vende os til Kierlighedens Væld, til Ham, af hvem al Faderlighed kaldes i Himlene og Jorden, al Barmhertigheds Fader. I den barnlige Kierlighed, hvormed vi see op til ham, og sænke Alt, hvad der fylder vort Bryst, sænke vort hele Væsen i hans faderlige Favn, kunne og skulle alle de forskiellige Følelser, der giennemtrænge Livet, samle sig, og da stiger igien fra Himmels Gud det bestandige Væsen ned i os, som er det samme giennem alle Forandringer, det samme, naar Haabets Glæde udvider vort Bryst, og naar vi, taalmodige i Trængselen, bøie os under hans urandsagelige Raad som det alene vise; det samme, naar vi stride den eenfomme Kamp mod de onde Aander i vort Bryst, og naar vi gribe Troens Skjold og Retfærdighedens Vaaben for at møde dem i den udvortes Striid. Ligesom det da er Guds sande Frygt, der skal samle Mangfoldigheden af de Arbeider og Bestræbelser, hvortil vi kaldes i Verden, saaledes er det Guds Kierlighed, der skal forene alle vort Hiertes Følelser i een Samklang, og da Verden idelig adspredde, og kun Gud samler, saa anpriser Apostelen endnu for at bevare Livets Eenhed i Mangfoldigheden, den Vej, der fører fra Verden til Gud, fra Forvirringen til Freden: „Været varagtige i Bønnen!“

Forestill vi os, andægtige Tilhørere, at Menneffene trindt omkring saaledes i al deres Mangfoldighed vare i Christo ved Guds frygt og Kierlighed forenede, som mange Lemmer i eet Legeme, da var det kristelige Liv fremgaaet paa Jorden i al dets Skjønhed. Men derpaa lader os ikke vente. Enhver begynde fra sig selv, at alle vore Idrætter,

og alle vore Tanker og Følelser maae samle sig til eet Heelt i Christo. Ja i dig, Herre Jesu Christe; thi du og Faderen ere Eet, og du er aabenbaret for at bringe Guds Frygt og Guds Kierlighed i Menneskenes Hierter. Naar vi holde os til dig i en uskrømtet Tro, da vil du aldrig tillade os at synke i Dvale, men stedse tilskynde os at udføre vor Tjeneste, ikke lukne i vor Jær, men brændende i Aanden at tage vare paa det Embede, hvortil vi ere beskiffede, og fylde Livet med en Mangfoldighed af Idrætter. Men under alt dette være du, Herre! selv Livets Genhed, at Alt maa samle sig i den Følelse, hvormed vi kalde dig Herre, Mester, Frelser og Forsøner, og i dig have Faderens og den Hellige Aands Samfund! Amen!

II.

Guds Aabenbaring i Christo.

Paa Fastelavns-Søndag.

Du vor Gud, som saa mange Gange, paa saa mange Maader har aabenbaret dig i den ganste Verden, aabenbar dig ogsaa i vort Inderste, lad der din Aand udthyde os de Tegn, ved hvilke du udenfor os har kundgiort dig, og bringe dem ind i vore Hjerter som en hellig Skrift, at vi maae troe og lyde og troste og glæde os ved dig og dit Ord! Ogsaa i denne Time være du ikke skjult, men aabenbaret for os som vor Fader, vor Frelser, vor Helliggjører! Amen.

Evangeliium: Matth. 3, 13—17.

Til det Evangelium, vi nu have forelæst, lader os føie et andet Vidnesbyrd, aflagt af Døberen selv til en anden Tild, berettet os af en anden Evangelist. Thi Johannes vidnede og sagde om Den, som her havde modtaget hans Daab: „Sag saae, at Aanden foer ned som en Due fra Himmelen, og den blev over ham. Og jeg kiendte ham ikke; men Den, som sendte mig at døke med Vand, sagde: Paa hvem du seer Aanden fare ned og blive over ham, han er Den, som

døber med den Hellige Aand. Og jeg har seet det, og vidnet, at Denne er Guds Søn" 1).

Døberen Johannes var en Mand, udvalgt og udrustet af Gud til et stort Værde. Fra Barndommen af rørte sig i ham underlige, dybe Kræfter; den indre Drikt førte ham ikke ind i Verdens Larm, i Stædernes Brimmel, men bort i den tause Gensomhed. Der overveiede han de gamle Aabenbarelses, som havde dannet hans Folk saa langt anderledes, end alle andre Folkeslag paa Jorden, og opvakt Forventninger, der ikke saaledes levede andensteds, om et Rige, stærkere, feierrigere, end alle Jordens Riger, og stillet en underfuld Skikkelse i den dunkle Baggrund, som i Tidens Fylde skulde fremtræde, i hvem Forjættelserne skulde opfyldes. Imedens han saaledes overveiede disse Ting i Gensomheden, saavel som siden, da Tilhængere flokkede sig om ham, og Folket ærede ham som en Prophet, er maaskee Fristeren mangan Gang traadt til ham, og har sagt: Tænk ikke ringe om dig selv, tiltag dig, hvad dig tilhører; hvorfor venter du paa en Anden? er du ikke selv Den, der skal komme? Men Sandhedens Røst i hans Jnderste svarede: Jeg er det ikke; der kommer Den efter mig, som er stærkere, større end jeg, for hvem jeg maa bøie mig i Støvet; han skal vel aabenbares, og, naar han kommer, skal der vel være sikke Tegn, hvorved det skal kundgøres, at det er ham. Det nære Slægtskab, det legemlige og det aandelige, havde sikkert tidligen og ofte ført ham i Forbindelse med Jesus, han havde erkjendt, hvad der udviklede sig i Denne, og at dette var større, end hvad der rørte sig i ham selv. Derfor, da Jesus kom til hans Daab, for-

1) Joh. 1, 32 ff.

undrede han sig: „Jeg har behov at døbes af dig, og du kommer til mig!“ men det Tegn, som skulde vise ham, hvis Bei han selv var sendt at berede, havde han endnu ikke seet. Nu viste det sig for ham, og da vidnede han. — Dette er skrevet i de hellige Bøger, med en Skrivt, som ikke kan udsettes; dette er skrevet i Verdens Gang, thi dette Tegn samler sig med alle de andre for at sige os: Denne er Guds Søn, den Elskelige, i hvem Faderen har Behagelighed; hører ham ¹⁾). Vare disse Tegn ikke seete, da var Verdens Skikkelse ikke bleven forandret, som seet er.

Saa snart vi, mine Venner! betræde den hellige Histories Grund, ere vi ligesom paa en anden Skueplads, end den, paa hvilken vi i Tingenes sædvanlige Gang befinde os. I det Daglige, Sædvanlige søge vi at forklare Alt efter Naturens Love, vi søge at udfinde, hvorledes Alt udvikler sig i den uafbrudte Sammenhæng; hvad som var, det Samme skal vorde, hvad som er seet, det Samme skal see. Vistnok stode vi ogsaa snart paa det Uforklarlige, paa Det, som nøder os at erkiende den usynlige, indgribende, styrende Haand; men den er skjult, maaskee lod det sig endnu forklare anderledes, maaskee er det kun vor Ukyndighed, som gjør, at vi maae søge vor Tilflugt til Det, som vi ikke kiende. Men i den hellige Historie er Det, som ellers er skjult, aabenbaret, her omringe os Guds Under, omringe os de Kiendsgierninger, for hvilke vi ingen Forklaring have, uden den, som ogsaa er den rigtige og sande, at det er den almægtige Gud, som her aabenbar gav sig tilkiende. Derfor ere ogsaa disse Kiendsgierninger, og den Underviisning, Formaning, Ad-

¹⁾ Matth. 17, 5.

varsel, Trusel, eller Forjættelse og Trøst, som sluttede sig dertil, og de Vidnesbyrd, der ere nedlagte derom i den hellige Skrift, blevne udfundrede fra Alt, hvad der ellers er i Verden, og ere i Særdeleshed blevne kaldt „Aabenbaringen.“

Der var en Tid, da Menneskene pleiede at glæde sig ved ethvert Aabenbarings Lys, ved Alt, hvad der viste dem Gud nærmere, forvishede dem, at Gud ikke er langt borte, men har ladet Menneskene see sin Herlighed, forsaavidt de kunne høre det. Maaskee lode de ofte formeget Aabenbaringen staae for sig som et blot Udvortes, stræbte ikke, som de burde, at nytte den udvortes Aabenbaring, for at Gud kunde aabenbares i deres Jnderste. Nu, vide vi, er Betragtningensmaaden af Tingene bleven anderledes, og der synes i de Fleste at være Noget, som staaer imod, naar man vil føre dem ud over det Naturlige, nemlig ud over denne Verdens Natur, hen til Det, som gaaer nyt frem i Verden af Guds Natur. Dog hviler det christelige Evangelium ganske paa Aabenbaring, særegen Aabenbaring; det var ikke Verden, der ved Udvikling af sine egne Kræfter skulde og kunde forløse sig, men Gud var i Christo og forligte Verden med sig selv¹⁾. Og da den foreløste Text har ført os hen til Begyndelsen af Christi offentlige Fremtræden i Verden, og viist os til ham, som den Guds elskelige Søn, saa ville vi anvende denne Andagtsstund til Betragtning af

Guds Aabenbaring i Christo.

„De skulte Ting ere for Herren vor Gud, men de aabenbarede ere for os og for vore Børn evindeligen“, sagde

1) 2 Kor. 5, 19.

allerede Moses ¹⁾). Der er Ingen, som jo erkjender, at der bagved eller over eller under — hvad vi end ville kalde det — de Ting, som ere aabenbare, er Det, som er skjult for os Mennesker, som vi ikke kunne negte, men som vor Kundskab ikke kan bemægtige sig, en dunkel Grund, hvor vi maae standse. Naar Propheten vil betegne det Umuelige, Utænkelige, da nævner han, at Himlene kunde maales orentil, eller Jordens Grundvolde kunde udforskes nedentil ²⁾); thi forsøg det, lad dit Die, din Tanke fare ud giennem det verdenbesaaede Rum, eller stige ned i de dybe Grunde, og søge at udforske det Liv, det ogsaa tallose, uendelige Liv, der rører sig under dine Fødder, da kommer du dog, lidet snarere eller lidet senere, derhen, hvor det bliver mørkt ogsaa for din Siels Die. Eller vil du udforske det Liv, der rører sig i dig selv; det kiender du jo, dine Tanker, Følelser, Attraaer er du dig dog bevidst, enhver af dem maatte jo dog kunne blive dig klar; veed du da ogsaa at forklare, hvorledes de ofte saa forunderligen smelte sammen? er du kommen til Tankernes Bæld, hvorfra de stige frem i din Sjel? har du forstaaet det, hvorledes de Tanker opkom, om hvilke du sagde, at de bleve dig givne? Men hvor din Forstand finder sin Grændse, siger du ofte saa løst hen: Gud veed det; vi ville sige det med fuld Vægt: Ja, Gud veed det, thi de for os skjulte Ting ere dog fra Herren vor Gud; der maa dog være et Die, som stuer, hvor vort ikke naaer hen, thi der var en Haand, som dannede, en Viisdom, som satte sit Præg paa Alt, fra det Største til det Mindste.

¹⁾ 5 Mose B. 29, 29.

²⁾ Jer. 31, 37.

Ingen har nogen Tiid seet Gud ¹⁾, men fra de Dybder, hvor der er mørkt for vore Dine, men hvor der i sig selv er det evige Lys, hvori Gud boer, men hvor Ingen kan komme til ²⁾, træder Gud frem, aabenbarer sig. Og Tanken om Guds Aabenbaring ville vi ingensunde indskrænke, det er ikke blot enkelte Gange, i særdeles Begivenheder, at Gud giver sig tilkiende, thi han er sandelig ikke langt fra Enhver af os, i ham leve, roes og ere vi ³⁾. Vi komme stedse tilbage til Apostelens Ord: Guds usynlige Væsen, hans evige Magt og Guddommelighed, bestues fra Verdens Skabelse af, og forstaaes af hans Gierninger, saa at de have ingen Undskyldning ⁴⁾. Nei, Menneskene have ingen Undskyldning, naar de ikke ville erkiende, at Gud er, naar de ikke tilbedende ville sige med den hellige Sanger: Herre, hvor mange ere dine Gierninger! du gjorde dem alle vise-
ligen ⁵⁾! Vi komme stedse tilbage til det gamle Vidnesbyrd: Han har øvet Magt med sin Arm, han har adspredt dem, som vare hovmodige i deres Hiertes Tanker, han har nedstyrtet de Mægtige af Thronerne og ophøiet de Ringe ⁶⁾; thi ogsaa i Tidernes Gang, i Det, som vederfares Folkeslag og Slægter, i Det, som vederfares den Enkelte, træder det frem, som forhen var skjult, aabenbares det, at der er en styrende Haand. Vi komme stedse tilbage til den Lov, som Gud har skrevet i Menneskenes Hiarter, hvorefter Tankerne indbyrdes anklage eller og forsvare hverandre ⁷⁾, og hvori Gud aabenbarer sig som den Hellige og Retfærdige. Og ligesom Gud mangen Gang forunderligen indgiver ethvert

¹⁾ Joh. 1, 18.

²⁾ 1 Tim. 6, 16.

³⁾ Ap. G. 17, 27. 28.

⁴⁾ Rom. 1, 20.

⁵⁾ Ps. 104, 24.

⁶⁾ Luf. 1, 51. 52

⁷⁾ Rom. 2, 15.

Menneske, som holder sig til ham i Tro og Bøn og Lydig-
hed, de rette Tanker, lader sit Lys skinne i hans Inderste,
giver ham en Visshed, saa han ikke mere tvivler: saaledes
ere der de, hvilke vi kalde de høiere Begavede, i hvilke Gud,
ikke blot for dem selv, men for mange Andre, aabenbarer
sin Sandhed i klarere Lys, udfører sin Villie i større Kraft;
vi kalde dem „Begavede“, thi det gives dem herovenfra.

Men alle disse Aabenbaringer ere dog saa forunderligen
blandede, at vi ofte ikke formaae at skielne Guds Røst fra
alt det, der ikke er fra ham. I de Begavede blander saa
ofte Det, der er deres Eget, det blot Menneskelige, endog
det Uforstandige, Uretvise, sig med Det, som Guds Aand
gav, at vi hverken kunne eller tør hvile i deres Udsagn.
Vi træffe saa ideligen dem, der føre Samvittigheden paa
Læberne, men ikke synes at have den i deres Inderste, som
ikke vide, hvad de sige, eller hvorom de Noget stadfæste ¹⁾,
men, i Grunden samvittighedsløse, give deres Daarlighed og
Trods det hellige Navn. Under de Skiebner, der drage over
Jorderige og over de Enkelte, bliver det ofte saa mørkt for
vore Dine, vi see ikke mere den styrende Haand, som vi til-
forn bleve vaer; vi haabe, at det vil løse sig, men Løsningen
er der ikke endnu, og de skjulte Ting ere ikke for os, men
kun for Herren vor Gud. I Skabningen omkring os og
over os, kunne vi aldrig nogenstunde, ikke i det dybeste Mørke,
ikke naar Jorden skielver under vore Fødder, naar alle For-
færdelser ere løsladte, miskiende den Almagt, den uudgrun-
delige Forstand, der viser sig i Alt; men hvad vi fremfor
Alt tørste efter at vide, Guds Raad, hvorhen alt dette skal

1) 1 Tim. 1, 7.

føre, kan Skabningen, om den endog mere og mere oplader sine Hemmeligheder for det forstende Die, ikke aabenbare.

„Ingen kiender Faderen uden Sønnen, og Den, hvem Sønnen vil det aabenbare“ ¹⁾). Saaledes lyder det til os fra Christi Evangelium, det forkynder, at Den, som i den hemmelighedsfulde Forbindelse med den evige Fader kiender alle Guddommens Dybheder, i hvem alle Wiisdommens og Kundskabens Rigdomme ere skjulte ²⁾), er kommen for at aabenbare, hvad der var skjult fra alle Tider og Slægter ³⁾). Tilstaaer det kun, I vise og kloge! I tørste dog, ligesaa vel som de Umyndige og Genfoldige, efter en anden Aabenbaring, end den, om hvilken vi hidtil have talt, en nærmere, fuldere Aabenbaring, en Aabenbaring, som begynder der, hvor al Eders Kundskab og Indsigt standser. Hvorfor sukke I, som vare vi Mennesker saa fattige, at Det, som maa være os meest magtpaaliggende, derom kunne vi Intet vide, naar dog Gud har villet, at alle Mennesker skulle komme til Sandheds Erkiendelse? Hvorfor søge I langt borte, hvad dog Gud har bragt os saa nær? Vi vide det vel, der er saare Meget, som endnu ikke er os aabenbaret; vi skulde ikke fritages fra den egne Forsknings Meie og Løn, vi skulle endnu forberedes og dannes, før vi kunne komme derhen, hvor det fulde Lys kan omstraale os. Men desuagtet er det dog vor Bekiendelse, at Faderens guddommelige Magt har skienket os alle de Ting, som høre til Liv og Gudfrygtighed, ved Hans Kundskab, som kaldte os ved sin Herlighed og Kraft ⁴⁾); at vi derved have Alt, hvad vi behøve for under

¹⁾ Matth. 14, 27. ²⁾ Kol. 2, 3. ³⁾ Kol. 1, 26. ⁴⁾ 2 Petr. 1, 3.

Guds vedvarende Naade giennem det timelige Livs Prøver at modnes for det evige Liv.

Men Den, der saaledes skulde aabenbare os Gud og Guds Naad, maatte selv aabenbares i Herlighed og Kraft, han skulde ikke fremtræde i lige Række med de Andre, endog de høiest Stillede; der maatte see Tegn, som klarligen viste, at det var Ham, paa hvem Menneſkehedenſ Forlængſel biede, det maatte ogsaa i udvortes Aabenbaring gives tilkiende, at Denne er Guds elſkelige Son, hvem vi ſkulle høre.

Men ſaa ſikkert ſom Alt i denne underfulde Aabenbareſe ſamler ſig til dette Vidneſbyrd, ſaa ſikkert ſom Vidneſbyrdet er ledsaget af de klareſte Beviisninger, hvilke al den fiendſte Kløgt aldrig vil kunne omſtøde: ſaa vilde dog den hele Aabenbaring blive os en udvortes, ſtaaende for os ſom noget Fremmed, hvilket vi ikke ret kunde tilegne os, derſom ikke den Hellige Aands Vidneſbyrd førte den ind i vore Hierter, og herliggjorde Chriſtus derinde. Det var dette Vidneſbyrd, Apoſtelen fornam, da han ſagde: Denne er bleven os Viisdom fra Gud, og Retfærdighed, og Helliggjørelſe, og Forløsning ¹⁾, og dette ſamme Vidneſbyrd kan Enhver fornemme, ſom troer paa hans Navn. Thi i ham er Livets Kilde, og i hans Lys ſkulle vi ſee Lys ²⁾; og af Alt, hvorfra vi ikke kunne vorde retfærdiggjorte ved Loven, retfærdiggjøres ved ham Hver, ſom troer ³⁾; og fra ham hente vi Kraft til at fuldende vor Helliggjørelſe i Guds Frygt; og naar Verden hver Dag trykker, og vi gaae vor Vej med de mange Byrder, da forløſer Han os hver Dag i Troen og Haabet, og

¹⁾ 1 Kor. 1, 30.

²⁾ Pf. 36, 10.

³⁾ Ap. G. 13, 39.

lader os i al vor Indskrænkning fornemme Frihedens Morgenluft.

Gjør dette Vidnesbyrd stedse mere levende i dig; men dersom du da vilde hovmode dig og sige: Jeg har Kristus i mig, jeg behøver ham ikke udenfor mig, jeg har Troens Ord skrevet i mit Hierte, jeg behøver ikke det Ord, der lyder fra den udvortes Aabenbaring: da vil jeg bekiende min Armod; jeg er ikke rigere, ikke visere, ikke stærkere, end at jeg behøver det faste prophetiske, guddommelige Ord, der kommer til mig udenfra, ovenfra, at det kan hielpe mig til at stride og at seire. Naar det synes mig, som om de menneskelige Ting blandes ved Hændelse og Tilfælde, og jeg forglemmer, hvor ofte jeg klarligen saae den evige Faders Forsyns Spor, da behøver jeg, o min Herre og Mester! at du siger mig med din guddommelige Røst: Der falder ikke en Spurv til Jorden uden Eders himmelske Faders Villie, ja endog alle Haar paa Eders Hoveder ere talte ¹⁾. Du kom at annamme Syndere, at stifte en evig Forsoning; Herre! naar jeg stuer ind i Hellighedens Lov og da ind i mit Levnets, mit Hiertes Dybder, hvorledes skulde jeg finde No, dersom jeg ikke kunde sige med den fromme Sanger:

Naar i en mørk og bange Stund
Saa mange Synders Minde
Gaaer frem af Sindets dybe Grund,
Min Siel dog Fred skal finde;
Jeg veed det, at min Synd er stor,
Men større er dit Naadens Ord:
Den dig forladt skal være.

¹⁾ Matth. 10, 29. 30.

Men endnu staaer jeg i Livets svære Striid; og naar da i Fristelsens Stund Verdens mangehaande Begierligheder ville dove eller forvirre min Samvittighed, da behøver jeg dit Guddoms-Ord, der kan stille sig strækkende hen for det Forbudne, der kan vække mig med den stærke Røst: Hvo som vil komme efter mig, skal fornegte sig selv, thi hvad gavner det Mennesket, om han vinder den ganske Verden, men tager Skade paa sin Siel ¹⁾); og atter, naar jeg glemmer Blygtens Stemme, som kalder mig til din Tieneste, naar Mismod eller Menneskesfrygt vil standse mig, da maa dit Ord paaminde mig: Ingen, som lægger sin Haand paa Ploven, og seer tilbage, er vel skicket til Guds Rige ²⁾. Naar jeg dog tvivler, om jeg er paa den rette Wei, om jeg ikke maaskee har taget et Blendværk for det hellige Lys, thi Hiertet er bedrageligt, mere end alle Ting, hvo kan kiende det ³⁾? da, naar jeg er mig bevidst, at jeg redelig og alvorlig, i Bøn og Tro, har stræbt at kiende din Villie, da troster dit Ord mig: Skulde Eders himmelske Fader ikke give dem den Hellige Aand, som bede ham derom ⁴⁾. Naar jeg seer, at Uretfærdigheden bliver mangfoldig, og Kierligheden kold i de Mange, naar det synes, som om Alt stundede til Oplosning og Forstyrrelse, og jeg mistvivler om, at Guds Rige kan aabenbares for denne Jords Slægter, da behøver jeg dit Ord, som kan aabenbare Guds Raad, som kan sige med hellig Forvisning: Frygt ikke, du liden Giord! thi det er Eders Fader behageligt, at give Eder Riget ⁵⁾. Naar jeg staaer der, hvor Døden har sat sine sorgelige Mærker,

1) Matth. 16, 24. 26.

2) Luf. 9, 62.

3) Jer. 17, 9.

4) Luf. 11, 13.

5) Luf. 12, 32.

hvor vel al Jordens Dval, men ogsaa al Glæde og alt Haab for det jordiske Døie forsvinder i Gravens Mørke, hvor Kierligheden sønderrives i den bitterste Smerte — o du Dødens Overvinder! jeg er ikke stærkere, end at jeg behøver at høre dit guddommelige Ord, hvormed du siger: „Jeg er Opstandelsen og Livet, hvo som troer paa mig, om han end døer, skal han dog leve ¹⁾“, høre det Ord, der aabenbarer, hvad der er skjult paa hiin Side det mørke Forhæng, hvilket ingen dødelig Haand løfter; „I min Faders Huus ere mange Boliger, jeg er gaaet bort, at berede Eder Sted“ ²⁾. Og du selv, du Rigdom for kierlige Hjerter, du, i hvem al Guddommens Fylde boede legemligen ³⁾, som kunde sige: „Hvo mig har seet, har seet Faderen ⁴⁾“, men som blev os Menneſter liig, som gav dig hen for os Alle: jeg behøver dig, min eneste Mester! at jeg kan sætte mig ved dine Fødder og hænge ved dine Læber; jeg behøver dig, min eneste Frelser! at jeg kan sætte mig ved dit Kors, derfra see ud over den Jord, som du har forsonet, og see op til dig, og føle, at du er ogsaa min Forsoner; jeg behøver, i det jeg skuer op til den Himmel, hvor du gif hen, at høre din Forjættelses-Ord, at hvor du er, der skal ogsaa jeg være ⁵⁾.

„De aabenbarede Ting ere for os og for vore Børn“. O I Menneſter! ere I da saa rige, saa vise, saa faste, saa salige i denne Verden, at I kunne nøies med hvad I selv kunne udgrunde, og forsmaae, hvad Gud har ladet Eder aabenbare? Men har Gud givet os sin hellige Aabenbaring, da er det ikke hans Villie, at vi, for hvis Skyld han gav

¹⁾ Joh. 11, 25.

²⁾ Joh. 14, 2.

³⁾ Kol. 2, 9.

⁴⁾ Joh. 14, 19.

⁵⁾ Joh. 14, 3.

den, skulde lade det henstaae uafgiort, om vi ville søge hen i dens Lys, eller ikke. Der ere mange Ting, som endnu ere skjulte, som endnu ikke ere aabenbarede, som kun ere for Herren for vor Gud; men de aabenbarede Ting ere for os og for vore Børn, at vi skulle troe dem, og giøre derefter, og styrke og trøste os derved. Guds Aabenbaing er for det hele christne Samfund, paa den er det grundet, ved den skal det holdes vedlive; lægge vi den tilside, eller sætte vi Mennekeligt ved Siden, da er Samfundet ikke mere christeligt. Men de aabenbarede Ting ere ogsaa for Hver især, for dig, som for mig. Hvor forunderligt, hvor dyrebart er det, at Naadens hellige Foranstaltninger saa tydeligen vende sig til hver Enkelt, ikke forbigaae, forglemme, foragte Noget, hvad enten han er høi eller ringe iblandt Menneffene. Denne Dag byder os i Særdeleshed at agte paa Daabens Indstiftelse. Evangeliet har mindet os om vor Herres Jesu Daab, ved hvilken — som det hedder i den gamle Kirkebon — den himmelske Fader aabenbarede sig med al Naade, og viste os med sin Røst til ham, at vi formedelst ham skulle have Naade og Syndernes Forladelse. Men er ikke enhver Daab, som endnu foretages efter hans Ord, en Aabenbarelse af Guds Naade? Betragter du den kun med det jordiske Die, med det jordiske Sind, da er det ikke at siige, hvor ringe, hvor betydningsløs den er. Men komme vi dens Indstiftelse ihu, mindes vi Hans Bud, hvem al Dom er givet over Levende og Døde: Gaaer ud i al Verden, og prædikere Evangelium for alle Folk, og døber dem i Faderens, Sønnens og den Hellige Aands Navn; og vi da see endog den Umyndige og Spæde bringes til Daaben, maaskee fra det ringe Herberge, er der da ikke en Aabenbarelse af Guds

Naade, som ikke foragter Gen af disse Smaa, som vil, at ogsaa dette Barn, strax naar det vaagner til Bevidsthed, skal finde sig i den christne Kirkes Skiod, i den evige Faders, i den eenbaarne Søn, vor eneste Frelser, i den Hellige Aands, vor Veileders og Trosters, Samsund; som vil, at ogsaa dette Barn, om det end nu eller siden synes fortabt i Mennekens Mængde, dog ikke skal fortabes, men have det evige Liv, som allerede nu kalder det, indvirker deri til den nye, den aandelige Fødsel, og tilsiger det, naar det derefter vil holde sig til Gud, sin Skaber, Frelser og Helliggjører, at styrke det med sin Naade til det evige Liv?

„De aabenbarede Ting ere for os og for vore Børn evindeligen.“ Thi som Guds Aabenbaring er gaaet fra Slægt til Slægt, saa skal den ogsaa overantvordes giennem Slægternes Folge, saalænge Jorden staaer. O mine Venner, vi synge nu saa ofte i vore Kirker:

Guds Ord, det er vort Arvegods,
Det skal vort Afkoms være,

saa lader os ogsaa gjøre disse Ord til Sandhed, og, ligesom vi modtog den dyrebare Arv fra vore Fædre, saaledes ikke give den til Priis for Verdens Magter, men bevare den usorvansket, forsvare den, overantvorde den til dem, der skulle være efter os, og gjøre hvad Bort er, til at den maa komme dem tilgode. I disse Tider, hvori saa Meget vakler og falder sammen, bestaaer Guds Aabenbaring rolig paa sin faste Grund; men om den lader os samle os med vore Børn, og, naar der er saa Meget, der vil adskille Mennekene fra hverandre, da være i Christi Kirke Forligelsens Tieneste, som forbinder dem med Gud i Himmelen, forbinder dem med

hverandre indbyrdes, og forbinder Slægt og Slægt evindeligen ved et helligt Baand! Og du, vor Gud! som har aabenbaret dig for os i din elskelige Søn, og stiftet det hellige Samsfund, hvori der skal være een Herre, een Tro, een Daab ¹⁾, bliv ved at kalde, forsamle, ophylse og helliggiøre os, og opholde os i den eneste sande Tro til Christum, og lad, hvad du har aabenbaret os, være for os og for vore Børn evindeligen! Amen.

¹⁾ Eph. 4, 5.

III.

See dette Menneske!

Paa fjerde Mandag i Fasten.

Her i din Helligdom, o Gud! standse vi en kort Stund paa Veien; derefter sætte vi Vandringstaven videre. Hvad der skal vederfares os paa denne videre Vej, vide vi ikke, ikke for den næste Time, end mindre for de Dage, de Aar, der maaskee endnu skulle oprinde over os. Men hvorledes du end vil føre os i Livet, hvad enten giennem Fornedrelse eller Ophøielse, lad altid vor Frelzers hellige Skikkelse staae os for Die, at vi maae lære af ham at være sagtmødige og ydmyge af Hjertet, men ogsaa at være bestandige indtil Enden. Den hellige Beretning skal nu føre hans Billede frem for os; din Aand prente det dybt i vore Hjertes! Amen.

Text: Joh. 19, 1—5.

Nu tog da Pilatus Jesum, og lod ham hudstryge. Og Stridsmændene flettede en Krone af Torne, og satte den paa hans Hoved, og fastede et Purpurklæde om ham, og sagde: Hil være dig, du Jødernes Konge! og de sloge ham paa Munden. Da gik Pilatus atter ud, og sagde til dem: See, jeg fører ham hid ud til Eder, at I skulle vide, at jeg finder ingen Skyld hos ham. Da gik Jesus ud, og bar Tornekronen og Purpurklædet. Og han sagde til dem: See, hvilket Menneske!

Dommeren fører den Hudstrogne, Forhaanede, Mishandlede frem for Folket: See, dette Menneske! Sikkert vilde han hos Folket vække den Medlidenhed med den Ulykkelige, han selv folte, han vilde sige: Er det ikke nok, at I have bragt ham i denne Skikkelse? er Eders Hevn ikke tilfredsstillt? lader ham nu fare! Men i denne Medhynk blandede sig tillige Foragt. Er det Denne, for hvem I frygte, at han skal nedbryde Eders Tempel, forvende Eders Love og Skikke? Er det Denne, I mene, at Keiseren paa sin Throne maa frygte, at han maaskee vil giøre sig til Konge? See, dette Menneske! er han ikke ringere, end de Ringeste paa Jorden?

Lidet tænkte Landshøvdingen dengang, at den jammerfulde Skikkelse, der stod for hans Dine, skulde siden i utallige Afbildninger staae for Folkenes Dine vidt i Verden, at Tusinde skulde betragte den, ikke blot med Veemod, men med Tak og Tilbedelse, at det Ord, der dengang gik over hans Læber, skulde gienlyde gennem Aarhundreder. Saaledes er det dog skeet; ogsaa i denne Time samle vi Forestillingerne fra hin, saa længesiden forsvundne Time, og sige hverandre:

See, dette Menneske!

Ja, seer ham, den Mand fuld af Smerter! Han har vaaget den lange Nat igiennem, og Ingen af hans Venner har villet vaage med ham, indtil de vakttes ved Stridsmændenes Bulder, hvilke hans usorsonlige Fiender havde sendt; thi nu var det deres Time, nu havde Mørket sin Magt. Man har bundet ham, som en Misdæder, man har ført ham fra den ene Dommer til den anden, falske Vidner ere optraadte imod ham, men ingen Forsvarer. Af hans Venner har Een solgt og forraadt ham, de Andre ere ad-

spredte og have ladet ham alene, Gen af dem har han hørt fornegte sig. Han har liidt de smerteligste Slag, er afkræftet, saa han kort efter ikke formaaer selv at bære sit Kors. Stridsmændene, som have hørt, at Mængden tilforn har villet udraabe ham til Konge, kaste i deres Naahed et gammelt Purpurklæde om ham, flette ham en Krone, men af Torne, give ham et Scepter i Haanden, men det er et Rør, og saaledes hilse de ham som Jødernes Konge. I denne Tilstand fører Dommeren ham frem for Folket. Og Folket, som ellers pleier med særdeles Omhu at antage sig de virkelig Skyldige, hvilke Retfærdigheden har dømt, som saa Dieblikke tilforn har begiert en Misdæder frigiven, som var greben i Oprør og Mord: Folket føler her ved Synet af den saa dybt Redbøiede kun Forbittrelse. Saa Dage tilforn var han dragen ind i Jerusaleem, det var Propheten af Nazareth, hvem Alle trængte sig frem for at see, Alle kappedes om at vise Gæ: Betsignet Den, som kommer, en Konge i Herrens Navn! Dengang forbittredes vel hans Fiender, de udbrøde: Straf dog dine Disciple¹⁾! men de maatte skiule deres Brede, thi alt Folket hængte ved ham, og hørte ham. Han er endnu den Samme, Folket er endnu det samme, men nu raaber det omkring ham: Korsfæst! korsfæst! og hans Fiender høre det, og glæde sig; nu er Seieren deres. Seer dette Menneffe! er det mueligt at tænke sig et Menneffe dybere fornedret?

Og dog, i det jeg seer min Frelser i denne Tilstand, og hører Alle kalde den Fornedrelse, kommer jeg hans Ord ihu: Intet udenfor Menneffet kan gjøre Menneffet ureent,

¹⁾ Luf. 19, 35. 39.

men hvad som udgaaer af ham, dette er det, som gjør Menneſket ureent¹⁾; ſaaledes kan heller Intet, ſom udenfra tilſtøder et Menneſte, ingen udvortes Magt, hvor ſtærk, hvor fiendſt, hvor nedtrykkende den endog er, virkelig fornedre et Menneſte, men det, ſom udgaaer indensfra, fra hans Hierte, dette er det Fornedrende. Lad Nogen have vundet det virkelige Purpur, have ſat den gyldne Krone paa ſit Hoved, udſtrække ſit Scepter over Riger og Lande, men have vundet alt dette ved Svig og Troløſhed, ved Bold og Ran, da vil hvert Skridt, han ſtiger i Glands og Herlighed, føre ham dybere ned i Uværdigheden, hans Purpur vil være plettet, hans Krone falmet, ved hvert Skridt, han ſteeg, fornedrede han ſig ſelv. Lad ham ved Smiger, ved Rænker og Uretfærdighed have vundet Mængdens Gunſt, lad dem bære ham paa Hænderne, og udjuble hans Priis; den indvier dog derved hans Navn til Skændſel, thi her gielder det, at hvad der er høit for Menneſker, er en Vederſtyggelighed for Gud²⁾. Thi Gud kiender deres Hierte, han kiender Alt, hvad der udgaaer derfra og fornedrer dem, onde Tanker, Lyſt og Begierlighed, Misundelſe, Gudsbeſpottelſe, Hovmod, Daarlighed; men ogſaa vi kunne ofte kiende dem, derſom vi, ſom Herren formaner os, ikke domme efter Anſeelſe, men domme en retfærdig Dom³⁾. Derimod er Armodens ringe Kiortel ingen Fornedrelſe, naar den bæres af den Retfærdige, og al Menneſtens Ugunſt og Had og Haan fornedrer ikke Dem, ſom hellere vil bortgiue al Verdens Gode og Løn, end den ſande Værdighed, ſom ingen Magt kan berøve ham, derſom han ikke ſelv kaſter den hen. Derfor ſeer jeg Tornekronen

1) Marc. 7, 15.

2) Luf. 16, 15.

3) Joh. 7, 24.

om min Frelser's Tinding — nei, ikke som de Kroner af Guld og Edelstene, hvilke Verden og den saakaldte Lykke rækker sine Dindlinger, men snarere som en Stjernefrands, der funkler med uforgængelige Straaler; jeg seer Staven i hans Haand, som et Tegn paa den Værdighed, der ikke er et laant Smykke, som kan tages, ligesom det blev givet, men en uforgængelig Besiddelse for Den, der vandt den; jeg hører min Frelser, da han gif den Bei, som Verden kalder den dybeste Fornedrelses, sig: I Jerusalems Døtre, græder ikke over mig¹⁾! thi under alt dette stod hans Herlighed dog som det grønne Træ, hvilket Stormen ikke kunde bøje, hvis Skionhed udfolder sig fra Aar til Aar, medens Alt, hvad der da var høit iblandt Menneskene, var som det tørre, der snart skulde afhugges, og kastes i Jlden.

Seer dette Menneske! Det er vor Troes Begynder og Fuldkommer, som her er fremstillet for os i sine Lidelser, og skulde vi da ikke, som en Apostel formaner os, betragte Den, som har taalmodigen lidt en saadan Modsigelse af Syndere imod sig, at vi ikke blive trætte og forsage i vore Siele²⁾. Vel vente vi ingen Skiebne, der endog kun langt fra kunde ligne den, i hvilken vor Herre og Frelser blev forsøgt; men derfor har Verden ikke forglempt sin Konst at flette Tornekroner til dem, der modstaae dens Jdrætter, den har endnu Forhaanelsen tilrede, hvormed den haaber at kunne bringe dem til at tie, hvis Røst den ikke ønsker at høre. Thi Verden er gaaet frem i Kundskab, den priser hver Dag, hvad der er vundet til Benyttelse af Jordens Rigdomme, til Livets Behagelighed og Bequemmelighed, til at udvide Blikket ud-

¹⁾ Luf. 23, 28. ²⁾ Hebr. 12, 13.

over den snevne Kreds, hvori det uskærpede Die tilforn var bundet. Vi ville ogsaa gjerne prise alt dette; men har da ogsaa Sandheden vundet sin Ære, Retfærdigheden sin Hyl- ding, det Hellige sin Ærefrygt? Det er endnu, som for- dum, at Menneskenes Mængde, ikke blot den, som vrimler i de lave Steder, hvor kun faa Straaler af Lyset naae hen, men ogsaa de, hvilke den høiere Plads er indrommet, beherskes af forudfattede Meninger, som gielde, indtil de afløses af andre, men saalænge ikke ville høre nogen anden Røst, var det endog Fornuftens og Retfærdighedens. Det var i hine Tider den herskende Mening i det jødiske Folk, at Menneske- slægtens Frelse bestod deri, at dette udvalgte Folk først skulde afskaffe ethvert fremmed Nag, at da iblandt dem et Rige skulde oprettes, som ved guddommelige Kræfter skulde udbrede sin seierrige Indflydelse trindt omkring, og Folkene samles under Jødernes Love, til at tilbede Gud efter deres Skikke. Da Jesus fremstod, da de saae den Magt i Ord og i Gier- ning, hvormed han var udrustet, vilde de gjerne have udraabt ham til deres Konge, og den Hovmodets og Fordærvsens Aand, som var i dem, vilde gjerne love ham Verdens Riger og deres Herligheder, naar han vilde tilbede den. Men da han viste Fristeren fra sig, hvor denne endog traadte ham imøde; da han forkyndte, at den Time skulde komme, da man hverken paa Samarias Bierg eller i Jerusalem skulde tilbede Faderen, men at de sande Tilbedere skulde tilbede i Aand og Sandhed¹⁾); da han lærte: Guds Rige kommer ikke saaledes, at man kan vise derpaa; de skulde ikke heller sige: see her, eller see der er det, thi see, Guds Rige er inden i Eder²⁾);

1) Joh. 4, 21, 23.

2) Luk. 17, 26.

da han sagde til Alle: Hvo som vil komme efter mig, skal fornegte sig selv, og tage sit Kors op daglig, og følge mig¹⁾: da stred dette saa ganske imod Folkets Begieringer og Fordringer, at de ikke blot forskode ham, men at deres Brede optændtes imod ham; og da de endog saae, at han ikke lod sine Tienere gribe Sværdet, da hans Fiender sendte Stridsmænd imod ham, at ingen Frelse fra Himmelen aabenbaredes, da ansaae de sig som Bedragne, ham som Bedrager, og ingen Haan syntes dem stærk nok til at udtrykke deres Foragt, ingen Straf grusom nok til at tilfredsstille deres Hevn: Korsfæst! korsfæst!

Hvad her viste sig i det Store, i det den ene Hellige og Retfærdige blandt alle Menneksesønner, Han, til hvem Verdens Frelse var knyttet, kom til sine Egne, og hans Egne ikke vilde annamme ham²⁾, det gientager sig stedse paa Jorden, snart i det Større, og snart i det Mindre. Og derfor, naar det i Dag lyder til os fra Herrens Lidelser: See dette Menneffe! da siges os dermed: See, denne er Eders Herre og Frelser, og saaledes have Menneffene handlet med ham; Discipelen er ikke over sin Mester, ei heller Tieneren over sin Herre³⁾; dersom I da paa nogen Maade skulle være deelagtige i Christi Lidelser, da forundrer Eder ikke over den Ildprøve, I giennemgaae, Eder til en Forsøgelse, som om der hændtes Eder noget Underligt⁴⁾. Nei, det er ikke nyt, ikke forunderligt, det er Verdens Gang; saaledes stode det Herren, saaledes hans Sendebud, saaledes saa Mange af dem, der i hans Navn have talet, have handlet i Sand-

¹⁾ Luk. 9, 23.

²⁾ Joh. 1, 11.

³⁾ Matth. 10, 24.

⁴⁾ 1 Petr. 4, 12.

heds og Retfærdigheds Sag. Men seer ham da og, den saa dybt fornede, og dog midt i sin Fornedelse saa ophøiede Menneſſeſøn; han havde ikke gjort Synd, der var og ikke funden Sviig i hans Mund, saa bevarede han sig ogsaa reen under den sidste Fristelse, han skændte ikke igien, da han blev overſkændt, truede ikke, da han leed, men overgav det til Ham, som dommer retfærdigen ¹⁾. Derfor kunde ogsaa Apostelen om ham anvende det stærke, men skønne Ord, at han foragtede Forhaanelsen ²⁾. Hans Fiender meente at nedtrykke ham, at gjøre ham saa ringe, ogsaa i hans egne Dine, at han maatte ansee sig som fortabt, opgive al Fordring paa Ære og Hæder; men der var Det i ham, som opløstede ham over Fornedelsen, lod ham see al Verdens Trusel og Magt og Piinsel som under sine Fødder, og derfor kunde han foragte Forhaanelsen. Christus har lidet for Eder, og efterladt Eder et Exempel; lader os see hen til ham, og lære af ham, saa at hvad vi skulle lide i Verden, ikke maa være, fordi vi have gjort Synd eller der er funden Sviig i vor Mund, saa at vi heller ikke, i det vi lide, lade os forlede til nogen Synd, men at vi stadigen med roligt Mod maae føle, at Den, som er i os, er større, end Den, som er i Verden ³⁾: da kunne ogsaa vi foragte Forhaanelsen.

See, dette Menneſke! Han er foragtet, og skal snart høre op at være blandt Menneſker, en Mand fuld af Smerter, tegnet med Saar, for hvem man skulde Ansigtet, saa fornede, at man agtede ham for Intet ⁴⁾. Hvorfor taaler han alt dette? Det er kun Lidet, at vi høre Domme-

¹⁾ 1 Petr. 2, 22. 23.

²⁾ Hebr. 12, 2.

³⁾ 1 Joh. 4, 4.

⁴⁾ Ef. 53, 2.

rens Vidnesbyrd: Jeg finder ingen Skyld hos dette Menneske, at han ikke lider som en Misdæder. Men hvorfor vover han sig selv i Dødens Fare? hvorfor skaaner han sig ikke, men tager en Tieners Skikkelse paa? hvilket er det Grinde, han har at fuldføre, at han ikke vil opgive det, skiondt han derved maa blive lydig indtil Døden, ja indtil Korsjets Død? En Apostel siger os det: Kristus levede ikke sig selv til Behag, men, som skrevet staaer: Deres Forhaanelser, som dig forhaane, o Gud! ere faldne paa mig¹⁾. Det er i Guds Grinde, i Guds Tieneste, han gaaer, han vil fuldbringe Guds Wiisdoms og Raades Raad; det er til Menneskenes Vel og Frelse, han kommer; han veed det vel, at Mængden ikke vil annamme ham, men saa Mange, som ham annamme, dem vil han give Magt at vorde Guds Born, dem, som troe paa hans Navn²⁾.

Først skulde han forkynde Guds Sandhed, han var dertil fød, dertil kommen til Verden, at han skulde vidne om Sandheden³⁾. Han kunde have erkjendt den, og gient den for sig selv; han kunde have samlet lærvillige Disciple om sig, ligesindede Mennesker, som havde beundret hans Wiisdom, men ikke vilde have forraadt ham for Verden; han kunde, hvis han vilde træde frem for Menneskenes Dine, have talt ved svagere Røst, have lempet sig efter Mængdens Fordomme, have skaanet dem, som sadde i Anseelse. Men, medens han var i Verden, var han Verdens Lys⁴⁾, og Lyset tænder man ikke for at sætte det hen i Skiul, men man sætter det paa et høit Sted, at det kan skinne vidt omkring. Og saa efter at han var bortgangen fra Verden, skulde

1) Rom. 15, 3. 2) Joh. 1, 12. 3) Joh. 18, 37. 4) Joh. 9, 5.

han være Verdens Lys, og Straalerne fra hans Aabenbarelse skulde udgaae til Jordens og til Tidens Grændser. Derfor maatte Sandheden træde utilhyllet frem, derfor maatte Røsten være saa stærk, at den kunde trænge igiennem, ja igiennem alle den Tiids Fordomme og Bildfarelser, ja igiennem alle de kommende Tiders Oprør. Og naar vi endnu glæde os ved Sandhedens Ord fra den store Mesters Læber, naar de besøge os baade med Opvækkelse og Trøst, naar vi fornemme det evige Liv i Kundskaben om den ene sande Gud og Den, hvem han udsendte, Jesum Christum, naar der er det uforgængelige Vidnesbyrd mod alle Tiders Pharisæere og deres Bogstavflogt og alt deres hykkelske Væsen, naar under Skyggerne fra Dødens Mørke Liv og Uforfrænkkelighed stedse paany føres for Lyset: da er det, fordi Christus ikke levede sig selv til Behag, fordi han ikke skaanede sig selv eller dem, der ikke skulde skaanes, fordi han havde Iver og Kraft til at foragte Forhaanelsen.

See, dette Menneske! Han er nu given til Priis for den uværdigste Mishandling, det er her ikke blot hans Lære, men ham selv, der er Joderne til Forargelse og Hedningerne en Daarlighed, saa at Hine fordre hans forsmædelige, pünnelige Død, Disse endnu i Smerterne overøse ham med Spot og Skændsel. Han havde, før han gik til disse Lidelser, sagt sine Disciple: Jeg har givet Eder et Exempel, at, ligesom jeg har giort Eder, saa skulle og I gjøre¹⁾. Dengang havde han vistnok allerede, som det kaldes i Verden, fornedret sig selv, Han, deres Herre og Mester, havde paataget sig den ringeste Tieners Gierning, havde toet deres Fodder, han

1) Joh. 13, 15.

havde dermed villet vise dem, at de ikke skulde agte sig for gode til at hielpe og tiene, om de endog derved skulde opoffre den udvortes Anseelse, villet vise dem, at det ikke er den udvortes Gierning, der fornedrer et Menneske, at Sindet kan være ædelt og høit, ogsaa hvor det synes at træde frem i tienende Skikkelse. Hvo som siger, at han bliver i ham, han er og skyldig at vandre saaledes, som han vandrede¹⁾. Men dersom da Herrens hele Vandring iblandt Menneskene var en Opoffrelse, dersom han ideligen maatte taale, hvad vi Andre saa ofte mene os uærdigt, ja endnu langt mere, langt over Alt, hvad et Menneske vilde mene at kunne taale, i sine sidste Timer! Og dog har han taalt det, dog har han hengivet sig deri, fordi den Bei, Faderen havde anvist ham, den Bei, hvilken Kierlighed til Menneskene drev ham at følge til det Yderste, forte ham derhen; for at undvige dette, fornegtede han ikke Den, der havde sendt ham, ikke sig selv, ikke det Vidnesbyrd, han stedse havde forkyndt; „lader dem gjøre indtil saa vidt“, sagde han²⁾; af, og dette var indtil det yderste Trin af udvortes Fornedrelse. O J, som saa snart kiende en Grændse for den Opoffrelse, der kan kræves af Eder, som have iført Eder et Gæs-Klædebon, hvilket I mene saa let at kunne besmittes: seer dette Menneske!

Seer dette Menneske! hvad er det, der hviler paa ham, der nedtrykker ham saa dybt? Ja, det er Verdens Had og Ondskab, der forfølger den Ukyldige, det er Løgnen, der oprører sig mod Sandhedens Vidne, det er Uretfærdigheden, der ikke vil taale den Hellige og Retfærdige, det er Verdens Synd, der snysende træder imod ham. Men, mine Venner,

1) 1 Joh. 2, 6.

2) Luf. 22, 50.

det er dog en ganske anden Betydning, hvori det gamle Vidnesbyrd siger: Han bærer Verdens Synd¹⁾); det Ord taler ikke blot om de Lidelser, hvis svære Bægt nu hviler paa ham, ikke blot om de Menneſter, der bragte diſſe Lidelser over ham, men om Henſigten, hvorfor han taalte alt dette, hvorfor han fornede sig ſelv, og gav sig hen i diſſe Lidelser, i Korſets Dod. Han vilde bære Verdens Synd, ikke for at der ſkulde være det forfærdeligſte Vidnesbyrd imod den, ikke for at hans Blod ſkulde raabe til Himmelen om Gavn, men for at det ſkulde flyde forſonende, at Forligelſens Tieneste ſkulde oprettes ved hans Kors. O min Herre og Frelſer! naar det lyder til mig fra dine Lidelser: See dette Menneſte! ja, da ſeer jeg dig i alle dine Smerter, med Purpurkaaben om det miſshandlede Legeme, med Tornekronen om det nedboiede Hoved, med det Scepter, ſom Foragten lagde i den Haand, der ſnart ſkal ſynke afmægtig; men ved alt dette ſiger jeg mig ſelv: Saa er der en Forſoning for Verdens Synd, og mit veemodige Die ſkuer omkring paa Jorden; ville de da ikke komme fra alle Veie, komme med deres Synders, med deres Straffes Byrde, at de maae finde Guſvaelſe, komme fra al deres Striid med Gud i Himmelen, med hverandre paa Jorden, at Forſoningen maa være ſtiftet ogſaa for dem, at der maa være Forligelſe, være Fred paa Jorden, og i Menneſtene en Velbehagelighed? Men, Herre! ſee, jeg kommer, og der komme dog Mange, ſom hellere ville ſee dig i dine forſonende Smerter, end Verdens Hovmod og Glands og Daarlighed; og endnu med din

1) Joh. 1, 29.

sidste Røst siger du os: Kommer kun hid, I Alle, som have
 Møje og Bespørgning i Verden; jeg vil give Eder Hvile!

Andægtige Tilhørere! Denne Dag er ikke en af dem,
 som ere undtagne fra Ugens sædvanlige Bedrivt, paa hvilken
 Arbejderen tør hvile, og skal hellige sin Hvile ved Guds Ord
 og Bøn. Det var en stille Morgentime, hvori vi samlede,
 og hvorfra vi igien gaae Hver til sin Gierning. Men det
 Billede, der her fremstillede sig for os, tage vi med os, det
 blegner vel under den jordiske Dags Lys, men det staaer dog
 omstraalet af sin milde Glands, og i stille Timer træder det
 atter frem, og en kierlig Stemme kalder os dertil: Seer dette
 Menneske! Vi gaae nu Hver til Sit, men forinden vi skilles,
 lader os forene vor Tak og vor Bøn, og af Hiertet sige:

Vi takke dig, Gud Fader! at du haver givet os din
 eenbaarne Søn, Jesum Christum, o. s. v.

IV.

Christus døde for vore Synder.**Paa Palme-Søndag.**

Du, som forener i dit hellige Væsen, hvad der hos os kun yttres sig i svage Glimt, og da saa ofte adskilt, det Ene fra det Andet, o Gud! alle Lunger bekiende dig baade som den Retfærdige og som den Barmhiertige, og dit Ord siger os, saavel at du ikke har Behagelighed i nogen Synd, som at du ikke har Behagelighed i Synderens Død. Vi forsamle os for at ydmyge os under din Retfærdighed, men ogsaa for at trøste os ved din Naade, og om begge forener Vidnesbyrdet sig i den Bektendelse, hvorpaa vor Kirke hyler, at Kristus døde for vore Synder. Giv os ved din Naad at annamme dette Vidnesbyrd retteligen, saa at vi i Jesu Navn baade med Tillid kalde dig Fader, og stræbe at vandre, som det sømmes sig dem, der ere værdige at kaldes dine Børn. Amen.

Text: Rom. 3, 19—25.

Vi vide, at hvadsomhelst Loven siger, siger den til dem, som ere under Loven, saa at hver Mund skal tilstoppes, og al Verden være skyldig for Gud. Derfor kan intet Kiøb blive retfærdiggjort for ham ved Lovens Gierninger; thi ved Loven kommer Syndens Erkiendelse. Men nu er uden Loven Guds Retfærdighed aabenbaret, om hvilken er vidnet ved Loven og Propheterne; Guds Retfærdighed ved Jesu Christi Tro, for Alle, og over Alle, som troe; thi der er ikke Forskiel. Alle have jo syndet, og dem fattes

Være for Gud; og de blive retfærdiggjorte uforstyldt af hans Naade, ved den Forløsning, som er i Christo Jesu; hvilken Gud haver fremstillet til en Forsoning formedelst Troen paa hans Blod.

For Frelser har opgivet sin Guddoms Herlighed, han er fremtraadt paa Jorden Menneſker liig, og ikke som de Vældige og Herlige iblandt Menneſkene, men han tog en Tieners Skikkelse paa, og selv under Tieneren fornede han sig, han blev lydig indtil Døden, indtil Korsets Død. Det er disse Forestillinger, som i denne Tiid i Kirken fremkaldes med ny Styrke, og til hvis Betragtning i Særdeleshed denne Uge er helliget. I Dagens Epistel forestiller Apostelen Christi Lydighed som den største, herligste Aabenbarelse af Kierligheden, som den fuldeste Opoffrelse for Andre, og lægger os paa Hierte: Det samme Sind være i Eder, som og var i Christo Jesu ¹⁾. Men ikke derfor alene hengav Christus sig i disse Lidelser, at han kunde give Kierligheds og Taalmodigheds Exempel; Opoffrelsen maatte have en Hensigt, disse Lidelser kunde ikke være bestemte ligesom blot til et Skuespil, der maatte være Noget, som skulde opnaaes derved; og derom taler Apostelen i den Text, vi i Dag have taget for os, og som visseligen er hentet fra den christelige Erkiendelses dybeste Grund. Hvo kan miskiende, at Evangeliet om Christus viser os Guds Raad til Menneſkenes Frelse som først fuldbyrdet ved hans Opoffrelse? Han har dog selv sagt: Til denne Time er jeg kommen ²⁾, og først paa Korset kunde han sige: Det er fuldbragt. Hvilken af hans Apostler siger det vel anderledes, end at Christus leed for Syndere, den Ret-

¹⁾ Phil. 2, 5.

²⁾ Joh. 12, 27.

færdige for de Uretfærdige, at han kunde føre os frem til Gud ¹⁾, at vi have Forløsning ved hans Blod, nemlig Syndernes Forladelse ²⁾? De havde jo og hørt det af hans egen Mund, at han var kommen for at give sit Liv til en Gienløsning for Mange ³⁾, at hans Blod blev udøst for de Mange til Syndernes Forladelse ⁴⁾. Derfor agtede Paulus sig ikke at vide Noget, uden Jesum Christum, og ham forsfæstet ⁵⁾, derfor overantvordede han Menighederne iblandt det Første, hvad og han saaledes havde annammet, at Christus døde for vore Synder ⁶⁾.

Saaledes prædikede Apostlerne fra Begyndelsen Evangeliet om Kristus, saaledes have siden saa mange trofaste Bidner prædiket det, og saaledes har saa mange troende Christne følt det i deres Jnderste. Og dersom dette er Evangeliet, og vi bekiende det, da tør vi jo ikke skyde denne Grundsteen tilside, og mene, at Bygningen staaer lige fast; det er ikke en Lære, som kun dunkelt er fremsat i Ord, der kunne tydes anderledes, men den staaer der saa klart, at vi maae vende os fra det Hele, eller søge at tilegne os, at føle, at forstaae ogsaa dette.

Forstaae? — O mine Venner, vi rose os ikke, at vi have udgrundet alle Hemmeligheder. Hvo er kommen til Fordærvsens Væld? hvo har opdaget, hvor og hvorledes det første Oprør brød frem i Alherrens Rige, hvorledes Afgrundens Mørke omhyllede Lysets Aander? og dog er der et Mørkets Rige, som har udbredt sine Skygger over hele Tilværelsen, dog vælter Fordærvsens sorgelige Flod sig giennem

¹⁾ 1 Petr. 1, 18.

²⁾ Kol. 1, 14.

³⁾ Matth. 20, 28.

⁴⁾ Matth. 26, 28.

⁵⁾ 1 Kor. 2, 2.

⁶⁾ 1 Kor. 15, 3.

alle Skabningens Egne. Og saaledes ogsaa, naar vi staae ved det Rigdoms Dyb af Guds Wiisdom og Kundskab, da han, efter at Alt var indsluttet under Ulydighed, vilde forbarme sig over Alle ¹⁾, naar vi staae ved det evige Raad, hvori vor Frelse er grundet, hvo turde da sige: Jeg har udgrundet det tilfulde?

Nei, ikke fordi vi mene at kunne raade alle mørke Taler, at kunne giøre Hemmelighederne klare, som Jordens Overflade er det for det sandselige Dye — ikke derfor indbyde vi til den alvorlige Betragtning; men, min Tilhører! tag Hjertet med dig, din inderste Bevidsthed, den Følelse, der er som Livets Kilde, og saaledes ville vi tale om den store Sandhed, som alene troster over al vor Nød, at

Christus døde for vore Syndere.

I Brevet til de Hebræer læse vi den alvorlige Paamindelse til de daværende Menigheder: Skiondt I efter Tiden endog burde være Lærere, have I atter behov, at man skal lære Eder Begyndelsesgrundene i Guds Ord, og I ere blevne Saadanne, som have Meck behov, ikke haard Føde ²⁾. Apostelen skrev denne Paamindelse efter hvad han dengang havde erfaret, men den staaer i de hellige Skriver som en Paamindelse for alle Tider, thi turde vi vel sige, at nu er christelig Kundskab og Indsigt saaledes skreden frem, at vi kunne forbigaae Begyndelsesgrundene, at der ere Lærdomme, som ere ophoiede over Modsigelse? Al, vi tør aldrig sige, at denne eller hiin Bildfarelse er overvunden; den vender stedse tilbage, maastee i ny Skikkelse, men stedse den samme. Og i Sær-

¹⁾ Rom. 11, 32.

²⁾ Hebr. 5, 13.

deleshed i Tider, da Menneskenes Blik mere og mere kun hester sig paa Overfladen, da Kundskabens Roes mere og mere kun søges i at opfatte de synlige Ting, at forstaae deres Indretning, saa at de kunne nyttes til at forøge det timelige Livs Bequemmelighed og Behagelighed; kunne vi undres, at i disse Tider de aandelige Ting træde i Skyggen, at man enten aabenbar fornægter, eller søger at undvige, eller løst og overfladeligen udlægger de Sandheder, hvis Rige — om vi maa udtrykke os saa — ikke er af denne Verden? Naar vi nævne de alvorlige Ord: Synd, Forsoning, Retfærdiggjørelse, Naade, da vide vi Alle, hvor ofte de lod i de forrige Tiders Tale, vi vide ogsaa, hvor langt deres Betydning for det Meste er fra de nuværende Tiders Tanke.

„Synd“ — ja Ordet høres vel jævnlig i Menneskenes Tale, men saa flygtigt, saa løst, som ethvert andet dagligt Ord. „Det er Synd,“ siger man ved de ligegyldigste Anledninger, hvorom man maaskee i det næste Dieblif forandrer sin Mening; det er Synd, siger man, at bruge et bedre Klædebon, hvor man kunde nøies med et ringere; det er Synd at uleilige Nogen, hvor det mindre behøvedes, og saa fremdeles. Naar derimod Talen er om Livets alvorlige Brøde, da høre vi ideligen undskyldende Rayne, da er det: Svaghed, menneskelig Skrøbelighed, Overilelse, Forglemmelse, Uvidenhed; men er Brøden udslettet, er den formildet, fordi Talen søger at tildække den? Foran for Christi Evangelium og i uadskillelig Sammenhæng dermed gaaer stedse Loven, og den indslutter Alt under Synd¹⁾, den siger os

1) Gal. 3, 22.

med sin faste Røst, som aldrig smigrer, at hvo som veed at gjøre det Gode, og gjør det ikke, ham er det Synd ¹⁾, og at hvo som ikke veed det, men kunde og burde vide det, ham er det Synd. Og er det da sielden, at det strenge Ord finder sin Anvendelse? I de Timer, da den alvorlige Betragtning af Livet paatrænger sig, erkiende Alle, at paa Menneskenes Slægt hvile store, blodige, himmelraabende Synder, for hvilke der ikke er Undskyldning eller Besmykkelse, og som i deres forfærdelige Skikkelser end ikke skyede Dagens Lys; de vide Alle, at, dersom Mørket vilde bortdrage sit Dække og vise hvad der stiuuler sig derunder, da vilde Enhver, i hvis Hierte ikke al bedre Følelse er udsuget, vende sig bort med Rædsel og Afsty. — Vel dig, du har ikke taget Deel i Mørkets Gierninger, du har vandret ustraffelig for Menneskenes Dine, og du veed ingen Handling, som du behøvede at stiuule for dem! Veed du heller ingen Forsømmelse? har du forglemmt alle de Letsindighedens, Daarlighedens, Forbitrelsens Ord, som fore over dine Læber, alle de Ord, der vare som en Brand, der maaskee antændte en Jld, som du ikke kunde slukke, alle de Ord, der vare som Pile, der fore hen og saarede Menneskers Hjerter? Og af Hiertets Overflodighed taler Munden, alt det Onde er først i Hiertet, før det udtaler sig i Ord, før det gaaer frem i Gierning. O kunde Menneskenes Hjerter oplades, og det viste sig, hvad der stiuuler sig derinde, al Ureenhed og Begierlighed, alt Hovmod og al Daarlighed, al Misundelse, alt Had, al Henvgierrighed, kunde alt Hyklerie aflades, al Usandhed aabenbares, da behøvede vi visseligen ikke at dømme Menneskenes

¹⁾ Sak. 4, 17.

Færd og Bæsen efter Lovens øverste Fordring, hvor ueftergivelig endog denne er, den, at vi skulle elske Gud af ganske Hierte og vor Næste som os selv, for at overbevises om, at intet Menneſte vorder retfærdiggjort af Lovens Gierninger, at efter Guds hellige og retfærdige Lov er Alt indsluttet under Synd.

Dg hvad betyder da dette, at være indsluttet under Synd? Dog ſikkerligen, at der er paadraget et Anſvar, at der er en Fordring, ſom kræver Fyldeſtgjørelſe, men ſom ikke er fyldeſtgjort, at der paa Overtræderen hviler en Brode, ofte tillige imod Menneſter, altid mod den evige Retfærdighed. Dersom det ikke er ganſte tankeløſt, vi bede den Bøn: Forlad os vor Skyld! da er jo dog deri den Bevidſthed indeholdt, at der hviler en Giæld paa os, en Giæld, ſom vi ikke kunne betale, ſom vi ikke kunne udſlette, ſom vil blive krævet til Betaling eller til Straf, dersom den ikke eſtergives af Den, til hvem vi ere den ſkyldig, hvem vi ikke kunne undvige, dersom han vil gjøre ſin Fordring giældende.

Men lyder det ikke til os fra de ældſte Tider i Guds Aabenbarelſer: Herren er en barmhiertig og naadig Gud, langmodig og af megen Miſfundhed ¹⁾? ſiges der os ikke med den helligſte Forſikkring, at Gud er Kierlighed ²⁾? Dg naar han ſelv har givet ſig Faders Navn, kunne vi da tvivle om, at, naar Barnet angrende vender ſig til ham, da vil han modtage det, ligesom hiin Fader udbredte ſine Arme for den fortabte Søn, der vendte tilbage til ham fra Bildfarelſens Veie? O mine Venner, jeg frygter, at der tales ſaameget og paa ſaadanne Maader om Guds Kier-

¹⁾ 2 Moſe B. 34, 6.

²⁾ 1 Joh. 4, 8. 16.

lighed, at Talen, langt fra at vække den fulde Tillid, tværtimod indvikler Sielen i Tvivl. Ved Siden af de milde Ord om Guds forbarmende Kierlighed har jeg ogsaa læst de alvorlige Ord, at Herren er retfærdig, og elsker Retfærdighed ¹⁾; jeg har læst ved Siden af de trosterigeste Forjættelser, at ogsaa vor Gud er en fortærende Ild ²⁾; jeg har læst det skrevet med den helligste Skrivt for mine Dine, skrevet med den uudsletteligste Skrivt i mit Jnderste: Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte ³⁾! Og naar da dette Ord opfyldes, naar den Retfærdiges Straffedomme drage over Jorden, da høre vi nu saa stelden den Ddmygelsens Røst: Jeg vil bære Herrens Brede, thi jeg har syndet imod ham ⁴⁾, thi Menneffene have hørt den idelige Tale om Guds Mildhed og Langmodighed, denne Tale have de forstaaet saaledes, som om Gud ikke regner det saa nøie med os svage Menneffer, som om han, naar vi have feilet og syndet, men derefter see op til ham og love Bod og Bedring, da ogsaa strax sænker vore Synder i Havets Dyb, i Forglemmelsens Afgrund. Menneffene have hørt, at Gud er Kierlighed, dette have de forstaaet saaledes, som om alle hans Førelser maatte ende i vor Lyksalighed, og at derfor Tilgivelsen snart maatte udlette vore Overtrædelser, borttage Overtrædernes Følger — thi for Ordet „Straffe“ er der neppe Plads i deres Tankerækker; — og naar de da see Alt, hvad der drager over Jorden og forstyrrer Menneffenes Lyksalighed, naar den Almægtiges Haand ligger tungt paa dem selv, da mene de, at der var lovet dem ganske andre Skiebner, idet man prædikede for dem om Guds Kierlighed og Langmo-

1) Ps. 11, 7. 2) Hebr. 12, 25. 3) Gal. 6, 7. 4) Mich. 7, 7.

dighed, da bortkaste de Troen tilligemed Haabet, da skeer det dem, som det hedder i den forfærdelige Skildring af de sidste Straffedomme, at de bespotte Himmelenes Gud for deres Plagers Skyld, og de omvende sig ikke fra deres Gierninger ¹⁾).

Hvor Evangeliet prædikes saaledes, som det er Sandhed i Christo, der føres først Loven frem, thi Loven er vor Tugtemester til Christum ²⁾, og det er giennem Christi Kirke, at hiin Røst fra Sinai er trængt ud til alle Folkene paa Jorden: Jeg, Herren din Gud, er en stærk, nidkier Gud, som hiem søger Fædrenes Misgierning paa Bornene, paa dem i tredie og fierde Led, at der er viist hen til Dpshyldelsen, som den med Flammeskrivt staaer skreven i Verdens Aarbøger, og at vi saa ofte føres hen til Betragtningen af den Skyldige, naar Retfærdigheden, som vel tøyer, men aldrig slumrer, omsider, ofte ad forunderlige Veie, fandt ham i den usorsonede Skyld, og han da sukker: Jeg maa bøde! Lader os, andægtige Tilhørere, med hverandre gaae ind i Davids Lønkammer, thi hans Suk, hans Angers dybe Klage er endnu ikke spunden bort i Tidernes lange Løb. I det vi gaae derind, høre vi vel trindt omkring denne Verdens Retfærdige, som haane os, fordi Davids Navn er os dyrebart, som takke Gud, at de ikke ere som denne syndige Mand, og vi begiere ikke at besmykke hans Synd, saalidet som han selv vilde tildække den. Ak, hvorledes kan ikke Lyst og Magt forlede selv den ellers Oprigtige! Han forlokkede en Mandes Hustru — visselig dommer Guds Lov derover med al Strengthed, men, du hykkelske Verden, pleier du at regne det saa nøie? Han vilde skjule sin Synd for Mandens og for Verdens

¹⁾ Nab. 16, 11.

²⁾ Gal. 3, 24.

Dine, men hans Konstgreb var forgieves. Og Manden drog atter i Krigen; derfra vende saa Mange ikke tilbage; dersom han blev iblandt de Faldne, da var Broden udslettet paa Jorden. Men Pilen flyver, du veed ikke, hvor den træffer, kunde du ikke styre dens Gang? „Sæt ham der, hvor Striden er hedest!“ der skal dog Nogen staae, hvorfor kan han ikke være deriblandt? Og han blev sat der, og faldt, og erfarede ikke sin Skam, og fristedes ikke til Hevn. — Saaledes drager een Synd den anden, og svarere, efter sig, saaledes vorer Broden, som Sneestridtet over Fjeldet, det drager stedse een Masse til sig efter den anden, indtil det river Alt ned med sig i Afgrunden. Og Davids Samvittighed sov saa dybt, saa trygt; men hvad der kun sover, skal igien vaagne; og Samvittigheden vaagnede, saa streng, saa forfærdende, og nedtrykte Kongen med al hans Herlighed dybt i Støvet. Men meente han da, at, fordi han kiendte sin Misgierning, og hans Synd var altid for ham, fordi hans Suk var hans Mad, og han vædede sit Leie med sine Taarer, at dermed var Pletten afvasket, dermed Synden forladt? Der er intet Sundt paa mit Legeme, siger han, formedelst Guds Brede, der er ingen Fred i mine Been for min Synds Skyld ¹⁾).

Hvormed, spørges der hos Propheten, hvormed skal jeg træde frem for Herren og nedboie mig for den høie Gud? Mon jeg skal træde frem for ham med Brændoffer, med aarsgamle Kalve? Mon Herren har Behagelighed til tusinde Bædre, til titusinde Olie-Strømme? Skal jeg give min førstefødte Søn for min Overtrædelse, mit Livs Frugt for

¹⁾ Ps. 38, 4.

min Siels Synd ¹⁾? — Det er mærkværdigt, hvorledes vi, ikke blot i Israël, hvor det Dybeste i Mennesket langt fuldere kom til Bevidsthed, end i de andre Folkeslag, men ogsaa hos disse, ofte saa letsindige, ofte saa forvildede Folkeslag, finde den Forestilling almindelig, at der maa skee en Forsoning for Synder. Menneskehierter folte, at det ikke kunde have Fred i sig, naar det ikke havde Fred med Gud; Mennesket saae op til det Høie, og begierede Forladelse og Naade; men han vidste ogsaa, at Jorderiges Dommer maa kundgiøre sin Retfærdighed, selv i det han aabenbarer sin Naade, og at dette maa skee, i det der kræves Forsoning. Vi vide, hvorledes ogsaa denne Forestilling blev forvendt i det forvendte Sind, hvorledes Menneskene endog ved nye, ved blodige Synder indbildte sig at kunne sone for de forrige. Men Naaden og Sandheden er aabenbaret ved Jesum Christum ²⁾. Han kom at annamme Syndere, han var givet Magt at forlade Synderne paa Jorden; men saavist som han ikke var kommen for at opløse Loven, saa vist maatte han ogsaa fyldestgiøre Lovens Fordring. Vi staae ved Guds Wiisdoms og Naades Dyb, ved Fuldbgyrdelsen af det Raad, som sigtede, ikke til at stienke enkelte Mennesker eller Folkeslag visse bestemte Goder, men som sigtede til hele Menneskeslægten Frelse; vi høre os tilbedende for Guds Wiisdom, hvilken Apostelen kalder den hemmelighedsfulde, den, som var skjult, hvilken Gud havde forud bestiftet for Verdens Begyndelse, til vor Herlighed ³⁾. Men dette Raad blev aabenbaret, da det blev kundgiort i Verden med fuld Stadfæstelse, at Kristus døde for vore Synder, at Han, i hvem al Guddommens

¹⁾ Mich. 6, 6. 7.

²⁾ Joh. 1, 17.

³⁾ 1 Kor. 2, 7.

Fylde boede, men som tillige var Menneskens Søn, blev Mennesker liig, indtil at bære Syndens Straf, dog selv uden Synd, og derved tillige kundgiort, at Gud er den Retsfærdige, i det han er den Barmhiertige; han kan ikke negte sig selv, han maa vise, at det ikke er en tom Tale, at Synden raaber imod Himmelen, og nedkalder den Retsfærdiges Straffe, i det han tillige vilde vise, at hans Forbarmelse er aaben for dem, der omvende sig til ham. Saaledes forener sig Vidnesbyrdet om Guds Retsfærdighed og Guds Naade, Loven og Evangelium, i det vi høre den store Forkyndelse: Den, som ikke vidste af Synd, har Gud gjort til Synd for os, paa det vi i ham skulle vorde retsfærdige for Gud ¹⁾).

Det store Offer er bragt; med eet Offer har den Hellige, som elskede os og gav sig selv hen for os, for stedse fuldkommen forsonet dem, som helliggjøres ²⁾). Thi hvad kunne vi vel bringe til Betaling af vor Skyld, til Forsoning for den Synd, som ikke kan gøres ugiort? Et Offer er der vel, som Enhver af os skal bringe, som Ingen kan bringe i vort Sted; thi, som David siger, Guds Offere ere en sønderbrudt Aand; et sønderbrudt og sønderknust Hierte skal du, o Gud! ikke foragte ³⁾). Ja, den Bedrøvelse, som er efter Gud, den Angerens dybe Smerte, som bevirker, at vi fatte et andet Sind, og vende om, at vi arbeide paa vor Saliggjørelse med Frygt og Bæven, at vi, forligte med Gud, beslitte os paa at vandre som Guds Børn i Verden: dette er den Fordring, der lyder til os fra Christi Kors, og hvo der ikke hører, hvo der ikke lyder denne Røst, skal ikke heller høre Naadens Røst: Dine Synder ere dig forladne. Men i alt

¹⁾ 2 Kor. 5, 21.

²⁾ Hebr. 10, 14.

³⁾ Ps. 51, 19.

dette, hvad er der til Forsoning af den Synd, der hviler paa din Siel, der træder frem som en Anklager imod dig? Kunne din Angers Taarer, om de flød i ustandselige Strømme, afvaske dit Livs Besmittelse? Kunne dine Gierninger herefter betale for dem, der ikke skeede tilforn, eller der skeede i For-glemmelse af Gud og Pligt? Kan du med al din Lydighed, der dog stedse kun er en Række efter det Fuldkomnere, men var den endog fuldkommen — kan du ved den bringe Gud en fuldere Tjeneste, end du dog var ham skyldig? og hvad har du da til Betaling for den Gæld, der staaer anskreven imod dig? Nei, ikke du selv, og ikke noget Menneſte kan træde forsonende mellem dig og den evige Retfærdighed, men alene Han, som fornedrede sig selv, og tog en Tieners Skikkelse paa, og blev lydlig indtil Korsets Død, om hvis Blod en Apostel siger, at det taler med en bedre Røst end Abels ¹⁾; dette raabte til Himmelen om Hevn, Jesu Blod raaber til Himmelen om Forligelse og Naade: Fader forlad dem! Ham har Gud fremstillet til en Forsoning formedelst Troen paa hans Blod, hans Opoffrelse, paa det Gud maa være retfærdig, og gjøre Den retfærdig, som er af Jesu Tro.

Dette er det christelige Evangelium, saaledes have Apostlerne vidnet det, saaledes have de nedskrevet det i hellige Bøger til et Vidnesbyrd for alle Slægter og Tider. Skulde vi tillade, at det fordunkles, at et andet Vidnesbyrd træder isteden, eller stiller sig ved Siden deraf? Ak! der ere de, som have formastet sig at træde frem, som kunde de hver Dag paany offere Christus til at forsjone Synden: „Giver

1) Hebr. 12, 24.

os Eders Gaver, saa skulle vi frembære Offeret for Eder, medens I vandre paa Jorden; skienker os Eders Gods, naar I ikke kunne bruge det mere, saa skulle vi offere for Eder, at I hisset snarere maa forløses fra Smerterne. Dog, sig de, have vi ogsaa Fuldmagt at paalægge Eder Bodsøvelser, hvormed I selv kunne gjøre fyldest for Eders Synder. Martrer Eders Legemer i selvgiorte Piinsler, faster og klæder Eder i Sæk og Aske, læser Bønner i stort Antal, desto større, jo større Brøde I skulle forsones, giører Balfarter, lange, besværslige, æder Kummerens Brød!" Og alt dette skulde vi sætte istedenfor den sande levende Tro, som omslutter den Herre Jesum selv, og fyldes med hans Kierlighed, og fra ham henter Kraft til at stride den gode Striid, at fuldføre Hver sin Tieneste i Retfærdighed og Herrens Frygt, og befale Gud, som en trofast Skaber, vore Siele ved at gjøre Godt ¹⁾! Og dersom de endog sig: Giver Almisje! da vide vi visseligen, at saadanne Offere behage Gud vel, men ingenlunde, naar du mener dermed at kunne tildække dine Synder, dermed at kunne frikiøbe dig fra Lovens øvrige Fordringer. O, der er een Gud, og een Midler mellem Gud og Menneskene, det Mennekte Kristus Jesus, som gav sig selv til en Gienløsnings-Betaling for Alle ²⁾.

Men, Medchristne! Han har givet sig hen for os Alle, og med det Offer, han bragte, har han fuldkommen forsonet dem, som retfærdiggjøres. Hans Menighed fornyer i disse Dage i stille Høitid Ihukommelsen af de Smerter, hvilke han taalte for os, af den Død, hvori han gav sig hen til

¹⁾ 1 Petr. 4, 19.

²⁾ 1 Tim. 2, 6.

en Gienløsnings Betaling for os Alle. Opfordringen udgaaer ikke forgieves, men enhver Christen tage sig dog en stille Time, hvori han sætter sig hen ved sin Frelser's Kors, og lader de dybe Tanker komme til Orde, hvilke Verden stedse vil adspredde og overdøve. — Her sætter jeg mig hen; der er stille omkring mig, thi nu er der saa stille om Christi Kors; er der ogsaa stille i mig, Fred i mit Hierte? Ligesom langt fra hører jeg Sinais Tordener rulle; ville de ikke drage sammen ogsaa over mit Hoved? Jeg hører Lovens strenge Røst: Vee Den, som ikke bliver i alle de Ting, som ere skrevne i Loven, saa han gjør dem ¹⁾! Der er i denne Time ingen Anklager, ingen Dommer tilstede udenfor mig; men der er en Dommer i mit Inderste, og jeg veed det, at det er Menneskene beskikket eengang at døe, og derefter Dommen ²⁾. Hver Dag har sit Regnskab, og dens Ansvar skal ikke tankeløst overantvordes til den næste; men naar jeg nu vil sammensatte alle disse Dages, alle disse Aars Regnskab, naar jeg vilde forsøge at veie Fortieneste mod Brode, Pligt-opfyldelse mod Forsømmelse, naar jeg vilde veie dette Hierte, fra hvilket dog Livet udgaaer, dette Hierte med al dets Fromhed og Grefrygt og Midkierhed, og al dets Dorsthed og Svaghed og Daarlighed, og saaledes ved at veie det One med det Andet, søge at udfinde Livets Værdie; o hvorledes kunde jeg det? hvorledes kunde jeg bringe Anklageren til at tie, naar han bringer saa mangen Roes til at falme, naar han henter saa mangt et Vidne frem fra det Forbigangnes Mørke, og taler om saa Meget, der burde være sleet, og spørger, om

¹⁾ Gal. 3, 10.

²⁾ Hebr. 9, 27.

det er steet, og viser mig den sørgelige Blanding af Ondt og Godt, hvor jeg ikke formaaer at udvikle det Gode fra det Andet? Nei, jeg formaaer ikke at afflutte mit Regnskab, og om jeg kunde og vilde sige: Her er det fuldført indtil denne Time, hvor veed jeg da, om det kunde bestaae for Ham, som randfager Hierter og Nyrer? Men, idet jeg sætter mig ved dit Kors, som din Troende, du min Herre og Frelser! da veed jeg, at Forholdet er blevet et andet, end det var efter Loven; det er ikke mig, der skal gjøre Fyldest, men dig, du, som døde for vore Synder, som gav dig selv til en Gienløsnings Betaling! Vel lyder det fra dit Kors med den alvorligste Røst: Striid Troens gode Striid ¹⁾! den har jeg striidt — vel ikke som jeg kunde og burde, men jeg har ikke afladt at stride den gode Striid, og skal ikke aflade; saa tag, o min Forsoner! tag al min Fortieneste, alle mine gode Gierninger, al den Roes, jeg vandt med Rette eller Urette, og sænk det altsammen tilligemed al min Synd og al min Daarlighed i Havets Dybde; og skient mig Alt af Naade, af din Naade, du som har elsket os Alle, og ikke vil forskyde det Hierte, som ogsaa har elsket, — vel ikke, o langt fra! som du, men dog, som hiin Synderinde, har elsket meget ²⁾, elsket Faderen, og dig, og Mennesker!

Det var den første Forjættelse til Menneskenes faldne Slægt: Qvindens Sæd skal sonderknuse Slangens Hoved ³⁾. Al! der er en uhyre Slange, som vikler sig om den hele Tilværelse, som knuger Alt hvad der lever i sin frygtelige Favn. Dens Dngel fremmyltrer allevegne, sniger sig frem

¹⁾ 1 Tim. 6, 12.

²⁾ Luf. 7, 47.

³⁾ 1 Mose B. 3, 15.

mellem Jordens Blomster, saarer Mennesket usformækt, og gyder sin Gift i alle hans Aarer. Ormen hester sig selv ved Menneskets Hierte, nager det uden Raft, og vil ikke døe. Priset være den Største blandt Alle, der ere fødte af Qvin-der, den store Seierherre, som kæmpede mod Slangen indtil Døden, men som seirede, just i det han døde!

Thi Den, som døde, knuste Slangens Hoved;
Gud være lovet! Amen.

V.

Vore Dage ere som en Skygge paa Jorden.**Paa første Paaskedag.**

Du Livets evige Kilde, du, af hvem al Faderlighed kaldes i Himlene og paa Jorden, thi Alt hvad lever har sit Liv fra dig, dig bede vi, at du vil giennemstrømme vort dødelige Liv med det sande, det evige Liv. Det er aabenbaret for os i din eenbaarne Søn, men lad det ogsaa aabenbares i os, at vi maae opløste vort Sind fra Forfrankeligheden, fra Dødens Mørkes Skygger, at den tilkommende Verdens Kræfter maae røre sig i os, og at vi maae tiene dig uden Frygt i Hellighed og Retfærdighed alle vort Livs Dage! Amen.

Epistel: 1 Kor. 5, 7. 8.

Det er Opstandelsens Fest, vor Herres Jesu Christi Opstandelses, men den staaer jo ikke alene, den bebuder os alt Livets Opstandelse og Forklarelse. Og Opstandelse er et skjønt Ord; det lyder saa trøsteligt ind i denne Verden, hvor ethvert Blomster saa snart visner, enhver Skønhed saa snart falmer, hvor een Skikkelse forsvinder efter den anden, eet Navn efter det andet synker i Forglemmelsens Nat. Derfor modtage vi saa gjerne ethvert Tegn, der forkynder os Livets

Fornyelse og Gienføddelse. Naar nu i Foraaret de første Spirer trænge sig frem af Jordens dunkle Skjød, da frydes vi, fordi vi see, at Naturens Liv ikke er dødt; det syntes udsukt, men det var kun indslumret, og snart vil dets Pragt atter dække Jorden. Men det Liv, som saaledes paany vaagner herne, er ikke Menneskelivet. Vel vrimle stedse nye Menneskeslægter frem, og tage de forriges Blods, vandre paa de forriges Grave; men det er ikke de samme, og det er ikke dette, der trøster os, at der stedse ville vandre nye Slægter paa Jorden, der ville glæde sig og sørge, som vi, indtil de forsvinde, som vi. At det Blomster, som visner, ikke opblomstrer paany, bekymrer os ikke, naar kun Jorden dækkes med Bærter af de forriges Art, og maaskee skønnere; og naar Fuglene synge i Skoven, spørge vi ikke, om det er de samme, hvis Røst i de forrige Aar lod i vort Øre. Men I evig dyrebare Skikkelser, ved hvilke ikke blot vort Dø, men vor Sjel forlystedes, I med det varme, aandende Menneskebryst, ved hvilke vort Hjerte hængte, naar I forsvinde i de mørke Skygger, da byde Ingen os den kolde Trøst, at der stedse ville komme nye fremmede Skikkelser os imøde, som vi aldrig tilforn saae, at de Veie, vi have at vandre herne, aldrig blive tomme. Ak! ene ville vi maaskee ikke være, men eensomme, og om end Hjertet ikke vorder dødt, om endog dets Følelse ogsaa kan omfatte dem, der senere sluttede sig til os, dog havde Enhver af de Forrige sit Værd, som ingen Anden kan erstatte. Thi dette er Menneskets Adel og Værdighed, at, medens i de øvrige Slægter ethvert Stykke kun tæller med, som et af de andre, er som Draaben i Havet, der for sig intet Værd har, naar kun Havet fyldes ved de andre, talløse Draaber, og dets Strømme udtømmede vælte sig

fort: da gav Gud hvert Menneske Hans Afsyn, Hans eget Præg, det er ikke blot det fælles Liv, der rorer sig i ham, men det er just Hans Liv, der vil udvikle sig, Hans Hierte, der vil elske og elskes. Derfor er det en saa dyrebar Sæd, vi nedlægge i Gravene; hvad der hørte Jorden til, opstaaer igien i ganske andre jordiske Skikkelser, men det Indre, det egentlige Menneske, af! det opstaaer aldrig mere hernede, der kommer aldrig et Foraar, hvori denne Spire skal udfolde sig og blomstre og bære Frugt under denne Himmel. Af! sig vi, thi Savnet og Smerten er vor, men vi erkiende, at, naar Menneskets Prove- og Dannelses-Tiid her er til Ende, da skal han ikke vende tilbage for at begynde det Samme forfra, men da skal han, ligesom Spiren henplantes i en anden Jordbund, modnes under en anden Himmel. Men efterdi dette foregaaer i den for os usynlige Verden, da vide vi vel med den helligste Bished, at Livet ikke kan være tændt i Menneskets Bryst kun for igien at slukkes, at Skiebnerne hernede ikke blandes for Mennesket kun til et hensigtsløst Spil, men at hvad vi forstaae af Verdens Lob og hvad vi ikke forstaae tyder hen paa en anden Verden, som endnu for os kun er den tilkommende, hvor alle mørke Taler skulle finde deres Løsning, og de, der værdiges at optages til en hoiere Skuen, skulle see Ansigt til Ansigt. Men endnu er det ikke aabenbaret, hvad vi skulle vorde¹⁾; for det sandse- lige Die er der saa mørkt ved Graven; derfor skal der i de Dødeliges Lande være Lov og Priis for den Førstefødte af de Døde, for Ham, som, efter at han havde brudt Dødens Lænker, atter aabenbaredes for sine Vidner med klar Beviis-

¹⁾ 1 Joh. 3, 2.

ning, at han var den Samme, skiondt forsaavidt deres jordiske Die kunde taale det, allerede forklaret.

Derfor lader os holde Høitid, siger vor Text, og visse- ligen skal der være Glæde paa Jorden, thi Han, som aab- nede Gravens Fængsel, vilde derved ogsaa befrie dem, som tilforn formedelst Dødens Frygt vare bundne i Trældom al deres Livs Tiid ¹⁾. Men da være det ogsaa med Reenheds og Sandheds ubesmittede Tjeneste, at vi holde Høitid. Til at opmuntre og styrke os til altid og allevegne at bringe en saadan Tjeneste, til, som vi nys sagde i vor Bøn, at tiene Gud uden Frygt i Hellighed og Retfærdighed alle vort Livs Dage, skulle vore gudelige Betragtninger paa Festsdagene sigte. Maatte det da ogsaa bidrage dertil, naar vi nu tage et gam- melt, ofte hørt Ord:

Vore Dage ere som en Skygge paa Jorden ²⁾,
til alvorlig Overveielse, stræbe at forstaae det i dets rette Betydning, og at bringe det nærværende Liv i den rette For- bindelse med det tilkommende.

Naar Hedningerne talede om de Hengangnes, de Dødes, Bolig og Tilstand, kaldte de den ofte en Skyggeverden; efterdi det bliver saa dunkelt for det jordiske Die, naar det vil op- dage, hvad der er paa hiin Side, efterdi de Hengangne for os kun leve i de Afbildninger af dem, der indprentede sig i vor Siel, og der mere og mere blegne, meente man, at de kun svævede om som Skygger; man lod Kongerne i Under- verdenen misunde Dagleierne paa Jorden, fordi Hine tænftes at være berøvede det virkelige og sande Liv, hvilket kun meentes at være her, i hvad der kaldtes Lysets Rige, hvor

1) Hebr. 2, 15.

2) 1 Kron. B. 29, 15.

denne Verdens Sol skinner over den faste Jord. Dog er der ogsaa hørt, og høres endnu, en ganske modsat Tale. Det er ofte forekommet den alvorlige og dybere Betragtning, som om vi just her paa Jorden levede i en Skyggeverden, som om Tingene herneude kun ere som Skygebilleder, der svæve hen, og forsvinde, naar vi ville holde dem fast. Vi bleve til igaar — hedder det i Jobs Bog — og vide Intet, en Skygge paa Jorden ere vore Dage¹⁾; og atter om Mennesket selv: Han gaaer op som et Blomster, og affkares, han flyer, som en Skygge, og bestaaer ikke²⁾. Mennesket, siger David, er ligesom et Aandepust, hans Dage ere som en Skygge, der farer forbi³⁾. Hvo har ikke mangen Gang sagt med den gamle Vise: Hvad gavne os Alt, hvoraf vi hormodede os, hvori vi søgte vor Lyft? Alle de Ting ere farne bort som en Skygge⁴⁾. Ja, hvor ofte have vi ikke sagt om dem, der hige efter denne Verdens Ære, Guds og Pragt, at de gribe efter Skygger, som de vilde finde tomme, i det de trængte ind i dem, som vilde forsvinde, i det de meente at holde dem fast? Vi tale om vor Eiendom paa Jorden, men er den ikke blot som en Skygge af den Rigdom, som Herren kaldte den sande⁵⁾, og Apostelen kalder det bedre og blivende Guds i Himmelen⁶⁾. Vi tale om vort Hiem paa Jorden, men er dette Hiem, hvorfra vi saa ofte maae flytte, som saa ofte ikke giver os Ly mod Livets Storme, er det ikke som en blot Skygge af det Hiem hos Herren, hvorom Apostelen taler⁷⁾? thi vi ere Vandringmænd paa Jorden, og have her ikke blivende Sted.

1) Job. 8, 9. 2) Job. 14, 2. 3) Ps. 144, 4. 4) Vissd. B. 5, 8. 9.
5) Luk. 16, 10. 6) Hebr. 10, 34. 7) 2 Kor. 5, 8.

Vi kunne ikke skjule det, at Alt i denne Verden er Forfrænkighedens, det er, Foranderlighedens og Forgængelighedens, Lov underkastet. Skulde vi hellere søge at bringe dette i Forglemmelse? Skulde vi hellere tale denne Verdens Blisdom, hvis Indhold vistnok er dette, at Det, som vore Dine see, vore Hænder gribe, er det Virkelige og Sande, det Dyrige er Skygge og Drøm? Skulde vi lære Menneskene dette, for at de da, naar de erfare, hvor ubestandigt, hvor tomt og huult dette saakaldte Virkelige er, skulle ansee det hele Liv som et betydningsløst Spil, alle menneskelige Idrætter som en Skrivt, skreven i Havet, ja hele denne Verden som en Bygning opført paa Sand, hvoraf den ene Deel synker efter den anden, indtil det Hele maaskee omsider styrter sammen i een almindelig Undergang? Nei, mine Venner! Under Betragtningen af denne Verden og dens Løb, naar vi see Menneskene komme og forsvinde, see, hvad de foretage sig, og hvad der vederfares dem, naar i alt dette saa Meget er os uforklarligt, naar vi finde os indviklede i saa mange Modsigelser, som ingen menneskelig Forstand formaaer at løse: da er det visseligen en Trost, naar vi tænke os, at hvad vi see, kun er Skyggen af Det, der alene fortjener at kaldes det Virkelige, af det Hoiere, Sandere, Bedre, at Alt vil vise sig anderledes for os, naar engang Dækket er bortdraget, naar vort Syn er styrket, saa det kan taale at see det fulde Lys, hvoraf nu kun svage Straaler falde paa Det, som svæver forbi vort Die. Men dermed mene vi jo ingenting, at al Kundskab, som vi her kunne erhverve, al den Gierning, vi her kunne udføre, al reen og ædel Glæde, al Kierlighed, som sammenknytter trofaste Hjerter, kun er et flygtigt Spil, kun et Skin, der samler sig for igien at ad-

spredes. Thi der er ingen Skygge, uden at der ogsaa er et Legeme, som kaster den; Intet viser sig for vort Die, uden at det har sin Grund i det Virkelige, i Det, som vissest er, skiondt det endnu ikke er aabenbaret i sin rette og fulde Skikkelse.

Naar Apostelen taler om det Gamle Testaments Anordninger og Skikke, da siger han, at alt dette er en Skygge af det, som skulde komme, men Legemet er Christi¹⁾; det var, som om den store Skikkelse, der skulde aabenbares, forud kastede sin Skygge ind i Tilværelsen herne; naar Skikkelsen selv fremtraadte, vilde den indtage Skyggens Plads; men denne var ikke usand, ikke betydningsløs, den afbildede forud, om endog kun i dunkelt Omrids, det Fuldkomne, som i sin Tid skulde aabenbares; Alt, hvad i Mose Lov sigtede til at hellige Livet, at forlige det forvendte menneskelige Sind med Gud, bebudede forud den Forligelsens Tjeneste, der i Tidens Fylde skulde oprettes; de Offere, der dengang bragtes for at forsone Synder, vare som en Skygge af det store Offer, hvormed Verdens Frelser skulde for steds fuldkommen forsone dem, som helliggjøres²⁾. Naar en anden Apostel siger, at Profeterne randsagede, til hvilken og hvordan en Tid Christi Aand, som var i dem, henviste, da den forud vidnede om Christi Lidelser og den derpaa følgende Herlighed³⁾: da var dette atter ligesom den Skygge, som det Tilkommende kastede ind i det Daværende; Skyggen var endnu dunkel, den viste endnu ikke klarligen, hvad der i sin Tid skulde aabenbares, men den var ikke usand, ikke bedragelig, en stor Aabenbarelse hævede sig virkelig frem, fra hvilken Skyggen udgik. Atter

1) Kol. 2, 17.

2) Hebr. 10, 14.

3) 1 Petr. 1, 11.

figes der i Skriften, at de, der tiente ved det Gamle Testaments Helligdom, tiente ved Afbildningen og Skyggen af det Himmelske, eftersom det blev Moses af Gud betydet, der han skulde berede Tabernaklet: See til, du gjør Alting efter den Lignelse, der blev viist dig paa Bierget¹⁾. Ligesom her den jordiske, synlige Helligdom kun var en Afbildning, en Skygge af det Himmelske, saaledes er det med alt det Store, Skionne, Edle, der træder frem paa Jorden; det synes stort og skiont i Forhold til det Dvrige, som viser sig hernede, men det er dog kun en Afbildning af, hvad intet Die har seet, intet Dre har hørt, ikke i sin himmelske Glands er opkommet i noget Menneskes Hierte.

De Ting, som sees, ere blevne af dem, som ikke ere tilsyne²⁾, og den usynlige Verden, hvori alt det Synlige har sin Grund, hvoraf det er en Afbildning, en Skygge, kalde vi Himlene. Vi forstaae det let, at det ikke er om de synlige Himle, her tales, ikke om den Himmel, der for vort Die hvælver sig over Jorden, ikke om det umaalelige Dyb, hvori Verdener straaale uden Tal; alt dette, hvor stort, hvor underfuldt det endog er, hører til de synlige Ting, som ere blevne af dem, der ikke ere tilsyne. Gud boer i et Lys, der Ingen kan komme til³⁾, Ingen har seet ham, eller kan see ham; men naar han desuagtet er aabenbar for alle Jordens Beboere, da er det, fordi ligesom hans Væsens Skygge falder ind i Verden, fordi disse synlige Ting bære Præget af hans Herlighed. Men hvor stor og skion og pragtfuld endog denne Verden er, den bærer dog ogsaa Forfrænkighedens, Fordærvsens Mærke, det er ikke i den, vi søge det Faste og

1) Hebr. 8, 5.

2) Hebr. 11, 3.

3) 1 Tim. 6, 16.

Blivende; den er ligesom det Klædebon, hvori den Evige indhyller sig for vort Blik, som den hellige Sanger siger; Du, Herre, grundfæstede fordum Jorden, og Himlene ere dine Hænders Gierning; de skulle forgaae, men du bestaaer, de skulle ældes som et Klædebon, som en Klædning skal du omstifte dem¹⁾. Dog er det ikke til en alfortærende Undergang, den hellige Røst viser hen; thi see, siger Herren, jeg skaber nye Himle og en ny Jord, og de forrige skulle ikke ihufømmes mere, ei heller opkomme i noget Hierte²⁾; altsaa det Skønnere og Herligere skal fremgaae, i det disse Skygger fare hen. Og som i den legemlige Verden, saaledes ogsaa i den aandelige. Alt, hvad der hører til Guds Rige, Retfærdighed, Fred, Glæde i den Hellige Aand, og hvad der ellers nævnes som det Skionneste og Edleste, Kundskab og Visdom, Kraft og Styrke, vi kiende det jo Alle, vi have Navne derfor, thi vi saae det paa Jorden. Al! men vi saae det kun i enkelte Glimt, saa ufuldkomment, saa flygtigt, det er langt fra, at vi kunde sige: Guds Rige har sin Bolig paa Jorden. Dog er det ingen Drom, thi naar det dog kaster sin Skygge ind i denne Tilværelse, da maa der være et Sted, hvor det har den Skikkelse, af hvilken det udstraaler sine Afbilleder i det ufuldkomne, dunkle, saa ofte plettede Speil, i Tidens saa let oprørte, saa hurtigt hendirrende Bolger; Skyggen bebuder en Aabenbarelse af den fulde og faste Virkelighed, hvis Sted endnu ikke er beredet her, hvis Tiid endnu ikke er kommen, hvorefter enhver Afbildning vækker den hellige Forlængsel.

¹⁾ Ps. 102, 26. 27.

²⁾ Es. 65, 17.

„Mennesket gaaer op som et Blomster, og afftaeres; han flyer som en Skygge, og bestaaer ikke“. Ikke blot, at hvad vi see udenfor os, er som Skyggebilleder, der ideligen forandres, og derefter forsvinde; men ere ikke ogsaa vi selv saadanne Skygger, Foranderligheden, Forgængeligheden underkastede, der svæve de Andre forbi, ligesom de os? Men atter her spørge vi: Hvad kaster da disse Skygger? Er det ikke Menneskets indre Væsen, som her aldrig i sin Fylde og Klarhed kommer tilsyne, men som dog, skøndt under de mangehaande Indskrænkninger, de mangehaande Mangler, afbilder sig i den udvortes Skikkelse? Du seer denne Skikkelse, seer den i forskiellige Tider, du kiender den maastee igien, som om den var den samme, og dog er den aldrig den samme, den var anderledes i Ungdommens Blomstring, anderledes i Manddommens Kraft, anderledes i Alderdommens Vinter, der er vel nu neppe een, endog den mindste, Deel tilbage af det legemlige Stof, hvorpaa den tilforn tegnede sig, og dog kalder du Skikkelsen den samme, fordi det er det samme indre Væsen, der under alle Forvandlinger afskygger sig i den udvortes, den legemlige Verden. Dette indre Væsen vil stedse træde frem, det vil udtale sig i Ord; men hvo har ikke maattet klage, at alle disse Ord kun vare som en svag Skygge af Tankens Klarhed, af Hjertets Følelse, at det Indre ikke kunde blive tilsyne, ikke kunde kiendes, som det var i sit Væsen? Det lyste frem i Diet, det afprægede sig i det hele Afsyn, men foer da hen som en Skygge, vi vilde gribe den, holde den fast, men den foer hen. Og tilsidst forsvinder den hele Skygge, som dette Menneske kastede ind i Tilværelsen herne, og andre Skygger svæve frem, saalænge deres Tiid er.

Dette er Forgængelighedens Lov; at vi, at Alt, hvad der viser sig for den jordiske Sands, er den underkastet; dette vide vi, og kunne og skulle vi ikke forglemme. Men ligesaa almindelig som denne Lov er, er ogsaa Opstandelsens; thi hvad der forsvinder er dog kun Skyggerne, ikke det Virkelige og Sande, hvoraf de havde deres Oprindelse, som afbildede sig deri; dette maa stedse opstaae igien, yttre sig paany, klæde sig i nye Skikkelser. Men, siger Apostelen, der maatte Nogen spørge: Hvorledes opstaae de Døde, og med hvordan et Legeme komme de frem? Du Daare! — svarer han — Det, som du saaer, bliver ikke levendegiort, dersom det ikke døer; og hvad du saaer, da saaer du ikke det Legeme, der skal vorde¹). Det døer for at levendegjøres, for at komme til et fuldere Liv. Apostelen tager sit Billede fra Kornet, der lægges i Jorden; det døer, opløses, forraadner, har ikke mere den samme Skikkelse; men den indre Spire deri udvikler sig, drager Næring til sig af Jordens Fædme, af Himmels Dug, sætter ligesom sit Præg paa Alt, hvad den tilegner sig; det er det Korn, du lagde i Jorden, der opstaaer igien, men i en anden Skikkelse; det er ikke det Legeme, du saaede. Saaledes er ogsaa de Dødes Opstandelse; det saaes i Forfrænkighed, det opstaaer i Uforfrænkighed; det saaes i Vanære, det opstaaer i Kraft, der saaes et sandseligt Legeme, der opstaaer et aandeligt Legeme²).

Vi ere Giester og Udlændinge paa Jorden; men, siger Apostelen, de, som sige Saadant, give klarligen tilkiende, at de søge et Fædreland³); de, der sige, at de paa det Sted, hvor de nu befinde sig, kun ere Giester, maae et andet Sted

1) 1 Kor. 15, 35 ff.

2) B. 42. 43.

3) Hebr. 16, 13. 14.

have deres Hiem. Og hvor er da det Hiem, det Fædreland, hvorefter Menneskene saa ofte under denne deres Udlændighed med Hiemveens Smerter længes, hvorfra desværre Mange paa den vildsomme Vandring komme stedse længere bort, men hvortil vi baade kunne og skulle nærme os mere og mere; hvor, uden i Himlene, der, hvor det Hellige og Fuldkomne har sit blivende Sted, hvorfra det affhygger sig her i Jordens taagede Dale? Derhen stunde vor Tanke og Stræben! thi det er Udtrykket for det ægte christelige Sind, naar Apostelen siger: Bort Borgerskab er i Himlene¹⁾. Han forstod ikke sit Ord saaledes, som om vi skulde sætte os hen, og vente paa det Himmelskes Aabenbarelse, og først begynde at leve, naar vi optages til det fuldere og bedre Liv. Ogsaa Vandringsmanden har sine Pligter, han skal paa ethvert Sted, hvor han kommer, forholde sig tilbørligen og vel, han skal udrette det Grinde, hvori han gaaer, skal maaskee fra Hiemmet bringe dyrebare Varer, som skulle nyttes og nydes af dem, til hvilke han kommer, skal ikke komme tomhændet tilbage, men bringe med sig, hvad han vandt i det Fremmede, og kun, naar han har udført sit Grinde saa vel, som han formaede, kan han vente glad Hvile i Hiemmet. Der var Een, som fra Himmelen nedsteeg til Jordens lave Egne, og gav Menneskene Gaver²⁾. Men forinden han atter opfoer langt over alle Himle, bestiftede han Nogle til Apostler, til sine Sendebud; dem betroede han de dyrebare Gaver, at de skulde bringe dem vidt ud i Landene. Med disse Gaver gif ogsaa hiin Apostel ud, langt ud, i Verden, han var en Giest og Udlænding, hvor han kom, men alle-

1) Phil. 3, 28.

2) Eph. 4, 8. ff.

vegne bragte han Rigdomme med sig, og hvilede ikke, før han fik dem anbragte; han solgte dem ikke for Guld og Sølv, men de, der vilde vinde dem, hengave sig selv først til Herren, og dernæst til ham¹⁾); og derfor, da hans Tjeneste var fuldført, da han fra Udlændigheden vendte hjem til Fædrelandet, kom han ikke alene, men han havde frelst, baade sig selv, og dem, der hørte ham²⁾), og deres Frelse bragte han som en Binding fra denne Verden med sig til de evige Boliger. Men under hans mojsomme og ustadige Vandring, under Ophvielse og Fornedrelse, Ure og Banære, medens han saae saa Meget flygte og forsvinde, og selv ikke havde blivende Sted paa Jorden, var hans Styrke og Trost i den Bevidsthed, at vort Borgerstab er i Himlene; den Bevidsthed opløstede ham over al Trængsel og Nød, thi fra dette høiere Sted syntes al Trængsel ham staffet og let, i det han ikke ansaae de synlige Ting, men de usynlige, thi de synlige ere timelige, men de usynlige ere evige³⁾).

Men, Medchristne! ogsaa vort Borgerstab er i Himlene. Kunne vi end ikke paa denne vor Vandring giennem Jordens lave Egne bringe saadanne Gaver herovenfra, som Hine bragte, o Enhver, som paa sin jordiske Gierning sætter Sandheds, Retfærdigheds, Kierligheds Præg, han udbreder dog over sit udvortes Liv som en Skygge af det Himmelske, og i sit Underste befæster han Det, som forbinder ham med det rette Fædreland, hvor Alt, hvad der er ædelt og godt, har sit Hiem, sit blivende Sted, sin fulde Glands. Derfor siger Apostelen: Lader os holde Høitid med Reenheds og Sandheds Gud helligede Stræben; men da udbrede sig og=

1) 2 Kor. 8, 14.

2) 1 Tim. 4, 16.

3) 2 Kor. 4, 17. 18.

saa en Høitids-Følelse giennem vort hele Væsen. Vi kiende
 Alle Dødens Bitterhed og Adskillelsens Smerte; lader os
 ogsaa kiende Troens og Haabets Glæde! Vi staae saa ofte
 forrigfulde paa Gravens Bred, og som en Skygge forsvinde
 de Elskede fra vore Dine; men vi kalde dem da Hengangne,
 thi de ere gangne til et andet Sted, Gud har beredt dem et
 bedre; der er denne Skyggeverden svunden bort for deres
 Dine, men hvad der kastede disse Skygger, hvad de her saae
 i taagede Omrids, hvad de saa ofte længtes efter at skue
 Ansigt til Ansigt, træder dem der imøde, nærmere, klarere,
 fuldere, og de selv have aflagt den skrøbelige, forfrænkkelige
 Indhylning, og det indre Liv er opstaaet i Kraft. Guds
 Naade er os jo kundgiort ved vor Frelseres Jesu Christi
 Aabenbarelse, som tilintetgjorde Døden, og bragte Liv og
 Uforfrænklighed for Lyset¹⁾. Derfor lader os holde Høi-
 tid, og fra Høitiden gienlyde hver Dag Trostens og Glædens
 Toner i hver Troendes Junderste, som de nys lode i vor fest-
 lige Sang:

Gaa, min Siel! vær frisk og bold,
 Glæd dig i Christ, din Herre,
 Thi Døden, som var Syndens Sold,
 Dig nu skal Frelse være;
 Straf var den før,
 Nu er den Dør
 Til Himlens lyse Rige;
 Nu er din Død
 En Søvn saa sød,
 Al Sorg med den maa vige.

1) 2 Tim. 1, 10.

Sørg ei, hvor du skal komme hen,
 Naar du herfra skal vige;
 Dig favner trygt en fuldtro Ven,
 Som dig vil aldrig svige;
 Guds egen Søn
 Gier for dig Ven,
 At du hos ham skal blive;
 Sin Fred og Ro
 I Himmelbo
 Han ogsaa dig vil give. Amen.

VI.

Gen Hiord, een Hyrde.

Paa anden Søndag efter Paaske.

Lad os gientage, hvad vi nys sang, gientage det med al
Bønnens Alvor og Inderlighed:

Dig bede vi, o Hellig Aand!

At sammenknytte os ved Troens Baand.

Christi Navn vi bære,

Derfor du os give,

At vor christne Lære

Aeen hos os maa blive!

Herre, her vor Ven! Amen.

Evangelium: Joh. 10, 11—16.

Dgsaa i disse Ord blev, som Apostelen siger, Guds Villies
Hemmelighed kundgiort, efter den Beslutning, hvilken det be-
hagede ham forud at fatte hos sig selv, at oprette en Huus-
holdning i Tidernes Fylde, for at samle Alt under eet Hoved
udi Christo, baade Det, som er i Himlene, og paa Jorden¹⁾.

¹⁾ Eph. 1, 9. 10.

Da Verdens Frelser talede disse Ord, vidste den vide Verden Intet om ham, hans Navn var endnu ikke hørt iblandt Folkene; men han vidste om Verden, han saae ud til de fierneste Grændser, de sildigste Tider; der var i ham den guddommelige Bevidsthed, at det i Ham i Særdeleshed skulde vise sig, at Guds Tanker ikke ere Menneskenes Tanker, Guds Veie ikke deres Veie, at det for Verden Ringeagtede, Det, hvorom Verden ikke vidste, eller som den i dens Hovmod agtede for Intet, vilde Gud udvælge for at tilintetgiøre Det, som var Noget¹⁾. Men nu ligger det os nærmest at betragte, at det her ikke var en Leiesvend, der traadte frem, ikke Noget, som søgte Verdens Løn for sig selv, men Den, hvem Gud havde sat til Folkenes Hyrde, den gode, den trofaste Hyrde.

Vi benævne ham, som er vor Troes Begynder og Fuldeender, med forskjellige Navne, og ethvert af dem har en Betydning, som griber dybt ind i vort Sind. Vi kalde ham en Prophet, en Lærer, kommen fra Gud, og den Største blandt Alle, som ere fremtraadte i Verden for i Guds Navn at tale til Menneskene, vi glemme ikke det Ord: Gen er Eders Veileder, Christus²⁾. Vi kalde ham i Ordets høieste Betydning vor Øpperstepræst, Den, som skulde træde frem fra Menneskene for Gud, for at forjone Folkenes Synder og bringe det for stedse gyldige Dffer³⁾. Vi kalde ham en Konge, og ikke som Gen af de Andre, der efterhaanden træde af, og efterlade deres Herlighed til en Anden; han er en Konge evindeligen, og der skal ikke være Ende paa hans Kongerige⁴⁾.

1) 1 Kor. 1, 28. 2) Matth. 23, 8. 3) Hebr. 2, 17. 4) Luf. 1, 23.

Men iblandt de skønneste Navne, Konger bære, er det af Folkenes Hyrder, og dette Navn overfører Herren selv i Dagens Evangelium paa sig, og atter i Ordets fuldeste Betydning. Den rette Hyrde er Den, hvem Giorden tilhører; den har ikke leiet ham til at føre sig, men han har kjøbt, vundet den, den er hans Rigdom, hans Glæde, hans Die og Tanke ere stadigen ved den. Han lader den hvile paa græsrigge Enge, han leder den til vederqvægende Bænde¹). Han vogter den, og dersom Noget af den forvilder sig, kommer bort fra Giorden og fra ham, da søger han det, og fører det tilbage med Glæde²). Dersom Fiender komme, som ville røve og adsprede, da flyer han ikke, thi han er ikke en Leiesvend, men han forsvarer den, sætter sit Liv til for den. Han søger stedse at forøge sin Giord, men ikke ved Rov eller Ran, men han kjøber de forhen fremmede til sig, at de skulle være hans Eiendom, og lære at kiende ham og høre hans Røst. Bønder Giorden saa stor, at den ikke kan samles paa eet Sted, da deler han den, betroer den til Andre, disse kaldes vel ogsaa Hyrder, men de ere dog kun Tjenere, som gaae efter Overhyrdens Befaling, som udføre hans Willie; der er dog kun

een Giord, een Hyrde.

Med disse Ord slutter vort Evangelium, og dem ville vi nu i Særdeleshed tage til Overveielse.

„Jeg har andre Faar, som ikke ere af denne Sti; dem bør det mig ogsaa at føre hid, og de skulle høre min Røst“. I disse dine Ord, du store, du gode Hyrde! var ogsaa dette Folk langt borte indbefattet, som dengang vandrede paa ganske

1) Ps. 23, 2.

2) Luf. 15, 5.

andre Veie, udeluft fra Israels Borgerret, fremmed for Forjættelsens Pagter, uden Haab og uden Gud i Verden¹⁾. Og da du siden bad, ikke alene for den lille Giord, som dengang var samlet omkring dig, men ogsaa for dem, som formedst deres Ord skulde troe paa dig²⁾, Herre og Frelser! da var ogsaa jeg indbefattet i denne din Bøn; ogsaa mig har du indlemmet i din Giord, jeg er en Deel, vel en saare ringe, men dog en Deel af den Eiendom, hvilken du tilkiøbte dig saa dyrt, paa hvilken dit Die vogter, af din Rigdom. Men du er ogsaa min Rigdom, min bedste Rigdom; jeg har folt det dybt i mit Jnderste, at der ikke er Frelse i nogen Anden, at der ikke er noget andet Navn under Himmelen givet iblandt Mennesker, ved hvilket vi skulde vorde frelste³⁾. Naar den troende Christen vilde forsøge at tænke sig dette Navn bort, hvor vde og tom vilde da Verden blive for ham! Vi ville nu ikke skildre, hvorledes Verden maa vise sig for Daaren, der siger i sit Hierte: Der er ingen Gud⁴⁾, maa vise sig for dem, der have vundet hiin Dommers Frimodighed, som kunne sige: Jeg frygter ikke Gud, ei heller undseer jeg mig for noget Menneske⁵⁾, hvilke det, ved dagligen at ove sig i at fornegte Samvittigheden, er lykkes at blive frie fra Retfærdighed⁶⁾. Men der ere de, som mene, at de have nok, naar de have en Gud i Himmelen, mene ikke at behøve Gud aabenbaret paa Jorden. Ja, det er dyrebart, usfatteerligt, at kunne sige: Vor Fader, du som er i Himlene! Men hvo har givet os Børneret, saa vi med Frimodighed gaae frem for den alene Mægtige, den Kongers Konge og Herrers

1) Eph. 2, 12.

2) Joh. 17, 20.

3) 1r. 6, 4, 12.

4) Ps. 14, 1.

5) Luf. 18, 4.

6) Rom. 6, 20.

Herre og Dommers Dommer, og kalde ham Fader? I hvem har Gud ladet sit Ansigt lyse over os, at vi kiende hans Veie paa Jorden, hans Frelse for alle Folkene¹⁾? Hvilket Navn vil du nævne i din Bøn, naar Gud synes dig fiern og hans Dre tilluft? hvilket Navn vil du nævne i din Striid, naar dine Kræfter mattes og selv din Villie vorder svag, i din indre Striid, naar dine Tanker anklage dig, og dit eget Hierte fordømmer dig, i din Angest og Trængsel, naar du raaber allevegne omkring, og der er ingen Hielper, i den Stund, da du skal gaae den ukiendte Wei, bort fra enhver Ven i denne Verden, hen til den evige Dommers Throne? O vi behøve vel Alle et Navn, hvortil vi kunne knytte Haabet om Frelse. Og, Herre, det er min Tro og Fortrøstning, at, dersom jeg kiender dig, og hører din Røst, da hører du ogsaa min, hvorsomhelst jeg kalder paa dig; om jeg end vandrer i Dødens Skyggedal, da frygter jeg ikke for Ondt, din Hyrdestav, den troster mig²⁾. Var jeg end kommen ud i den vilde Orken, hvor jeg ikke saa din Giord omkring mig, hvor Ingen vilde kiende dit Navn, jeg vilde dog paakalde det, jeg behøvede Ingen, der først skulde føre min Bøn og min Klage frem for dig, du vilde selv høre min Røst, naar jeg kaldte, og giennem den rædselsfulde Gensomhed skulde jeg høre din svarende Røst, naar du kom at føre din Fortabte tilbage. Ja, Herre! det er ikke med Hovmodets Tillid, jeg siger: Dersom de og Alle forlade dig, jeg vil ikke forlade dig, men fordi jeg dybt har følt, at der ingen Anden er, til hvem jeg kunde gaae.

1) Ps. 67, 2. 3. 2) Ps. 23, 4.

Om end dig Alle svige,
 Jeg bliver dig dog tro;
 Man ei skal kunne sige,
 At Tak ei her kan hœ;
 For mig du Spot og Smerte,
 For mig du Døden leed;
 Dig offerer jeg mit Hierte
 Med Tak i Evighed.

Men det er ikke godt, at Mennesket er ene; Skaberen lagde i vort Hierte en Drivt til at slutte os i Samsfund til hverandre, som allevegne er virksom. Mennesket træder ind i Verden i Samsfund med dem, hvilke det samme Huses Mure indslutte, og naar han maa forlade dette Samsfund, driver Hiertet ham snart til at stifte et nyt. I ethvert Land har Folket forenet sig i det store Borgersamsfund, og i det de bevare det Baand, der saaledes omslutter dem alle, stifte de deri saa mange mindre Forbindelser efter deres Fordeel, deres Tilbøielighed og Lyst. Skulde de da ikke ogsaa have Samsfund til at meddele og modtage det Helligste, til at søge Næring for Hiertets dybeste Trang, at udtale de Følelser, hvis Grund ikke er i det Sandselige, som forbinde det nærværende Liv med det tilkommende, Tiid og Evighed? Og hvor der er et saadant Samsfund, maa det ogsaa have Indflydelse paa alle de andre. Ligesom alle Gienstande paa et mørkt Sted forvandle sig, naar denne Verdens Sol skinner derind, saaledes ville ogsaa alle menneskelige Forhold mere og mere danne sig i Ret og Orden, alle aandelige Gvner udvikle sig, Livets skønneste Blomster faae Duft og Farve, jo mere det himmelske Lys straaler i Jordens lave Egne. Dertil stiftede den Herre Christus sin Kirke. Den skulde ikke være et Rige af denne Verden, skulde ikke have sine afmaalte

Grændser, ikke affondre Folkene ved Bierge og Floder, efter Tungemaal og Skikke, men tværtimod forene dem i alle deres Forfkielligheder, ikke skifte Herskere, som andre Riger, ikke opløste Baabenskiold for at udbrede sit Navns Skræk; men just som Lyset straaler fra Himmelens ene Hjørne og udbreder sig over alle Jordens Riger til det andet, som Floden strømmer fra eet Land til et andet, og forbinder dem indbyrdes, og velsigner de Bredder, giennem hvilke den strømmer: saaledes skulde Christi Kirkes Udbredelse og Seier være: een Giord, een Hyrde.

I det Evangelisten beretter, hvad den Opperstepræst havde sagt om, at Jesus skulde døe for Folket, da føier han til: „Dg ikke for Folket alene, men paa det han skulde samle de adspredte Guds Børn til een Hob¹⁾. De adspredte Guds Børn; de, hvilke Forjættelsens Pagter ret egentligen gielde, som leve med Gud og med Haab i Verden, og ere skikkede til det evige Liv²⁾, kalde vi, forsaavidt de ere adspredte, den usynlige Kirke eller Menighed. Vi kunne ikke sige: See, her eller der er den, og efterdi det er dem, hvilke Herren har givet Magt til at vorde Guds Børn³⁾, dem, som i Sandhed fortiene Navn af Guds Udvalgte, Hellige og Elskede⁴⁾, kunne og skulle vi Mennesker ikke tiltage os Dommen, hvo der hører dertil, og hvo der skal udelukkes derfra, kunne og skulle vi ikke sige til den Ene: Sid du høit op, thi du er iført Troens og Retfærdighedens skinnende Kiortel! og til den Anden: Sid du langt nede at stule din Usjelhed! Denne Kirkes faste Grundvold staaer, som har den Ind-

1) Joh. 11, 52. 2) Ap. G. 13, 42. 3) Joh. 1, 12. 4) Kol. 3, 12.

skrivt: Herren kiender Sine¹⁾). Men de, hvilke Herren saaledes kiender, til hvilke han ved Dagens Ende vil sige: Kommer hid, I min Faders Velsignede, arver det Rige, som Eder er beredt fra Verdens Begyndelse²⁾! de kunne være adspredte, og høre dog sammen, de ere maaskee fremmede i Verden, den forstaaer dem ikke, men indbyrdes have de et aandeligt Slægtskab, og hvorsomhelst een af Sandhedens og Livets dybe Toner naaer hen, der kiendes det, at den kommer fra de Beslægtede, og tilsammen udgiøre de den Menighed, hvilken Herren elsker, som er hellig og ustraffelig. Men, som vi sagde, paa en saadan Menighed kunne vi ingensteds paa Jorden vise, der er intet Samfund af Mennesker uden Plet eller Rynke, og naar Herren dog vilde samle de adspredte Guds Børn til een Hob, da er det denne, vi kalde den synlige Kirke.

Om den har Herren ofte nok sagt os, at den maa samle Onde og Gode, at Klinten maa vore mellem Hveden; men, ligesom Faderen, lader ogsaa Sønnen dog sin Naades Sol skinne over Onde og Gode, lader sit Ords oplivende Dug falde over Retfærdige og Uretfærdige. Vi have desværre Intet at svare, naar man foreholder os denne synlige Kirkes mangehaande Brøst, hvor uværdigen, hvor koldt og svagt Ordet ofte prædikes, saa det mangel Gang næsten vorder en tom Lyd, der farer hen uden Virkning, hvor slet Ordet ofte efterleves, hvor Mange der ere, om hvilke det gielder: For Eders Skyld bespottes Guds Navn iblandt Hedningerne³⁾. Dog gav Herren sig hen for at stifte denne Kirke, dog er der ingen Foranstaltning paa Jorden, der har

1) 2 Tim. 2, 19.

2) Matth. 25, 34.

3) Rom. 2, 24.

baaret og endnu bærer saa velgiørende Frugter, som denne Kirke, uagtet alle dens Mangler.

Vi kunne og ville nu ikke følge Christi Kirkes Bei giennem Hedningernes Lande, hvor den allevegne formildede de vilde Sæder, lagde Retfærdigheds faste Grundvold i Guds Frygt, opflammede Kierligheden og befæstede den ved Trostabs Baand, lettede og efterhaanden løste Trældommens Nag, antog sig de Ringes, de Forladtes Sag, bragte Kundskabens mangehaande Spirer med sig, og opholdt den giennem Mørkets vinterlige Tider, og, uagtet al Forvirring og Forstyrrelse, som Synd og Daarlighed bragte ind i den, dog bevarede Guds hellige Ord, fra hvilket den stedse kunde hente Fornylse i Reenhed og Sandhed. Enhver udmale sig selv, hvordan Tilstanden vilde vorde i Landene, dersom al Guds frygt var forsvunden, enhver from Formaning var forstummet, dersom intet helligt Baand mere sammenknyttede Slægterne i Husene, Folket i Landet, dersom Grefrygten for den høieste Dommer ikke vedligeholdtes, saa at Gød og Tro og Love kun bleve et Mundsveir. Disse Tider have seet, have bittert fornummet Virkningerne af de Forsøg, der ere giorte hermed; Gud forbyde, at nye sorgelige Erfaringer skulde lære os dem yderligere at kiende! Men vi vide, at der ere Mange, som vel erkiende, at Religion, at Guds frygt er Menneskene fornøden, men derhos mene, at denne kunde de have uden at de behøvede at slutte sig til nogen Kirke; de have udvalgt sig nogle almindelige Sætninger, hvilke de mene tilstrækkelige, og mene let at kunne bevares uden Kirkens Omsorg. Men dersom du troer, at der er en Gud, Verdens Skaber og Opholder, at der er et Forsyn som styrer Tingenes for det menneskelige Døe saa forvirrede Gang, at der

over Menneskene raader en evig Retfærdighed, som vil betale Enhver efter hans Gierninger, men ogsaa en Forbarmelse, som er al deres Tilflugt, troer, at Livet ikke udslukkes i Døden, men at der er en Opvaagnen paa andre Steder: dersom du troer dette, hvorledes lærte du det? Saa Meget har du dog vel erfaret om de henfarne Tider, om Hedningernes Tilstand, at du veed, at Menneskene ikke selv udsandt disse Sandheder, men at de kom til dem ved den Aabenbaring, som først blev almindelig kundgiort ved Christi Evangelium; at de molsommeligen maatte bane sig Vej ud i Folkene, og at de længe siden vilde været forvanskede eller ganske forsvundne, dersom ikke Christi Kirke havde holdt dem vedlige. Men vistnok har Christi Evangelium langt andre, fuldere Kundskabens, Wiisdommens og Trøstens Rigdomme, og de, der øse af dens Kilde, de, der have vundet og altid mere vinde den sande, faste, levende christelige Tro, de, sagde vi, udgiøre den usynlige Kirke, Herrens rette Menighed. Men hvor er da den usynlige Kirke, uden i den synlige? De, der høre til hiin, have jo dog ikke kaldet, opdraget, veiledet sig selv, men det var fra den synlige Kirke, at Lyset skinnede ud, at Ordets Røst hørtes, at den Sæd udstrøvedes, som vel mangen Gang faldt paa Steenbund, mangen Gang siden qvaltes, men dog mangen Gang fandt god Jord, hvor den spirede, modnedes og bar Frugt for det Liv, som er, og for det, som kommer. Naar Herren lignede sig selv ved en Huusbonde, der gaaer ud at leie Arbeidere i sin Wiin-gaard ¹⁾ — han gaaer ud ved den tredie Time, ved den fiette, niende, ellefte Time — hvorledes skeer da dette uden

1) Matth. 20, 1. ff.

ved den synlige Kirke? Derfra udgaaer Indbydelsen tidlig i Morgenen, og siger: Lader de smaa Børn komme til Herren, og formener dem det ikke; ved dens Omsorg opfyldes Herrens Bud: Lærer dem at holde alt det, jeg har befalet Eder; fra den taler Herren mange Gange og paa mange Maader paa Livets Bei, ofte i Livets afgjørende Dieblikke, til de Villige, ogsaa til de Uvillige, men for hvilke der dog kan komme en beleilig Stund, da Ordet træffer deres Hierte; i den forsamler han sine Bekiendere om sit Alter, at Troen skal styrkes og oplives, og Samfundet med ham vorde inderligere; fra den besøger han Sygeleiet, Dødsleiet med sin Husvælelse; i den opløfter han sin Røst iblandt Gravene, at de Levende skulle lære at tælle deres Dage, og bekomme Biiisdom i Hiertet. Det var ikke ved Sværdet, Herren vilde stifte sin Kirke, det er ikke ved Tvang, vi vilde holde Menneffene deri, vi vilde kun modstaae dem, der vilde tvinge Menneffer derfra. Men en Indbydelse skulle vi bringe i Herrens Navn, bringe den tidlig og silde, dersom de vilde høre og komme; i Herrens store Hiord er der Plads nok for dem Alle, og Herrens store Hierte har Rum nok for dem Alle. Bee dem, som tilspærre Afdgangen!

„Jeg har andre Faar, som ikke ere af denne Sti“, sagde Herren, „dem bør det mig ogsaa at føre hid“, og derfor bød han sine Sendebud: „Gaaer ud i al Verden og prædiker Evangelium for alle Folk“. Denne Befaling er opfyldt, og opfyldes endnu stedse. Men naar han ogsaa sagde: „Der skal vorde een Hiord, een Hyrde“, er da dette ogsaa opfyldt? Al! vi opløste vore Dine og see ud over Christenheden; de bære Alle Christi Navn, de maae dog erkiende, at der kun er Een, som er den rette Hyrde, hvem

Hiorden tilhører, for hvem de skulle samle, som hvis Tienere de skulle udføre Alt. Og dog søge de at opløse Hiorden, for at kunne tilegne sig Hver sin Deel som en Eiendom, at Ingen skal kunne gaae ind eller ud uden ved dem, ville adspredde istedenfor at samle, at der skal være mange Hiorde istedenfor een. Virkelig er der desværre en Adskillelse, hvor ingen Forening tør finde Sted. Der ere vrang Lærdomme, som stifte en anden Kirke, end den, som er opbyggt paa Apostlernes og Propheternes Grundvold, saa at Jesus Christus selv er Hovedhjørnestenen ¹⁾; der gives blinde Veiledere, som føre hen til de vandløse Brønde, bort fra de levende Kilder; med dem skulle, ville vi ikke forliges. Dersom Nogen sætter Digt og Fabel ved Siden af de hellige Sandheder, sætter andre Midlere mellem Gud og Menneskene, end den Ene, som alene kan bære det store Embede, fordi han er Guds eenbaarne Søn, i det han tillige er Menneskenes Søn; dersom Nogen tiltager sig at sætte sig paa Christi Stol, og anordne nye Læresætninger, og lægge dem som et Nag paa Samvittighederne; dersom Nogen vil anvise en anden Veil til Frelse og Syndsforladelse, end den sande, den retfærdiggjørende og levendegjørende Tro til Christum, og saaledes ikke holder fast ved Hovedet, ved Christus ²⁾, af hvem det ganske Legeme skulde drage sin Næring til Fremvært i Kierlighed ³⁾: da kunne vi ikke tage Lod og Deel deri, thi det er ikke Evangeliet, som det er prædiket af Herren og hans Apostler. Vel erkiende vi med Glæde, at der ere Mange, som giennem det tomme og falske Væsen, der tilhullede Sandheden, trængte igiennem til dens inderste Grund, og giennem den fordærvede

1) Eph. 2, 28. 2) Kol. 2, 19. 3) Eph. 4, 16.

synlige Kirke fandt Veien til den usynlige. Men de, der eengang ere oplyste, og have smagt den himmelske Gave, og dog falde fra, de, der ere som Born, og lade sig tumle som Bolger, og omdrive af enhver Lærdoms Veir ved Menneskens Spil, ved Trædskhed og Forsførelsens Konstgreb ¹⁾): hvorledes ville de bestaae for ham, som har ladet os sige, at vi kun da ere blevne deelagtige i ham, dersom vi bevare vor første Bestandighed fast indtil Enden ²⁾?

Men dersom der er den Adskillelse, som vi ikke kunne eller skulle undgaae, naar kraftige Bildfarelser vinde Herredømme, thi Lyset har ikke Samfund med Mørket ³⁾, af, mine Venner, hvor mangen sorgelig og smertelig Adskillelse er der ikke i Christi Kirke, fordi hans Befiendere glemme hans eget Ord, at der skal være een Hiord, een Hyrde, fordi de hellere ville sige: Vi ere Pauli, og vi ere Apollo's, og vi Kephæ ⁴⁾, end af Hiertet sige: Vi ere Alle Christi, fordi de kun ville have noget Nyt, og tage sig Lærere i Hobetal, efter hvad der kildrer deres Dren ⁵⁾, fordi de i Hovmod ville have Noget, der udmærker dem, og derfor hellere opføre en Mellemvæg af Bogstaver og Skikke mellem sig og de Andre, end bevare Aandens Enighed i Fredens Baand!

Men, mine Venner, dette bør ikke saaledes at stee. Thi er det da en ligegyldig Sag, om vi antage eller forkaste, om vi bevare den sande Tro, eller letsindigen opgive den? Have vi Ansvar i ethvert Forhold til Mennesker, skulde vi da intet have i Forhold til vor Gud og vor Frelser? Vel have vi ofte hørt den Letsindighedens og Daarlighedens Tale, at En-

¹⁾ Eph. 4, 14.

²⁾ Hebr. 4, 14.

³⁾ 2 Kor. 6, 14.

⁴⁾ 1 Kor. 1, 12.

⁵⁾ 2 Tim. 4, 3.

hver bliver salig ved sin Tro. Bliver han da og salig ved sin Bantro? bliver han salig, naar han troer Løgn, og ikke vil annamme Sandheds Kierlighed til sin Frelse¹⁾? Bistnok, hvor den saakaldte Tro kun er et Mundsveir, der kan det være ligegyldigt, hvad man siger, at man troer, men der vil ogsaa hele Livet være løst, uden Holdning, uden ledende Grundsætninger, uden Tillid og sikker Fortrosthing. Men Ordet „Tro“ betegner jo vissejlig ikke en løs Mening, men en fast Overbeviisning; og kan det da være ligegyldigt, hvilken Overbeviisning vi befæste i vore Hierter? Efter den ville vi dog leve, for den ville vi stride, have vi bedraget os, da ville vi og falde med den, have vi optaget Sandheden i vore Hierter, da ville vi og seire med den. I den Forvisning, at det ikke var Digt, ikke et stuffende Blendværk, han havde fulgt, men det faste, himmelske Lys, sagde Apostelen: Denne er den Seier, som overvinder Verden, vor Tro²⁾. O maatte da og den Tro, som opløster over Verden og dens Glimmer og dens Striid og dens Trængsel, den Tro, som aabner Sindet for Guds Aands Indvirkning, og derved smykker Livet med alle Aandens Frugter, med Kierlighed, Glæde, Fred og Alt, hvad der har et godt Navn, maatte den seire i Menneffenes Hierter, forlige og forene dem, at der maatte vorde een Hiord og een Hyrde! Uagtet al Striid, al Adskillelse, bestaaer dog Christi Kirke giennem alle Tidernes Skiften, og forbinder os endnu med de Første, der samlede sig i Menigheden, og med dem, som lagde dens Grundvold, Herrens Apostler, og med Herren selv, vor Troes Begynder og Fuldender. Thi i ham behagede det den evige

1) Ihesf. 2, 10.

2) Joh. 5, 4.

Fader at oprette en Huusholdning i Tidernes Fylde, for at samle Alt under eet Hoved, baade Det, som er i Himlene og paa Jorden. Christi Kirke er ikke stiftet for en Tid, saa at der til en anden Tid skulde stiftes en bedre; den er ikke stiftet for Jorden alene; men naar det hedder: Een Hiord, een Hyrde, da naaer dette Ord ogsaa ind i Himlene. Den Menighed, Christus samlede paa Jorden, skal ogsaa forblive sammen i Fuldendelsens Land, her i Fremvaert, der i Modenhed, her i Tro, der i Bestuelse, her en stridende Kirke, der en seirende Kirke. Herre! forund os Borgerret i din sande Kirke paa Jorden, at vi ogsaa maae have Borgerret i den i Himlene! Amen.

VII.

Betydningen af det Ord:

”Seg vil leve et christeligt Liv.”

Paa anden Søndag efter Trinitatis.

Herre vor Gud! du kalder os mange Gange og paa mange Maader, og undertiden agte vi derpaa, undertiden overhøre vi dit Kald. Men i denne Time kunne vi ikke sige, at vi ei fornemme det, thi nu ere vi just gangne herhid, fordi vi vilde vende os bort fra de Koster, der ellers tale til os fra saa mange Sider, paa det vi kunde høre, hvad du, o Gud, vor Skaber, Frelser og Helliggjører, vil tale til os. Saa tal da nu, dine Tienere høre; men send da og din Aand med dit Ord, at vi ikke blot maae have aabne Øren, men aabne Hjerter, som fatte Ordets rette Mening, og fornemme dets Kraft, at vi maae leve efter det Ord, vi høre! Amen.

Evangelium: Luk. 14, 16—24.

De, om hvilke Herren taler i Begyndelsen af den fremsatte Signelse, ere ikke de aabenbar Ugudelige, ikke de, som fornegte og trodse Alt, hvad der er helligt, som aldeles Intet ville have med Gud og hans Ord og hans Sendebud at

stafte; de ihjelslaae ikke Propheter, stene ikke dem, som ere sendte til dem. Tværtimod ere Disse saadanne, der have en vis Grefrygt for Den, der har indbudt dem, de føle, at de burde agte paa hans Indbydelse, og komme, da det blev dem sagt, at Alt var beredet; men de have Andet for, som tykkes dem nødvendigere, uopsætteligere, og deri mene de at have den Undskyldning, som de vel føle at de behøve.

Altsaa, ikke saa meget til dem, der ere udenfor, der ligesom ere paa Gader og Stræder og alfare Veie, hvor Indbydelsen endnu ikke er kommen til dem, taler vort Evangelium, men til dem, der have hørt Guds Kald og hans Forjættelser, og erkjendt deres Bægt, og blandt hvilke der vel Ingen er, som jo vilde sige med den Mand, hvem Herren svarede i vort Evangelium: „Salig Den, som kommer tilbords i Guds Rige.“

Ja, „Guds Rige“, hvo af os føler ikke, at dette Ord betegner det Høieste og Saligste, Opfyldelsen af vore dybeste Længsler? Hvo af os vilde frasisge sig Andeel i Guds Rige? Men, mene de Fleste, dette Rige er langt borte og herester; først ville vi varetage, hvad det nærværende Liv kræver, og, naar vi da fremfor Alt have dyrket den Ager, hvoraf vi skulle næres, og afsluttet vort Kiobmandskab, og taget os Hustruer, da kommer vel engang Guds Rige efter Forjættelsen, og da skulle vi ogsaa komme.

Men vort Evangelium sætter ikke sin Fordring eller sin Forjættelse saa langt ud; det hedder jo: „Kommer, thi alle Ting ere allerede beredte“! Vel vide vi, at Fuldbendelsen endnu ikke er der, men vi vide ogsaa, at det allerede midt i det nærværende Liv og dets Syssler er os sagt: „Guds

Rige er nær" ¹⁾; vi vide, at hvo der ikke agtede paa denne Røst, heller ikke skal agtes værdig til de Helliges Arvedeel i Lyset.

Det var til dem, der havde Guds Ord, og meente sig udvalgte til at være Guds Folk, ikke til dem, der endnu sadde i Dødens Mørkes Skygger, Herren forudm taledede i denne Lignelse. Det er til os, vi, der bære hans Navn, have modtaget hans Daab, der kende hans Ord, der jo ingenlunde ville frastige os vor Ret til at gjøre vort Samfund med ham gieldende, Herren nu taler i den samme Lignelse. I det vi høre den, i det vi opfordres til at overveie dens Indhold, skulle vi derfor ingenlunde see hen til Andre, men til os selv, og spørge os, hvorom den paaminder os selv. Vi ville derfor nu lade vort Evangelium forelægge Enhver af os den Paamindelse:

**Er du en Christen, da skal du ogsaa føre et
christeligt Liv.**

Men dette er jo saa ligesom, at Ingen kan tvivle derom; nu, dersom du ikke tvivler om, at dette bør være saa, da gjør derefter, da stig dig selv, dagligen, alvorligen, ind i dit eget Inderste: Seg vil leve et christeligt Liv.

Efterdi Talen her ikke henvender sig til dem, der ere udelukte fra Israels Borgerret, fremmede fra Forjættelsens Pagter, uden Haab og uden Gud i Verden ²⁾, men vi jo dog henregne os til dem, om hvilke en Apostel siger, at de eengang ere oplyste, og have smagt den himmelske Gave, og ere blevne deelagtige i den Hellige Aand, og have smagt

¹⁾ Marc. 1, 15.

²⁾ Eph. 2, 12.

Guds gode Ord, og den tilkommende Verdens Kræfter ¹⁾):
 saa handles her ikke om de aabenbare Laster, hvis Navn,
 hvis Bederstyggelighed Alle kiende. Det var til Pharisæere
 og Skrivfloges, Herren talede i vort Evangelium, altsaa til
 Saadanne, som ikke levede i Verdens Besmittelse, ikke ned-
 sænkede sig i Skændsel, men som kunde rose sig selv, at de
 ikke vare som andre Mennesker. Det er til os, vi, som jo
 dog mene at have bevaret Tugt og Orbarhed, at leve ustraf-
 feligen i Verden, Herren har talet i denne Time. Klæber der
 endnu ved Noget Noget af Lasternes Dynd, da veed han
 det, kan ikke besmykke det for sig selv, Samvittigheden vil
 ideligen paamine ham, at han skal rense sig selv fra denne
 Besmittelse. Men dersom han endog gjør dette, fører han
 derfor et christeligt Liv? O, Herren kommer stedse tilbage til
 Det, han indskærpede saa mange Gange, paa saa mange
 Maader: Uden Gders Retfærdighed overgaaer de Skriv-
 floges og Pharisæernes, komme I ingenlunde ind i Himme-
 riges Rige ²⁾).

Et christeligt Liv maa dog være et saadant, som har
 Sammenhæng, Forbindelse med Christus og ved ham med
 Faderen; der maa i det være Plads, Leilighed for det Ord,
 i hvilket vor Gud og Frelser vender sig til os, og for An-
 dagt og Bøn, hvori vi vende os til vor Gud og Frelser.
 Der var en Mand — hedder det i vort Evangelium — som
 gjorde en stor Madvere; det var en riig Mand, som havde
 Forraad nok til de Mange, han vilde indbyde; hans Huus
 var stort, endog da de vare komne ind fra Gader og Stræ-
 der, var der Plads tilovers, og hans Hierte var ikke snevert,

¹⁾ Hebr. 6, 4. 5.

²⁾ Matth. 5, 20.

han vilde see sit Huus fuldt, vilde see ret Mange, der kunde nyde hans Gode, kunde dele hans Glæde. Saaledes er ogsaa Herren i Himmelen riig nok for alle dem, der paa kalde ham ¹⁾, og hans Huus og hans store, faderlige Hierte har Rum nok for de Mange fiern og nær; han sender sine Tienere ud til dem, der tidligen vare indbudne, for at sige dem: Kommer, Alt er beredt! han sender dem ud paa Gader og Stræder, paa de alfare Veie, til dem, der endnu Intet vidste om den store Nadvere, og om, at der var Plads ogsaa for dem; det er ikke ved Magt og Tvang, men det er ved Kierlighedens Tilskyndelse han siger til sine Tienere: „Nød dem at gaae ind, paa det mit Huus kan vorde fuldt.“ Og Tienerne giøre saa, naar kun de, til hvilke de vende sig, ikke vende sig bort, og naar kun andre Menneſker ikke tilspærre dem Afdgangen.

„Men de begyndte Alle at undskyldte sig,“ hedder det om dem, som vare indbudne, som erkjendte den Mand's gode Villie, der indbød dem, som følte, at de burde komme; men der var saa meget Andet at varetage: „jeg kan ikke komme, jeg beder dig, hav mig undskyldt.“ Hvor Mange ere der dog i Christenheden, om hvem det Samme gielder! De erkjende meget vel, at de burde tænke mere paa deres Sieles Vel og Frelse, end de giøre; at de have en anden og høiere Bestemmelse, end den, at fortære Jordens Frugter, at have Andeel i dens Lyſt og dens Qual, indtil Forhængen ruller ned for det altsammen; de vide, at al Betsignelse kommer ned herovenfra, og ſkal ſoges hos Gud i Bonnen; at deres i ſaa mange Begieringer, Beſtræbelſer, Lidenſkaber, Be-

1) Rom. 10, 12.

Kymringer trættede Siel trængte til at komme til Hvile i Andagstens Fred. Al ja! siige de, vel burde dette skee, men hvorledes skulle vi komme dertil? Seer dog — siige de — hvorledes enhver Dag kommer med sin Byrde, tæller vore Bestillinger sammen, Alt hvad vi have at udrette i vore Embeder, i vore Huse, i vore øvrige Forhold, hver Time har sin Fordring, og Sindet, bestormet af de mangehaande Tanker, som vi gierne indrømme kun at høre denne Verden til, vorder aldrig frit, saa det kunde opløste sig til de høiere Egne. Saaledes gaae Dagene hen, uden at Guds Ord finder Afgang til dem, enten i Menighedens Forsamling, eller i det stille Kammer, saa det kunde giøre de Forestillinger levende, som give Livet dets Værd og Betydning, kunde befæste de Grundsætninger, der styre et retskaffent og bestandigt Liv, kunde paaminde dem i Efterladenhed, advare dem i Fristelsernes Hede, og husvare dem af de Kilder, der opvælde til et evigt Liv. Saaledes gaae Dagene hen, der kommer aldrig en Time, som kunde kaldes Bonnens, hvori Sielen hævede sig over den daglige Forvirring, og frembar sin Taksigelse eller sin Begiering for den Ewiges Throne; de verdslige Tanker staae rede at modtage dem, naar de om Morgen forlade deres Leie, de svæve endnu over dem, naar de om Aftenen lægge Hovedet til Hvile, og der er intet Suf op til Gud. Er dette at føre et christeligt Liv?

O I skionne Forsamlinger paa de Steder, hvor Menneffene ikke mødes for at købe eller sælge, for at trække i den daglige Nødtørfts Tjeneste, eller at adsprede alle alvorlige Tanker i tomme Forlystelser, men hvor Guds Ord har sin Røst, og taler til Menneffene om Retfærdighed, Kierlighed og om alle de Bud, som skulle styre deres Vandel, hvad

enten de kiøbe eller sælge, eller udføre deres Bestillinger, eller søge Opmuntring efter Dagens Nøie, og taler til dem om Ham, som har giort Himmelen og Jorden og alle de Ting, som ere i dem, som holder og styrer Alt ved sin Kraftes Ord, og om Den, ved hvem han har beredet en Frelse fra Synd og Nød og Død; I stille Timer, som den Gensomme affondrer fra Verdens Larm og Trængsel og Lyst, hvori han aabner Hiertet for Indvirkningen af en anden Aand, end den, der hersker i denne Tids Mørke; I fromme Suk, som den Gudsfrygtige, naar Morgenens Lys hæver sig, naar Aftenen breder sine Skygger, og saa mangen Gang, medens Dagen trykker med sin Byrde og Hæde, opsender uden Vidner paa Jorden, men til Ham, som seer i Løndom: Eder er det dog, som stifte og bevare Forbindelse mellem Himmelen og Jorden, som hellige og styrke Livet, som udvide Menneskets Bryst, og lade de himmelske Kræfter strømme derigjennem. Vil du føre et christeligt Liv paa Jorden, da søg ikke Undskyldning, naar din Frelser kalder, men det, i Jesu Navn at søge Samfund med den himmelske Fader, være dit Livs Orden, den Gierning, du ligesaafuldt har at varetage, som nogen anden, ja som du agter fornøden over de andre, den Livsglæde, som du ikke kan undvære, men hvorfra heller Ingen kan affkære dig, thi den er tilgængelig for Enhver, som vil søge den. Hvor skjønt skildrer en af vore Psalmer den Virkning, som Gud i vore Siele vil give den fromme Bøn:

D Gud, naar vi paakalde dig,
 Lad Tanken frygtig hæve sig
 Op over Jordens Nøie,
 Og glemme Verdens Glitterguld,

Dg trostlig, from og andagtsfuld
 Kun have dig for Die,
 Vor Fader i det Høie!

Naar Herren siger: Vogter Eder selv, at Eders Hierter ikke nogen Tiid besværes med Fraadserie og Druksenstab, og med Sorrig for Næring ¹⁾, da veed og erkiender Enhver, at hine Laster ikke kunne bestaae med et christeligt Liv, at Fraadsere og Drankere ikke skulle arve Guds Rige ²⁾. Men Sorrig for Næring og den hele øvrige Hær af denne Verdens Bekymringer trænge jo ogsaa ind i det Liv, der ellers føres ustraffeligen for Gud og Mennesker, hvo kan holde dem ude? Der er mangt et udvortes Kors at bære, som Enhver seer og kiender; der er ogsaa et indvortes Kors i det tunge Sind, og det trykker saare haardt. Naar den Letsindige gaaer sin Vej saa ubehindret, nyder Diebliffet, naar det er uden Savn og Smerte, og ikke tænker ud derover paa Det, som forestaaer: da har Den, hvis Sind er stemt til alvorlige Tanker, ogsaa Fremtiden forud at bære, og den er ofte mørk og sorgelig for hans Blik; det er ikke blot de Spørgsmaal: Hvad skulle vi æde, og hvad skulle vi drikke, og hvormed skulle vi iføre os? der træde ham ængstelig imøde, men alle denne Verdens Forviklinger forelægge ham saa mange mørke Taler — mørke, ikke blot fordi han ikke formaaer at løse dem, men fordi det mangen Gang forekommer ham, som om Løsningen ifkun kan blive sorgelig. Vi kunne ikke negte det, at ogsaa Mange, hvilke vi ingenslunde ville frakiende det oprigtige christelige Sind, gaae nedbøiede, med besværede Hierter under

1) Luf. 21, 34.

2) Gal. 5, 27.

denne Verdens Bekymringer. Hvor Mange maae ikke istemme den Klage, som En af vor Kirkes gamle Sangere udgød for sin Frelser:

Du gjør det, at de Døve høre,
 Den Blinde faaer sit Syn igien,
 Den Halte friste Trin kan gjøre,
 Spedalskhed viger for dig hen,
 De Døde har du Mand og Livet
 Og alle Arme Lindring givet.
 Har du da før saa vældig øvet
 Dit Herredømmes store Magt,
 Hvi gaaer da jeg saa dybt bedrøvet?
 O Jesu, vend til mig din Agt,
 Vits, at du er endnu den Samme,
 Som Mørkets Magter gjør tilskamme!

Ja, til hvem skulde vi vende os med det saaledes besværede Hjerte, uden til Ham, som alene kan give os Hvile? Vi ville bede vor Frelser, at han vil sende os Hielp ogsaa i denne Striid, at han vil lette det bekymrede, forrigfulde Sind; vi ville bede, og ikke blive trætte. Men, saavist som vi, for at kunne bringe Alt ud af vort Liv, hvad der ikke bør findes deri, behøve Bistand herovenfra, og skulle søge denne paa den Wei, ad hvilken den er at finde: saa tvivle vi jo dog ikke om, at vi skulle anvende al den Kraft, Gud giver, for med et uroffeligt Forsæt, med en alvorlig og stedse fornyet Kamp mod Verden og os selv at overvinde det Onde, at rense vort Liv derafra. Men er det da ikke utilbørligt, er det ikke ondt, naar vi lade vore Hjertes besværes af denne Verdens Sorger, saa vi gjøre vor Gierning og tilbringe vor Tiid uden Mod, uden Tillid, uden Glæde? Vi vilde i denne Time indskærpe os den Sandhed, som jo dog er ophøiet

over al Tvivl, al Modsigelse, at dersom vi ere Christne, da skulle vi og leve et christeligt Liv. Men er det da et christeligt Liv, du fører, naar du lader dig fortære af Sorgerne? Kan du skildre din Tilstand i saadanne Tider anderledes, end at du er bleven fremmed fra Forjættelsens Pagter, at du er uden Haab, ja uden Gud i Verden? thi hvad gavner det dig, at du veed, der er en Gud over dig og over Alle, naar du dog stielver, som om du var overladt til dig selv, eller given til Priis for Menneskenes Vilkaar, eller for Afgrundens fordærvende Magter? „Jeg vil leve et christeligt Liv“; forsøg det, anvend dette eenfoldige Ord i din Kammers, dit Mismods Stund, da skal du fornemme, at din Byrde bliver lettere, eller du selv stærkere, thi dermed siger du jo dig selv tillige: Jeg vil ikke lægge min Tro hen blandt de døde og ufrugtbare Skatte, jeg har samlet til at prange dermed, eller til sparsomt og enkelt Brug, men jeg vil, som det sommer sig en Christen, troe, at Gud er, og at han bliver deres Belønner, som søge ham ¹⁾); jeg vil troe, hvad Herren selv har sagt, at han ikke vil slaae Haanden af mig, og ingenlunde forlade mig ²⁾); jeg vil troe, at Gud, som ikke sparede sin Søn, men gav ham hen for os Alle, skal ogsaa stienke os alle Ting med ham ³⁾); jeg vil troe det sikke Ord, at alle Ting maae tiene dem til Gode som elste Gud ⁴⁾); og i denne Tro vil jeg overgive mig ganske, uden Forbeholdenhed, i hans Villie, og, naar jeg lider efter hans Villie, vil jeg befale ham, som en trofast Skaber, min Siel ved at giøre Godt ⁵⁾. Seer jeg ud over Verden, af! da seer jeg jo vel

¹⁾ Hebr. 11, 6.

²⁾ Hebr. 13, 5.

³⁾ Rom. 6, 32.

⁴⁾ Rom. 8, 28.

⁵⁾ 1 Petr. 4, 19.

de stærke Kræfter, der oprøre sig mod Alt, hvad der er helligt, og ville nedbryde Christi Kirkes Mure, og giøre Alt, hvad der er ophøiet, lige med Dalens Sumpe; men jeg vil troe, at der er et Ord, som skal bestaae, om end Himmel og Jord forgaae, og at dette Ord har sagt, at alle Hælvedes Magter ikke skulle faae Overhaand over den Helligdom, som er opbyggt paa Propheters og Apostlers Grundvold, saa at Jesus Christus selv er Hovedhjørnestenen. Og om end Alt synes at stunde til Undergang, om Jorden skielver, og disse Himle sammenrulles som et Klæde, da vil jeg troe, at paa denne sammensaldende Verdens Tomter ville nye Himle reise sig og en ny Jord, hvori Retfærdighed boer. Og idet jeg ved at holde fast ved denne Tro stræber at føre et christeligt Liv, vil jeg haabe at erfare med Apostelen, at jeg formaaer Alt i Ham, som gjør mig stærk ¹⁾.

„Er du en Christen, da skal du ogsaa føre et christeligt Liv.“ Hvo negter det? ville de Fleste sige; derfor have vi ogsaa beslittet os paa at leve ustraffeligen i Verden; hvo kan anklage os for, at vi have beskæmmet det christne Navn ved nogen Last? Have I da ogsaa hædret det ved christelige Dyder? Der er dog en anden Forskiel mellem Menneſter end den mellem Ulastelige og Lastefulde, en Forskiel mellem dem, der beherskes af Verdens Aand, og dem, der styres og drives af Christi Aand; men dersom Nogen ikke har Christi Aand, Denne er ikke Hans ²⁾. Og hvorpaa kiendes da Christi Aand? Apostelen siger os, at Aandens Frugt er Kierlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Godhed, Trofasthed, Sagtmodighed, Afholdenhed ³⁾. Dersom da Nogen fører et

¹⁾ Phil. 4, 13.

²⁾ Rom. 8, 9.

³⁾ Gal. 5, 22.

ulasteligt Liv, hans Hænder ere rene fra Misgjerning, han har ikke svoret falskeligen ved Herrens Navn, der hester ingen borgerlig Lyde paa ham; men under Aarenes Gang, under de mangehaande Syssler, under Omsorgen for sig selv, bortdunstede Kierligheden, hans Hierte aabner sig ikke for Andre, binder sig ikke til dem, lever ikke i dem; under Livets Bekymringer forsvandt Glæden af hans Siel, han over den sorgelige Kunst, ved Utilfredshed at forbitte sig selv Livet og forbitte det for Andre; han har det skarpe Dii for Andres Feil, kan ikke bære over, ikke undskylde, ikke tilgive; han kommer dem ikke imøde med Belvillie, søger ikke at oplære den Mismodiges Sind; han har den skarpe Sands, der strax fornemmer enhver Fornærmelse, og det let ophidsede Sind formaaer ikke at beherske sig selv, Vreden flammer op, fortærer ham selv, forstyrrer deres Fred, som ere omkring ham, og saa fremdeles: fører da Denne et christeligt Liv?

O mine Venner, vi sige ikke dette, fordi vi mene, at Noget af dem, i hvilke vi dog tør erkiende Christi Aand virksom, havde naaet at være fuldkommen i det christelige Liv. Af! der er i os Alle saa meget Uchristeligt, der stedse paany vil arbejde sig frem, og kun lidet kiender Den, hvad Herren fordrer af os, som indbilder sig selv, at han har grebet det, og er allerede fuldkommen. Men vi tale derom, fordi Enhver skal vaage over sig selv, og, naar Noget rører sig i ham, hvorom han dog maa erkiende, at det ikke er af Christi Aand, da søge at neddæmpe det, da minde sig selv om sin Pligt, sit Forsæt, at ville leve et christeligt Liv, og at Livet kun er christeligt, naar det viser Aandens Frugt i Kierlighed, Glæde, Fred og alt det Dvrigt, som Christi Aand vil indføre i Livet.

Værer fuldkomne, som Eders Fader i Himlene er fuldkommen ¹⁾! saaledes lyder det stedse til os i vor Herres og Frelseres Formaning, paa det vi ikke skulle noies med den Retfærdighed, hvormed de Fleste saa let tilfredsstille sig selv, og maaskee Verden tillige. Men esterdi vi ikke ere fuldkomne, skulle vi stræbe at vorde det, og derfor skal vort hele Liv være en Helliggiørelse. Men hellige vorde vi ikke derved, at vi hist og her søge at aflægge en enkelt Feil, medens de andre blive tilbage, og medens Kilden bliver den samme, af hvilken alt det Onde fremvælder, men derved, at vi fornyes i vort Sindis Aand, og isøre det nye Menneske, som er skabt efter Gud i Sandhedens Retfærdighed og Hellighed ²⁾, og dette skeer atter derved, at vi ideligen søge Samfund med Alt hvad der er ædelt og godt, og da fremfor Alt med det Udløst og Godes evige Kilde i Himlene, med Gud, vor Fader, Frelser og Helliggiører.

Indvortes fra Menneskets Hierte udgaaer alt Ondt, derfra ogsaa alt Godt. Det er derfor en ægte christelig Formaning, der lyder til Enhver allerede i det gamle Testaments hellige Udsagn: Fremfor Alt, hvad der forvares, forvar dit Hierte, thi fra det udgaaer Livet ³⁾. Ja sandelig, Christi Aand var ikke blot i Propheterne, forsaavidt den viste hen paa den kommende Tiid og den Herlighed, som deri skulde aabenbares, men fordi den lærte dem at tale og bede, som den alene kan lære. Hvor dyb, hvor inderlig, hvor ægte christelig er saaledes Davids Bøn, som enhver Christen bør gjøre til sin: Randsag mig, Gud! og fiend mit Hierte,

¹⁾ Matth. 5, 48.

²⁾ Eph. 4, 23. 24.

³⁾ Ordsp. 4, 23.

prøv mig, og kiend mine Tanker; og see, om der er en Bei
 i mig, som gjør Smerte, og leed mig paa en evig Bei ¹⁾!
 Dersom denne Bøn alvorlig og redelig stiger op fra vore
 Hjerter, da have vi ikke forgieves hørt det Evangelium, hvori
 Herren atter i Dag har talet til os om den Indbydelse, der
 er udgaaet til os Alle. Amen.

1) Ps. 129, 23. 24.

VIII.

Hvilke ere Fredens Børn?

Paa tiende Søndag efter Trinitatis.

Herre, løft dit Nafn paa os, og giv os Fred! Dine Dine skue allesteds, og vi ere altid for dit Nafn; lad det ikke være vendt imod os i Fortørnelse, men løft det paa os mildt og velstgnende, som en Fader løfter sit Nafn paa sine Børn! Og giv os Fred! I Verden trindt omkring er der Uro, Spliid og Striid; Fader i Himlene, forund dem, der paakalde dig af et oprigtigt Hierte, at finde Fred hos dig! Amen.

Evangelium: Luf. 19, 41—48.

I hvilket alvorligt Menneskes Hierte skulde ikke mangan Gang, saavel tilforn, som i Særdeleshed i disse Tider, en Følelse have været liig den, hvormed Frelseren saae hen over sine Fædres Stad? Hvo vilde ikke ønske at kunne opløfte en Røst, saa det kunde høres over al Verden: O, at I dog vidste, I Menneskens Børn, ja endog paa denne Dag, thi endnu er det Besøgelses Dag, hvad der tiener til Eders Fred! Men vi formaae det ikke, vor Røst høres stedse kun i et snevert Rum, og farer snart hen. Dog var der Een, som kunde opløfte, som har opløftet sin Røst, saa det hørt fra Jordens ene Grændse til den anden, thi gielder det ikke

selv om disse Ord, hvilke Herren taledes, da han sidste Gang drog til Jerusalem, at hans Røst er udgangen over al Jorden, disse Ord til Jorderiges Grændser ¹⁾? De ere jo næsten hørte paa hvert Sted, de ere forkyndte med hvert Tunge-maal, ja endog paa denne Dag høres de jo trindt omkring, thi det gielder ogsaa om denne Dag, at paa den

Lufndtunget Herrens Tale
Bidt gienfødes over Land.

Dog synes det os i Mismodets Timer næsten som om det her ikke var opfyldt, hvad den prophetiske Røst har udsagt, at det Ord, som udgaaer af Herrens Mund, ikke skal vende tomt tilbage til ham, men det skal udrette Det, ham behager, og at Det, hvortil det sendes, skal lykkes for det ²⁾. Men sandeligen, det truende Ord, som dengang udgik af Herrens Mund over Jerusalem, af! det er kun altfor sørgeligen opfyldt efter hvert dets Bogstav, thi Fienderne have trængt den alle-vegne, og lagt den slet øde, og dens Børn i den, og ikke ladet Steen paa Steen, fordi den ikke kiendte sin Besøgelses Tid, og det herlige Tempel med dets mægtige Bygninger, det Bedehuus, som de havde forvandlet til en Koverkule, det er sunket i Gruus, udslettet af Jorden. Men de Wiisdommens og Trøstens Ord, som Herren taledes Menneffene til Fred, ere de vendte tomme tilbage? have de Intet udrettet af Det, hvortil de bleve sendte?

Da Herren udsendte de halvfierdsindstyve Disciple, at de skulde gaae til hvert Sted, hvorhen han selv vilde komme, sagde han dem: „Hvorsomhelst I komme ind i et Huus,

¹⁾ Rom. 13, 18.

²⁾ Gj. 55, 11.

der siger først: Fred være med dette Huus! Og er der sammesteds et Fredens Barn, skal Eders Fred hvile paa ham; men er der Ingen, da skal den vende til Eder igien ¹⁾. De gif ud, og i mangt et Huus fandt de vel et Fredens Barn, da hvilede deres Fred paa ham; men i mangt Huus var der vel ikke eet Fredens Barn, da vendte deres Fred tilbage til dem igien, og det var forgieves, de vare komne til dette Huus. Da Herren kom til denne Jord, lod han strax udraabe: Fred paa Jorden ²⁾! hvor ofte forkyndte han Fred for dem, som vare langt borte, og for dem, som vare nær ³⁾, og det Samme forkynder han endnu. Dersom da hans Fred var vendt tilbage til ham igien, da maatte det være, fordi det ikke er Fredens Born, der boe paa denne Jord. Men lader os ikke klage, som om Herrens Ord er vendt tomt tilbage; der har dog været mangen en Tiid og mangt et Land, hvor det fandt Fredens Born, og de annammede Evangeliet, og erkjendte, hvad der tiener til deres Fred; men dersom der da ere Tider og Steder, hvor Ordet ikke finder dem, det søgte, og Freden derfor viger bort, og vender tilbage til Herren igien, o da er der dog stedse mangt et Huus, hvor det finder Fredens Born, da er der dog mangt et Mennekses Siel, som annammer den himmelske Gilsen, og over hvilken da Freden hviler.

Disse Tanker, andægtige Tilhørere, lader os søge at giøre os klare og frugtbare, i det vi spørge os selv,

hvilke de ere, som Herren kalder Fredens Born?

Uden Tvivl de, som søge Fred for deres Siel, og som retteligen ville annamme den, naar den vorder dem tilbuden.

¹⁾ Luf. 10, 5. 6.

²⁾ Luf. 2, 14.

³⁾ Eph. 2, 17.

Fredens Børn, de, som søge Fred; af, hvor Mange ere der, som ikke engang ville, at der skal være Fred paa Jorden! Hvor vi endog vende os, finde vi dem, hvis Liv gaaer hen i en stadig Tragten efter at optænde Kiv og Striid, der er Sviig i deres Hierte, Bagtalelse paa deres Læber, de have Lyst til den forfængelige Ære, derfor trodse de hverandre og bære Avind til hverandre ¹⁾, de minde os sørgeligen om Apostelens Ord: Der er Fordærvelse og Glendighed i deres Beie, og Fredens Bei have de ikke kiendt ²⁾. Andre ere der, som kun altfor meget søge den udvortes Fred; for at bevare den opgive de gierne Alt, thi Intet er dem helligt, Intet mene de sig kaldede til at forsvare; lad det gaae i Verden, som det vil og kan, naar de blot kunne bevare deres Legems Sundhed, bevare og forøge deres Gods, og, hvis de have Meget, da leve kræseligen paa Jorden og fortære det i Belyst ³⁾, hvis de have Mindre, de dog i Ro kunne nyde Jordens Frugter, saalænge det maatte forundes dem. Men naar vi endnu tale om Fred og Frelse for Sielen, da kan det jo ikke negtes, at dette Ord mere og mere er blevet fremmed iblandt Menneskene. De synes at mene, at, dersom Sielen har en anden Bestemmelse, end den at sørge for det jordiske Livs Goder, da kommer dens Frelse af sig selv. Er det dette, Samvittigheden, er det dette, Guds Naades Ord, da han lod forkynde Fred ved Jesum Christum, tilfiger?

Dog ere der ogsaa de, i hvilke en ædlere Driivt, ikke blot er tilstede, thi Gud har indplantet den i ethvert Menneskes Junderste, men som nære og pleie den, som ikke kunne mættes med Jordens Frugter, ikke kunne finde Hvile i nogen

1) Gal. 5, 26.

2) Rom. 3, 16. 17.

3) Sak. 5, 5.

jordist Nydelse, ikke kunne finde det dem foresatte Maal opnaaet ved den timelige Gæ. Dem er det sagt til Styrke og Trost: Hver Den som beder, han faaer, og hvo som søger, han finder ¹⁾. Men Forjættelsen siger ikke, at han strax skal finde; maaskee maa han først renses og modnes ved at søge vidt omkring, komme paa mange Veie, hvorfra han igien maa vende tilbage; men dersom han dog ikke trættes, ikke forsager, men bliver ved at søge, da siger Forjættelsens sikre Ord, at han skal finde.

Mangen, i hvis Bryst den ædleste Gjer brændte, som saa gierne vilde, ikke blot frelse sig selv, men ogsaa Andre, har dog tidligen i Livets Morgendromme meent at kunne finde Fred i Verden. Bistnok ingenlunde som de, vi nys skildrede, hvilke et apostolisk Ord kalder dyrifte, som ikke have Aand ²⁾; det var maaskee virkelig et Guds Rige, hvori han vilde finde Hvile; han meente, at det var nær, men meente, at det skulde komme udvortes, saa man kunde tage og føle derpaa; Sandheden syntes ham saa indlysende, at det ikke kunde være anderledes, end at, naar den blev forkyndt reent og klart og stærkt, da maatte Menneffene erkjende den, Retfærdigheden saa hellig, at, naar den fremtraadte i sin rette Skikkelse, maatte Alle bøie sig for den, Kierligheden saa skion og salig, at Alle maatte kunne bevæges til at lade sig omslynge af dens velgiørende Baand. Han havde vel hørt, maaskee selv erkjendt, at Verden ligger i det Onde; men han meente, at, naar han tilbød sig, vilde han kunne slutte sig til mange Andre, og da vilde de forene saa stærke Kræfter, at de maatte kunne hæve Verden af dens Fordær-

¹⁾ Luk. 11, 10.

²⁾ Jud. 3. 19.

velse, og det vilde vorde lysteligt at være en Borger paa Jorden. Vi behøve ikke at udmale de Skuffelser, der snart lære Den, der saaledes søgte Fred i Verden, at der er den ikke at finde; vi vide vel, at der er en Plantning, som den himmelske Fader plantede, og som voxer en guddommelig Bært; men betragte vi Verden i det Hele og Store, da see vi, at det Lys, der syntes at forkynde en ny og skion Dag, snart igien formørkes af de tykke Skyer, at de gamle Bildfarelser stedse vende tilbage, at den Forstyrrelse, der syntes fængslet i sin mørke Hule, snart igien bryder frem, og Prædikerens gamle Klage gienlyder giennem alle Tider, at Beiret gaaer mod Sonden, og vender sig mod Norden, det gaaer stedse om og om, og efter sine Dmgange vender det tilbage, at alle Bække løbe i Havet, og Havet vorder dog ikke fuldt, og Kroget vorder ikke ret, og Feil kunne ikke tælles ¹⁾). Naar nu Erfaringen har lært et Menneſte dette, og han bliver staaende derved, da vil ogsaa Alt synes ham Landsfortærelse og en ond Noie, han vil hade sin Ungdoms Dromme, han vil giøre sin Gierning, som Trællen, over hvem Svøben svæver, han vil bære et ulægeligt Savn i sit Jnderste, men han vil forkynde den Blisdom, han lærte, at der er ingen Fred, før det martrede Hierte finder sin Ro i Graven. Han fandt ikke Freden, fordi han dog ikke var et Fredens Barn, thi han blev ikke ved at søge.

Den, som ikke fandt Freden udenfor sig, men dog ikke kan eller vil opgive at søge den, vil efterhaanden lære at forstaae hiint store Ord: Guds Rige er inden i Eder ²⁾). Hiin Prædiker i Jerusalem blev ikke staaende ved sin Klage,

1) Præd. B. 1, 6. 7. 15.

2) Luf. 17, 21.

opflog ikke sit Paulum i Verdens-Erfaringens Bitterhed, men, efterat hans Siel havde været omtumlet i alle Verdens, vi kunne sige, ogsaa i alle Tankens Storme, kom han til den Erkiendelse, at Enden paa Sagen, naar Alt er hørt, er denne: Frygt Gud, og hold hans Bud, thi dette bør hvert Menneske at gjøre ¹⁾. Det er et saa gammelt, saa eenfaldigt Ord — har du intet Andet at sige os til Fred, end det, som Enhver veed, Enhver ofte har hørt? O, kunde vi dog tale det saa levende og kraftigt, som et Guds Ord, indtil det trængte til Marv og Been, til Siel og Aand; thi hvo fornemmer ikke ligesom en Fredens Lustning, naar han ret med Sindets Samling hører det ligesaa gamle Ord, der siger det Samme: Kiere, hold dig til Gud, og hav saa Fred ²⁾! Ingen søger dog sin Hvile i Havets Bolge eller i Orkenens flyvende Sand, men i det Faste og Blivende; saaledes finde de flygtige Tanker ingen Hvile, indtil de bindes i Hans Erkiendelse, som giver Alle Liv og Aande, og alle Ting, som var af første Begyndelse, og som lever evindeligen; saaledes finde de ustadige Begieringer ingen Hvile, indtil de bindes i Hans Villie, i den Lov, som var før alle menneskelige Love, som varer fra Slægt til Slægt. Gud har skabt os til sig — siger en af Kirkens store Lærefædre ³⁾ — derfor er vort Hierte uroligt, indtil det finder Hvile i Gud; Kiere, hold dig til Gud i Tro og Lydighed, og hav saa Fred!

Men kunne vi da lade det beroe ved denne ene Troes Artikel? er i den alene Alt indeholdt, hvad der tiener til vor Fred? Det hedder dog: Dette er det evige Liv, at de kiende

¹⁾ Præd. B. 12, 12.

²⁾ Job 22, 26.

³⁾ Augustinus.

dig, du eneste sande Gud, og Den, du udsendte, Jesum Christum ¹⁾. Ja, dersom vi kunde stige op, og dvæle i det Lys, hvori Guddommen boer, og randsage dens Dybder, og udforske dens Raad, da havde det ikke været fornødent, at Guddommen skulde stige ned til os, at Han, som er den evige Faders Herligheds Glands, hans Væsens udtrykte Billede, skulde været aabenbaret blandt Menneffene; og dersom Menneftet havde været ufordærvet og ubesmiltet, som det var, da Gud saae alt det, han havde gjort, og det var saare godt ²⁾, da havde det ikke været fornødent, at den Genbaarne skulde ved sig selv have gjort vore Synders Renselse ³⁾. Men efterdi der er kommen en Adskillelse mellem Menneffene og Gud, saa er der ikke Fred, før Menneftet finder Forligelse og Forsoning. Vil du kiende, hvad der tiener til din Fred, da maa du ogsaa kiende vor christelige Troes anden Artikel.

Mine Venner, vi kalde os evangelisk-lutheriske Christne, visseligen ikke fordi vor store Lærefader vilde stifte en ny Kirke, eller vilde, at der skulde være Sectar og Partier, som kaldte sig efter hans Navn. Men efterdi vi nu kaldes saa, fordi vi slutte os til den Lære, som ikke var Hans, men Evangeliets, kun at Han atter fremdrog den, efterat Evangeliet var blevet tilsidefat og fordunklet, saa skulle vi ogsaa stille os ham for Die, og lære af ham. Thi aldrig har Noget alvorligere, inderligere, stadigere søgt Fred for sin Siel. Hans dybe Sind kunde ikke finde Fred i Verden, for hvis Idrætter han først var bestemt; da saae han hen til Klosteret, og meente, at dets stærke Mure maatte holde Livets

¹⁾ Joh. 17, 3.

²⁾ 1 Mos. B. 1, 31.

³⁾ Hebr. 1, 3.

Uro ude, at der den Fred var at finde, som Verden ikke giver. Han gik derind, og iagttog strengt Alt hvad der var forefrevet; men han erfarede snart, at intet Lufke er saa fast, at Uro og Synd og Angest ikke kunde trænge derigennem, og han forstod Guds Lov altfor vel til at han kunde finde Fred i sin egen Retsfærdighed. Da meente han, som det blev ham sagt, at der vilde komme Fred i hans Hierte, naar han bekiendte al den Synd, der trykkede ham, for et Menneſte, der var beſkicket til at høre Bekiendelsen, og han martrede ſig ſelv for at udfinde, om der var nogen Synd, han havde forglemt, ſom han ikke havde bekiendt, for hvilken derfor ingen ſærſkilt Bod var ham paalagt. Thi man blev ikke ſtaaende ved, hvad viſſeligen ogſaa vi lære, hele Sielens Dmngelſe for Gud i den oprigtige, alle Forſeelſer og Forſømmelſer omſattende Bøn: Gud vær mig Synder naadig! ikke ved den Bedrøvelſe eſter Gud, ſom virker Omvendelſe til Frelſe ¹⁾; men for enhver Synd blev en Bod paalagt, hvorved Menneſket ſelv ſkulde fyldeſtgjøre i vilkaarlige Straffe, i Legemets Piinſler, i unyttige Dvelſer, i fremjagede talloſe Bonner, eller i Almiſſer, ſom Den, hvem det timelige Guds er betroet, dog var Enken og den Faderloſe ſkyldig, men hvormed han ikke kan løſkiøbe ſig fra nogen Brøde. Hvor gierne underkaſtede Luther ſig alt dette, hvor gierne havde han dermed ſtillet Hiertets Uro; men forgieves, der var ikke Fred i alt dette. Altid dybere fornåm han Vægten af Davids Ord: Gud har ikke Lyſt til Offere, ellers vilde jeg give ham det; Guds Offere ere en ſønderbrudt Aand; et ſønderbrudt og ſønderknuſt Hierte ſkal du, o Gud! ikke foragte ²⁾. Da

¹⁾ 2 Kor. 7, 10.

²⁾ Pf. 51, 18. 19.

stod det klarligen for ham som Evangeliets Hovedsum, at et Menneſte ikke bliver retfærdiggjort ved Lovens Gierninger, men ved Jeſu Chriſti Tro ¹⁾, retfærdiggjort uforſkyldt, af Guds Naade, ved den Forløsning, ſom er i Chriſto Jeſu ²⁾. Og da han havde kiendt og grebet dette, var det ſom om Herren ſagde til ham: Fred være med dig! da fornåm han den Fred, han forgieves havde ſøgt ſaa vidt omkring; da fornåm han ogsaa Frimodighed til at foragte Verdens Vre og dens Forhaanſe, og Iver til at giøre Guds Villie, thi Kierlighed og Bei til gode Gierninger ere fra Herren ³⁾, og gives af ham til dem, ſom troe paa ham. Sandeligen han forſtod, ſom ſaa have forſtaaet det, hvad der ligger i det Ord: Retfærdiggjorte ved Troen have vi Fred med Gud formedelſt vor Herre Jeſum Chriſtum ⁴⁾, og hvad han havde lært og prøvet og erfaret, det lærte han Andre.

Den, ſom søger, ſkal finde; ſaaledes har Han ſelv ſagt, ſom kom at bringe Fred paa Jorden, hos hvem, i hvem alene den fulde Fred er at finde; ſaa lader han ſig viſſeligen finde af dem, der ſøge ham, thi han er ikke langt borte. Han er ikke langt borte; ja, i det mindſte for os har han aldrig været fiern, fra vor Barndom af lod Evangeliet om ham i vort Dre, var i vor Mund, han ſtod, efter Apoſtelens Udtryk, ligesom malet for vore Dine, ſom forſæſtet iblandt os ⁵⁾. Hvorledes ſkeer det da, at Mange forſt ſaa ſeent i Livet finde ham og Freden i ham?

Hvor den Herre Chriſtus ſkal finde Indgang, maa hans Bei forud være beredet. I det Store, i Verden, vide vi,

1) Gal. 2, 16.

2) Rom. 3, 24.

3) Sir. 11, 19.

4) Rom. 5, 1.

5) Gal. 3, 1.

hvorledes dette skeede ved de underfulde Foranstaltninger i det ene Folk, ved de mægtige prophetiske Røster, og tilsidst ved den store Prophet, som raabte i Drken, men hvis Røst trængte ind i Stædernes Brimmel og ind i mange Menneskers Hjerter. Men ogsaa i hvert enkelt Menneske maa Herrens Bei beredes, før han kan annammes. Forslynets Førelser ere mangeslags, Gud taler til Menneskene mange Gange og paa mange Maader, og enhver Uro, enhver Angest, som du ikke kan stille, enhver Skuffelse i Verden, som saarer dit Hjerte, enhver Stund, hvori du adspurgte Jord og Himmel og Afgrund om den Fred, du saa smerteligen savnede, og Jord og Himmel og Afgrund svarede: Hvad du søger, er ikke i os — enhver saadan Stund er ligesom en Forgænger, der bereder Herren Bei, er en Førelse, hvorved du skal drages til at erkiende, hvad der virkelig kan tiene til din Fred, skal drages til Christum.

Men hvorledes skeer det, at Mange, som dog have fundet, fordi de søgte, som ere komne til Erkiendelse om, hvad der tiener til Menneskets Fred, dog ikke føle denne Fred blivende i sig, at de dog saa ofte gaae deres Bei bange og klagende og suffende, som om de Intet havde fundet? Thi hvor Christus virkelig er annammet, der siger han ogsaa: Min Fred giver jeg Eder ¹⁾; hvor Christi Tro er, der maa den ogsaa kunne stille Hjertet tilfreds, thi — som vi nys sang i vor Psalme:

Et eget Væsen er vor Tro,
Et saare mægtigt Gode,
Som føles udi Sielens No,
Og gjør os vel tilmode.

¹⁾ Joh. 14, 27.

Al! der ere Mange, som virkelig have erkjendt, hvad der kan tiene til deres Fred, men de gribe det ikke, nytte ikke deres Erkiendelse, de synes at mene, at naar de blot sige: Herre Jesu Christ, vi vide ingen Anden, til hvem vi kunde gaae, da maa Herren komme til dem, uden at de behøve at gaae til ham, at Freden fra det Høie skal stige ned til dem, uden at de behøve at komme den imøde, at berede deres Hierter til at modtage den. Kunne vi sige, at Disse have vundet den Christelige Tro, fordi de sige, at de have erkjendt, at den alene tiener til vor Fred? Hvor alvorligt taler atter en af vore Psalmer til os, naar den siger:

Lysset er i Verden kommet —
 Veed du ogsaa, at du troer?
 Har du nogentid fornummet,
 At din Jesus i dig boer?
 Har hans Naade=Straalers Kraft
 I din Siel sin Virkning havt?
 Kan du i dit Hierte finde,
 At der er et Lys derinde?

Men hvis ikke, er der da Tro? og kan der da være Fred? Derfor sagde vi, at Fredens Born, de, paa hvilke Herrens Fred hviler, ere de, som søge Fred for deres Sieler, og som retteligen ville annamme den, naar den vorder dem tilbuden.

Det er dog først, naar den Hellige Aand kommer i vore Hierter, og minder os paa alle de Ting, vor Frelser har sagt os ¹⁾, og udlægger dem for os, lærer os ret at forstaae dem, og bringer dem ind i vort Inderste — det er

¹⁾ Joh. 14, 26.

først da, at vor Tro vorder sand og levende og fast. Men dersom vi, efterat vi have erkjendt, hvad der tiener til vor Fred, atter lade op for Verdens Aand, lade den frit bringe Verdens Lyster og Begieringer, eller Verdens Uro, Angester og Befymringer ind i vore Hierter, da viger den Hellige Aand fra os, og hvad gavner os da al vor Erkiendelse? Saa ofte det derfor skeer os, at vi ikke kunne finde i vort Hierte „at der er et Lys derinde,“ da lader os flye hen til Lysets Fader med alvorlig og inderlig Bøn, med den Bøn, som har Forjættelse, at han ikke vil bortkaste os fra sit Aafsyn, og ikke tage sin Hellige Aand fra os, at han igien vil give os sin Frelses Fryd, og lade en frimodig Aand opholde os ¹⁾). Om den Bøn gielder det visseligen, at den formaaer Meget, naar den er alvorlig ²⁾), den Bøn skal Gud vel høre, og „give os sin Hellige Aand, som da gjør det ved sin Naade, at vi baade troe hans hellige Ord, og leve gudeligen derefter.“ Thi bringer Aanden den sande Tro, da bringer den ogsaa den levende Tro, den Tro, som er virksom i Kierlighed ³⁾), og en Kierlighed, som ikke elfter med Ord og Tungen, men i Gierning og Sandhed ⁴⁾). Hvor Aanden er, der maae ogsaa dens Frugter være tilsynne, og disse ere, som Kierlighed, saaledes ogsaa Glæde og Fred ⁵⁾), saaledes ogsaa i Trængsler Standhævtighed og Haab, thi Forvisningen om Guds Kierlighed er udøst i vore Hierter ved den Hellige Aand ⁶⁾). Hvor dette ikke virkes, der er heller ikke Troen, og heller ikke Freden; men hvor Guds Aand er, der vil den ogsaa virke i de Troende, at de omgaaes

1) Ps. 51, 13. 14.

2) Jak. 5, 16.

3) Gal. 5, 6.

4) 1 Joh. 3, 18.

5) Gal. 5, 22.

6) Rom. 5, 5.

værdigen for Herren til al Behagelighed, og vorde frugtbare paa al god Gierning, og vore til Guds Erkiendelse, styrkede med al Styrke, efter hans Herligheds Kraft til al Taalmodighed og Langmodighed med Glæde ¹⁾). Saaledes fuldendes den kristelige Tro først i sin tredje Troesartikel, den om Helliggiorelse.

Vi have talet om Herrens Fred, og hvorledes han lader den hvile paa Fredens Born. Ere vi iblandt Disse? hoe vi da trygt i Fredens Pauluner, saa vi derfra roligen kunne stue ud over den Mængde, der endnu bevæges i Uro og Bekymring og Angest, og indbyde den til at see os i vor Fred? Ak, Herre! du seer os i vor Svaghed, og veed, at vi ingenlunde have grebet det. Men, om du endog stundom siger straffende til os, som til hine dine første Disciple: Hvorledes er det, at I have ikke Tro ²⁾? da vil du dog ikke, at vi skulle staae ubevægede ved det store, ofte saa sorgelige Skuespil, Verden lader gaae forbi vore Dine. Du selv, skiondt du steeg ned fra Himmelen, og igien foer op til Himmelen, og, medens du endnu vandrede paa Jorden, kunde sige, at du var i Himmelen ³⁾ — du selv drog dig dog ikke tilbage i din Fred, og saae ubevæget paa dine Fædres Stad, da den ikke kiendte sin Besøgelsesdag; du vægrede dig dog ikke ved at dele vore Bilkaar, saa at der var den Stund, da din Siel var bedrovet indtil Døden. Hvor meget mere vil det ssee os, at Uro og Sorg og Angest vil trænge ind i vore Hierter! Men skeer dette endog hver Dag, da træder du ogsaa til os hver Dag, og siger: Fred være med Eder! D maatte vi da være Fredens Born, at din Fred maa kunne

¹⁾ Kol. 1, 10. 8.

²⁾ Marc. 4, 40.

³⁾ Joh. 3, 13.

hvile paa os! Vi bede Hver for sig selv, men vi bede ogsaa for det Folk, i hvilket du gav os vor Deel som Borgere paa Jorden. Endnu er det dets Besøgelsesdag, endnu kommer du ideligen paany, og siger: Fred være med dette Folk! O, den Fred vende ikke tilbage til dig igien, men maatte de mange Paamindelser, du sender forud, aabne vore Dine, at vi ret maae kiende, hvad der tiener os til vor Fred, og da retteligen annamme, hvad du vil forunde!

Thi saligt er det Folk forvist,
 Hvis Konge er den Herre Christ;
 Saa vel det hvert et Hierte gaaer,
 Hvor denne Konge Indgang faaer.

Amen.

IX.

Det christelige Menighedsliv.

Paa syttende Søndag efter Trinitatis.

I din Helligdom, o Gud! kommer os stedse Formaning imøde, at vi skulle trage efter Det, som tiener til Fred og indbyrdes Opbyggelse¹⁾. Formaningen lyde ikke forgieves, men din Naade være med os, at vi maae tale efter dit Ord, med Sandhedens og Kierlighedens Barme og Kraft, og at Ordet maa finde Indgang. Ja, o Gud! din Naade være med os, at vi maae have Fred med dig, og derved Fred i vore Hierter, at vi maae have Fred med hverandre indbyrdes, at der maa være Fred i den Kirke, i hvilken den Genbaarne vilde samle dine adspredte Børn til een Hob²⁾; og at du da ogsaa maa kunne velsigne os med Fred i Landet, paa det vi maae kunne tænke paa bedre Ting, end de, der høre til Striid og Uvedragt. Amen.

Epistel: Eph. 4, 1—6.

I disse vore Forsamlinger tage vi stedse Ord for os, som vi kalde „hellige“, og „helligt“ er Det, som vi skulle nærme os med Urefrygt, hvorefter vi erkende, at vi ikke tør handle dermed efter vort Godtbefindende, at vi ikke ere over Det,

1) Rom. 14, 19.

2) Joh. 11, 52.

men Det over os. Saaledes er det da og hellige Ord, vi nu have taget for os; hvad jeg skal tale derover, det stræber jeg vel at hellige ved Guds Ord og Bøn, men det skal Menigheden prøve, om det er talet efter Guds Sandhed og til Opbyggelse; men hine Ord ere ikke mine, og ikke en anden Lærers, hvem det stod til os at vælge eller forkaste; men hvorjohmhelst det er en christelig Menighed, der samler sig, der maae disse Ord agtes hellige, thi vi ere jo opbygte paa Apostlernes og Propheternes Grundvold, ligesom Jesus Kristus selv er Hovedhjørnestenen¹⁾. Heller ikke kunne vi sige, at disse Ord ere talede til en enkelt Menighed i Særdeleshed, efter dens særegne Vilkaar, vi kunne intet Dieblif tvivle om, at saaledes vilde Apostelen tale til enhver Menighed, og, efterdi disse Ord ved Guds Naade ere bevarede, saa taler han jo virkelig i dem til alle christelige Menigheder, saalænge Jorden staaer.

Altsaa, en Herrens Apostel har nu talt til os, og, for at Talen skal være desto mere indtrængende, mindes vi om, i hvilken Tilstand han dengang var: „Jeg, den Bundne i Herren“. Hvor Meget havde han ikke giennemgaaet i Herrens og hans Menigheders Tjeneste! Han bar — siger han et andet Sted — den Herres Jesu Mærketegn paa sit Legeme²⁾, Arrene fra den hæderlige Tjeneste, han havde maattet bestaae; han bar dem vissefælg og saa i sin Siel, saa mange sorgelige Minder, som endnu smertede; nu bar han Lænken for Christi Skyld, bar den allerede i flere Aar. Der havde været den Tiid, da han bandt op om sig selv, og gif, hvor han vilde; da han var bleven gammel, maatte han

1) Eph. 2, 20.

2) Gal. 6, 17.

udrække sine Hænder, og en Anden bandt ham, og førte ham, hvor han ikke vilde ¹⁾). Men alle disse Skiebner, alle de forløbne Tider havde ikke forandret hans Sind, ikke svækket Trostaben til Herren eller Kierligheden til hans Menigheder; endnu i disse Lænker opløster han den forunderlige Røst; den er i al Idmyghed og Sagtmodighed og Langmodighed, og dog er den saa stærk, at den ikke blot naaede over Havet til den fjerne Menighed, til hvilken han dengang nærmest henvendte sig, og sikkert trængte ind i Manges Hjerter, men at den ogsaa er naaet ned til os, og vil naae til dem, der skulle være efter os, indtil Dagenes Ende. Og hvor skionne, hvor dyrebare ere disse Ord, hvad enten vi læse dem som en Skildring af det Sind, der var i Apostelen selv, eller som en Skildring af det Liv, han vilde fremkalde i Menighederne. Thi saadant skulde Menighedslivet være, og det maa finde Gienklang allevegne, naar den fromme Sanger i samme Mening udbryder:

Hvor deilig skal Guds Kirke staae,
 Og for hans Naam Unde faae,
 Naar alle Hjerter knyttet er
 Udi eet Sind og een Begier,
 At elske ham, og blive ved
 At vandre frem i Kierlighed!

At! et Suk maa vel bryde frem af vort Bryst, naar vi tænke os det skionne Forbillede, og da den Virkelighed, der saa lidet svarer dertil; og det samme Suk var sikkert ogsaa i Apostelens Jnderste, skiondt det her ikke finder sit aabenbare Udbrud. Thi det er ikke først i Tidernes Fremgang,

¹⁾ Joh. 21, 18.

ved Menighedernes Udvidelse, ved den vorende Fordærvelse, at alt det Modsatte af Det, hvortil Apostelen i vor Text formaner, er trængt ind i Menighederne; det var der fra den første Begyndelse, thi der har aldrig været en Tiid, der jo var en Udtydning af Herrens Vignelse om Sædemanden, der saaede god Sæd i sin Alger, og om Fienden, som, der Folkene sov, kom og saaede Klinte deriblandt¹⁾. Men skøndt vi jo vel ere nødsagede til at lade dem vore tilfammen indtil Høsten, saa skulle vi jo dog ingenlunde sove, og overlade Fienden Algeren, at han kan saae deri, hvad han vil. I den Hensigt at pleie og nære det Gode, og modstaae det Onde, skrev Apostelen, hvad vi hørte i vor Text, i samme Hensigt — Gud lægge selv sin Velsignelse dertil! — ville vi ogsaa nu tale med hverandre om

det kristelige Menighedsliv.

Der er vissefælg en umiddelbart Samsund mellem Herren og enhver Troende; hvo der først har fundet ham, behøver ikke at søge Noget, der paany skulde føre ham til Herren. Om Noget tørster — siger Herren selv — han komme til mig, og drikke²⁾; han viser ham ikke hen til noget vist Sted, til nogen Helligdom, til noget Samsund af Mennesker, som om der alene Kilden randt, thi hvor Han er, der ere det evige Livs Kilder, og hvor er han ikke? hvor kunne vi ikke finde ham? Ligesom jeg ofte vil gaae hen i Stilhed, ikke blot fra Verdens Uro og Larm, men ogsaa fra Menighedens mig ellers saa dyrebare Samsund, hvor jeg saa ofte fandt Opvækkelse, Styrke, Trost og Glæde — gaae hen og

1) Matth. 13, 24. ff.

2) Joh. 7, 37.

lukke mellem Alt, hvad der kunde drage min Tanke hen til Andet, end til Herren og mig selv, og tale med ham om mit eget Hiertes Anliggende, og høre, hvad han vil tale til mig efter min egen Trang: saaledes veed jeg ogsaa, at, dersom jeg var forslaaet hen i den ødste Ork, hvor ingen menneskelig Røst naaede mit Ore, eller til Steder, hvor maaskee al Livets Færdsel brusede omkring mig, men der var ingen Menighed, i hvilken jeg kunde finde Indgang, intet Menneske, som deelte min Tro: Herre! du vilde dog være hos mig, og lade dig findes af mig, naar jeg søgte dig, og der kunde være en Helligdom i mit stille Kammer, og i mit Hierte.

Men at jeg kiender Herren, at hans Kald, hans Ord naaede ogsaa til mig, at jeg fandt Samfundet med ham, det skylder jeg Herrens Naade, som søgte mig, før jeg kunde søge ham, som annammede mig til sin Daab, som derved førte mig ind i sin Menighed, og derved paalagde Menigheden den Forpligtelse at lede mig, indtil jeg selv kunde vælge, at lære mig at holde Alt, hvad han har befalet. Gud, som er Alles Fader, har ikke villet, at vi Mennesker skulde staa ene i Verden; fra vor første Stund trænge vi til Andres Bistand, og selv vor Trang udvikler i vore og i de Andres Hierte den Kierlighed, hvortil Gud nedlagde Dristen saa dybt i os, at den aldrig ganske kan udryddes, og at den kun bier paa beleilige Tider for at spire frem. Gud forener os først i det huuslige Samfund med Fader og Moder, Brodre og Søstre, han knytter Barndoms- og Ungdoms-Benner til hverandre, han har slynget et stærkt Baand om dem, der høre til det samme Folk, og i saa mange Henseender have Vel og Bøe tilfælles. Og skulde da det Helligste og Bedste,

skulde Tro og Haab, skulde Guds Lov og Christi Evangelium ikke stifte Samsfund mellem Menneskene? Medens Herren vandrede paa Jorden, samlede han en Kreds omkring sig; Mange gik vel til og fra, men der vare ogsaa de, om hvilke vi kunne sige, at de allerede dengang dannede en Menighed, havde een Herre, een Tro, een Daab, og derved et stadigt Samsfund. Endnu vare de kun Faa, og adspredte i Menneskenes Mængde, men Herren vilde dog, at de skulde holde sammen, og han gav dem den Forjættelse, at, hvor endog kun To eller Tre vare forsamlede i hans Navn, der vilde han selv være midt iblandt dem¹⁾. Men adspredte, eensomme skulde hans Bekiendere ikke forblive; „naar jeg bliver ophøiet fra Jorden“, sagde han selv, „vil jeg drage Alle til mig“²⁾; og der skal blive een Hiord, een Hyrde³⁾.

„Een Hiord“ — o hører det, det er Herrens eget Ord; og derfor er Alt, hvad der tiener til at forlige og forene, til, efter Apostelens Udtryk, at nedbryde Adskillelsens Mellemvæg⁴⁾, til, efter Herrens eget Udtryk, at samle de adspredte Guds Børn til een Hob⁵⁾: alt dette er efter hans Villie; men hvo der ikke samler med ham, Den adspredes⁶⁾, Den modstaaer Herrens Anordning, forhindrer den Belsignelse, som han vilde udbrede vidt omkring.

Et Menighedsliv, et Liv, hvori den Enkelte ikke stod for sig alene, men hvori Alle forenede deres Kræfter og Stræben, vilde altsaa Herren stifte, nære, pleie paa Jorden, og hvorledes skulde vi bedre skildre dette Liv, end efter Apostelens Anviisning i vor Text? Den christelige Menighed her paa

1) Matth. 18, 20.

2) Joh. 12, 32.

3) Joh. 10, 16.

4) Eph. 2, 14.

5) Joh. 11, 52.

6) Matth. 13, 30.

Jorden kunde ikke være et Samfund af Fuldkomne, Tempelbygningen kunde og skulde ikke synke fuldfærdig ned fra Himmelen; Grundvolden var lagt, og Ingen kan lægge en anden; men paa denne Grundvold skulde der under den Helige Aands Ledelse bygges fort ved de forskellige, men forenede Kræfter. Menighedens Anliggender vedkomme Alle, thi de ere Alle kaldte ved det samme Kald; o kunde vi dog gjøre det ret indlysende, ret indtrængende, at Christi Kirkes Sag er et fælles Anliggende, at, hvo du endog er, ligesom Kirken altid byder dig sit Gode, naar du vil annamme det, vil antage sig dig i alt dit Bæ og Bæl, saaledes skal dens Bæ og Bæl heller ikke være dig fremmed, dens Udvikling og Blomstring er ogsaa din Sag. Dersom en Vej anlægges, som skal forbinde det ene Sted i Landet med det andet, og lette Samfærdselen af Landets Frembringelser, da ansees dette som et almeenvigtigt Anliggende, det skulle Alle søge at fremme, dertil Alle bidrage; men den Vej, ad hvilken de aandelige Goder skulle udbredes i Folket, den Vej, som forbinder Himmelen med Jorden, som fører til Guds Rige, den skulde ikke vedkomme Alle! Der er et Kald udgaaet til os Alle, og derved ere vi Alle forenede til eet Legeme; men, siger Apostelen paa et andet Sted, Legemet er ikke eet Lem, men mange¹⁾; der er Forskiel paa Gaver og Kræfter, derfor maa der ogsaa være Forskiel paa Tjenester, men alle disse skulle dog tiene den samme Herre, og tiene til det samme Diemeed, til det samme Legemes Fremvært, til Christi Kirkes Opbyggelse. Den Ene kan og skal bidrage Gøt, den Anden et Andet, men Alle skulle de ved alle Forbindelsens Led være

1) 1 Kor. 12, 14.

sammenheftede med hverandre indbyrdes og med Ham, som er Hovedet¹⁾). Er der Spliid i Legemet, da er der ogsaa Forstyrrelse og Smerte; er der Spliid i Christi Kirke, da er det, som naar et Legeme skal sønderrives, og Lemmerne smerte hinanden istedenfor at gavne. I det derfor Apostelen formaner til at vandre det Kald værdigen, med hvilket vi ere kaldte, formaner han først til „Odmuyghed“, at Ingen skal søge utilbørligen at trænge sig frem, Ingen tænke høiere om sig selv, end ham bør at tænke²⁾, Ingen tiltage sig Mere, end hvortil han er beskicket. I samme Mening formaner en anden Apostel: Ikke Mange af Eder vorde Lærere, vidende, at vi skulle faae større Ansvar³⁾; ja sandeligen er der Ansvar, stort Ansvar for Den, der paatager sig at lære Andre, og naar en Blind leder en Blind, da falde de Begge i Graven⁴⁾). Men hvad enten Nogen i Christi Kirke sidder paa Lærereis eller paa Lægmands Plads, da formaner Apostelen Alle til „Sagtmodighed“. Endog om sin Tiener, hvem han har udvalgt, sin Elskelige, over hvem hans Mand var, at han skulde forkynde Folkene Ret, siger Gaderen, som sendte ham, ved Propheten: Han skal ikke trætte, og ei raabe, og ei lade sin Røst høre paa Gaderne, han skal ikke sønderbryde det knuste Rør, ikke udslukke den rygende Taande⁵⁾). Og sandelig, din Ret vorder ikke større, fordi du opløster din Røst stærkere, ved de høie Raab kan du samle om dig en Skare af dem, der stedse hige efter Ryt, men kun ved Mandis og Krafts klare Beviiisning kan du anbefale dig for Menneskenes Samvittighed, og det er kun i Samvittigheden, at

1) Eph. 4, 15. 16.

2) Rom. 12, 2.

3) Sak. 3, 1.

4) Matth. 15, 14.

5) Es. 42. 1 ff. Matth. 12, 18 ff.

Sandheden kan fæste Rod. Apostelen bliver ved og formaner til „Langmodighed“, saa vi fordrage hverandre i Kierlighed. Hvor Mennesker samles, der ere der stedse Uovereensstemmelse, Misforstaaelser, afvigende Meninger, endog Feiltrin og Forseelser; dersom der da ikke er Kierlighed, er Langmodighed til at overbære, tilgive, forlige, da kan intet Samfund bestaae. Og kan det da være anderledes i Christi Kirke under dens Vilkaar paa Jorden? Det er svage, usuldkomne Mennesker, den samler for at styrke dem, og lede dem videre frem mod Maalet; den Ene kan være kommen videre end den Anden, men der er Ingen iblandt os, som ganske er naaet til Mands Modenhed, til Christi Fyldests vorne Alder; derfor skulle vi hielpes ad, støtte og føre hverandre, derfor skal hvert Menneske være snar til at høre, langsom til at tale, langsom til Brede, thi en Mands Brede gjør ikke det, som er ret for Gud ¹⁾. Saa gjør Bredden heller ikke Noget af det, hvortil Apostelen her formaner; den haster til at domme og fordomme, til at adskille istedenfor at forlige, til at nedbryde istedenfor at opbygge. Vi erkende det aldeles, at, dersom Nogen løsriver sig fra Hovedet, da kan han ikke blive i Legemet; dersom Nogen ikke vil bygge paa den samme Grundvold, kunne vi ikke bygge med ham. Men paa den samme Grund kan der bygges, maaskee med Guld og Sølv og dyrebare Stene, maaskee med Træ, Hø, Straa ²⁾. Enhver see til, hvorledes han bygger, thi der kommer en Dag, som bringer Ildproven med sig, det Ene fortæres, det Andet bliver; men indtil da lader os raade hverandre, og vidne for Det, som vi erkende for det Rette, men med Langmodighed,

1) 1. Kor. 13, 20.

2) 1. Kor. 3, 10. ff.

saa vi fordrage hverandre i Kierlighed. Der ere Spørgsmaal om Skikke og Vedtægter, de kunne afgjøres paa forskiellig Maade, og den Enkelte kan og skal heri vige for de Andre, paa det Alt kan skee sømmeligen og med Orden¹). Der ere Spørgsmaal om Bogstaven, deri kan den Ene see rettere, end den Anden, derover kan der være Tale, men bør der ikke være Tvedragt, thi vi ere jo dog den nye Pags Tienere, altsaa ikke Bogstavens, men Aandens²). Der ere Spørgsmaal, som angaae det Høie og Dybe i Christi Evangelium; deri kan vissest kun een Løsning være den rigtige og sande; men du Høitbegavede, du, som mener at see dybere i Christi Hemmeligheder, end de Andre, som kan løse de mørke Taler, være de Uforstandiges Lærer, og tale Viisdom blandt de Fuldkomne: naaede du da strax til denne Viisdom? naaede du den uden igiennem Grandstningens sømmelige, Tivlens ængstelige Bei? naaede du den ved din egen Dygtighed alene, uden at Andre bragte dig paa Spor? vilde du have naaet den, dersom de havde viist dig fra sig, fordi du ikke strax fattede, ikke strax bifaldt deres Mening? Vil du da føre Andre til Sandhedens Erkiendelse, da bliv sammen med dem, affondre dig ikke, stød dem ikke fra dig, men fordrag dem i Kierlighed, om I da til sammen kunde naae til Eenhed i Troen og Guds Søns Erkiendelse. O, maa dog ikke Enhver, som er greben af Christi Aand, erkiende Skionheden af det christelige Menighedsliv, Apostelen skildrer, af det Gud og Mennesker velbehagelige Liv, naar Alle beslitte sig paa at bevare Aandens Eenhed i Fredens Baand, eet Legeme og een Aand, ligesom vi og ere kaldte

1) 1 Kor. 14, 40.

2) 2 Kor. 3, 6.

til eet Haab i vort Kald; een Herre, een Tro, een Daab, een Gud og Alles Fader, som er over Alle, og ved Alle, og i os Alle! Men saa lader os og giøre efter det Guds Ord, vi høre.

Hvor gierne onskede vi at kunne fremstille vort Samfund for Herren som en herlig Menighed, der ikke havde Plet eller Rynke, men var hellig og ustraffelig¹⁾! Men vi vide det desværre vel, hvor langt Kirkens Vilkaar under denne Himmel ere fra denne Reenhed og Fuldkommenhed, og vi maae gientage, hvad vi saa ofte have sagt, at vi ikke vide, hvorledes vi skulle afluge Klinten, uden at være udsatte for tillige at oprykke Svæden; vi kunde jo ikke afvise Pharisæeren, naar han kom til os i al udvortes Erbarhed og Tugt; derimod ere der vistnok Mange, om hvilke det er kiendeligt nok, at de have Omvendelse behov; men dersom vi da vilde bortvise Saadanne, da var der iblandt dem maaskee Den, som, hvis vi hellere havde indbudt, end forskudt, hvis vi ikke havde sonderrevet hans Forbindelse med Menigheden, der endnu kunde have hørt en Formaning, en Advarsel, et levende og kraftigt Guds Ord, som kunde have trængt til hans Jnderste, som kunde have virket den Bedrovelse, som er efter Gud, virket, at han slog sig for sit Bryst, og sagde: Gud vær mig Synder naadig! Saavidt som den christelige Menigheds Omfreds strækker sig, udgaaer fra Kirken Indbydelse til Herrens Tieneste, ligesom hver Time, saalænge det kaldes i Dag; der ere de, der komme tidligt om Morgen, og der ere de, som komme ved den tredie og fiette Time; der ere ogsaa de, der først høre Indbydelsen ved den ellefte Time, og dog komme;

1) Eph. 5, 27.

men dersom Kirken ganske havde sønderrevet Forbindelsen med dem, da vilde de have staaet den ganske Dag ledige, og naar de da i Regnskabet's Time svarede: Der var Ingen, der leiede os, kunde da Tjenerne forsvare det for Huusbonden, naar de havde udeluft Nogen, saa han ikke fornam Herrens Kald? Derfor vilde vi vedblive at udfaste Garnet, om det end maa samle baade Onde og Gode, og vi ikke formaae at adstille dem; men tillige vilde vi sige, gientage, og ikke blive trætte: Herren kender Sine; og hver Den, som nævner Christi Navn, skal afstaae fra Uretfærdighed ¹⁾.

Vel skal der ikke være Tvang, og det gielder ogsaa her: Vil den Bantroe frastille sig, da frastille han sig ²⁾. Men dette sige vi ikke letsindigen, ikke som om vi ønskede, at de, der endnu ikke ere naaede til Troens Genhed med os, jo for jo hellere vilde forlade vort Samfund. Tværtimod, saalænge vor Røst endnu kan naae deres Øre, vilde vi sige til Dem, der ganske vil forlade ethvert Troes-samfund, og kun leve i Samfund med denne Verden: Altsaa, du vil herefter leve uden Gud i Verden, du erkender ingen Herre i Himmelen, af hvem, og ved hvem, og til hvem alle Ting ere; eller hvis du erkender ham, da vil du ikke mindes om ham, ikke om hans Lov, ikke om det Regnskab, hvortil du, lidet snarere eller lidet senere, skal kaldes, du behøver ikke mere den Trost, at der er en Beskiermer og en Forbarmer i Himlene; altsaa, du har afgjort det med dig selv, at der er ingen Midler mellem Gud og Menneskene, Ingen, som har aabenbaret Guds forborgne Raad, Ingen, som har baaret Verdens og din Synd, ingen Talsmand, der kan træde frem for dig, og

¹⁾ 2 Tim. 2, 19.

²⁾ 1 Kor. 7, 15.

dække dig med sin Forbarmelse; du veed det, du har afgjort det med dig selv, saa du tør fornegte ham aabenbar for Himmels og Jordens Afsyn; altsaa, du veed det, at det kun er en sværmerisk, bedragelig Indbildning, at der skulde være en Mand, som udgaaer herovenfra, og virker i Menneffets Mand til at oplyse, hellige, styrke, og bringe Trost, naar al Verdens Trost gaaer ud; du vil ikke hellige dit Livs vigtige Afgjørelser ved Guds Ord og Bøn, og naar dit Barn ligger i dine Arme, da vil du ikke, at det i den christne Daab skal være annammet til Borgerret i et uforfrænkelt Rige; og naar Døden trykker dig selv eller dine Kiere i sin kolde Favn, da vil du ikke, at Opstandelsens Haab skal lyse over Gravene. Staaer alt dette fast hos dig, ja da er du en Træfalden, er i det Underste falden fra den christne Kirke, udeluft fra al Andeel i det christelige Menighedsliv, ikke fordi vi udelukke dig deraf, men fordi du selv sonderer det Baand, som vi ikke vilde opløse, saalænge du endnu kun tvivlede og vaklede, men maaskee endnu kunde befæstes.

Men er der Nogen, som siger: Alt dette gielder ikke mig, jeg vil ingenlunde opgive Troen, tværtimod har jeg fundet et andet Troessamsfund, som synes mig mere indbydende; der vil jeg gaae hen, og sætte mig ved andre Læreres Fodder, og høre nye Taler, og see nye Skikke, der kunne afløse de forældede: da svare vi ikke: Saa gik hen, hvor dit Hierte driver dig, fæst dit Paulum, hvor du finder det godt at være, vi holde dig ikke tilbage, mene Intet at vinde ved, at du blev hos os. Nei, Gud forbyde, at vi skulde svare saa letfærdigen, men i vor Siels fuldeste Alvor ville vi sige: Bisjfeligen er du fri, og vi ville ikke holde dig i nogen Trældoms-Lænke; men du, hvem vi hidtil tællede blandt vore

Brødre, stands dog et Dieblif, og betænk, hvorhen de hastige Trin ville føre dig. Du vil forlade dine Fædres Tro, du vil sønderrive det Baand, der forenede dig med os ved Bekjendelsen af een Herre, ved een Tro, een Daab, og det samme Haab, hvortil vi Alle ere kaldede; du vil giøre Dit til, at det Baand, der hidtil holdt næsten hele det Folk, blandt hvis Borgere du tælles, ved Christus og hans Kirke, skal løses; dette er dog ikke, som naar du stifter et Klædebon, og i Diebliffet vælger, hvilket dig synes. Har du da blandt os fundet saa kraftige Bildfarelser, at du mener kun at kunne frelse din Siel ved at løsribe dig derfra? har du i vor Kirkes Lære fundet Guds Lov tilsidejat, Christi Evangelium forvansket eller fordunklet? ere Naadens hellige Midler hos os ikke tilbudne dig, og dine Børn, og dit Huus? Har du prøvet dette i din Siels Alvor, har du kunnet sige dig fast i din Samvittighed, fuldt forvisset, at det aldrig skal angre dig, at du i disse Stykker fandt os afvegne fra den christelige Sandhed: nu, da gaa, hvorhen de nye Røster kalde dig, og staa engang med os for Sandhedens Gud.

Andægtige Tilhørere! det er i en Træfaldets Tid, vi have talet Christi Kirkes Sag, thi den vedkommer os Alle. Det er en Tid, da det synes som om alle Kirkens Døre aabnes, ikke for at Mennesker skulle gaae ind, men snarere for at de skulle strømme ud derfra, da allehaande Tilskyndelser, ikke blot udenfra, men ogsaa indenfra, søge at lokke de Ubefæstede til at forlade den. Vi høre saa ofte Opfordringen til den Trostab, vi visseligen ere Konge og Fædreland skyldige; men skyldte vi da ikke den Herre, som i vor Daab sluttede sin Pagt med os, Trostab? skyldte vi ikke den Kirke, hvor vi dog modtog de Gaver, som beholde deres Værd giennem

Tiid og Evighed, hvori vi hidtil fandt os i det skionne, glædelige Samsund med Medborgere, Frænder og Venner — skulde vi ikke ogsaa den Trostfab? Den give Gud os Naade til at bevare, og hielpe os ved sin Aand, at vi i vor Kirke maae fore et christeligt Menighedsliv, og bevare Aandens Genhed i Fredens Baand!

Vi begyndte med hellige Ord fra den store Apostel, vi ville slutte med andre Ord af den samme Apostel, der ere ligesaa hellige, ligesaa vel fordre Efterlevelse; de ere ofte gientagne, vi gientage dem atter, thi de skulle ikke blot høres, men lægges paa Hjerte. Thi — det er ikke os, der tale, men en Herres Apostel — thi vi skulle ikke være Born, og lade os tumle som Bolger, og omdrive af enhver Lærdoms Veir, ved Menneftenes Spil, ved Trædskhed og Forsførelsens Konstgreb; men, Sandheden troe i Kierlighed, skulle vi i alle Maader opvore til Ham, som er Hovedet, til Kristus, af hvem det ganske Legeme, sammensøiet og sammenheftet ved alle Forbindelsens Led, efter ethvert Lems tilmaalte Kraft, drager sin Næring til Fremvært i Kierlighed ¹⁾. Amen.

¹⁾ Eph. 4, 14 ff.

X.

Det christelige Folkeliv.

Paa treogtyvende Søndag efter Trinitatis.

Naar vi samles i dine Helligdomme, o Gud! da bringer Enhver sin Trang, sin Forlangsel med, og i et stille Suf sender han sin Begiering op til dig i det Høie. Men vi høre ogsaa vort Folks Byrde, ligesom vi dele dets Gode; derfor bede vi ogsaa med hverandre og for hverandre. O, maatte fra alle vore Helligdomme alvorlig og inderlig Bøn stige op til dig for dette vore Fædres Land, og for dette Folk, blandt hvilket du gav os vort Lod og vor Deel! Og høi da dit Dre naadig til vor Bøn, og giv os dit Gode! Giv din Frygt i vore Hjerter, giv dit hellige Ord til et Lys for Unge og Gamle, og giv det Belsignelse iblandt os, at dets Frugter maae være tilsynne paa alle Steder, de høie og de lave, være tilsynne i Retfærdighed, Kierlighed og usfrømtet Tro. Send da ogsaa Fred og glædelige Lieder, at vi med forenede Hjerter maae prise din Misfandhed! Amen.

Evangelium: Matth. 22, 15—22.

Hvad uredelige, hykkelfste Mennesker saa ofte have giort, at give deres Gienstridighed og Trods Navn og Skin af Gudsfrygtighed, dette hørte vi her om Phariseerne. Vel havde det jødiske Folk selv fremkaldt, endog begieret, det romerske

Herredomme i deres Land, men nu, da de bare det, tykkedes det dem utaaleligt, og da Hersterne fordrede Skat, vilde de gierne unddrage sig derfra; vi, sagde de, ere Guds udvalgte Folk, Gud er vor Konge, vi tør ikke unddrage os fra hans Herredomme og bøie os for en fremmed, en hedensk Herster. Denne Stemning i Folket benyttede Phariseerne for at forelægge den store, men dem forhadte Lærer et Spørgsmaal, hvorved de haabede at besnære ham i Ord, meente, at, hvad han endog svarede, vilde han give Anstød til den ene Side, eller den anden. Men han var sanddru, og lærte Guds Retteligen, og der var ikke Persons Anseelse hos ham; saa viste han ogsaa her, at det oprigtige, redelige Svar ogsaa er det klogeste: „Giver Keiseren, hvad Keiserens er, og Gud, hvad Guds er“: Dette Svar er fra hiin Dag lydt ud gennem alle Tider, det er hørt i saa mange Folkeslag, paa saa mange Tungemaal; og vel er det steet dermed, som med Herrens øvrige Formaninger og Befalinger, Mange have kaldet ham Herre, og dog ikke gjort hvad han sagde¹⁾, men dog er det ikke vendt tomt tilbage, det har dog paa mangt et Sted, i mangt et Hierte, i mangt et Folk udrettet det, hvortil det var sendt. Thi med Herrens Ord paa deres Læber, med Herrens Sind i deres Hierte gif hans Sendebud ud i Folkene, og, i det de allevegne søgte at kalde Folkene til at give Gud, hvad Guds er, lærte de tillige, hvad de ogsaa have lært os fra vor Barndom af: Giver Alle, hvad I ere dem skyldige, Skat og Told, og Frygt og Ære; og de adskilte ikke Livet ligesom i tvende Dele, det verdslige og det gudelige, saa at vi til een Tiid skulde holde os til

¹⁾ Luf. 6, 46.

det ene, til en anden til det andet; Guds Frygt udstrækker sig over det hele Liv, derfor lærte de, at vi skulle være Dyrligheden lydige, ikke blot for Straffens Skyld, men ogsaa for Samvittighedens, thi, sagde de, der er ikke Dyrlighed, uden af Gud ¹⁾).

Dette sagde de iblandt hedenste Folkelag, og fandt Indgang dermed, thi, skiondt disse ikke havde Guds Ord, Guds klare, paa særdeles Maade aabenbarede Ord, saa havde Gud dog skrevet sin Lov i deres Hierter, og det er Guds Villie der fuldbyrdes, naar Folkene sammenholdes under de bestfede Dyrligheder. Men efterhaanden skeede det, som det var sagt ved Propheten, at Herrens Huses Bierg hævede sig over Biergene, blev høit over Hoiene, og Hedningerne strømmede dertil, at fra Zion udgik en Lov, og Herrens Ord fra Jerusalem ²⁾. Christi Kirke, som der var grundet, men der ikke kunde finde blivende Sted, hævede sig høit over Alt, hvad der var høit paa Jorden, og Konger bleve dens Fosterfædre, Fyrstinder dens Pleiemødre ³⁾, og hvor Christi Evangelium fandt Indgang, forvandlede det Landets Skikkelse, paatrykte det Folket sit Præg; der blev en stor, en i alle Maader dybt indgribende Forskiel mellem de kristelige Folkelag, og dem, over hvilke Christi Navn ikke var nævnet.

Ogsaa til vort Folk banede Evangeliet sig Veien over Bierge og Have, og giennem alle Tidernes Omverlinger bevarede vort Land den Roes, at i det boede et kristeligt Folk; og efterdi det ogsaa lød til dem, der sadde paa de høie Steder: Giver Gud, hvad Guds er! og efterdi vore Fyrster og Fædre hørte den hellige Røst, sigtede ogsaa Love og Anord-

¹⁾ Rom. 13, 1 ff.

²⁾ Es. 2, 2. 3.

³⁾ Es. 49, 43.

ninger til, at indprente alt Folket i Landet, Unge og Gamle, Hvie og Ringe, den samme hellige Formaning: Giver Gud, hvad Guds er; hele Livets Indretning blev saadan, at det aldrig skulde synes gudsforsladt. Vi vide, hvor usuldfornemt Alt er hernede, men dog erkjendtes det, at selv Alt, hvad der anordnedes om de timelige Ting, ikke blot ikke turde stride mod Evangeliets Bud, men at dets Aand, Retfærdighedens og Kierlighedens Aand, skulde giennemtrænge Alt, saa at selv dette, at vi give Dyrigheden, hvad vi ere den skyldige, skulde være en Virkning deraf, at vi give Gud, hvad Guds er.

Nu gaaer en anden Aand giennem Landene, Hads og Tvedragts Aand, derfor ogsaa Oplosningens Aand, som søger at adskille, hvad Evangeliet arbejder paa at forene. O mine Venner! en Gysen giennemtrænger os Alle, naar det Spørgsmaal paatrænger sig os, om nogensinde den Tid skulde komme, da vort Folk ikke mere skulde være et kristeligt Folk. Men naar det da svarer ud af vort Inderste: Nei, nei, det stee ingenslunde! da lader os paamine os, at vi skulle bede Herrens Herre, at han vil blive hos os, ikke flytte sit Lys bort, og at vi skulle befæste i os selv den Villie, at vi Alle, Ordets Lærere og dets Hørere, Fædre og Modre, alle Borgere i Landet, ville arbeide paa, at Dette ikke skal stee. Gud lade ogsaa Det tiene hertil, hvad vi nu ville tale med hverandre

om det kristelige Folkeli.

Spørge vi os selv: Hvad er et Folk? da forstaae vi strax, at det ikke er blot et Antal af Mennesker, som ere blevne samlede inden en vis Omkreds, men at der maa være et Samsund, en Forbindelse mellem dem, som gjør dem til et Heelt. Kommer du paa en Handelsplads, hvor Menne-

sker ere samlede fra Jordens forskjellige Hjørner, af alle
 Tungemaal og Stammer, da seer du en Mængde, der vrimler
 imellem hinanden, men du vil aldrig kalde denne Mængde et
 Folk; du veed, at de snart igien ville ile fra hinanden, og
 neppe lade et flygtigt Indtryk tilbage; de bytte deres Varer,
 i Dvrigt ubefymrede om hinandens Bøe og Vel, have i Dv-
 rigt Intet tilfælles. Men staaer du i dit Folk, da er det
 anderledes; da føler du, at Disse ikke tør være dig frem-
 mede, de ere af din Slægt, det er blandt dem, du skal leve,
 med og for dem, du skal virke, kommer du bort fra dem, da
 er du i det Fremmede, vender du tilbage, da aabner Hiem-
 met dig sin venlige Favn. Et Folk er det, som har fælles
 Grindringer og fælles Fremtid, som ved de samme Love, de
 samme Sæder og Skikke, giennem lange Slægtsfølger ere
 bundne til hverandre, og som derfor føle, vide, erkiende, at
 de skulle forene deres Bestræbelser; true Farer, da skulle de
 være rede til hinandens Forsvar; beskiffes dem onde Tider,
 da skulle de komme hverandre til Hielp, og bære Byrderne
 med forenede Kræfter; forundes dem gode Tider, da skulle
 de, ogsaa med forenede Kræfter, søge at fremme det fælles
 Vel, at fremkalde, nære, pleie Alt, hvad der forædler Livet.
 Et Samfund af Mennesker, paa hvilke denne Forpligtelse
 hviler, og som dermed tillige have Andeel i de Betsignelser,
 der følge hermed: dette er et Folk.

Enhver vil uden Tvivl erkiende, at intet Samfund kan
 bestaae, dersom der ikke er Orden, dersom der ikke er Myndig-
 hed til at give og til at haandhæve Love; derfor lyder det
 til ethvert Folk: „Giver Dyrigheden, hvad Dyrighedens er“,
 og ikke blot Skat og Told, men ogsaa Lydighed og Frygt
 og Ære. Men derhos lyder det sandeligen ogsaa til ethvert

Folk: „Giver Gud, hvad Guds er!“ Thi er der da nogen anden Grundvold, hvorpaa et Folks sande Vel kan befæstes, end denne? Du enkelte Menneske, hvo du endog er, naar du alvorligen gaaer irecte med dig selv, naar du fører Overveielſen ind i dit Inderſte, søger at udvikle den i klare Tanker, at prøve diſſe Tanker i din Samvittighed, finder du da nogen anden Grund for hvad du kalder din Forpligtelſe, og hvad du kalder din Fortroſtning, end Guds Frygt? Samvittigheden, ſiger maaskee Noget, er det, der anviſer mig, hvad jeg bør giøre, og hvad jeg bør undſkye; men vide vi ikke, ſee vi det ikke hver Dag for vore Dine, hvor dyb en Sovn Samvittigheden kan ſove, hvor ſtarke Noſter der behøves for at vække den; og, hvor Noget er vaft, ſom Meneſkene kalde deres Samvittighed, hvor ſvag og vaklende, og atter hvor ſelvraadig, hvor vildfarende, denne ſaakaldte Samvittighed er, naar den ikke oplyſes og ledes ved en høiere Myndighed? Og hvilken Grund har du, hvorfor du ſætter Samvittigheden overſt blandt de Tilſtyndelſer, der udgaae fra dit Inderſte, hvorfor du ikke tør undſkyldte dig mod dens Fordringer, ikke tør foragte dens Straffe? Er det ikke, fordi du i den erkliender Hans Stemme, ſom er Himmelenſ og Jordens Herre, og ſom kalder Levende og Døde for ſin Dom? Derſom du tillige har den Fortroſtning, at Sandhed og Ret tilſidſt ſkal vinde den herlige Seier, at der ſkal worde et helligt Rige, hvori hver Den kan vinde Borgerſkab, ſom paa rette Maade vil ſøge det: hvorpaa grunder da denne Fortroſtning ſig, uden paa den Forviſning, at der er en hellig og retfærdig og forbarmende Styrrer af Tingene i Himmelen og paa Jorden? Men hvorpaa ſkulde da et Folks Værd, dets Retfærdighed, dets Styrrke og Haab være grundet, uden

paa Herrens Frygt? Hvad ville I sætte isteden? Tillokkelser til at nære Egennytte og Forsængelighed og Misundelse? Eller skal Tvang og Straf være Det, der sammenholder Borgersamfundet? Vi vide det vel, at Dyrigheden ogsaa er sat af Gud som en Hevner til Skrak for dem, som gjøre Ondt, og ikke skal bære Sværdet forgieves¹⁾; men det er dog ikke dette Folkeliv, vi ønske at fremkalde. Hvor langt skønnere og bedre var det, dersom vi kunde skrive Guds Lov i Menneskenes Hjerter, og ideligen fornye den hellige Skrift derinde, og forebygge Overtrædelser og Misgerninger? Lader os gjøre, hvad vi kunne, og atter og atter begynde, og aldrig blive trætte; da vil Gud give sin Naade til, at dog Noget udrettes til de Enkeltes og til Samfundets Frelse. Men tage vi Dømmingen bort, da vil Fordærvsens Strøm udbrede sig videre og videre, og trodse guddommelige og menneskelige Love, og ingen menneskelig Magt være istand til at tvinge den.

Da Gud udvalgte Israels Folk til dets særegne store Bestemmelse, da han uddrev Hedningerne fra deres Aasyn, og gav dem faste Boliger, da vendte han sine Bud og Formaninger ikke blot til den Enkelte, men det var det hele Folkeliv, han vilde ordne og danne i sin Frygt; det var til det hele Folk, han lod sige ved sin Tiener: Hør, Israel! Herren din Gud, Herren er een, og du skal elske Herren din Gud af dit ganske Hjerter, og af din ganske Siel, og af al din Styrke²⁾; han sagde dem: Dersom I vandre i mine Skikke, og bevare mine Bud, og gjøre efter dem, da vil jeg vandre midt iblandt Eder, og være Eders Gud, og I skulle

1) Rom. 13, 4. 2) 5 Mos. B. 6, 4. 5.

være mit Folk¹⁾; han lod dem sige: Saa holder disse Skikke, og givrer derefter, thi dette skal være Eders Wiisdom og Eders Forstand for Folkenes Dine, og de skulle sige: „Dette Folk er alene et viist og forstandigt Folk, som Gud holder sig nær til“²⁾. Men Israael vilde ikke fortiene denne Roes; det var et Folk, som ikke hørte Herrens deres Guds Røst, og ikke annammede Tugt, og derfor, da Guds Langmodighed havde ventet, som fordum i Noe Dage³⁾, brød omsider Odelæggelsens Strøm frem, og alle de Straffe, som ogsaa forud vare forkyndte, kom over dette Folk, thi den Tiener, som veed sin Herres Villie, men ei bereder sig og givrer derefter, skal straffes meget⁴⁾.

Da Tidens Fylde kom, skulde der ikke mere være et enkelt udvalgt Folk, men, efterat Veien ved hiint Folk var beredet, sendte den Herre Christus sine Sendebud ud i al Verden; han gav dem ikke blot Orde til Enkelte, men til hele Folket; hvor de kom, skulde de gjøre alle Folk til hans Disciple⁵⁾; de maatte vel begynde med at stifte mindre Menigheder, men disse skulde være som den Suurdei, der efterhaanden syrer det Hele⁶⁾; Christi Kirke skulde ikke staa i Afrogene, men i den skulde det opfyldes, at Herrens Huses Bierg skulde hæve sig op over Biergene; og Guds Sandhed, som udgik derfra, skulde giennemtrænge Folkenes hele Liv.

Spørge vi da, hvilket det christelige Folkeliv er, som saaledes skulde fremkomme, da vide vi, at med Christi Evangelium udgik ogsaa Guds Lov i Landene; ikke de gamle Skikke og Anordninger, hvis Tid var forbi, men dog den

1) 3 Mos. B. 26, 3. 13. 2) 5 Mos. B. 12, 6 ff. 3) 1 Petr. 3, 20.

4) Luk. 12, 47. 5) Matth. 28, 19. 6) Matth. 13, 33.

samme Lov, som var hørt fra de gamle Tider. Thi ogsaa Israels Propheter havde lært, at Lovens Væsen ikke bestaaer i Sagttagelse af de udvortes Skikke; ved dem havde Herren sagt: Hvad skal jeg med Eders mangfoldige Offer? det forfængelige Offer er mig en Bederstyggelighed, min Siel hader Eders Nymaaner og Eders Høitider; men toer Eder, vorder rene, borttager Eders Idrætters Ondskab fra mine Dine, og lærer at giøre Godt¹⁾; ved dem havde han sagt: Jeg har Lyst til Mistundhed, og ikke til Offer²⁾. Ved Propheterne havde han sagt, hvad der skal gielde, saalænge Verden staaer, og nu ville vi i Særdeleshed gientage eet af disse Udsagn; vi have oftere fremhævet det, men Guds Ord er ikke til at vi skulle høre det en enkelt Gang, og da lægge det tilside, men til at det skal høres, atter og atter, indtil Børnene vide det udenad, og de Gamle aldrig forglemme det. Saa ville vi da nu atter høre, hvad Propheten Micha siger: „Han har kundgiort dig, o Menneſte“ — og efter Prophetens Mening i hans Tale siige vi: „Han har kundgiort dig, o Folk! hvad Godt er, og hvad kræver Herren af dig, uden at giøre Ret, og at elske Mistundhed, og at ydmyge dig, og vandre med din Gud“³⁾.

„Han har kundgiort dig, hvad Godt er“; thi hvor der er et christeligt Folkeliiv, der lyder Guds Ord til alt Folket i Landet uden Persons Anseelse, oplærer den Unge tidligen om den Wei, han skal vælge, at han, ogsaa naar han bliver gammel, ikke skal vige deraf⁴⁾, det trænger ind i Folkenes Forsamlinger, og ind i Husenes stille Kredse; og allevegne kommer det med det alvorlige Spørgsmaal: „Hvad kræver

1) Ef. 1, 11. 2) Hof. 6, 6. 3) Mich. 6, 8. 4) Ordspr. 22, 6.

Herren din Gud af dig?" Og er der da et andet Svar, kan der da være et andet indtil Dagenes Ende, end dette: „Han kræver, at du skal gjøre Ret"? Guds Lov er ikke fyldestgiort med dette One, men dette er det Første og Nødvendigste, dersom et Folkelig skal bestaae i Hæder og Belsignelse, thi, siger Salomo, Retfærdighed ophøier et Folk¹⁾, og naar de Retfærdige blive mange, skal Folket glædes²⁾. Retfærdighedens hellige Bud fører Christi Evangelium ind i alle menneskelige Forhold; dem, hvis Liv gaaer ubemærket hen, og hvem Uretfærdigheden, naar den frister dem, vil indbilde, at deres Gierninger kunne blive skjulte, siger det med den Røst, som trænger ind i det Jnderste: Herren skal føre til Lyset Det, som var skjult i Mørket, og aabenbare Hierternes Raad³⁾; og dem, der trodse paa deres Magt, og ingen Hevner frygte paa Jorden, siger det: De skulle gjøre Ham Regnskab, som er rede at domme Levende og Døde⁴⁾. Siger os ikke, hvad vi desværre langt fuldere vide, hvad vi langt dybere, end vore Modstandere, beklage, hvor langt det er fra, at Bekjendelsen af Christi Evangelium har virket et ret kristeligt Folkelig, endog blot ved at tvinge Uretfærdighedens vederstyggeligste Gierninger. Vi vide vel, hvor uhyre en Sum af disse Regnskabets Dag vil aabenbare, men da vil den ogsaa bringe Retfærdighedens Gierninger frem, dem, der lystte for Verdens Dine, og dem, der ingen Vidner havde uden Ham, som saae i det Forborgne, og give dem deres Roes; vil aabenbare de Mange — hvo tæller dem uden Han, som tæller Himmelens Hære? — de Mange, for hvilke Guds Ord var en Lygte for deres Fod, et Lys paa

1) Ordsp. 14, 30. 2) Ordsp. 29, 2. 3) 1 Kor. 4, 5. 4) 1 Petr. 4, 5.

deres Sti, som glemte Guds Ord i deres Hjerter, paa det de ikke skulde synde mod Gud¹⁾.

Hvad kræver Herren din Gud af dig? Han kræver, at du skal gjøre Ret, men ogsaa, at du skulde elske Miskundhed. Thi Guds Lov vil ikke blot haandhæve Orden og Ret, men den vil forene Menneskene ved Kierlighedens Baand, thi Kierlighed er Lovens Fylde, alle dens Bud fuldkommes i dette ene²⁾. Hvor Christi Evangelium er kommet hen, der har det ogsaa talet de Betrængtes, de Forladtes Sag, og hvor du seer Tilflugtssteder beredte for Syge og Affældige, hvor de aabnes for Enker og Faderløse, hvor Barmhertigheden gaaer om for med den gavmilde Haand at lindre Menneskers Nød, der seer du de velgiørende Virkninger deraf, at Evangeliet har fremkaldt et christeligt Folkeliiv. Men Kierlighedens Gield er ikke betalt med Almisser her og der, om de end flød nok saa rigeligen, dens Fordring er til Mænd og Hustruer, til Forældre og Børn, Brødre og Søstre, til Venner og Frænder, til alle Forhold, til alle Borgere i Landet: Elsker hverandre, bærer hverandres Byrde, glæder Eder med de Glade, og sørger med de Sorgende! Evangeliet sender Forsonlighedens milde Røst ud at stifte Fred, hvor der var Tvedragt, det siger det dybt indtrængende Ord: Ligesom Christus tilgav Eder, saaledes ogsaa I³⁾! Hvis alt dette skeede, som det burde, i alle Menneskers indbyrdes Forhold, da var der et ret christeligt Folkeliiv; men Gud være lovet for Alt, hvad Christi Evangelium heraf har bragt vort Folk og ethvert Folk, som bekiendte Christi Navn!

1) Ps. 119, 11. 105.

2) Rom. 13, 10.

3) Kol. 3. 13.

Men Herren kræver ogsaa af hvert Menneske og af hvert Folk, „at de skulle ydmyge sig for Herren, deres Gud“. Ja visseligen skal ogsaa denne Røst lyde fra det Høie, fra Ham, som dommer over Folkene, og giver dem deres beskaffede Tider, at den kan modstaae det Hovmod, der stedse trænger sig frem af Menneskets fordærvede Hierte i gode som i onde Tider. Der er den Tid, da Gud oplader sin milde Haand over Folkene, og mætter dem med Betsignelse; da skal det lyde til dem: Takker Herren, thi han er god, thi hans Misfandhed varer evindelig ¹⁾; kommer ihu, at al Betsignelse er herovenfra, at den skal bruges efter Hans Villie, som gav den, og som ogsaa kan tage! Der er den Tid, da den Almægtige dommer Folkene, og gaaer irette med dem, som boe paa Jorden; da skal det lyde til dem: Ydmyger Eder under Guds vældige Haand, at han maa ophøie Eder i sin Tid ²⁾! Det er ogsaa nu en haard Tid, da Jorden skielver under Menneskenes Fodder, og mørke, svære Skyer samle sig over deres Hoveder; hvo veed, hvad den Almægtige vil bestikke? Er det da en Tid, da Folket skal stræbe at dele sig ligesom i stridende Hære, da der skal være Spliid og høie Raab og Betspottelse, og den Ene stedse anklage den Anden? Er det derved, at Betsielse og Betsignelse skal komme fra det Høie? Ydmyger Eder under Guds vældige Haand! Det var tilforn Skik iblandt kristelige Folk, det er det paa sine Steder endnu, at der i svære Tider anordnedes Bods- og Bededage, Dage, da Folket i stille Andagt med hverandre bekiendte de Synder, der trykkede dem, og anraabte den Almægtige om Naade og

1) Ps. 107, 1. 2) 1 Petr. 5, 6.

Beskjermelse. Vi mene ikke, at en saadan Dag skulde nu anordnes iblandt os; vi vide altfor vel, at den Dag vilde være de Bantroe til Spot, de Lettsindige kun en Forlystelsesdag mere til de mange andre; vi erkiende, at det endog vilde være fordærveligt, dersom Folket vilde mene dermed at have givet Gud, hvad Guds er. Men ogsaa uden saadanne Dage, o Brødre og Søstre, Medborgere Alle tilhammen! lader os ydmyge os for Herren vor Gud, ikke forglemme, hvad Brode der hviler over den Enfalte og det hele Folk; og naar der i de Skiebner, der beskiffes os, er Det, vi maae føle som Guds Straf, da lader os sige: Vi vilde bære Herrens Brede, thi vi have syndet imod ham¹⁾, lader os stræbe, at Betsignelsen atter kan besøge os, i det vi iføre os inderlig Barmhjertighed, Godhed, Ydmyghed, Sagtmodighed, Langmodighed, saa vi fordrage hverandre, og tilgive hverandre²⁾. Dette er et kristeligt Folkeli, og dette skulle vi fremkalde og pleie, i det vi bevare Guds hellige Skikke, at det maae kiendes, at vi vilde være hans Folk, og begiere, at han vil være vor Gud.

Thi naar det kræves af os, at vi skulle „vandre med vor Gud“, da betyder dette, at vi skulle henføre Alt til Gud, have Gud for Die og Gud i Hierte; men skal Guds Frygt og Haabet til Gud være levende i et Folk, da maae ogsaa de Skikke, som sigte til at forbinde det Jordiske med det Himmelske, bevares og helliges. Skal der være et kristeligt Folkeli, da maa det Bud holdes i Ære, der var, for det israelitiske Folk var, og skal gielde, efterat det er opløst, det Bud, at Hviledagen skal helligholdes. Saa nødvendigt som

1) Mich. 7, 9.

2) Kol. 3, 12, 13.

det er, at Folket gjør sit Arbeide i de sex Dage, dersom Le-
 gemerne skulle have deres Næring, saa nødvendigt er det og-
 saa, dersom Sielene skulle have Næring, at Arbeidet atter
 hviler og at Folket helliger Gud sin Hvile. Thi den Dag
 skal være Folket til en hellig Sammenkaldelse, at de skulle
 ydmyge deres Siel¹⁾, at de, som det hedder i Kirkens Bøn,
 af Guds Ords Prædiken skulle lære at sørge for deres
 Synder, og at troe i Liv og Død paa Jesum, og hver Dag
 sig i et helligt Levnet forbedre. Skal Folket holde sig nær
 til Gud, da maa Barnet tidligen føres til Ham, som selv
 indbød de smaa Born at komme til sig, og vilde meddele
 Alle Daabens hellige Gave, ikke efter deres Værdighed og
 Fortieneste, men efter sin Naade; og naar det opvorer, maa
 det tidligen og alvorligen føres til Guds og vor Frel-
 sers Kundskab; og naar Tiden nærmer sig, at det skal gaae
 ud af det fædrene Huus, skal det ikke gaae ud i Verden
 uden christelig Formaning og christelig Velsignelse. Skal et
 Folkeliv være christeligt, da maa Herrens Frygt føres ind i
 Husene, og Ægtefæberne helliges ved Guds Ord og Bøn;
 da maae Menighederne samles om Herrens Alter, og komme
 ham ihu, og fornye deres Pagt med ham og med hverandre
 indbyrdes; og naar Nogen i Menigheden kaldes bort fra sit
 Sted paa Jorden, da skal han ikke lægges hen som Dyret,
 men det skal mindes, at de, hvilke paa Jorden kaldes de
 Døde, ikke ere udslettede af de Levendes Tal, thi for Gud
 leve de Alle²⁾; Trostens Ord skal lyde til de Sorgende, og der
 skal alvorligen paamindes om, hvad der er hvert Menneskes
 Ende, og den Levende skal lægge det paa Hjerte³⁾.

1) 3 Mos. V. 29, 7.

2) Luf. 20, 36.

3) Præd. 7, 2.

O mine Venner, vi vide vel, at vi ikke kunne paabyde den Dyrkelse, som er i Aand og Sandhed, men indbyde dertil, det kunne og det skulle vi, og bevare christelig Etik og Orden og Tugt, det kunne og det skulle vi; vi kunne og vi skulle stræbe allevegne, i de høie Kredse og de lave, i vore Forsamlinger og i den eensomme Stilhed, at fremkalde den Bøn, hvori vi befale vort Fædreland og vort Folk til Guds almægtige og naadige Baretægt, den Bøn, hvori vi for alle Ting bede, at Guds Navn maa helliges iblandt os, paa det vi maae holde os nær til Gud, og Gud kan holde sig nær til os. Saligt er det Folk, hvilket det gaaer saaledes; saligt er det Folk, hvis Gud Himmels og Jordens Herre er¹⁾! Amen.

1) Ps. 144, 15.

XI.

**Vor Herres Jesu Christi Naade, og Guds
Kierlighed, og den Hellige Aands Sam-
fund være med os Alle!**

Paa første Juledag (1850).

Store, hellige Grindringer har du, o Menighedens Herre! efterladt paa Jorden, men ogsaa store, hellige Forhaabninger; Begge forene sig paa dine høie Fester, paa det at det Nærværende ikke skal fængsle os, hverken med sin Lyst eller sin Kummer, men at vore Sieler maae udvides ved de glade Forlyndelser, der lyde til os fra de Dage, som vare fordum, og ved de Forjættelser, der vise ud i de Dage, som skulle komme, ja ud i Evighedens Aar. Troen og Haabet være Festsdagens Smykke, være rene og faste i os, da kommer Kierligheden med, og forener os indbyrdes med hverandre, og alle tilsammen med dig, vor Frelser, og med din og vor himmelske Fader i den Hellige Aands Samfund. Amen.

Evangeliium: Luk. 2, 1—14.

Naar vi ved det Gamle Testaments Læsning saa ofte forfærdes ved den strenge truende Røst, vi deri høre, ved Forlyndelsen af de Straffedomme, der allerede ere fuldbyrdede,

eller endnu skulle fuldbyrdes, da er det saa velgiørende, naar vi deriblandt høre mildere Røster, saasom naar Herrens Ord udgaaer til hans Propheter: „Trøster, trøster mit Folk, taler kjerligen til Jerusalem; baner Herren en Bei, hver Dal vorde hoi, hvert Bjerg og hver Hoi vorde lav, thi Herrens Herlighed skal aabenbares“ ¹⁾. Og hvor langt fuldere og trøsteligere lyder denne Røst i det Nye Testament! Thi vel er ogsaa i den nye Pagts Tider Herrens Ord ved hans Vidner ofte strengt og alvorligt, ogsaa der siges os: Farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte ²⁾, thi ogsaa vor Gud er en fortærende Ild ³⁾; og den anden Røst, hvormed Gud udenfra taler til Menneskenes Born, den i de Skiebner, han lader fuldbyrdes over Jorderige, er visseligen ofte forfærdende, sonderknusende, saa at Menneskene vansmægte af Rædsel. Men hvorledes endog Alt syder og bruser ligesom i Jordens og i Livets Indvolde, svæver dog Guds Aand over de oprorte Blande; og Guds Aand er ikke taus, den virker i det Skulte, men den taler i det Aabenbare, og den forkynder Naade og Fred for dem, der ville høre og annamme og følge; det hele Nye Testament er jo et Evangelium, et glædeligt Budskab. Og naar i det Gamle Testament hiin Røst, der strax lod til de Faldne: „Ovindens Sæd skal sonderknuse Slangens Hoved“ er kaldet det første Evangelium, fordi alle de følgende Forjættelser kun forklare denne, da slutter i det Nye Alt sig til det Budskab, vi atter have hørt paa denne Dag: „See, jeg forkynder Eder en stor Glæde, thi Eder er en Frelser fød.“

1) Gt. 40, 1 ff.

2) Gal. 6, 7.

3) Hebr. 12, 29.

Paa det at denne Glæde stedse paany skal vorde levende i vore Hjerter, ere Kirkens hvide Fester anordnede. Og saa nu er det haarde Tider, der drage over Jorden og over dette Land; vi vide Alle, hvilke Byrder, hvilken Kummer vi have at bære, og ikke blot i det Timelige, men med hvilken Sorg Enhver, der frygter Gud og ærer Sandhed og Retfærdighed, maa betragte det Skuespil af Oplosning og Forstyrrelse, af Bold og Troløshed, der viser sig trindt omkring; men under alt dette er dog nu en Fest oprunden — o, maatte den kunne bringe Glæde i enhver Borg og enhver Hytte og i ethvert bekymret Hjerter! Skyder ikke den uskyldige Lyst tilside, naar den tilbyder sig, thi Gud æres ikke ved et mørkt Afsyn og et tungt Sind, men ved Tro og Haab; bereder Ederes Børn Glæde, og vorder selv som Børn, at I maae kunne glæde Eder med dem! Men naar Den, der Intet veed at søge til at lette sit Sind, uden den udvortes Lyst, snart erfarer, at det kun er et Dieblif, den kan adsprede de tunge Skyer, og han dog stedse bærer den Bevidsthed med sig, at, saasnart han tænker ud over det lyse Dieblif, er Baggrunden mørk og sorgelig: da har Den, hvis Festglæde hviler paa den christelige Troes Grund, den salige Bevidsthed, at bagved alle de truende Skyer, der mørkne vor Vej i Verden, er der Haab og Fred, thi os er en Frelser fød, thi Gud, som ikke sparede sin egen Son, men gav ham hen for os Alle, hvorledes skulde han ikke ogsaa skienke os alle Ting med Ham ¹⁾?

Paa denne Grund ville vi da ogsaa bygge i vore festlige Andagstimer, og nu ville vi i Særdeleshed vende vor

¹⁾ Rom. 8, 32.

Betragtning til det Velsignelses-Duske, hvormed Apostelen Paulus slutter sit andet Brev til den forinthiske Menighed:

**Vor Herres Jesu Christi Naade, og Guds Kierlighed,
og den Hellige Aands Samfund være med Eder**

Alle ¹⁾!

Maatte Enhver af os ret tilegne sig denne Velsignelse, da var denne Fests en ret christelig Fests.

J kiende jo — siger Apostelen i det samme Brev — J kiende jo vor Herres Jesu Christi Naade, at han for Eders Skyld blev fattig, der han var riig, paa det J ved hans Fattigdom skulle vorde rige ²⁾. Ja, hvilken Rigdom er at ligne ved den, der herved er os skienket?

Maaskee har Nogen af mine Tilhørere læst om en Mand, der, efterat han længe havde tabt sig i Betragtningen af et skönt Billede, der forestillede Frelserens Fødsel, da han havde mættet sig ved Synet, i sit stille Sind takkede Gud, at han var en Christen. Det er en Digtning, men hvo erkriender ikke, at Digteren maa have følt, hvad han her tillægger en Anden? Og hvo af os skulde ikke have følt det Samme? Thi dertil ere de Afbildninger, som forestille Frelseren, hvad enten i hans Fornedrelse eller i hans Ophøielse, bestemte, at de skulle vække i os store Tanker, giennemtrænge os med dybe, hellige Følelser. Vi kunne beundre den Konst, hvormed Alt er udført, Farvernes Blanding, Legemets Dannelses; men Hovedsagen er dog, at den christelige Følelse levede i Konstnerens Siel, at han forstod at udtrykke den i sit Værk, og at den derfra gaaer over i vort Jnderste. Men vi behøve

¹⁾ 2 Kor. 13, 13.

²⁾ 2 Kor. 8, 9.

ingen Afbildning. Have vi hørt Fesfdagens Evangelium med from Andagt, da vil ogsaa den Følelse have været i vore Hierter, som den gamle Psalme har udtalt:

Fra Himlen høit kom Budskab her
 Med Nytt til Alle fiern og nær,
 Godt Budskab os nu føres til,
 Derom man tale og sninge vil.
 I Dag et lidet Barn er fød
 Til Bod for Verdens Synd og Nød;
 Det er den Herre Jesus Christ,
 Som Seier bringer os forvist.

Og hvo, som troer dette, skulde ikke takke Gud for sin Tro? takke Gud, fordi Verden for ham ikke blot er en Skueplads for menneskelige Lidenskaber's Oprør, men ogsaa for Aabenbarelsen af Guds Herlighed, fordi han ikke blot seer Sorg og Nød, men ogsaa den Frelse, der oprandt? Denne Verdens Mennesker — baade de, der tykkes sig vise og kaldte til at føre de Andre, og de, der lade sig føre, hvorhen Andre ville — mene at have gjort store Fremskridt, naar de ere komne saavidt, at de lade haant om, hvad der, Gud være lovet! ogsaa er aabenbaret for Umyndige og Gensoldige, naar de i deres Tanker — thi i Virkeligheden formaae de det ikke — have udslettet ethvert Spor af hvad vi kalde „den hellige Historie“, af den Traad, som — hvis vi maae udtrykke os saa — befæstet i Evigheden, slynger sig giennem alle Tidelighedens Begivenheder. Men, mine Tilhørere! ere Disse da virkelig rigere, end du og jeg, naar vi stille os hen for hiin Krybbe i Bethlehem, og visseligen vide, at derfra er Lyset oprundet, et Lys, som ikke er slukt, og ikke

skal sluffes? De Andre vente endnu deres Messias, Den, der skal bringe de lykkelige Tider, om hvilke deres Forventning omtrent er, som fordem de udartede Jøders; de vente endnu et Barn, paa hvis Skuldre Fyrstendømmet skal være, og for at finde det, see de op, hvor en Bugge staaer omstraalet af Verdens Glands, eller hvor Lærlingerne sidde ved Fødderne af en Viis, der for Diebliffet menes at have taget Kundskabens Nøgler. Vi stille os hen ved det ringe Herberge, og tænke paa, hvorledes det behagede Gud at udvælge det Ringagtede, Det, som Intet var, for at tilintetgiøre Det, som var Noget ¹⁾. Men i det snevre Rum hist kan og skal dog ikke vor Tanke dvæle; det er ikke en barnlig Leeg, ikke en Lestlen med Jesusbarnet, vi ville fremfalde; Bethlehems Herberge var dog Intet, dersom det ikke var sagt over det Barn, som fødtes der: „Han skal vorde stor, og kaldes den Høiestes Søn“ og dersom det ikke var opfyldt. Men han er bleven stor, ja mægtig i Gierninger og Ord for Gud og alt Folket ²⁾, medens han vandrede blandt Menneffene, og derefter har Gud givet ham Seire og Gæ, og givet ham et Navn, som er over alle Navne. Men, som i Ham det Guddommelige og det Menneffelige ere uadskillelige forenede, saaledes ogsaa Dphøielse og Fornedrelse. Den, i hvis Navn alle Knæe skulle bøie sig, er den Samme, som fødtes i Armod og Ringhed; Den, som sidder hos Guds høire Haand, paa hvis Kongerige der ikke skal være Ende, er den Samme, som blev lydig indtil Døden, indtil Korsets Død. Og just derfor kunne vi tale om vor Herres Jesu

¹⁾ 1 Kor. 1, 28.

²⁾ Luf. 24, 19.

Christi Naade, thi han kom ikke for at bringe Lon for Gjerninger, ikke for at fuldkomme det Liv, som allerede var i Blomstring, ikke for at tage Vre af dem, der allerede vare villige til at bøie sig for ham; men han kom til dem, som vare under Lovens Fordømmelse, for at bringe Dypreisning til de Faldne; han kom til dem, i hvilke Livet var udsuget, som sadde i Dødens Morkes Skygger, for at optænde det evige Livs Flamme; han kom til dem, som vilde foragte og forskyde ham, for ogsaa for dem, fra det Kors, hvor han bar al Verdens Synd, at bede: Fader, forlad dem! Det er Naadens og Livets Budskab, der paany skal giennemtrænge vore Hjerter, naar Herrens Aabenbarelse atter fremstraaler i sin Herlighed, og derfor er det paa denne Fest vor første Bøn: „Vor Herres Jesu Christi Naade være med os Alle!“ Kun da ville vi ret føle Festens Glæde.

„Og Guds Kierlighed,“ bliver Apostelen ved. Men hvorfor er dette først det andet Led i Betsignelsens Dufte? Faderen nævnes dog ellers før Sønnen. Naar vi tænke herover, ledes vi let til at komme ihu, hvad Herren sagde: „Ingen kiender, hvo Faderen er, uden Sønnen, og hvem Sønnen det vil aabenbare“ ¹⁾. — „Hvo Faderen er,“ altsaa Guds Væsen, at han er Fader, at han er Kierlighed, thi nogen Kundskab om Gud kunde Menneskene vel have, ogsaa uden Aabenbarelsen ved Christus. Vi undersøge nu ikke, hvorfra de Straaler af en renere Gudskundskab, der stundom lystte selv i Hedenskab, havde deres Oprindelse; og Ingen vil negte, at Christi Evangelium har bragt Kund-

¹⁾ Luf. 10, 22.

skaben om den ene sande Gud endog til Mange, der fornegte Evangeliets øvrige Indhold. Men ogsaa uden Evangeliet er Gud ikke saaledes skjult, at Mennesket ikke skulde kunne erkiende, at han er. Han taler til os fra Himmel og Jord, han taler til os fra Samvittighedens Dyb, han taler til os i Livets Skiebner, i Folkenes og i de Enkeltes Skiebner, hvor Menneskene dog saa ofte maae sige: Det er Guds Finger, maae erkiende, at der er en Magt over enhver menneskelig Magt, et Raad, som ikke er Menneskers Raad. Naar da disse Raad ere efter Menneskenes Duffer, naar der er Fred i Landet, Fred i Hiertet, Fred i Huset, naar Legemet blomstrer i Sundhed, naar Ageren bærer sin Grode, og Gierningen lykkes vel, ja da burde i det mindste Menneskene sige: Smager og seer, at Herren er god ¹⁾; der ere og Mange, som virkelig sige: Visstelig er Herren miskundelig, og hans Miskundhed er over alle hans Gierninger ²⁾. Men ogsaa i Livets rolige Gang forordner Gud den onde Dag ved Siden af den gode, og der komme Tider, da vi allevegnefra høre den Klage: Dagene ere onde; der komme Tider, da Naturens Kræfter oprøres, da Menneskenes Hierter oprøres, da Ondskabens aandelige Hær er losladt, da Hovmod og Trods, Løgn og Svlig, Had og Tvedragt gaae omkring som onde Engle, og Forstyrrelse og Ødelæggelse i deres Fodspor; da høres der ideligen anden Tale om den Magt, som styrer Tingene paa Jorden, og Leret gaaer irette med Den, der dannede det. Og sandelig, det er ikke blot de Letfærdige, ikke blot dem, der saa gjerne ville frigjøre

¹⁾ Ps. 34, 9.

²⁾ Ps. 145, 9.

sig fra enhver Forpligtelse, fra ethvert helligt Baand, men det er ogsaa det dybere, det alvorligere, redelige Sind, der, hvis intet Lys fra Christi Evangelium straaede ind i Verdens Mørke, vilde spørge: Hvo er du dog, du forfærdelige Magt, hvilken Alt, hvad lever, er undergivet? Du fremkalder, og du forstyrer, du vækker Menneskene til kraftige Idrætter, lader dem udføre stolte Gierninger, og da henveirer du dem som Avner, du lader Livets Lyst smile dem imøde, og da sender du Veir over den, at den visner; du fører dem sammen, lader dem ofte knytte sig fastere og fastere til hinanden, og derpaa sonderriver du Baandet med desto bittere Smerte; du har sat Mennesket den Lov, at hans Mars Tal er halvfjerdsindstyve, og, om Nogen har megen Styrke, da ere de firfjerdindstyve, og det stolteste af dem er Moie og Uro; derefter har den Retfærdige og Uretfærdige det samme Lod, thi de afføres hasteligen, og flyve derfra ¹⁾. Har du, Alvældige, din Lyst i at skabe, for derefter at sonderlaae? rækker du kun Gladens Bæger, for derefter at gyde Malurt deri? Eller er alt det Gode og Skionne i Livet kun Sporene af den Misfandhed, som fra Begyndelsen strømmede ned over de Levendes Lande, men som de have forspildt, og er det nu kun Straffedomme, der beskiffes, for at forkynde de bævende Slægter, at Gud er retfærdig? Og dog kan og vil Hjertet ikke opgive den Trost, i hvilken det alene kan finde Lægedom og Hvile, at Gud er Kierlighed. Hvorledes finde vi Veien tilbage, at vi, efter alle Livets Prøver, efter alle udvortes og indvortes Anfegtelser, atter kunne sige dette med

1) Pf. 90, 10.

den salige Følelse, hvormed vi maastee sagde det i vor Barndom?

„Ingen kiender, hvo Faderen er, uden Sonnen, og hvem Sonnen vil det aabenbare.“ Derfor taledes vi først om vor Herres Jesu Christi Naade, thi i og ved den forstaae vi først ret Guds Kierlighed. Hvo kan sætte sig hen paa de Steder, hvorfra Christi Naade er lyst ud over Verden, uden at det ogsaa vorder ham aabenbaret, hvo Faderen er, at han er Kierlighed? Denne Dag fører os hen til Bethlehem, og naar vi der høre den Røst fra det Høie: See jeg forkynder Eder en stor Glæde, som skal vederfares alt Folket, ja alle Folkene i Verden, thi Eder er i Dag en Frelser fød: da staaer det jo klarligen for vore Dine, at saa elskede Gud Verden, at han gav sin eenbaarne Søn¹⁾. Gav ham, ikke blot sendte ham i sit Grinde, maastee for at holde Dom, men sendte ham som en Gave til os, gav ham hen for os Alle, hen i vor Fornedrelse, i vore Lidelser og Smertes, gav ham hen i Forsoningens Død. Saaledes fører selv Fødselsfestens Herlighed vor Tanke videre, fører os fra Krybben i Bethlehem, hvor han først selv aabenbaredes i Verden, til Golgathas Høi, hvor han kunde sige: Det er fuldbragt; dog ikke for at vi der skulle sørge og klage, men for at vi, i det vi der høre, at hans Blod blev udgydt for de Mange til Syndernes Forladelse²⁾, skulle i den Herres Jesu Christi Naade stue, erkiende, føle Faderens Kierlighed, thi, som vi nys sang i vor Psalme:

Gud er os ikke streng og vred,
 Det kan vi deraf vide,
 At han har sendt sin Søn herved
 For Verdens Synd at lide.

1) Joh. 3, 16. 2) Matth. 26, 28.

Saaledes være dette Festens Betsignelse, at vi, som Jesu Christi Troende, paany føle, hvad Apostelen siger: at Guds Kierlighed er udst i vore Hierter ved den Hellige Aand ¹⁾).

Thi dersom Aanden ikke kommer, og gjør den Naade, der er os vederfaeren, den Kierlighed, hvis rige Strømme ere udgydte over os, levende i vore Hierter, da er der ingen Fest. Derfor bede vi fremdeles, at „den Hellige Aands Samsund maa være med os Alle.“

Den Hellige Aand er en Samsunds-Aand, ligesom i den Faderen og Sønnen ere forenede, saaledes udgaaer den fra dem Begge for at stifte et Menigheds Samsund paa Jorden. O mine Venner, lader os ikke negte de guddommelige Sandheder, fordi de ere hemmelighedsfulde, thi hvad er der i os eller omkring os, som ikke er hemmelighedsfuldt? Vi forsøge at trænge ind, saa dybt vi formaae, vi komme maastee videre og videre, men tilsidst maae vi dog standse, der er et Forhæng, giennem hvilket vi vel kunne skimte, men ikke stue. Vi stige op giennem Skabningernes, giennem Aarenes Rækker, vi søge at ordne vore Forestillinger, klarere eller dunklere, som vi formaae det, men tilsidst er der en Grundse, hvorudover vor Tanke ikke formaaer at komme; hvor var Tingenes, hvor Tidens Begyndelse? stedse lyder det til os fra den dunkle Grund: Hvor var du, da den Almægtige grundfæstede Jorden? ²⁾ Dog staaer den der, og du kan ikke tvivle, at den er grundet af den Almægtige. Vi forsøge at stige ned i vort eget Væsens Dybder, men hvor snart forvirres ikke selv der vor Tanke! Og saa der er det,

¹⁾ Rom. 5, 5.

²⁾ Job 38, 4.

som naar Veiret farer frem, du hører dets Susen, men du veed ikke, hvorfra det kommer, og hvorhen det farer ¹⁾). Iblandt de Bevægelser, vi fornemme i vort Indre, ere der nogle, om hvilke vi tydeligen erkiende, at de bringe os i Forbindelse med den synlige Verden, hvori vi leve, i Samsund med de Væsener, til hvis Art vi høre; der er ikke blot i os Kiød af deres Kiød, men ogsaa Aand af deres Aand — maastee Verdens Aand, men der er i de Andre, som i os, samme Begierligheder, samme Skrobeligheder, derfor er der ogsaa eet Samsund, een Menneskeslægt, hvor sørgeligt det end stundom kan synes at høre til den. Men der ere jo ogsaa Bevægelser i vort Indre, som bringe os i Forbindelse med en høiere Verden. Dersom der ere de, som negte, at de have erfaret dette, som Intet have fornummet i sig, uden hvad de mene at kunne forklare af Kiød og Blod og af andre Menneskers Indvirkning, da tale vi nu ikke til dem. Men du, som har erfaret, at der var i dit Inderste en Tilskyndelse, som ikke udgik fra denne Verden, en Kraft, just til at overvinde Verden, en Trost, som lægede de Saar, Verden tilføiede, en Fred, der ikke kunde komme fra Uroens, men fra Fredens Hiem: du veed, at der er en Aand, som herovenfra besøger de Hierte, hvor den finder sig et Sted beredet; og skulde du da ikke ønske, at den ofte maatte besøge dig, ja at den maatte tage stadig Bolig hos dig?

Men den Hellige Aand, sagde vi, er en Samsunds-Aand, den udgaaer for at stifte Samsund. Hvorfor udsendte Gud fra Begyndelsen sin Aand, at der skulde staves? Vi

¹⁾ Joh. 3, 8.

tør vel sige, at det var, fordi Gud, som er Kierlighed, ikke vilde være ene i sin Majestæt, fordi han af sin Fylde vilde meddele, vilde, at der skulde være de, som havde Deel i hans Liv, i hans Kraft, hans Salighed. Og hvorfor udsender Gud endnu sin Aand, uden for at stifte et Samsfund mellem Himmelen og Jorden, mellem sig og dem, der vilde høre ham til? Dette er det Første, at vi skulle have Samsfund med Faderen og med hans Genbaarne, i hvem han har aabenbaret sig, ved hvem han har oprettet Forligelsens Tjeneste; og i dette Samsfund at fornemme vor Herres Jesu Christi Naade og Guds Kierlighed, er, hvad enhver Troende kan have, ogsaa i sit stille Kammer, ogsaa i sit stille Sind, ogsaa om Ingen vilde dette med ham. Men, siger vor Bornelærdom, den Hellige Aand kalder, forsamler, oplyser, helliger den hele Christenhed paa Jorden, og saaledes er der et Samsfund af alle dem, hvor de endog vare eller ere, som af et reent Hierte paakalde Herrens Navn. Dette Samsfund har man kaldt den usynlige Kirke eller Menighed, ikke fordi dets Medlemmer jo ogsaa horte til og fandtes i den synlige, men deels fordi kun Herren, som randsager Hiertene, tilfulde kiender, hvor der saaledes er en Paakaldelse af et reent Hierte, deels fordi de ere adspredte allevegne, og ikke kunne samles i een Helligdom. Og dersom du end paa det Sted, hvor du staaer, stod ene med din Tro, men den var oprigtig og levende og fast, da vilde Aanden give dig Bidnesbyrd, at du horte til den store Menighed, som er samlet af alle Folkslag og Slægter, og som seierlig skal samles i Himlene, i Guds Stad. Men ogsaa paa Jorden samler Aanden paa hvert Sted, hvor Herrens Navn er for-

kyndt, en synlig Kirke eller Menighed. Den er stridende og lidende, og ikke blot ved udvortes Vold, men fordi den maa samle i sig Onde og Gode, som i Algeren Klinten groer mellem Hveden. Lad dem vore tilsammen, sagde Herren selv ¹⁾; du forstaaer dog ikke at adskille dem; lad dem komme saa Mange, som de ville, at Huset kan vorde fuldt! I den synlige Kirke høres dog Guds Ord, og hvorledes skulde Menneffene troe, dersom de ikke høre? ²⁾ og Mange, som vare de Sidste, kunne vorde de Første; i den annammes og velsignes Barnet, undervises og formaner den Unge, før han skal træde ud i Verden; og i den samles vi dog med saa Mange, der ville tilbede Gud i Aand og Sandhed, der paa kalde Herren af et reent Hjerter, forsaavidt et mennefskeligt Hjerter kan være reent. Maaskee ere de ufuldfomne, ligesom vi, maaskee staae de tilbage i Kundskab, maaskee ere de bragte paa noget Bildspor; men derfor staae vi ikke ene, derfor bevare vi Samsundet, paa det vi skulle stræbe sammen, undervise, advare, tilskynde, formane Een den Anden, at Guds Rige kan komme til os, og i broderlig Forening bede vi for os selv og for Andre, for dem, der kaldes Bise og Kloge, og for dem, der kaldes Gensoldige, for dem, Verden kalder Retfærdige, og dem, der kaldes Faldne og Besmittede, at den Hellige Aands Samsund maa være med os Alle, thi naar Verdens Aand gaaer ud at forstyrre, at adskille og adsprede, da er det den Hellige Aands Gierning at kalde, samle, oplyse og hellige.

Den christne Kirke, som, Gud være lovet, endnu bestaaer iblandt os, indbyder paa denne Fests Alle, som ville bevare

¹⁾ Matth. 13, 30.

²⁾ Rom. 10, 14.

deres Fædres Tro, og forkynder paany Alle, som ville høre, den Glæde, som er vedersfaret alt Folket: Eder er en Frelser fød! Og naar vi da have hørt det store Budskab, og overveiet det i vore Hierter, da udsiger den endnu over os, i det vi gaae ud paa vore forskiellige Veie, det Velsignelses-Dnske: Vor Herres Jesu Christi Naade, og Guds Kierlighed, og den Hellige Aands Samfund være med Eder Alle! Amen

XII.

Jeg seer Himlene aabne, og Jesum staaende ved Guds hoire Haand.

Paa St. Stephans Dag.

Stjernen ledte fordum de Vise fra Osten hen til det Sted, hvor de fandt, hvad de havde søgt paa den lange Vandring. Ogsaa os føre dit Ords Lys, o Gud! paa den rette Vej, indtil det staaer stille over Bethlehem, og viser os, at det er dertil, den gamle Tids Forjættelser sigtede, derfra, den nye Tids Betsignelse skulde udgaae. Paa denne Fests dyale vor Tanke med fornøjet Tro og Haab ved den Hellige, som derfra gif ud til Verdens Frelse, og omkring ham see vi hans Vidners Skare, som have forherliget ham ved deres Liv og ved deres Død. Du, som styrkede dem, styrk ogsaa os, at vi maae bekiende ham i al vor Tale og al vor Gierning, i Glæde og Sorg, i Striid og Fred, og ved Ham see Himlene aabne, og ham ved din hoire Haand! Amen.

LECTIE: Apostl. Giern. 6, 8—16. 7, 54—60.

Det er et dobbelt Skuespil, den forelæste Text stiller os for Dine. Paa den ene Side see vi et ophidsset, forbittret Folk, fnyssende med Bold og Mord mod en Mand, som dog er rede til at forsvare sig mod Enhver, der begierer Regnskab

af ham for det Haab, som er i ham. Men hvert Ord, han siger, stærer dem i deres Hierte, og istedenfor at overveie hans Tale, stoppe de deres Dren til, og storme ind paa ham med vildt Raab. De vide det vel, at efter den giældende Ret tør de Ingen aflive¹⁾, men skulle stille den formeente Skyldige for den Domstol, som da var den øverste i Landet; men Breden er for heftig, den taaler ingen Opsættelse, vil ikke møde nogen Forhindring; de drage ham udenfor Staden, og der stene de ham; de tænke, hvad ogsaa skeede, at, dersom Dommeren erfarede det, vilde han sige hos sig selv: Hvad ligger der Magt paa et enkelt ringe Menneske? det er bedre, at han omkommer, end at det vilde Folk ophidses endnu mere ved at jeg blander mig i deres Stridigheder; lad dem kun giøre saadant, jeg vil tillukke Dinene.

Det var det Folk, om hvilket Apostelen siger, at de baade ihjelsloge den Herre Jesum, og deres egne Profheter, og forfulgte Apostlerne, og ikke behagede Gud, og vare alle Mennesker imod²⁾. Det var et haardt, hevngierrigt, blodtørstigt Folk; men mon da Jordens øvrige Folkslag tør i Dommen opstaae mod dette? Al, ligesom Joderne i hine Tider smykkede Profheternes Grave, hvilke deres Fædre havde ihjelslaget, saaledes har saa mangt et andet Folk raft dem Giftbægeret, hvilke det snart efter har erkjendt som sine Døperste, forfulgt, dræbt dem, hvis Minde det siden bragte deres skionneste Hæderskrandse; saaledes har allevegne Mængden i sin blinde Zver, forledt af fordærvelige Førere, stormet frem til de uhyreste Gierninger, og, naar Nogle siden erkjendte deres Uret, deres Daarlighed, trostede de sig for det Meste

¹⁾ Joh. 18, 31. ²⁾ 1 Thesf. 2, 15.

med, at de vare skiulte i Mængden af dem, der havde øvet det Samme. Sielden kunde ogsaa Menneſtens Straf træffe dem, men der er en Dom over hver Enkelt, som over hvert Folk, der opfylder sine Synders Maal, og over hvilket da Bredden kommer til Fuldbendelse, som den kom over hiint Folk. Naar vi fra denne Side betragte den Tildragelse, som vor Text beretter, da fremfalder den i vore Hierter den Følelse, som er udtalt i den ofte gjentagne Klage: „Min Gud! jeg vælter mit Die over Jorden, og jeg sukker over at være Menneſte“ ¹⁾.

Men, ligesom Alt, hvad der er skrevet i de hellige Skrifter, er skrevet os til Lærdom, paa det vi skulle have Haab ved Taalmodighed og Skrivternes Trost ²⁾, saaledes har ogsaa vor Text et andet Billede at stille os for Die, der hører til de skønneste og trosterigste, en Bekræftelse af det dyrebare Udsagn, at vor Tro er den Seier, som overvinder Verden ³⁾. Vi see Stephanus staaende for sine blodtørstige Fienders Afsyn i den høie Ro, som Troen, den faste Overbeviisning om hellige Sandheder, indgyder; denne Ro forklarede allerede hiin Mand's jordiske Skikkelse; „de saae hans Ansigt, som en Engels Ansigt“. I denne Ro kunde han endnu i den marterfulde Døds Dieblikke tvinge al Forbitrelse og bede: Herre, tilregn dem ikke denne Synd! og i den saae han Himlene aabne, og sin Frelser, hvem han havde bekiendt i sit Liv, hvem han nu bekiendte ved sin Død, staaende ved Guds høire Haand. Jeg veed ikke, om det i hiin Stund skeede Stephanus, som siden Paulus, da han ikke vidste, om han var i Legemet, eller udenfor Legemet, men

¹⁾ Rousseau.

²⁾ Rom. 15. 4.

³⁾ 1 Joh. 5. 4.

folte sig henrykt i Paradiset, og hørte uudsigelige Ord, som det ikke er et Menneſte tilladt at udtale¹⁾. Men dette veed jeg, at hiint Syn i det Væſentlige kan og ſkal gientage ſig for enhver troende Chriſten. Lader os, mine Medchriſtne, forſøge, om vi kunne ſige den herlige Martyr det efter:

**„Jeg ſeer Himlene aabnede, og Jeſum ſtaaende hos
Guds høire Haand“.**

O, Gud give os, under alle Livets og Dødens Anſegtelſer at kunne ſige dette med Troens og Haabets faſte Mod!

Vi vide det vel, at vi ikkun kunne tale om de himmeſke Ting i Udtryk, ſom vi laane fra de jordiske; Stephanus vidſte det ſikkert ligesom vi; dog talede han, og vidſte tillige, at hvad han udſagde var ſandt og virkelig afbildende, ſkiondt hans Ord ikke kunde naae den Herlighed, der viſte ſig for ham. I hine Ord ville vi ikke drage det Dverſandſelige ned til det Sandſelige, men, i det vi tværtimod ſøge at opløſte Dette til Hiint, vil et Skue af Guds Herlighed oplade ſig ogſaa for vor Siels Die.

„Jeg ſeer Himlene aabnede“. Ethvert Menneſte, der kun ſeer nedad, kun hefter ſit Die paa Jorden, er ogſaa dyrifk, ſøger, om end med ſtorre Konſt og Fliid, i Grunden kun hvad ogſaa Dyret ſøger. Men ſaaſnart Menneſtet opløfter ſit Die til Himmelen, vaagne ſtedſe høiere Foreſtillinger i hans Sind. Den ſynlige Himmel hvælver ſig over den hele, vide Jord, og i dens dybe Ro ſtue vi Dagens og Nat- tens Lys uforſtyrrede drage henad deres Baner over al Jord-

1) 2 Kor. 12, 3. 4.

Livets Herlighed og dets Jammer, over al de Levendes Uro
 og over de sunkne Slægters Grave. I det vi skue derop,
 opgaaer i vore Sieler en Forestilling om det Evige og Ufor-
 krænelige, hvori vi saa gierne vilde finde Hvile, men som
 vi forgieves søgte, hvor vi end kom paa Jorden; vi see
 Himmels Fred udbrede sig over Jordens Striid og For-
 virring. Men snart kommer ogsaa et Veemod i vore Hjerter.
 Disse Lys, som nu saa mildt skue ned paa dig, de skue en-
 gang, maaskee snart, ned over din Grav, over alle dine
 Kieres Grave; da vandre andre Slægter derover, forstyrre
 eller udvide de Gierninger, vi efterlade, men fare snart hen,
 Forkrænelighedens Bytte, som vi. Ak, hvad hjælper det mig,
 I himmelske Lys! at I straale fra Slægt til Slægt, naar
 det Die, I skulde glæde, er indhyllet i et Mørke, som I ikke
 kunne giennemtrænge, naar det Hjerte, I nu oplive, har
 hort op at slaae, fortabt i Forgangenhedens Afgrund? Jeg
 stirrer op i Nattens stjernebesaaede Himmel, og disse Ber-
 dener uden Tal synes at svæve saa roligt, ophoiede over
 Forstyrrelsens Magt; men hvad veed jeg, om ikke de for-
 dærvende Kræfter ogsaa røre sig der, om deriblandt Levninger
 hvirvle sig af brustne Kloder, eller udbrændte Tomter, som
 tilforn bare en Livets blomstrende Herlighed, der nu er visnet
 og uddød? Og disse sunklende Lys havde vel en Dag, da
 de tændtes, skulle vel ogsaa have en Dag, da de sluktes;
 forgieves søger jeg der Lysets evige Kilde, forgieves søger jeg
 der Hvilens Sted for den bevægede Tanke.

Da Stephanus i den Stund, da Jorden forskød ham,
 da den snart kun skulde have en Plads for det affieledede Le-
 geme, hvor det kunde opløses, saae op mod det Høie, fandt
 han ikke sin Fred mellem Stjernernes Hær, men han saae

„Himlene aabnede“. Hvad er dette? Vi vide fuldt vel, at der ikke over os er en fast Hvalving, som skal giennem-brydes, og bag hvilken vi da maaskee skulle skue en ny Række af lysende Verden. Nei, naar vi tale om Det, som er herover, om Himlenes Himle, da kæmpe vi ligesom med Sproget, thi Jordens Sprog har ikke Ord for Det, som Diet ikke saae, som Dret ikke horte, som her kun i dunkle Auelser opkom i Menneskets Hjerte; vi mene den for os usynlige Verden, i hvilken den Ustabte boer, hvorfra han udsender sin Herligheds Aabenbareller giennem den synlige Verdens vide Riger; vi mene den hoiere Tingenes Orden, hvori de Forbilleder staae i den guddommelige Tanke, som skulle træde frem i og for Skabningen, hvis Glands de fornuftige Væsener skulde modnes til at bære, hvorfra de ogsaa kunde falde, ere faldne, men til hvis Deelagtighed de igien ved Guds Naade skulle opreises.

Dette er den Himmel, der udbreder sig over Tilværelsen; den er skjult for de Fleste, som kun famle om i Jordens Mørke, eller som intet Lys kiende uden denne Verdens Soels. Men for Den, som seer Himlene aabne, som skuer stadig op derimod, og seer Guds Herlighed, forvandler sig den hele synlige Verden. Lad dens Herlighed være tom og huul, lad den spinde bort, i det vi ville gribe den: hvad deri var et Gienstik fra de hoiere Himle, det bliver, det udvikler sig i stionnere Fylde, men det Dyrige, Verdens Glimmer og Pragt, det hører Forgængeligheden til, i Det er Intet tabt for Den, som over sig seer Guds Herlighed. Lad Verdens Sorger være tunge og bittere, naar Gud lader sin Himmel oprinde i os, da fornemme vi, at vor Trængsel dog er staffet og let,

og skaffer os en evig Bægt af Herlighed¹⁾. Lad Verden aabne os sin Skueplads af Daarlighed og Forsængelighed, af Misundelse og Bagtalelse, af Uretfærdighed og Vederstyggelighed, af Riv og Striid og Kriig og Mord, af! vi maae vel sukke over Det, vi see i denne Verden, men over os ere dog Himlene aabnede for Troens Die, og der er Blisdommens og Fredens og Kierlighedens Hiem. Og hvor ofte vederfores det den i Livet Forsøgte, at, naar denne Verden aabnede ham sine Rigdomme, naar Alt omkring ham syntes at sige: Fred og Tryghed, da var det, som om Himlene vare lukkede over ham, deres Herlighed lyste ikke ned over de dunkle Veie hernede, han havde ingen Fred i sin Siel, vidste, at der er intet sikkert Ly at finde paa Jorden; men naar Verden lukkede sig for ham, naar det var mørkt, hvor han stuede hen hernede, naar Forsølgelserne reiste sig imod ham, da vaagnede Troens indslumrede Kræfter, da oplodes Sielens Die, og han saae Himlene aabnede. Saaledes stod Stephanus i hiin hans Forherligelses Stund; Menneffenes Hjerter havde luffet sig for ham, Verden havde ingen Trost, intet Haab at tilbyde ham, og dog stod han der, som var han allerede optagen blandt de Forklarede, han saae Himlene aabnede, og saae Guds Herlighed.

Og hvad saae han der i Herlighedens Glands? „Jeg seer Jesum staaende ved Guds høire Haand“. Vi have allerede erindret, at vi kun med menneskelige Ord kunne tale om de guddommelige Ting, men derfor kan Talen være aldeles sand, kan fremkalde klare og rigtige Forestillinger i Sielen. Saaledes vide vi jo vel, at Gud ikke har Skikkelse

1) 2 Kor. 4, 17.

som et Menneske; men naar jeg skal tale om det almægtige Herredomme over Himmel og Jord, hvorledes kunde jeg da tale levende og indtrængende, uden ved at forestille den Almægtiges Haand udstrakt over Jorderige? Alles Dine vogte paa den, siger David, og Gud oplader denne sin milde Haand, og matter Alt, hvad lever, med Betsignelse¹⁾. De vente Alle paa dig — siges der atter — oplader du din Haand, da mættes de med Godt; giver du dem, da samle de, men ogsaa, skjuler du dit Ansigt, da forfærdes de²⁾. Thi det er den samme almægtige Haand, der ogsaa slynger Lynets Pile, der vinker ad Stormen, vinker ad Havets Bølger, der rører Biergene, saa de skielve i deres Grundvold. Miskundhed og Retfærdighed staae ved Herrens Throne, de tienende Aander staae for hans Ansigt, og han udsender dem, dem til Hielp, som skulle arve Salighed³⁾, men ogsaa til at fuldbyrde sine Straffedomme over dem, som foragte ham og trodse hans Bud. Naar vi tale saaledes, da tale vi vel i billedlige Udtryk, men dog overeensstemmende med Sandhed, og ethvert Hierte vil fylbes med Arefrygt for den Evige og Hellige, som er Alles Herre. Saaledes var det intet bedrageligt Syn, der viste sig for Stephani Die, da han saae Gud i legemlig Skikkelse med den udstrakte Hoire, og han vidste jo vel, at dette Syn kun skulde betegne Ham, hvis uendelige Væsen ingen Afbildning kan skildre, intet Sprog kan beskrive; men i det han saae Himlene aabne, saae han der Ham, som fylder Himlens Himle, Livets evige Kilde og almægtige Styrrer. Og at han, i det den himmelske Helligdom var opladt for ham, i det han saae, hvad

1) Ps. 145, 15. 16.

2) Ps. 104, 27 ff.

3) Hebr. 1, 14.

ellers det dødelige Die ikke taaler, at han da ikke stielvede og bævede, ikke forfærdedes for den guddommelige Majestæt, men saae gladeligen derop, som Den, der allerede var opløstet over Jordens Trængsler og Forfølgelse, dette var fordi han tillige i Synet skuede den Herre, hvem han havde prædiket som Den, hvis Navn alene er givet under Himmelen, at Mennesker skulle vorde frelst deri ¹⁾, Midleren mellem Gud og Mennesker, saae „Jesum staaende ved Guds høire Haand“.

O mine Venner, naar vi saa ofte høre disse Tiders Mennesker klage, eller maaskee ligegyldigen sige, at de himmelske Ting ere dem saa ubekjendte, at de Intet kunne vide derom, for de maaskee engang optages til en høiere Tilværelse, at Gud er dem saa langt borte, at deres Tanke kun forvirres, naar den vil søge ham i det Lys, hvor dog Ingen kan komme til, og at de derfor hellere lade den dvæle ved Jorden, hvor de mene, at den kan finde Klarhed og Sikkerhed: kunde vi da føre dem til Ham, som har aabnet Himmelen over os, ikke for at vi allerede nu skulde boe usforstyrrede i Guds Herlighed, men for at derfra Lys og Fred skulde straale ned over vore jordiske Veie, til Ham, hvis Herlighed vort jordiske Die kan taale, thi han er Menneskenes Son, og dog boer i ham al Guddommens Fylde legemligen ²⁾; dog kunde han sige: Hvo mig har seet, har seet Faderen, thi jeg er i Faderen, og Faderen er i mig ³⁾. Naar vi i de vildt bevægede Tider see Menneskene — forsaavidt de ikke bespotte Himmels Gud, fordi han ikke giver dem den timelige Lykke, for hvis Skyld de alene vilde holde sig til ham, eller

¹⁾ Ap. G. 4, 12.

²⁾ Kol. 2, 9.

³⁾ Joh. 14, 9. 10.

forsaavidt de ikke søge at undflye Livets Tryk ved at kaste sig i de sandfælige Forlystelsers bedøvende Strøm — see dem saa ofte vansmægte af Rædsel ved de Tings Forventning, som skulle komme over Jorderige: o, kunde vi da føre dem derhen, hvor de kunde see Himlene aabne, og Ham, som bærer de store Navne af Verdens Frelser og Forsoner, staaende hos den evige Faders høire Haand. Ham er given al Magt i Himmelen og paa Jorden, han skal ikke give den fra sig i andre Hænder, og, skiondt vi ikke kiende den Raadslutning, efter hvilken Tiderne skulle forlænges eller forkortes, i hvilke Veien skal beredes for det evige og salige Rige, i hvilke Langmodigheden venter paa de Træfaldnes Omvendelse, og i hvilke de Frommes Tro skal forsøges, deres Jnderste luttres i Provens Lue, den Spire, som har begyndt at udfolde sig, modnes: da bruger han dog ofte Magt med sin Arm, og viser os, at denne Verdens Fyrste er dømt¹⁾, og fra de aabne Himle høre vi giennem Tidernes Forstyrrelse den Røst lyde ned til de forvildede Slægter: Saa fatter et andet Sind, og vender om, at Eders Synder maae være udslættede, paa det Bederqvægelsens Tider maae komme fra Herrens Afsyn, og han maa sende Eder den forud forjættede Jesum Christum, hvem det bør at indtage Himmelen indtil alle Tings Fuldkommelses Tiid, hvorom Gud har talet ved alle sine hellige Propheters Mund fra de ældste Dage²⁾. I denne Tro har Stephanus striidt, og vundet den uvisnelige Krands; dette Haab var i hans Siel, da han, i det Dødens Mørke omstyggede hans Dine, saae Himlene aabne, og Jesum staaende ved Guds høire Haand. Og til dette Haab kaldte han alle

¹⁾ Joh. 16, 11.

²⁾ Ap. G. 3, 19. ff.

dem, der efter ham skulde stride den samme Strid mod Verdens Forblindelse og Had, i det han steeg op til den Herre, hvem han havde tient, hvis Navn han havde bekiendt indtil i Martyrdøden, og efterlod sit Minde paa Jorden til Slægternes Grindring, og dem til Efterfølgelse, hvis Tro, hvis Bestandighed derefter skulde forsøges i de haarde Prover.

Men, mine Venner, det lyder saa skönt i en af vore Psalmer:

I Glands for Herrens Throne staaer
 Hans Vidners store Skare.
 Hvo for sin Gud i Døden gaaer,
 Skal herliggiort fremfare.
 Til Martyrkronens Straaler ei
 Jeg løfte tør mit Døie;
 Mit skjulte Kors paa stille Bøie
 Seer Gud dog i det Høie.

Dg i det vi gientage disse Ord, siger maaskee Mængden, der sidder i denne Forsamling: Dette, du fromme Sanger, talede du ogsaa ud af mit Hjerte; jeg er ikke blandt dem, der ere kaldte til at bringe Herrens Vidnesbyrd frem for Konger og Fyrster og Folkeslag, Mængden seer ikke hen til mig, og agter ikke mit Vel og mit Bøie. Martyrkronen vil aldrig straaale fra mit Hoved, men

Mit skjulte Kors paa stille Bøie
 Seer Gud dog i det Høie.

Ja, Gud seer det, og den Frelser, som er ved Faderens høire Haand, aabenbares ikke blot i de store Tider, fra hvilke den Seier, han skienker sine trofaste Vidner, skal lyse vidt ud i Verden, skal kundgjøres giennem de følgende Slægter; men hvor i det stille Rum Nogen sidder ene med

sin Smerte, Verden kiender den ikke, Verden agter den ikke, men Sielen kan ikke forglemme sine Savn, ikke den Bitterhed, som Verden saa ofte blandede i den Lidelsernes Kalk, der blev ham raft; ja dersom endog hans Klage ikke er over Andre, men Sielen i sin Græmmelse anklager sin egen Daarlighed, sin egen Synd: o du de sønderbrudte Hjerters Læge, du, som har baaret al Verdens Synd, hvor der er et bodefærdigt og troende Hjerter, der er du ogsaa; og over den Vengstede, den Sørgende, ja over den Døendes Leie, lader du endnu Troens Døe see Himlene aabne, og dig ved Faderens høire Haand.

Det er til ganske andre Optrin, at denne Dag har ført vor Betragtning, end de, hvilke Gaarsdagens Evangelium førte frem for de christne Menigheder. Dengang var det Barnet i Krybben, og deromkring nogle saa tilbedende Menneſter, men Guds Herlighed lyste over det stille Herberge; i Dag var det en rasende Mængde, vi saae, og i dens Midte en retfærdig Mand, givne til Priis for dens Forbittrelse; men ogsaa over dette blodige Optrin lyste Guds Herlighed. Den hellige Historie har mange forskiellige Optrin at føre frem for vor Betragtning, men alle tiene de til Forherligelse af den Samme, af Ham, som fødtes i Ringhed, som korsfæstedes under Forhaanelse, men som ogsaa opstod fra de Døde, som ogsaa er opfaren til Himmelen, som ogsaa sidder hos Guds høire Haand, som ogsaa skal igienkomme at domme Levende og Døde; og saalænge Jorden staaer, skal den Forkyndelse om Ham, hvilken de først dertil beskiftede Vidner have beseglet med deres Blod, aldrig forstumme. Derfor synger Kirken i sin Lovsang:

Propheterne kundgjorde dig,
 Apostlerne forkyndte dig,
 Og Martyrskaren priste dig
 I Dødens Stund høitidelig.
 Saa priser dig din Christenhed,
 O Gud! i Tiid og Ewighed.

Og hvad endog Verden viser os, under al dens Forvirring
 og Daarlighed, al dens Uretfærdighed og Synd, al dens
 Bespottelse og Forfølgelse, i al Livets Trængsel og Nød,
 og naar Døden luffer vort Die for det altsammen, o Fader
 i Himlene, lad os see disse dine Himle aabne, og Verdens
 og vor Forsoner ved din høire Haand! Amen.

Prædikener

holdte

i Aaret 1852.

XIII.

De tvende Troens Ord i Dagens Evangeliium.

Paa tredie Søndag efter Hellig-Tre-Kongers Dag.

„Thi dit er Riget“: saaledes sige vi saa ofte i vor Bøn til dig, vor himmelske Fader! og vi erkiende dermed, at der er et Herredømme over Alt, hvad der er, Alt, hvad der aander og røres, og at dette Herredømme er dit. Og du er ikke som de Vældige paa Jorden, der saa ofte kun have Navn af Her-
rer, hvis Vælde stedse har sine Grændser, ofte saa nærved, men din er ogsaa Magten; hvad du vil have frem, kan Ingen forhindre, Intet er saa stort, at du ikke formaaede det, og Intet saa ringe, at du ikke agtede det. Saa skal ogsaa Vren være din; vi ville ære dig med Taksigelse, naar du oplader din milde Haand, og velsigner os, ære dig ved Hengivenhed, naar du lægger Korset paa, ære dig ved Tale og Lovsange, men ogsaa stræbe at ære dig ved Gjerninger, der gaae frem af et Sind, der er dig til Velbehag. Dertil give du os din Aands-Bistand, du vor himmelske Fader! Amen.

Evangeliium: Matth. 8, 1—13.

„Dig skee, som du troede“. Hvo kiender Christi Evan-
geliium, og veed ikke, at den knytter alle sine Forjættelser til

Troen: Frygt ikke, tro ikkun¹⁾! Vi forstaae dette ikke, som om der i enhver Nød og Fare strax skulde være Frelse, fordi vi besluttede os til at troe, at den nu skulde komme. Troen skal bestaae sine Prover, ofte de haardeste Prover, den skal være en Bestandighed i Det, som haabes, en fast Overbeviisning om Det, som ikke sees²⁾; den skal fra det Nærværende see ud til det Tilkommende, fra denne Verdens Trængsler til den Herlighed, som skal aabenbares; men da gielder det for enhver Trængsel og Fare, i Liv og i Død, i Tiid og i Ewigheid: „Kan du troe, da skal du see Guds Herlighed“³⁾. Men hvo kiender disse Tider, og veed ikke, at Troen er worden Menneskenes Mængde en saare ligegyldig Sag, at de maafee ansee den som et Gode for Den, der har den, men ikke som en Fordring til Den, der ikke har den. Gud viser dig hver Dag sin evige Kraft og Guddommelighed i Alt, hvad der er for dit Die, han har ladet sine Aabenbaringers Røst udgaae til dig, som til den ganske Verden; men om du agter paa alt dette, eller du skyder det hen mellem alt det Meget, som du maa overlade Andre at besatte sig med, om du heri antager Sandheden eller Løgner, om du i Dag har een saakaldet Tro, og i Morgen en anden: kunne vi negte, at dette i disse Tider er blevet de Fleste en Sag, hvorpaa Menneskets Værd og Vel ikke menes at beroe? Ikke Tro, siige de, men Gierninger ere det Vigtige; og visjeligen ville vi aldrig prise en Tro, der ligger hen som en død Ting, uden Kraft og Virkning; vi kiende vor Herres og Mesters Ord: „Man tænder ikke et Lys, og sætter det under en Skieppe, men paa en Lysestage; saa skinner det for dem,

1) Marc. 5, 36.

2) Hebr. 11, 1.

3) Joh. 11, 40.

som ere i Huset. Lader saa Eders Lys skinne for Menneskene, at de see Eders gode Gierninger, og ære Eders Fader, som er i Himlen" ¹⁾). Men en Bygning uden Grundvold, Gierninger, som ikke gaae frem af den levende Kilde, Gierninger uden Regel, uden Bestandighed, Gierninger, som staae ene hist og her, uden Sammenhæng med Livets hele Førelse: skulde de give Mennesket hans Værd? Visjeligen kiende vi det hellige Ord: „Vilis mig din Tro af dine Gierninger" ²⁾); men dette Ord selv fordrer jo Gierninger, som vise Troen, som gaae frem af den, som ledes af, som styrkes ved Troen; der fordres stedse af os, at vi skulle stride Troens gode (Striid ³⁾), og det er ogsaa et helligt Ord, at „uden Tro er det umuligt at behage Gud ⁴⁾).

Dog, i denne vor Forsamling, mine Venner, vente vi ikke at finde Noget, som har lidt Skibbrud paa Troen, som vilde affalde fra den, fornegte den, mene, at han kunde føre sit Liv uden den. Men der er Ingen iblandt os, som jo har nødig at bede: Herre, forøg os Troen ⁵⁾), Ingen, som jo mangen Gang i de haarde Anfægtelser har nødig at flye hen til sin Frelser, og sige: Herre, beed for mig, at min Tro ikke skal aflade ⁶⁾! Vi skulle bede, thi uden Kraft fra det Høie formaae vi Intet, men vi skulle ogsaa vaage, vaage over os selv, at der ikke i os skal være, hvad Apostelen kalder et ondt og vantro Hierte ⁷⁾), vi skulle under Guds Aands Bistand fremkalde, befæste i os det Forsæt, at hvad der endog skeer, ville vi holde fast ved Troen. Og dertil skulle vi ogsaa nytte de hellige Skrifter, thi de ere skrevne,

¹⁾ Matth. 5, 15. 16. ²⁾ Jak. 2, 18. ³⁾ 1 Tim. 6, 11. ⁴⁾ Hebr. 11, 6.

⁵⁾ Luf. 17, 5. ⁶⁾ Luf. 22, 32. ⁷⁾ Hebr. 3, 12.

paa det vi skulle troe, at Jesus er den Christus, den Guds Søn, og troe vi dette, da troe vi ogsaa, at, saa mange som Guds Forjættelser ere, ere de i ham Ja, og i ham Amen²⁾, som det saa skönt hedder i vor Psalme:

See, en Immanuel til Tegn os fattes,
 I Jesu Christ til evig Tiid,
 At aldrig skal os Hielp og Redning fattes
 I Troens Kamp og haarde Striid.

Dg er ikke ogsaa det Afsnit af den hellige Skrift, som vi i Dag have forelæst, et saadant, der, naar vi læse det med Andagt, maa vække i os Troens maastee slumrende Kræfter? Derfor ville vi ikke lade det gaae os forbi uden at efterlade Spor i vort Indre. Tvende Menneffer ere os her fremstillede, som i Troen vendte sig til Herren; hvad vi derfor noie ville agte paa, er

de tvende Troens Ord i Dagens Evangelium.

Det første er dette: „Herre, om du vil, da kan du hielp mig“. Den, der sagde dette, vilde vi kalde en Glendig; han bar sin Plage med sig, hvor han var, den var aabenbar for Alles Dine, medens den uden Ophor nagede ham selv, fortærede hans Kiød og rasede i hans Been, og neppe tillod Haab om Helbredelse. Egentlig betyder Ordet „Glende“, Landsflygtighed, og Den kaldtes i de Gamles Tale „elendig“, som var forjaget fra sin Hiemstand, fra Frænder og Venner, og maatte vanke om i det Fremmede, uden Beskyttelse, uden Tilflugt. Saadan var nu vel hiin Ulykkelige's Tilstand ikke;

1) Joh. 20, 31. 2) 2 Kor. 1, 20.

han var i sine Fædres Land, men var han ikke der som en Forvilst, en Landsflygtig? Han maatte forlade sit Huus og Hiem, og finde sit kummerlige Herberge udenfor Byerne; der fandt han maaskee Selskab af Nogle, der vare ligesaa ulykkelige, som han selv, og kunde istemme den samme Klage, men de andre flyede ham, endog den Klædning, han efter Landets Anordninger maatte bære, skulde vise, at Enhver maatte stye hans Berørelse. Saaledes vankede han omkring paa Markerne virkelig landsflygtig og elendig. Siden er dette Ord overført paa alle virkelig Ulyksalige, og da maae vi fornemmelig dermed betegne Saadanne, som, i det de bære deres Kummers Byrde, maae bære den alene, forladte, forskudte, Ingen, som kan eller vil hjælpe. Saadanne Glendige finder du ikke blot i Armødens Hytter, i Sygdommens mørke Bræa; men selv i den glimrende, misundte Herlighed kan der være det Hierte, som føler sig forladt og forskudt, uden Hielp og Tilflugt.

Vi ere Mennesker, og Livets Bæe er os ikke fremmed. Saa lader os gaae ud til den Ulykkelige i vort Evangelium, og høre, hvad han siger: „Herre! om du vil, da kan du rense mig“. Da Herren strax saa naadig briede sit Ord til dette Ord, kunne vi være forvissede om, at det ikke var en tom Lyd i hans Mund, ikke ligesom et Forsøg, om han maaskee paa denne Maade kunde finde Hielp, men at det gif frem af Troens rette Grund. Tilfulde vidste han jo vel endnu ikke, hvo Den var, som her drog ned af Bierget med det meget Folk omkring sig; men han vidste, han troede i sit Hierte, at der er en Gud over os Alle; og at Denne var Guds Sendebud, som skulde aabenbare Gud, og vise den guddommelige Magt paa Jorden.

Dg han har viist den, viist den for den Slægt, som da var, og viist den for de Slægter, der skulde komme, at ogsaa vi skulde vende os til ham, og i hans Navn til Faderen, som sendte ham. Thi, min Tilhører! kan ikke du og jeg ligesaa vel i al vor Nød see op til det Høie, og sige: „Herre, om du vil, da kan du hielpe“? og hvor Meget ligger dog i dette Ord, naar vi ret sige det i Troen! „Herre! du kan hielpe“; i dette Troens Ord ligger den faste Overbeviisning, at over os, hos os, er den Allmægtige. Jeg veed det, at jeg ikke er overladt til det blinde Tilfælde, og ikke til Menneskers Vilkaar, men hvad der endog truer, og hvad der vederfares, da er Gud tilstede, han kan binde Stormens Magt, han kan tvinge Oprørets Brusen, han kan besøge dig i dit stille Bee, og helbrede alle dine Sygdomme. „Abba Fader! Altting er dig muligt“¹⁾.

Han kan hielpe; men, siger det tvivlende, vantroe Hierte, hvad gavner det mig, at jeg veed dette, naar jeg dog stedse maa soie til: „Om du vil“, og jeg veed jo ikke, kan ikke vide, om Gud vil. Altsaa, naar Hielpen ikke kommer paa den Tid, paa den Maade, du begierede, da siger du ikke det Daarstabs Ord, at det er, fordi Gud ikke kan sende Hielpen saaledes, men du siger, at det er, fordi Gud ikke vil; og lader os da, mine Venner, betænke, hvad der ligger i dette Ord: Gud vil det ikke. Enhver, som paakalder den Allmægtige, veed jo dog ogsaa i sin inderste Bevidsthed, at Gud er den alene Vise. Du veed noget Lidet, og derefter ndretter du din Tid og din Vel, men derpaa befaler du din Gierning og din Skiebne til Gud, thi han alene veed

¹⁾ Marc. 14. 30.

og forstaaer alle Ting. Du paakalder Gud som den Almægtige og den Alvide, men derhos veed du ogsaa i din inderste Bevidsthed, at Gud er al Barmhertigheds Fader. Dersom dit Hierte slaaer i omme forbarmende Tølelser, hvo dannede dette Hierte i dit Bryst? Men jeg — siger du maastee — dersom Magten var min, vilde jeg ile til, og strax astørre Taaren, strax aftage den Besværede hans Byrde. Vilde du virkelig stedse dette? Dersom du saae Den, der i sine Lidelser maa erkiende, at han faaer Det, hans Gierninger forskyldte, dersom du endog fornam, at han erkiendte sin Brode, at hans Angers Taarer vare oprigtige: turde du da, om du end formaaede det, strax forhindre Retfærdighedens Domme? turde du strax sige, at han har lidt nok, at han har lært, og lært for stedse, hvad Straffen skulde lære ham? Dersom dit Barn sukker under det Arbeide, du paalagde det, turde du da strax befrie det, at det ikke i Noie og Anstrengelse skal modnes til den forstandige og dygtige Arbeider? Dersom det kun ved Smerte kunde helbredes, vilde du da hellere overgive det til den ulægelige Sygdom? Saavidt vi tør det og formaae det, søge vi at bringe Lindring og Frelse, men naar Han, som formaaer alle Ting, ikke udfrier den Betrængte af hans Nød, kunne vi da tvivle, at det er, fordi han alene skuer den Fremtid, som vi ikke kiende? Endog Fremtiden paa Jorden kan ofte vise Gienvordigheds og Trængsels skionne Frugt; men dersom der er den Nød, hvorom du mener at vide, at den hermede aldrig kan forvandles til Glæde; o min Medchristen! vi tale jo dog ikke med hverandre, som de, der mene, at Guds Veies Maal skulde være vor timelige Lykhalighed; men, dersom vi vide, at Alt, hvad der er ønskeligt i denne Verden, fremgaaer af

den tilkommende Verdens Kræfter, som allerede røre sig her, at der er et andet Fædreland, som vore helligste Længsler søge, til hvis Borgerkab vi her skulle opdrages og modnes: skulle vi da ikke, naar vi i Livets Nød sige: „Herre! om du vil, da kan du hielpe os,“ svie til: „Dog see ikke vor Billie, men din“? Men i det vi bede Gud, at han vil lære os at lide efter hans Billie, da ville vi ogsaa bede, som David bad: „Lær mig at giøre din Billie, thi du er min Gud“¹⁾; lær mig, hvad du end beskifter over mig, at bestaae min Prove i Tro og Haab og Kierlighed, paa det den maa kunne tiene mig til Gode!

Saaledes forenede sig i hiint Troens Ord, som vi hørte af den Elendiges Mund, al Gudfrygtighedens Ydmyghed og al Gudfrygtighedens Tillid. Men var da Han virkelig elendig, var Han forladt og forskudt, som vidste, at der er en Herre, som kan hielpe, naar han i sin Bliisdom og Kierlighed vil? O de, som ingen Gud og ingen Frelser erkiende, til hvem de kunne flye hen, de ere, om endog midt i Verdens Herlighed, de Forladte og Fortabte, i enhver Nød de rette Elendige.

Hvert Skridt paa sin jordiske Vandring betegnede Jesus ved dyrebare Gierninger og dyrebare Lærdomme; men — siger Evangelisten i sit stærke Udtryk — dersom Alt havde skullet skrives, kunde end ikke Verden selv rumme de Bøger, som havde maattet skrives.²⁾ Gud være lovet for Det, som er os bevaret, og deriblandt for Beretningen om nogle Dage, i hvilke vi ligesom kunne følge Herren Skridt for Skridt. Paa den Dag, om hvilken vort Evangelium beretter, saae

¹⁾ Ps. 143, 10. ²⁾ Joh. 21, 25.

vi ham først udenfor Staden; men da han træder ind i den, kommer ham atter strax en betrængt Mand imøde. Denne har ogsaa Troen i sit Hierte, Troens Ord paa sin Læbe, han siger: „Herre! jeg er ikke værd, at du skal gaae ind under mit Tag; men siig ikkun et Ord, saa bliver min Begiering opfyldt.“ Vi kunne ikke tvivle om, at det ogsaa var med et ydmygt Sind, den Spedalske nærmede sig Herren, thi kun den Ydmyge giver Herren Naade; men her udtalte dette Sind sig tydeligere: „Jeg er ikke værd, at du gaaer ind under mit Tag“; det var det samme Sind, i hvilket Petrus engang, i Forfærdelse over Herrens underfulde Magt, udbrod: „Herre! gaa ud fra mig, thi jeg er en syndig Mand“¹⁾. Hvor er denne Tale forskiellig fra deres, som, naar deres Duster ikke opfyldes, naar der lægges dem svære Byrder paa, mene sig berettigede til at gaae irette med den Hoieste, at anklage hans Styrelse! Dog var hiin Mand ikke en Synder fremfor Andre; Jødernes Ældste gave ham det Vidnesbyrd: Han er vel værd, at du gjør ham dette, thi han elsker vort Folk, og har bygt os vor Synagoge²⁾; han havde ikke kunnet finde Hvile i Hedningernes Væsen, han troede paa den almægtige Gud, og denne Tro har sikkert baaret mangen god Frugt i hans Levnet. Og dog, da han begierede Hielp af Ham, i hvem Guds Magt var aabenbaret, stolede han ikke paa sine Fortienester, sin Værdighed, han opregnede ikke sine gode Gierninger, han syntes sig for ringe til at Den, om hvem han erkjendte, at alle Kræfter og Magter ere ham underdanige, skulde gaae ind til ham; han vilde modtage Alt af uforskyldt Naade, af For-

1) Luf. 5, 8.

2) Luf. 7, 4. 5.

barmerens Kierlighed; han vidste, at Den, til hvem han vendte sig med sin Bøn, blot behøvede at tale et Ord, saa stode de frelsende Kræfter rede at adlyde hans Bink; men dette Ord fordrede han ikke som en Ret, han biede paa, om Herren i Naade vilde udtale det; men havde Herren ikke villet, da havde han baaret sin Kummer, og ventet paa en anden Stund, da Herren dog vilde aabenbare sin Naade over ham, ikke efter hans Billie, men efter sin egen vise og fuldkomne Billie.

Ak, mine Venner! kun altfor ofte maae vi vende tilbage til den Klage, hvor lidet Syndens fordærvende Magt og dens svære Skyld er erkjendt iblandt dem, over hvilke den hviler. Høre vi disse Tidens Menneſker, da synes de ingen Tvivl at nære derom, at denne Verden vel var det værd, at den Allmægtige ſkulde aabenbare ſin Frelſe, og ende al Nød og Forvirring; og agte vi paa Bantroens Koſter, hvad enten de træde frem med aabenbare Trods, eller enkelte Udbrud viſe os, hvad der rører ſig i Hiertets Grund, da er Meningen den, at, eſterdi denne Frelſe ikke aabenbares, da kan det ikke være ſaa, at der er en Allmægtig over os, ſom byder, ſaa ſkeer det, ſom blot behøver at tale et Ord, da ile de frelsende Kræfter ud at fuldføre hans Billie. Men taler du med diſſe Samme om hvad de ſaae og oplevede i denne Verden, hvorledes de fandt Menneſkene i den, da hører du jo de bitterſte Klager over al den Daarlighed og Uretfærdighed og Ukierlighed, de allevegne ſaae, og Viſe og Uviſe ſamtykke i det gamle Ord, at Verden ligger i det Onde ¹⁾. Og hører du de Enkelte, naar Samvittigheden en

1) 1 Joh. 5, 19.

enkelt Gang vorder levende i deres Bryst, hvor Mangen er der da, hos hvem det finder Gienlyd, naar Digteren lader den næsten Fortvivlende sige: „Jeg er ikke af de Værste, og dog kunde jeg fortælle Ting om mig, saa det var bedre, min Moder ikke havde født mig.“ Jeg mener ikke, at Alle have paadraget sig en lige svær Skyld, men Alle fattes dog den Roes, de skulde have for Gud ¹⁾); jeg mener ikke, at selv den meest Skyldige skulde ønske at synke i Tilintetgjørelsens Afgrund, thi der er Raade og Frelse. Men naar jeg kommer Ham ihu, ved hvem Frelsen er, da maa jeg vel sige: Herre, denne Jord var det ikke værd, at du skulde træde ind under dens Himmel, og dog har du besøgt den; den var dig ikke værd, thi den forskød dig, havde kun Korset at give dig til Lon; den har ikke siden været dig værd, saa at du har kunnet opfylde din Forjættelse, og aabenbares med dit Riges Herlighed; og dog besøger du endnu stedse dem, der ville annamme dig, med dit Ord, med din Trost og dit Haab. Ogsaa mig har du besøgt, og vort mit Hierte, saa jeg raaber til dig i al min Nød. Og nu Herre! jeg veed det vel, at jeg ikke er værd, at du skulde træde under mit Tag med dine Tegn og Under; men ogsaa uden dette veed jeg, at, dersom du vil, kan du hielppe mig. Men dersom du ikke til min timelige Hielp vil tale det Ord, jeg saa gierne hørte, saa tal dog det Ord, som forvijsser mig, at jeg ikke er forladt og forskudt, at, naar jeg bier i Troen, skal jeg dog see din Frelse.

Vi have søgt at føre de Mænds Ord, om hvilke vort Evangelium har fortalt os, over i vor Mund, ind i vort

1) Rom. 3, 23.

Hierte. Maaskee er vor Tro langt mere udviklet i mangehaande Kundskab, end hine Mænds kunde være; maatte den kun være ligesaa oprigtig, ligesaa fast og levende, som deres var! Maaskee saae Pharisæerne og de Skrivtkloge ned paa dem med den Foragt, som de stedse følte for Saadanne, om hvilke de sagde, at de ikke kiendte Loven; de selv kiendte jo hvert dens Bogstav, og meente at kunne udlægge alle dens Dunkelheder, og de iagttog den, de vare ikke som andre Mennesker, de fastede to Gange om Ugen, og gave Tiende af alt det, de eiede ¹⁾); saa vare de jo, meente de, Rigets Børn. Dog var det med Hensyn paa dem Herren sagde, at Mange skulde komme fra Øster og Vester, og sidde tilbords i Himmeriges Rige, medens Rigets Børn skulde udkastes i det yderste Mørke. Have disse Ord ingen Anvendelse i Christenheden? O mine Venner, vi skulle vissefælgelig stræbe og bede Gud, at vi mere og mere maae forfremmes i Kundskab og al Skionsomhed; men Hovedsagen er et Hierte, som troer Gud, thi dette er det evige Liv, at vi kiende den eneste sande Gud, og Den, hvem han udsendte, Jesum Christum ²⁾); kun paa denne Erkiendelse, denne Tro skal al Kundskab bygges. Hvor ofte vil vore Sieles Fiende rive Troen af vore Hiertes, men da skulle vi stride Troens gode Striid, forsvare den som vort ypperste Klenodie, da skulle vi sige: Bort, I Tvivlens fortærende Tanker, som ville indhulle det himmelske Lys i det jordiske Mørke; og kommer I, Troens velgiørende, husvalende, frelsende Tanker! vi ville troe, skiondt vi ikke see, haabe imod Haab ³⁾. Vel er her saa ofte et Forhæng for vore Dine, saa vi ikke kunne

1) Luf. 18, 11. 12. 2) Joh. 17, 3. 3) Rom. 8, 48.

see hvad det Tilkommende skal aabenbare, her og hiiset; men vi have en stærk Trostegrund, naar vi holde fast ved det tilbudne Haab, hvilket vi have som Sielens faste og trygge Anker, hvilket ogsaa gaaer indensfor Forhænget, hvor Jesus vor Forløber gif ind for os ¹). Amen.

¹ Hebr. 6, 18 ff.

XIV.

Han er regnet blandt Misdædere.

Paa anden Mandag i Fasten.

Herre og Frelser, du, som har baaret de Manges Synd! vi troe, at ogsaa vor Synd var i den Byrde, du bar, thi med eet Offer har du jo for stedse fuldkommen forsonet dem, som ved dig helliggjøres ¹⁾); du, som bad for Overtrædere, du vil ogsaa indslutte os i din Bøn, thi du lever jo endnu til at træde frem for os ²⁾). Men naar vi da i Erkiendelsen af dig og din Fortieneste søge Fred, da være det ikke Fred med Verden, saa at vi roligere kunde vandre fort paa dens brede Wei, men Fred med Gud, saa at vi med Frimodighed og Tillid stride den gode Striid, hvortil vi ere kaldte, og vinde den Andeel i din Herlighed, hvilken du vilde erhverve os, da du ikke vægrede dig ved at tage Andeel i vore Smertter. Amen.

Text af Lidelseshistorien, fra de Ord: „Og de forte Jesum til den Ypperstepræst Kaiphas“ til: „Har jeg talet vel, hvi slaaer du mig?“

Da vor Frelser efter det sidste Maaltid med sine Disciple vilde gaae til Gethsemane, sagde han dem: „Det bør endnu fuldkommes paa mig, hvad skrevet er: Han er og regnet

¹⁾ Hebr. 10, 14.

²⁾ Hebr. 7, 25.

blandt Misdædere, thi hvad der er skrevet om mig, har Ende" ¹⁾). Enden nærmede sig ogsaa, og den var, at man gav ham Misdæderes Lod; de gik ud til ham, som til en Røver, med Sværd og med Stænger, at gribe ham, de bandt ham, førte ham fra det ene Pallads til det andet at lide Forhør og Dom; han var saa fornedret, sunken saa dybt i Vanære, at man ansaae det som Skændsel og Fare at have staaet i Forbindelse med ham, at hans nærmeste Ven ikke vilde tilstaae at have fulgt ham eller endog at kiende ham; naar han oplod Munden, kunde de ringeste Tienere uhindret bespotte og slaae ham, thi der var ikke Een tilstede, som fandt ham værdig til Beskyttelse, eller blot til den Medynk, der dog ofte skienkes endog den skyldigste Forbryder. Dette have vi hørt i det Afsnit af Herrens Lidelses-Historie, som i Dag er forelæst, og ethvert af de følgende Afsnit vil føre os Skridt efter Skridt giennem Smærter og Forhaanelser, indtil der, hvor de korsfæstede ham mellem tvende Misdædere; først der havde Det, som var skrevet om ham, en Ende, først der kunde han sige: Det er fuldbragt.

Grindringen af disse Lidelser skal aldrig forgaae, saalænge Jorden staaer. Men i det vi nu atter i disse Uger fornye den, atter ret levende stille os for Die Billedet af den Lidende, den Fornedrede, i det vi atter sige os: Han er regnet blandt Misdædere! da skulle vi ogsaa betænke, hvad dette Ord betyder, hvorfor det var skrevet om ham, var bestemt i Guds Raad, at dette Ord skulde finde Anvendelse paa ham.

I det Afsnit af Propheten Esaias, hvortil Herren henvisste, da han gik til sin Lidelse, det Afsnit, der saa for-

¹⁾ Luf. 22, 37.

underligen tyder hen paa Det, som maaskee det jødiske Folk vilde tilegne sig og sine Propheter som sagt om dem, men som først fandt sin rette Opfyldelse i vor Saliggjorelses Stifter, hedder det til Slutning: „Bed sin Erkiendelse skal min retfærdige Tjener retfærdiggjøre Mange, thi han bar deres Synder. Derfor vil jeg give ham Mange til hans Deel, og de Mægtige skal han vinde som Bytte; fordi han hengav sit Liv i Døden, og blev regnet blandt Misdædere, og bar de Manges Synder, og bad for Overtrædere“ ¹⁾).

Med hele dette prophetiske Udsagn for Die ville vi nu deraf i Særdeleshed fremhæve det Ord, Herren selv fremhævede:

Han er regnet blandt Misdædere.

Han — læg Bægten paa det Ord, min Tilhører! — Han, hvis Skikkelse staaer for os, hellig, uden Skyld, ubesmittet, adskilt fra Syndere ²⁾); Han, der har efterladt alle Slægter et Exempel, at vi skulle efterfølge hans Fodspor, som ikke havde gjort Synd, der blev og ikke funden Svig i hans Mund, som ikke skiendede igjen, der han blev overskindet, ikke truede, der han leed, men overgav det til Ham, som dommer retfærdigen ³⁾); Han, hvem Gud salvede med den Hellige Aand og Kraft, som, mægtig i Ord og Gierninger, drog omkring og gjorde vel, thi Gud var med ham ⁴⁾); Han, paa hvis Læber den evige Retfærdigheds, den evige Kierligheds Ord vare, som paa ingen Andens, og hvis hele Vandel var et Udtryk af det Ord, han lærte; Han, hvem Gud havde helliget, og sendt til Verden ⁵⁾): Han er regnet

¹⁾ Ef. 53, 11, 12.

²⁾ Hebr. 7, 29.

³⁾ 1 Petr. 2, 21 ff.

⁴⁾ Ap. G. 10, 38.

⁵⁾ Joh. 10, 36.

blandt Misdædere. Det var ikke blot, at de mange Tusinde gik forbi til deres Ager, til deres Kiøbmandsskab, og kun lidet agtede paa ham og hans Ord og hans Gierninger; at Mange, som hørte ham, forargede sig over hans Tale, og vendte sig fra ham; men de regnede ham iblandt Misdædere, gave ham Lod og Deel med dem, hvilke det menneskelige Selskab udstøder som sin Skændsel, som dem, der ikke mere bør finde deres Sted paa Jorden.

„Naar Talsmanden — Sandhedens Aand, til hvis Embede det hører at tale Guds Sandhed ind i Menneskenes Hjerter — kommer, da skal han overbevise Verden om Synd og om Retfærdighed og om Dom“ ¹⁾, sagde Herren forud; og visseligen, hvor Sandhedens hellige Aand endog i den mindste Uttring rører sig i Menneskenes Hjerter, der maa det erkjendes, at her er en Synd, en svær og blodig Synd, som hviler over Menneskeslægten. Siger ikke, at det kun var dette ene, fra de ældste Tider af halsstarrige Folk, som saa ofte havde ihjelslaaet Propheter, og stenet dem, som vare sendte til det ²⁾, der kunde gjøre sig skyldige i en saadan Synd. Vel kan den samme Brode ikke hvile over noget andet Folk, thi intet andet Guds Sendebud kan lignedes med Den, som her kom til sine Egne, og hvem hans Egne ikke vilde annamme; af, men hører Beretningerne fra de forbigangne Tider, seer omkring Eder i de nuværende: er det da kun i hiint enkelte Land, at det uskyldige Blod har raabt imod Himmelen, at Sandhedens og Retfærdighedens Vidner, at Menneskehedens ypperste Brydelser ere bleve regnede blandt Misdædere, have maattet taale Forhaanelser, For-

¹⁾ Joh. 16, 8.

²⁾ Matth. 23, 37.

Følgelser, ofte den blodige, marterfulde Dod? Og siger ikke, at det var den blinde, uvidende Mængdes Bærk. Mængden har stedse sine Ledere, her var det de Ypperstepræster, andesteds var det maaskee dem, hvis Priis tusinde og atter tusinde Stemmer udraabte, for hvem Alle boiede sig, naar de fremtraadte; og veed du selv det saa sikkert, at, dersom du i Ungdoms Uerfarehed, ophidset af de allevegne omkring dig flammende Lidenskaber, havde været blandt den vilde Mængde, du ikke havde raabt med den det Korsfæst! Korsfæst! som havde indsluttet dig i den samme Synd? Har dog selv Paulus i Ungdoms uforstandige Iver smyset med Trusel og Mord imod Herren og hans Bekjendere.

Vi følge vor Frelser paa hans Fornedrelses Vej, vi høre Folket fordre en anden Fange løs, thi Denne var som En af dem selv, han var fangen med Oprørere, som i et Oplob havde begaaet Mord ¹⁾; vi høre over Verdens Frelser det forfærdelige Raab: Hans Blod komme over os og over vore Born ²⁾; saa høre vi ogsaa ligesom fiernt fra Herrens Straffedommes Tordener, der svare: Det skee Eder, som I vilde, og som I forskyldte! Vi gaae ud med ham til det Sted, over hvilket Lovens Forbandelse var, thi der traf Misdæderne den fortiente Straf, og iblandt dem er Han nu regnet. Og i det vi standse der, er det da ikke, som om et Mørke bredte sig over den ganske Jord, som indhyller al dens Herlighed, al dens Skionhed? Her er den Helligste regnet blandt Misdædere, dette er ligesom den yderste Spidse af Verdens Synd, da den ikke vilde taale sin Frelser i sin Midte; men herfra gaaer Tanken ud over Verdens vide Riger,

1) Marc. 15, 7.

2) Matth. 27, 25.

giennem alle de i saa mange andre Henseender forskiellige Tider, og finder allevegne paa Jorden det Samme, som her viste sig i den forfærdeligste Skikkelse, allevegne Troløshed og Forræderie, allevegne Hierterne tillukte imod Sandheden, allevegne Avind og Hyklen, Uretfærdighed og Blodtørst, allevegne dem, der vel erkiende, hvad der er Sandt og Pligt og Ret, men dog, hverken kolde eller varme, ere ligegyldige, feige til at forsvare, hvad ogsaa var dem betroet, allevegne Bekræftelsen af hvad en Apostel siger om dem, hvilke Gud sendte som sine Vidner i Verden, at Verden var dem ikke værd ¹⁾). Og I, der staae der i enkelte alvorlige Timer, og begræde hvad der er skeet, hvad der endnu skeer paa Jorden, Eders Hænder ere maaskee rene fra Blod, I ere aldrig regnede blandt Misdædere; men ere der da ingen Synder uden de, der vise sig i det vilde Oprør, i den gudsfornegtende Trods? Naar Eders Liv gif hen i Bøllyster og Overdaadighed, i Gierrighed, i Forfængelighed og Daarlighed, staae I da rene og ubesmittede, og kunne betragte Verdens Gang som et Skuespil, der ikke vedkommer Eder? O, fra de Steder, hvor den Hellige blev regnet blandt Misdædere, taler Sandhedens Aand med sin stærke Røst, og overbeviser Verden om Synd; saa taler den ogsaa om den evige Retfærdighed, for hvis Nafn Alt staaer, som er skeet paa Jorden, og taler om den Dom, som er fuldbyrdet, og som skal fuldbyrdes.

Vor Sammenkomst paa det hellige Sted have vi ogsaa i Dag begyndt med den Bøn, „at vi maatte af Prædiken lære at sørge for vore Synder.“ Dertil skulde da ogsaa Betragtningen af Herrens Lidelser først føre os, thi al

¹⁾ Hebr. 11, 38.

Christelig Prædiken begynder med Loven. Men, Gud være lovet! den ender ikke dermed; den fører os derfra til den nye Pagts Midler, til det Renselsens Blod, som taler bedre end Abels¹⁾. Thi Abels Blod raabte anklagende fra Jorden til den Retfærdige i Himlen²⁾, og med det forener sig Røsten af alt det uskyldige Blod, som er udgydt paa Jorden, og af alle de Synder, som raabe mod Himlen, og af alle dem, som skjulte sig i Mørket for Menneskenes Dine, men ikke kunde skjules for den Allseende. Hvor jeg seer omkring mig paa Jorden, der seer jeg Tegn, som forkynde den Skyld, den svære Skyld, for hvilken ethvert Tal er for ringe, som hviler over den, ogsaa Tegn, som forkynde, at Gud ikke lader sig spotte, som bebude den Brede, der aabenbares af Himmelen over al Menneskenes Ugudelighed og Uretfærdighed³⁾; men er der da intet Tegn, som bebuder Naade og Fred? Hvo kunde udholde Betragtningen af Verden, af det Nuværende, af det Tilkommende, dersom der ikke var et Forsoningens Tegn, som giver Haabet Ret til at boe midt iblandt Lovens Trusler? Hvor skal jeg skue det Tegn? Ja, jeg seer Herrens Bue i Skyen; hvor snart den endog forsvinder, lyser den dog mildt og trøsteligt, som de mange andre Guds Misfærdigheds Aabenbareelser i Skabningen; jeg kiender ogsaa de Forjættelser, som fra de gamle Dage knytte sig til den⁴⁾; men hvad sige dog disse Forjættelser Andet, end at der skulle være ordnede Love for Tingenes Gang herne, saalænge den skal vare, og iblandt disse Love er ogsaa den, at efter enhver Sommer er der en Vinter, ogsaa

¹⁾ Hebr. 12, 24.

²⁾ 1 Mose B. 4, 10.

³⁾ Rom. 1, 18.

⁴⁾ 1 Mose B. 8, 22.

efter mit Livs Sommer er der en Vinter, og dersom end
 Foraaret atter spirer, da spirer det om min Grav; hvad
 siger denne Forjættelse Andet, end at den kun har timelig
 Varighed, „saalænge Jorden staaer“; men der er vel ogsaa
 en Lov, efter hvilken Jorden engang ikke længere bestaaer,
 og hvad vi bygge derpaa, det bygge vi paa en undergraved
 Grund. Hvor skal jeg skue det Forsoningens Tegn, som
 trøster over al Verdens Synd og al Verdens Nød? Jeg
 har søgt vidt omkring udenfor mig, jeg har søgt i mit In-
 derste, om jeg der kunde finde den fulde Forvisning; men
 Forsoningens Trost var kun der, hvor den Retfærdige blev
 regnet blandt Misdædere. Thi hvorfor lod han sig regne
 blandt disse? Han, som hjalp de mange Andre, havde jo
 vel kunnet hjælpe sig selv; den himmelske Fader, som sendte
 ham, om hvis Throne de tienende Aander staae rede til at
 udføre hans Bud, havde jo vel kunnet sende dem, ligesom
 ved hans Fødsel til at indføre ham i Verden, saaledes nu
 til at udføre ham af Verden; men hvad der var skrevet om
 ham, hvad der var skrevet i det evige, det hellige og for-
 barmende Raad, havde først Ende, var først tilfulde opfyldt,
 i det han blev regnet blandt Misdædere, og leed deres For-
 nedrelse, deres Straf. Thi saa siger den prophetiske Røst
 om ham: Han bar de Manges Synd ¹⁾; saa sagde det
 Vidne, der skulde vise Folket hen til ham: See det Guds
 Lam, det af Gud bestemte forsonende Offer, som bærer al
 Verdens Synd ²⁾; saa sagde han selv, da han indviede den
 nye Pagtes Kalk: Mit Blod udgydes for de Mange til
 Syndernes Forladelse ³⁾, saa sige alle hans beskiftede Vidner,

1) Es. 53, 12.

2) Joh. 1, 29.

3) Matth. 26, 28.

at han, som den fuldkomne Øpperstepræst, der bærer sin Værdighed evindeligen, som Den, der skulde træde forsonende frem for Gud, ikke tynget af sin egen Synd, ikke for et enkelt Folk, men for den ganste Verden — at han ved sit eget Blod gif ind i Helligdommen, og fandt en evig Forløsning ¹⁾). Hvilket andet Tegn, hvilken anden Aabenbarelse, enten i Skabningens vidtstrakte Riger, eller i Aarhundredernes lange Lob, kan ligned med dette? Her er Retfærdighedens strenge Allvor, som ikke lader sig spotte; her er Naadens mildeste Forbarmelse, som, i det den maatte indslutte Alle under Ulydighed, dog vilde forbarme sig over Alle ²⁾); her er Kierlighedens reneste Opoffrelse, som gav sig hen, og ikke for Retfærdige og Gode, men for Overtrædere, for de Ugudelige, da de endnu vare i deres Synder ³⁾).

„Han blev regnet blandt Misbædere, og bar de Manges Synder, og bad for Overtrædere.“ Ja, Herre og Frelser! du bad ogsaa for dem, der havde regnet dig blandt Misbædere, og dersom Noget iblandt dem siden har omvendt sig til Gud, og fattet Tro til dig, da har du sikkerligen annammet ham, sikkerligen bedet for ham. Jeg vil komme din Bon paa Korset ihu, paa det jeg maa ihukomme din Alt omfattende, Alt forsonende Kierlighed. Men nu vil jeg i Særdeleshed komme ihu, at du ogsaa har bedet for mig, og at du endnu lever til at træde frem for mig, som for Alle, der komme til Gud formedelt dig ⁴⁾). Saa tør jeg ogsaa bedende træde frem for dig. Jeg gaaer hen til dine Lidelsers Steder; da du taalte disse Lidelser, var der ondt at være, dit Korsets

¹⁾ Hebr. 9, 12.

²⁾ Rom. 11, 32.

³⁾ Rom. 5, 6. ff.

⁴⁾ Hebr. 7, 15.

Smerte maatte giennemtrænge ethvert ikke forhærdet Hierte, ligesom et Sværd trængte sig igiennem din Moders Siel. Men nu er der saa godt at være; der er intet andet Sted paa Jorden, hvor saaledes den reneeste Straale af den himmelske Naade trængter sig igiennem Sielen. Jeg sætter mig der, som paa et Fristed — jeg kiender intet andet — hvor Verdens Larm og Smerte og Trusler og Forfærdelser ikke naae hen. Der tænker jeg først paa din Kierlighed, thi til den trængter mit Hierte. Jeg har ogsaa fundet Kierlighed paa Jorden, og jeg vil nu ikke klage over, at den ofte var saa kold, saa ustadig, svandt hen som en Morgendrom; der ere ogsaa de, som trofast elste hinanden. Men hvad kunde det gavne og trøste mig, at jeg fandt dem, der elskede tro, dersom ikke din trofaste Kierlighed omsluttede dem og mig? Der staae saa mange Mindesmærker ved Siden af den lange Bei, som tale til mig om de brustne Hiertes, om dem, der vandrede med mig, og nu ere indhyllede i det dybe Mørke; hvad veed jeg, hvor mange Mindesmærker jeg endnu skal opreise, eller naar de Levende skulle sætte et Tegn, som siger om mig, at mit Sted er ikke mere iblandt dem? O hvad var al Kierlighed paa Jorden uden et forfængeligt, og dog saa sønderrivende Skyggespil, dersom der ikke var Kierlighed i Himlen, og dersom den ikke var aabenbaret i dig, du, som har betaget Døden dens Braad, Afgrunden dens Seier, du, som endnu udstrækker de milde Arme over de Dodeliges Lande, og siger: Hvo som troer paa mig, om han end døer, skal han dog leve ¹⁾? Herre, jeg troer paa dig; jeg veed det vel, at min Tro ikke er saa fast, saa glad, saa

1) Joh. 14, 25.

levende, som den burde være, men dog kommer jeg til dig i Troen, og taler til dig om min Siels Frelse, denne svage Siels, om hvilken, i hvilken saa mange Aander, gode og onde, have stridt, og Striden er endnu ikke endt. Og hvad skal jeg sige? du veed hvad der boer i Enhver, men, Herre! saa veed du ogsaa, at denne Siel hungrer og tørster efter Retfærdighed, og i dens ydmyge, men brændende Begiering har den søgt alle vegne for at finde, hvorledes den kunde fiendes retfærdig for Gud; af, og den fandt, at den ikke kunde retfærdiggøres ved sin Fortieneste, ikke ved Lovens Gierninger; men da fandt den ogsaa, i sin dybe Trang hørte den det himmelske Budskab, at, da du blev regnet blandt Misdædere, har du, som den evige Faders retfærdige Tiener, retfærdiggjort Mange, thi du bar deres Synder; saa troer jeg ogsaa, at du har baaret mine, og udsløttet min Skyld, og jeg forstaaer og jeg føler din Apostels Ord, at, retfærdiggjorte ved Troen, have vi Fred med Gud formødelst dig, Herre Jesu Christe 1)!

Men i Betragtningens Hvile kan og tør min Siel ikke blive; jeg maa atter stige ned til Livets Forvirring og Møje og Strid. Herre! jeg er ikke riig og lys og stærk i mig selv; saa send efter din Forjættelse Sandhedens Aand, at den maa vejlede mig i al Sandhed 2), at den maa oplyse, opvarme, hellige, styrke og velsigne mig i al min Idræt; og naar Menneskenes forblindede Mængde haanende spørger mig, om jeg ogsaa er af dine Disciple, da give Sandhedens Aand mig Frimodighed til paa rette Maade, med Sagtmodighed og Udfrygt 3), at vidne, at jeg kender dig, og

1) Rom. 8, 1.

2) Joh. 16, 13.

3) 1 Petr. 3, 16.

at jeg Intet kiender, som jeg kunde ligne ved dig og dine Lidelsers Samfund og din Opstandelses Kraft, og al min Roes er, om jeg kunde findes værdig at kaldes din Discipel. Føres jeg ind i Verdens Striid, da lad mig over alt det vilde Oprør see Forsoningens Tegn, og lære af dig at bære Forhaanelse og Forfølgelse, og at bede for Overtrædere. Og forfærder denne Verdens Tyrste mig, synes han at samle al Verdens Magt i sin Tieneste, da lad mig komme den evige Faders Forjættelse ihu, at, fordi du hengav dit Liv i Døden, og lod dig regne blandt Misbædere, derfor vil han give dig de Mange til Deel, og de Mægtige skal du vinde som Bytte. Disse Tidens Magter ere ikke stærkere, end de, der reisste sig tilforn, og dem har du dog henveiret med din Munds Aande; du skal dog være en Konge evindeligt, og ingen Ende paa dit Rige.

Derfor — siger Apostelen — derfor, Brødre! staaer fast, og holder hart ved de Lærdomme, I have annammet ¹⁾. Men han selv, vor Herre Jesus Christus, og vor Gud og Fader, som os har elsket, og givet os en evig Trost og et godt Haab i Naade, han troste vore Hierter, og styrke os i al god Tale og Gierning! Dette var, hvad vi ogsaa i Dag af Prædiken skulde lære, „at sørge for vore Synder, at troe i Liv og Død paa Jesum, og hver Dag os i et helligt Levnet forbedre.“ Amen.

1) 2 Thess. 2, 15 ff.

XV.

Er du Kristus, den levende Guds Søn?

Paa Midfaste-Søndag.

„Dette er Vidnesbyrdet, at Gud har givet os det evige Liv, og at dette Liv er i hans Søn“ ¹⁾. Ja, dette er det Vidnesbyrd, med hvilket du, o Gud! har sendt og endnu sender dine Tienere; saa give du dem ogsaa Naade til, at de maae aflægge det i en sand og fast Bekiendelse, som vidner for Andre, hvad Manden har vidnet i deres egne Hierte. Men ogsaa i Tilhørværes Hierte vidne Manden med Ordet, at Bekiendelsen maa trænge ind, og finde blivende Sted, at i os Alle Kristus maa hœe formedelst Troen, og vi have det evige Liv i ham! Amen.

Text: Matth. 26, 62—66.

Dg den Opperstepræst stod op, og sagde til ham: Svarer du Intet? hvad vidne Disse imod dig? Men Jesus taug. Dg den Opperstepræst svarede, og sagde til ham: Jeg besværges dig ved den levende Gud, at du siger os, om du er den Kristus, den levende Guds Søn. Jesus sagde til ham: Du haver sagt det; dog siger jeg

¹⁾ 1 Joh. 5, 14.

Eder: Nu herefter skulle I see Menneskens Søn sidde hos Kraftens høire Haand, og komme i Himmels Skyer. Da sønderrev den Ypperstepræst sine Klæder, og sagde: Han har bespottet Gud, hvad have vi længere Vidner behov? see, nu have I hørt hans Bespottelse. Hvad tykkes Eder? Men de svarede, og sagde: Han er skyldig til Døden.

Det var den samme Ypperstepræst, der kort tilforn havde sagt: I betænke ikke, at det er os gavnligt, at eet Menneske døer for Folket, og at ikke det ganske Folk skal fordærves. I hvad Mening han selv forstod sine Ord, vide vi vel; men Evangelisten foier til: Dette sagde han ikke af sig selv, men efterdi han var dette Aars Ypperstepræst, spaaede han, at Jesus skulde døe for Folket, og ikke for dette Folk alene, men paa det han og skulde samle de adspredte Guds Børn til een Hob ¹⁾. Han bar den ypperstepræstelige Værdighed, stod paa det Sted, hvorfra Guds Ord skulde lyde til Folket; derfor lagde Manden Ord paa hans Læber, hvis Betydning han selv efter sit onde Sind forvendte, men som i sig selv vare prophetiske Ord, som i deres dybe Betydning skulde være til Trost for den ganske Verden. Jeg veed ikke, om jeg tør anvende det Samme paa det Spørgsmaal, som vi i den forelæste Text horte den Ypperstepræst forelægge; men sandeligen, det var ikke et Tilfælde, at dette store Spørgsmaal i hiin afgjørende Stund blev Herren forelagt, thi baade Spørgsmaalet og Svaret derpaa vilde Guds Aand samle til et Vidnesbyrd for alle Tider.

1) Joh. 11, 50. 51.

Den Vei, ad hvilken vor Tanke i disse Uger atter følger vor Frelser, kalde vi hans Fornedrelses Vei, og visseeligen var der ingen Fornedrelse, som Menneſker kunne tilføie, for hvilken han blev ſkaanet. Men hvor viſer det ſig tillige, at kun Det, ſom udgaaer indenfra, virkelig fornedrer et Menneſte! thi her, hvor forhaanet, nedtrykt, lidende vi endog foreſtille os vor Frelser, ſee vi dog ſtedſe den iboende Høihed lyſe frem giennem al den udvortes Fornedrelſe. Den viſte ſig i ſit fuldeſte Lys i det ſtore Dieblif, da Han, den af Menneſker og, ſom det ſyntes, af Gud ſelv Forladte, hvis Livs Opgave ſyntes forfeilet, hvis Arbeide forgieves, for hvem der eſter menneſkelig Sandsynlighed ingen Udſigt kunde være, uden den at ſkulle henſmulre i Mørke og Forglemmelſe — da han paa det Spørgſmaal: Er du Chriſtus, den levende Guds Søn? endnu i den fulde Bevidſthed af ſig ſelv, faſt og rolig ſvarede: Du ſiger det, jeg er det.

Er du Chriſtus? — er du Den, om hvem de forunderlige prophetiſke Røſter talede fra de ældſte Tider, i hvis Forventning Fædrene døde, men eſterlode Forventningen ſom en Arv til de følgende Slægter, ſaa at Haabet aldrig udſluktet i Folket; Den, ſom ſkal ſønderknuſe Slangens Hoved, Den, i hvem alle Slægter paa Jorden ſkulle velſignes, den Davids Søn, over hvem alle Forjættelſerne hvile, ſom ſkal være en Konge evindeligt, og ingen Ende paa hans Kongerige? Vi kunne tilføie: Er du Den, om hvem den prophetiſke Aand taler i den hele Menneſkeheds Bryſt? Thi al Skabningen, bunden i Forfrænkeliſhedens Trældom, ſuffer eſter Forløsning, dog i det Haab, at den ſkal worde frigiort¹⁾: er du

¹⁾ Rom. 8, 21.

Den, som skal bringe Forløsningen? Og hvo er du da, at du tør paatage dig, hvad ingen menneskelig Kraft formaaer? Er du den levende Guds Søn? er dit Udspring fra, dit Samfund med Ham, som har Livet i sig selv, som giver Alle Liv og Aande og alle Ting, som lever evindeligen? Og er dit Samfund med den levende Gud saadant, at du, som den Genbaarne af Faderen, er Hans Væsens udtrykte Billede, hans Magts, hans Herligheds Aabenbarer i Verden? Alt dette laae i det Spørgsmaal, som hiin Bogstavens Tjener, der havde Loven og Profheterne, men Intet af dem havde fattet aandeligen, der sad paa det ypperste Sæde i hans Folk, omgiven af al sin jordiske Herlighed, forelagde Ham, der nu stod for hans Fodder som den Ringeste af alle Fornedrede, regnet iblandt Misdædere. Vi kunne ikke undres over, hvorledes han optog det Svar af den allerede næsten Fordømtes Mund: Ja, jeg er det. Men, mine Venner, det samme Spørgsmaal, og i den samme Betydning maa Enhver, som i Alvor og Sandhed kalder Jesus sin og Verdens Frelser, i sit stille Sind, i sit inderste Hjerte have forelagt ham, og hans Svar maa han have fundet bekræftet i sin Samvittighed. Med det samme Spørgsmaal ville vi atter nu, for at bestyrke, for at levendegjøre vor Tro, vende os, ikke til en Christus, som Den, de seneste Tider, foragtende hvad der er dem overantvordet, selv i deres Wiisdom, i deres Forsøg i den aandelige Digtetekunst, have digtet sig, et Foster vævende i Indbildningens Verden, men til Jesus af Nazareth, til Ham, som i hiin Stund virkeligen stod for den Ypperstepræst, og blev dømt skyldig til Døden, og virkeligen leed Døden, til Ham, som i de hellige Skrivter staaer lige-

som malet for vore Dine, som forskæftet iblandt os; til Ham vende vi os, og spørge:

Er du Kristus, den levende Guds Son?

Naar vi først sige: Hvad have vi ydermere Vidnesbyrd behov? vi have hørt det af hans egen Mund¹⁾, da vide vi vel, at al Verdens Phariseere ville sige: Han vidner om sig selv, hans Vidnesbyrd er ikke sandt²⁾; og vi ere jo ingenlunde uvidende om, hvor mange Daarer, Sværmere og Bedragere der have tiltaget sig de største Navne og Værdigheder, og det kunde ingenlunde rinde os isinde, af Disses Mund at ville tage Vidnesbyrd om dem selv. Men Jøderne sendte jo dog til Døberen i Ørkenen, og begierede af ham Vidnesbyrdet om ham selv. Hvo er du? hvad siger du om dig selv? er du Den, der skal komme, eller skulle vi vente en Anden? Det var vel ikke deres Forsæt at troe ham, hvad han end svarede, men de følte dog, at en Mand som Johannes, som vandrede der i den prophetiske Værdighed, ikke begierede Nogens Guld eller Sølv, ikke Noget af Verdens Herlighed, som talede de mægtige Ord, skarpe, som Guds Ord, til at trænge ind, indtil de adskilte baade Siel og Aand, baade Ledemod og Marv, og domte over Hierternes Tanker og Raad — at ham selv maatte de høre, hvad han vidnede om sig selv. Og jeg har fulgt min Herre og Frelser paa hans Vandringer, jeg har seet ham, mægtig i Ord og Gierninger, at drage om og gjøre vel, jeg har været blandt dem, der forundrede sig over de livsalige Ord, der udgik af hans Mund, hvad enten han lærte Folket som Den, der havde Myndighed, eller han saa mildeligen kaldte

1) Luk. 22, 70.

2) Joh. 8, 12.

til sig dem Alle, som havde Nøie og Besværing; jeg har sidet ved hans Fødder, mangen Gang i en bevæget Stund ligesom vædet dem med mine Taarer, og jeg skulde ikke spørge ham selv: Hvo er du, hvad siger du om dig selv? Dersom han da havde sagt: Jeg er din Lærer og Mester, du skal høre og følge mit Ord: da vilde jeg have prisset ham, som den Ypperste blandt alle de Lærere, der ere fremstaaede paa Jorden, jeg vilde have gient hans Ord som min dyrebareste Rigdom, men jeg havde dog maattet sige: Al, jeg behøver Mere, end en Lærer. Eller dersom han havde svaret: Jeg er et Sendebud fra Himlen, En af dem, som staae for den Høiestes Throne, og udsendes dem til Hielp, som skulle arve Saliggjorelse; jeg er nedstegen for at række dig og de mange Andre et Trøstens Bæger: da vilde jeg i Ydmyghed og Tak have taget Bægeret af hans Haand, det vilde have lindret mit Bee, men den fulde Lægedom, den evige Trost havde jeg ikke kunnet finde deri. Og derfor, i det jeg vidste, at der ikke var Sviiig i hans Mund, at han i Alt vilde vidne Sandhed, ogsaa i sit Vidnesbyrd om sig selv, derfor vendte jeg mig til ham selv, og spurgte: Er du Mere end en trøstende Engel, er du Kristus, den levende Guds Son? Og da horte jeg det samme Svar, med hvilket han i hiin afgjørende Time, da Dommen: Han er skyldig til Døden, allerede svævede over hans Hoved, ikke fornegtede sig selv, men bekiendte: Jeg er det, du siger, ligesom han tilforn havde vidnet om den Herlighed, han havde hos Faderen, for Verden var ¹⁾, at hvilke Ting Faderen gjør, de samme gjør og Sonnen ligesaa, at Alle skulle ære Sonnen,

1) Joh. 17, 5.

som de ære Faderen¹⁾, at hvo ham har seet, har seet Faderen, thi han og Faderen ere Eet²⁾. Dette er det Vidnesbyrd, vor Herre og Frelser har vidnet om sig selv, og vi annamme det gierne fra hans sanddrue Læber.

„Troer mig“, sagde Herren, „at jeg er i Faderen, og Faderen er i mig; men hvis ikke, da troer mig dog for disse Gierningers Skyld³⁾, thi de Gierninger, som jeg gjør i min Faders Navn, disse vidne om mig“⁴⁾. Dette er et andet Vidnesbyrd, og hvor ofte beraaber Herren sig ikke derpaa, ligesom ogsaa hans Evangelist siger, at de Tegn, om hvilke han har nedskrevet Beretningen i sin Bog, ere skrevne, paa det vi skulle troe, at Jesus er den Kristus, den Guds Søn⁵⁾. Vi vide vel, at disse Tider lade haant om Tegn og Under, og vissefælgelig ville vi gierne lade alle de kraftige Gierninger, hvoraf Daarer eller falske Profheter, Bedragere eller selv bedragne af forsængeligt Hovmod, rose sig, synke i den Foragt, de fortjene. Ja, vi indrømme, at Tegn og Under for sig alene ingenlunde bevise, at Lærdommen eller Sendelsen er af Gud. Dersom det Syndens Menneske, om hvem Apostelen taler⁶⁾, træder os imøde med alle Tegn og underlige Gierninger, da skulle vi dog svare ham: Vi troe dig ikke, tør og ville ikke troe dig, thi al din Kraft er dog kun Løgnens Koglerie, Ugudelighedens Bedrag, du laante dine Vaaben af Afgrundens Fyrste, hvem dog Herren i sin Tilkommelse skal henveire med sin Munds Mande. Men der ere ogsaa kraftige Gierninger, i hvilke den levende Gud, hvem alle Magter og Kræfter ere underdanige, aabenbarer sig; og

1) Joh. 5, 19. 22. 2) Joh. 14, 9; 10, 30. 3) Joh. 17, 11.

4) Joh. 10, 25. 5) Joh. 20, 31. 6) 2 Theesf. 2, 8 ff.

naar da den Genbaarne skulde indføres i Verden, naar han som Menneskenes Midler og Frelser maatte fremtræde som en Menneskens Søn, men derhos kraftigen skulde bevises at være Guds Søn, da maatte Faderen give ham Kraft til at gjøre de samme Gierninger, hvilke han selv gjør. Jeg vil ikke anstille mig fornem, som om jeg ikke behøvede det udvortes Vidnesbyrd. Vel er jeg ikke, som den studsende Mængde, først ved Tegn og Under dragen til Herren, jeg har ikke søgt ham for at mættes med Brød i Orken, ikke for af hans Haand at modtage nogen jordisk Gave; men dersom det skulde troes i Verden, at Gud havde sendt ham, da maatte det ogsaa klarligen sees, at Gud var med ham. Det hørte til hans forsonende Embede, at han maatte fornødre sig selv, og tage en Tieners Skikkelse; men i Fornedrelsen maatte ogsaa den guddommelige Høihed lyse frem, han maatte kunne lægge Velsignelse i det Lidet, maatte kunne lægge sin Haand paa de Syge, og det blev bedre med dem, maatte kunne byde Stormen, og den taug, byde Graven at give sit Bytte tilbage. Han maatte blive lydig indtil Døden, indtil Korsfæts Død; men dersom dette havde været det Sidste, da havde Guds Raad været indhyllet i Mørke, da havde det ikke været aabenbaret for Verden, at han var Den, der skulde forløse sit troende Folk, da havde han ikke kunnet føre Liv og Uforfrænkelse for Lyset ved sit Evangelium. Men nu samle sig alle Fortidens prophetiske Røster og Alt, hvad der fra hans Fødsel af stæde til hans Forherligelse, og alle hans store Gierninger, og hans herlige Opstandelse, alt dette samler sig til et Vidnesbyrd, at Gud i ham har givet os det evige Liv.

Dog er der et andet og større Vidnesbyrd, som først fører den fulde Overbeviisning med sig, og dette er, naar vi føle i vore Hjerter, at de Ord, han talede, ere det evige Livs Ord. Da Herren engang under de forskiellige Meninger, der vare om ham i Folket, spurgte sine Disciple, hvem de sagde ham at være, og Simon Petrus svarede: Du er Kristus, den levende Guds Søn, da sagde Herren: Salig er du, Simon! thi Kiød og Blod har ikke aabenbaret dig det, men min Fader, som er i Himlene¹⁾. Altsaa, Erkiendelsen af sin Herres Ypperlighed, Overbeviisningen om, at Den, for hvis Skyld han havde forladt alle Ting, var over Alle, thi der er intet Navn iblandt Mennesker høiere end det, han her tillagde sin Herre — den havde han ikke vundet ved den udvortes Anseelse, ikke blot ved den Myndighed, hvormed Jesus fremtraadte, ikke blot ved de Tegn og Under, han havde seet — derfor havde Undergiøreren endnu kunnet være en Anden — men det var en umiddelbar og dog saa levende, saa uimodstaaelig Overbeviisning, som Gud selv havde virket i hans Hierte. Derfor sagde Herren til en anden Tiid: Ingen kan komme til mig, uden Faderen, som mig udsendte, drager ham²⁾. Skal Noget i Alvor og for stedsse slutte sig til Christum, da maa Gud først i hans Hierte vække den dybe Trang, som driver ham til at spørge: Til hvem skal jeg dog gaae med mit Hiertes Savn og Sorg og Længsel, som al Verdens Viisdom og al Verdens Herlighed ikke kan stille? og da maa han hos Christum have fundet den Tilfredsstillelse, som han ellers forgieves søgte vidt omkring; da først fremkommer i det Inderste det Samtykke, i hvilket der

¹⁾ Matth. 16, 15.

²⁾ Joh. 6, 44.

er fuld Overbeviisning; dette er, hvad vi kalde den Hellige Aands Vidnesbyrd, det ledsager Sandhedens Ord, og anbefaler det til vor Samvittighed.

Vor Herres og Frelseres Forhold til os Mennesker betegne vi som et tredobbelt Embede. I sit prophetiske Embede træder Frelseren frem fra Gud til Menneskene for at lære dem, at kundgiøre dem Guds Villie, at overbevise, forme, straffe. Der er ogsaa en naturlig Kundskab om Guds Villie, og den Lov, som er skreven i vore Hjerter, have mange forstandige Lærere søgt at udvikle, om endog med forsiellig Indsigt; men, ville vi endog ikke see hen til de Bildfarelses, i hvilke selv de, der kaldes de Viseste, ere geraadede, da samler Alt, hvad de have sagt Sandt og Sundt og Godt, sig i de Lærdomme, hvilke den store Prophet fra Nazareth har ladet udgaae over hele Verden. Han lader de gamle Bud staae der i deres klare Bogstav, at de skulle værne om Ret og Sikkerhed, om Ærbarhed og Tugt, men ethvert Bud fører han ogsaa ind i Hiertet, thi kun derfra udgaaer Livet, derfra udgaaer al Uretfærdighed og Besmitelse, derfra ogsaa al Retfærdighed, som er Gud behagelig. Og alle de mange Bud, der kunne gives for Menneskenes indbyrdes Forhold, samler han i det ene Retfærdighedens Bud: Hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre mod Eder, det gjører I imod dem, og dette alvorlige, strenge, uestergivelige Bud beaander han med den himmelske Barme: Du skal elske din Næste, som dig selv. Og al Kierligheden paa Jorden vil han luttre og hellige i Kierligheden til Ham, som er over Alle; thi Ingen kan tiene to Herrer, derfor skal du elske Herren din Gud af dit ganste Hierte og af din ganste Siel. Føre vi alt dette ind i vort Jnderste, i vor Sam-

vittighed, da ville vi der fornemme et Svar, som klarligen siger: Ja, disse ere det evige Livs Ord.

Men er da nu hermed vor Trang tilfredsstillt? Har Han, der bærer en Frelser's Navn, fyldestgiort sit Ord, i det han har fremstillet Lovens Tavler, og udlagt dem i deres fulde Mening, og sagt: Gjør dette, saa skal du leve? — Ved Loven er Guds Villies Erkiendelse, og Den, hvis Die eengang oplodes, at han saae Verdens Synd, sin Synd, som der er, hvorledes kunde han mene, at det evige Liv var skienket os deri, at en Lærer, kommen fra Gud, lader Lovens Fordring i al sin Klarhed skinne ind i Verden, og vise os Fordærvsens Afgrund, omkring os, i os, at Opreisningen fra Faldet var deri alene, at vi saae, hvor dybt vi vare faldne? Nei, naar Menneskeslægten seer hen efter Frelse, da veed den vel, at Guds Lov maa høres reent og klart, men den dybe Trang begierer ogsaa en anden Røst, som vil tale om Forligelse med Gud, om Udsættelse af den Skyld, der aldrig kan betales, om Naade og Forsoning, en Røst, som kan give Mod til at betræde en ny Vej, og forjætte den kæmpende Kraft til at vandre frem paa den. Hvor denne Trang føles i oprigtige Hjerter, der aabenbares Frelseren i sit ypperstepræstelige Embede, i det Embede, hvori han samler om sig dem, der begiere at finde Naade hos Gud, og træder forsonende frem for Gud, fra dem, for dem, med dem: See, her er jeg og de, hvilke du har givet mig²⁾! Thi Denne annammer Syndene³⁾, han opløfter den milde, forbarmende Røst, og siger ud i Verdens vide Riger, ned i den trostesløse Kummers mørke Braae, ned i Fortabets Dyb: Den,

1) Rom. 3, 20.

2) Hebr. 2, 13.

3) Luk. 15, 2.

som kommer til mig, vil jeg ingenlunde kaste hemud¹⁾, og over dem, der høre hans Røst, og følge ham, siger han: Jeg giver dem et evigt Liv, og de skulle ingenlunde fortabes, og Ingen skal rive dem af min Haand; Faderen, som har givet mig dem, er større end Alle, og Ingen kan rive dem af min Faders Haand²⁾. O, disse ere vel det evige Livs Ord!

Vi have hørt i Evangelistens Beretning, at, da vor Frelser stod for sine Anklagere og Dommere i den udvortes Skikkelse, som vi Alle kiende, og ikke havde fornegtet sig selv, men bekiendt sig som Kristus, den levende Guds Søn, da sagde han endnu: „Herester skulle I see Menneskens Søn sidde hos Kraftens høire Haand, og komme i Himmels Skyer“. Det var Bevidstheden om hans kongelige Embede, i hvilken han talede, i hvilken han ogsaa siden for den hedske Dommer svarede: „Du siger det, at jeg er en Konge“³⁾. Thi hvor lidet endog Menneskenes Mængde i ham, den saa dybt Fornedrede, vilde erkiende en Konge, dog vidste han, at han havde stiftet et Rige, som skulde bestaae, naar alle de andre Riger vare opløste, et Rige, som han giennem alle Tider vilde forsvare mod alle fiendtlige Magter, og som i Tidernes Fuldbendelse skal gaae seierrigt frem, naar han ved den store Omvæltning, som skal giennemtrænge Himmel og Jord, aabenbares i sin Herlighed. Vi leve i en Verden fuld af Uro, Oprør og Striid, og tør vi vel vente, at ved Naturens Lob, ved menneskelige Kræfter det Guds Rige skal komme, hvilket alle Drivter tilstræbe, paa hvilket alle Længsler bie? Men under Verdens Forvirring er det vor Trost, at der er et helligt Rige, som ikke er grundet ved Menneske-

1) Joh. 6, 37.

2) Joh. 10, 28. 29.

3) Joh. 18, 37.

hænder, og ikke kan omstyrtes ved dem, at dette Rige bestaaer under Hans Baretægt, som sidder ved Kraftens høire Haand, at dette Rige, i hvilket Lod og Borgerskab er os tilbudet hernede, udstrækker sig giennem alle Verdenes, thi det var den evige Faders Beslutning at oprette en Huusholdning i Tidernes Fylde, for at samle Alt under eet Hoved i Christo, baade Det, som er i Himlene, og paa Jorden¹⁾. Og naar da dette Riges Stifter og Hersker, idet han forlod de Dødeliges Lande, har sagt: Eders Hierter forsærdes ikke, troer paa Gud, og troer paa mig; i min Faders Huus ere mange Boliger; jeg gaaer bort at berede Eder Sted²⁾, saa at enhver Troendes sidste jordiske Udfigt tør være den samme, som Apostelens: „Herren vil frie mig fra alt Ondt, og frelse mig til sit himmelske Rige“³⁾; naar den sidste Udfigt efter alle Tidernes Bevægelser er den, at vor Frelser aabenbares i sin Herlighed, og alle Folkslag skulle forsamles for ham, og at da de, som her hørte hans Røst, og fulgte ham, skulle atter høre hans Røst, som siger: Kommer hid, I min Faders Velsignede! arver det Rige, som Eder er beredt, før Verdens Grundvold blev lagt⁴⁾: ere disse da ikke det evige Livs Ord?

Kan du undvære disse Ord? eller veed du andensteds at gaae hen for at høre dem i større Rigdom og Fylde og Kraft? Forsøg det, tænk dig disse Ord bort af Verden tilligemed Hans Aabenbarelse, der har talt dem med den uforgængelige Styrke, lad Glandsen falme om Bethlehem og Nazareth og Jerusalems Tempel, hvor han lærte, om Korset paa Golgatha og den aabnede Grav derved: hvor øde og

1) Eph. 1, 20. 2) Joh. 14, 1. 2. 3) 2 Tim. 4, 18. 4) Matth. 25, 34.

tom vil da Jorden vorde dig! O, det er en sørgelig Konst at gjøre Tilværelsen fattig, og i al Verdens Herlighed er ingen Erstatning, og i al Verdens Jammer og Uselhed er ingen Trost, naar vi lade Mørkets Magter fordunkle Christi Aabenbarelses hellige Lys. Vi vide, i hvilke Tider det er os besifftet at forsøges, der ere Mange, som træde tilbage, og ikke mere vandre med os, og mangen Gang udgaaer Herrens Spørgsmaal til os, som til Apostlerne fordom: Ville I ogsaa forlade mig? Da være vort Svar af Hierkets Inderste: Herre, til hvem skulle vi gaae hen? du har det evige Livs Ord, og vi have troet og erkjendt, at du er den Christus, den levende Guds Søn. Amen.

XVI.

Vor evangeliske Folkekirke.

Paa anden Søndag efter Paaske.

Naar vi opsende vor Bøn til dig, o Gud! for det Folk, i hvilket du anviste os vort Sted, da sammensatte vi vore Begieringer i den ene, at dette Folk maa være dit Folk. Ikke at det skulde være det udvalgte fremfor andre, men at det maatte være blandt de Folkslag, hvilke du udvælger, til at der din Sandhed skal boe, hvilke du leder ved dit Ords Lys, helliger i din Frygt, bevarer i Kierlighedens Samfund med dig og med hverandre indbyrdes, og som derfor tør glæde sig ved din Velsignelse. Vi bede dig, at du vil giøre den Pagt med os, at du vil give dine Love i vort Sind, og indskrive dem i vort Hierte, og at du vil være os en Gud, og vi maae være dig et Folk ¹⁾. Amen.

Evangelium: Joh. 10, 11—16.

Det er vor Menigheds Overhyrde, vi have hørt; endnu stod han der i sin Kraft, som en Prophet iblandt Folket, Menneffene havde endnu ikke kastet Loddet over ham, men i den klareste Bevidsthed stod Fremtiden for hans Dine; han vidste, at han skulde sætte sit Liv til for den Hiord, han vilde samle, for det Folk, han saa dyrt vilde kiøbe sig til Eiendom;

1) Hebr. 8, 10.

dog vidste han tillige, at, skiondt han hidtil kun var sendt til de Fortabte af Israels Huus, og skiondt han selv skulde offres, skulde han dog i Tidens Lob samle de Mange, som endnu vare paa stjerne Beie, at der skulde vorde een Giord, een Hyrde. Men det var heller ikke skiult for hans Blik, at, i det Han samlede, vilde der komme Ulve for at røve og adsprede. Allerede ved sin første Fremtræden havde Han advaret mod de falske Propheter; de skulde komme i Saareklæder, skulde synes at høre til Giorde, at ville samle til den, men, i det Underste skulde de dog være rivende Ulve, de skulde komme for at røve til sig, hvad de kunde, og adsprede det Dvrige ¹⁾).

Hvorom taler altsaa vort Evangelium, uden om Gjordens, Menighedens, den christelige Kirkes Vilkaar i Tidernes Fremgang? Og undrer Eder ikke, andægtige Tilhørere, at vi gjerne følge saadanne Texters Anviisning, og atter og atter komme tilbage til at handle om det Samme. I kiende jo Kirkes Vilkaar i disse Tider; der har været den Tiid, da der blev samlet til den, og den udbredte sig stedse videre; der er kommen en anden Tiid, da der arbeides paa at adsprede, at opløse i Secter og Partier, hvoraf ethvert skal kaldes med et særskilt Navn, istedenfor at vi Alle skulde kaldes med det Navn, som alene er givet under Himmelen, at Mennesker skulle frelles deraf. I disse Tider ville vi ikke findes som Leiesvende, der see Ulven komme, og flye. Vi kunde jo beqvemme os efter Tiderne, vi kunde sige: Kirken er forfalden og fordærvet, det nytter ikke, at vi ville hegne om den; lader Enhver bygge sig et Huus, som han vil, vi

¹⁾ Matth. 7, 15.

ville ogsaa bygge et nyt Huus, som vi kunne have for os selv alene, hvori Ingen skal gaae ind eller gaae ud, uden ved os; eller vi kunde sætte os hen, og lade Strommen gaae, som den vil, vi kunde tale efter vor Tro eller Bantro, og lade Hedenstaa og Bavedom og Fornegtelse af Evangeliets Grundsandheder have den Fremgang, de kunne finde. Men havde vi da vogtet det Hellige, som os er betroet? Vel tilhører Giorden ikke os, men Ham, som gav sig selv hen for den; men, du store Overhyrde! den Deel af Giorden, hvilken du betroede os, er os visseligen ikke fremmed, den er vor Glæde eller vor Sorg, og hvor inderlig ønskede vi, at du, naar du aabenbares, maatte finde os faste i een Aand, stridende af een Siel for Evangelii Tro, og ikke i nogen Ting forfærdede af Modstandere ¹⁾!

Det var med det samme Blik, som Herrens i Evangeliet, at Apostelen Paulus saae ud i Kirkens Fremtid. Jeg veed — sagde han, da han skiltes fra de Ældste i Ephe- sus — jeg veed, at efter min Bortgang skulle svare Ulve indkomme iblandt Eder, som ikke skulle spare Giorden, og af Eder selv skulle opstaae Mænd, som skulle tale forvendte Ting, og drage Disciplerne efter sig; derfor — sagde han til Menighedens Forstandere — giver Aigt paa Eder selv, og den ganske Giord, blandt hvilken den Hellige Aand satte Eder som Tilsynsmænd, at vogte Guds Menighed, hvilken han forhvervede med sit eget Blod ²⁾.

Dette ville vi da og med Guds Bistand gjøre, og denne Gang ville vi i Særdeleshed tage et Ord, som nu ofte høres, det skionne, dyrebare Ord

¹⁾ Phil. 1, 27. 28.

²⁾ Ap. G. 20, 28 ff.

vor evangeliske Folkekirke

i andægtig Betragtning, thi flige Ord skulle vi stræbe at opfatte og holde fast i deres rette, fulde Betydning.

Det Ord „Kirke“ betyder „Herrens Huus“, og en „Folkekirke“ betyder, at Folket har bygget Herrens Huus iblandt sig, og holder sig dertil. Vel er det ikke hos os, som fordom i Israël, at der er eet stort Tempel, til hvilket alt Folket i bestemte Tider drager op, men, ligesom der i Israël vare Synagoger paa hvert Sted, hvor Folket samlede til Skrivtens Læsning og andægtig Betragtning, saaledes ere ogsaa hos os allevegne, snart pragtfulde Templer, hvor Folket har offret sine Rigdomme, snart stille Bedehuse, men alle ere de kun Afbildninger af, eller snarere ligesom Forgaarde til det aandelige Huus, i hvilket vi, som en Apostel siger, som levende Steen skulle indbygges¹⁾. Skiondt vi da i een Henseende sige, at der ere mange Kirker i Landet, er der dog hos os kun een Folkekirke, ja i sig selv skulde der i den hele Verden kun være een hellig almindelig Christelig Kirke eller Menighed, thi disse tvende Ord ombytte vi stedse med hinanden; naar vi i Almindelighed tale om den Christelige Kirke, da forstaae vi derved det Samsund, hvilket Herren stiftede, den Menighed, for hvilken han gav sig selv hen, hvilken han derved kiøbte sig til Eiendom.

Alt der efter Herrens Villie kun skulde være een saadan Menighed, skiondt udbredt over hele Jorden Kreds: hvo kan tvivle derom? Vi have i Dagens Evangelium hørt Herrens udtrykkelige Ord: „Der skal vorde een Hiord, een Hyrde“; saaledes siger ogsaa Evangelisten, at Jesus skulde doe, ikke

1) 1 Petr. 2, 5.

alene for hiint Folk, blandt hvilket han var fremtraadt, men paa det han skulde samle de adspredte Guds Børn til een Hob¹⁾; og hvor utrættelig er ikke Paulus i at indskærpe Christi Bekiendere, at de skulle beslitte sig paa at bevare Aandens Eenhed i Fredens Baand, at der skal være eet Legeme og een Aand²⁾! Men Mørkets Fyrste, Guds og Menneskers Fiende, er ogsaa utrættelig i at ville sønderrive, hvad Gud har sammenfoiet, at tænde Hormod og Forsængeligheds skumle Blod i de Enkeltes Hierter, Tvedragtens fordærvelige Lue i det Samsfund, der skulde være de Helliges. Den Spliid, som allerede begyndte under Apostlernes Dine, og som end ikke deres Myndighed kunde dæmpe, er siden vedbleven at forstyrre det Christne Samsfund, ja at adsplitte det i mange Hobe, saa at Menneskene ikke blot dele sig, eftersom de fornegte eller bekiende Christum, men at vi, hvor ofte endog Apostelens Ord: Een Herre, een Tro, een Daab, gientages, ere nødsagede til at tale om forskellige Kirker. At ikke alle de indbyrdes Afvigelser og Uovereensstemmelser, der have adskilt de Christne, ere af lige Bigtighed, maae vel Alle erkiende, og, hvor overbeviste vi endog kunne være, at een Lærdom er rettere, er mere hentet af Evangeliets Dybder, end en anden, maatte vi dog ofte ønske, at Hormod og Trods her ikke havde søgt en fiendtlig Adskillelse, men at Menighedens Hyrder hellere i Christeligt Sind havde søgt at forlige og forsoner. Naar de, der ikke stemme overeens i enhver Læresætning, derover strax gaae fra hinanden, ikke ville bevare det kirkelige Samsfund, da affæres dermed al Forhandling, Enhver bliver ved sin Paaastand, og hører ikke,

1) Joh. 11, 52.

2) Eph. 4, 3. 4.

hvad der siges fra den anden Side; Det, der adskiller, bliver dem vigtigere, end den Sandhed til Gudsfrygtighed, hvorom de dog ere enige. Dersom vi derimod bevare det christelige Samsfund, da kan Overbeviisningen søge ved Sandhedens Kræfter at trænge ind, og vi kunne tilsammen vore i Sandhedens Erkiendelse. Men der ere ogsaa Modsætninger, som ikke kunne eller skulle forliges, falske Lærdomme, som undergrave Evangeliets Grund, Tilsætninger og Forvansknings, som tilhulle den christelige Sandhed, saa den ikke kan virke til Sielenes Frelse. Her skulle vi visseligen ikke være som de, der kun tildække den dybe Skade, men ikke helbrede den, om hvilke Propheten siger, at de læge Folkets Saar, som var det ringe, og sige: Fred! Fred! dog der er ikke Fred¹⁾.

Vi kalde vor Folkekirke „den evangelist-lutheriske“, det Sidste ikke fordi vi ville grunde vort evige Vel paa noget Menneſtes Myndighed eller Tilsagn; vi ære vor store Kirkefader, vi erkiende ham for En af de Ypperste blandt de Propheter og Bise og Skriftfloger, i hvilke Gud efter Apostlernes Tider har aabenbaret sin Son; men Luther er ikke korsfæstet for os, vi ere ikke døbte i Luthers Navn, og hvor gierne har ikke han selv ønsket, at hans Navn maatte forglemmes, naar kun den evangeliske Sandhed maatte blive. Men naar vi dog ikke vægre os ved at betegne vor Folkekirke med hiin Benævnelse, da er det, fordi vi ere overbeviste om, at den Bekiendelse, til hvilken Luther og hans Medstridere samlede de Menigheder, der vilde give Sandheden Magt, er den evangeliske. Thi dette er Hovedsagen, at enhver Kirke, som virkelig vil være Herrens Huus, maa være

1) Jer. 8, 11.

opbyggt paa Propheters og Apostlers Grundvold, saa Jesus Christus selv er Hovedhiørnesteinen¹⁾, at deri det Evangelium prædiktes, som Apostlerne prædikede, om hvilket de turde sige: Dersom Nogen, dersom endog en Engel af Himmelen prædiker Eder Evangelium anderledes, end vi have prædiket Eder det, han være en Forbandelse²⁾.

Vi kalde den Kirke, hvori vi søge vor bedste aandelige Næring, „vor Folkedkirke“, ikke som om vi vilde have den for os selv alene, eller rose os af den som vor egen Bygning. Den Tro, vi bekiende, er ikke voret paa vor Grund, men, efterat Frelsens Evangelium i Begyndelsen var forkyndet ved Herren, er det kommet til os stadfæstet af dem, som havde hørt ham³⁾, og hvis Vidnesbyrd er baaret fra Land til Land. Heller ikke er Kirkens Renselse og Forbedring, dens Tilbagevenden til dens rette Kilde, udgaaet fra os; men, efterat Herren andensteds havde opvakt sig trofaste, usorfærdede Vidner, vare vore Fædre blandt de Første, der gave Vidnesbyrdet Indgang, og frivilligen, og almindeligen, uden svær Kamp og Strid; det oprigtige Vidnesbyrd tiltalte strax de oprigtige Hjerter. I vor kirkelige Bekiendelse slutte vi os derfor til alle dem i den vide Verden, der bekiende den samme Tro, erkiende i dem den rette, hellige, almindelige, kristelige Kirke eller Menighed, og ville Intet have for os selv alene. Men derover glæde vi os, at vi her tør kalde denne Kirke vor Folkedkirke. Der ere andre Lande, i hvilke de forskjellige Bekiendelser ere saaledes blandede, have Tusinder og atter Tusinder som Tilhængere, saa at man neppe kan sige, hvilken der er Folkets almindelige; men hos os kunne vi, Gud

1) Eph. 2, 30. 2) Gal. 1, 8. 3) Hebr. 2, 3.

være lovet! endnu sige det. Man har ogsaa opfundet et andet Navn, nemlig „Statskirke“, og af dette have Kirkens Fiender gjerne betient sig til deres Hensigt; de have derved villet indsmugle den Mening, at det skulde være den verdslige Dyrighed, der ved Tvang vedligeholdt en Bekiendelse i Folket, som ellers var Folket ligegyldig, eller som det ellers vilde forlade. Derfor lader os holde fast ved det skønne, levende Ord „Folkekirke“; det betegner, at det er den Kirke, Folket holder sig til, hvis Bekiendelse har fæstet Rod i Folket, som er et af de stærke Baand, der holder Folket sammen, og som skal forbinde de følgende Slægter med de forrige. Gud være lovet, takket og prisset, at vi endnu have en saadan Folkekirke, som sammenholder den saa langt overveiende Deel af Folket, at de Afvigende kun ere et snart opgiort Tal. Vel boe der ogsaa blandt os Bekiendere af en anden Tro, og vi erkiende gjerne, at hvo iblandt alle Folk efter sin Kundskab af oprigtigt Hierte frygter Gud og gjør Retfærdighed, er ham behagelig¹⁾; vi haabe, at Saadanne vil Gud, snarere eller senere, føre til en bedre og fuldere Erkiendelse; men Enhver føler dog, at disse i mange Henseender ere som Giester og Fremmede, at de i væsentlige Stykker ikke ere sammensluttede med vort Folk, og ikke ville være det, thi de ville jo stedse udgiøre egne Menigheder. Vel høre vi trindt omkring sørgelige Bevægelser, i hvilke mange daarlige og ubefæstede Mennesker lade sig forlocke til at forlade deres Fædres Tro, deres Folks Kirke; men af alle disse Bevægelser er ikke een fremstaaet af vort Folk, det er fremmede Leiesvende, som drage ind for at bringe Forstyr-

1) Ap. G. 10, 35.

relse, de have fremmede Overhoveder og Ledere, erkiende ikke vort Folks Love og Skikke, de vise ogsaa ofte ud i det Fremmede, til fjerne Guldlande og Herligheder, og de, der hengive sig til dem, giøre sig med det Samme til Fremmede i deres Fædres Land, løsrive sig fra Folket, i det Samme de løsrive sig fra Folkets Kirke. Men skiondt de Trolose blive flere og flere, ere de dog kun faa imod det hele trofaste Folk; det er for det Meste de Samme, der strax med Begierlighed grebe de første nye Lærdomme, der lode sig høre, som da atter slippe disse for at tage sig nye Lærere, eftersom det kildrer deres Dren, og ere som Børn, der lade sig bevæge af enhver Lærdoms Veir. Vi tør haabe, at deres Forblindelse snart vil være vitterlig for Alle, og det har under disse Bevægelser klarligen vüist sig, at vort Folk i det Hele i disse Lærdomme Intet har fundet, der kunde erstatte, hvad det har i dets evangeliske Folkkirke.

Men hvorledes maae vi da høre dristige Roster, der overlydt forkynde, ikke blot vor Folkkirkes forestaaende Oplosning, men at den allerede er opløst? Vi kunne kun forstaae det af det Dnske, de nære, at det maa være eller vorde saa. Thi, dyrebare Tilhørere, I, hvis Samfund er mit Livs bedste Glæde, thi vort Samfund er jo med Faderen og med hans Søn Jesu Christo¹⁾! naar jeg seer ud over Eders skionne, talrige Forsamling, naar jeg hvergang her, og i saa mange andre Guds Huse, hvor Guds Ord forkyndes retteligen, seer de Skarer, der strømme sammen for at høre det, naar jeg veed, at det dog paa saa mange, mange andre Steder i Landet er ligesaa: da vil jeg spørge, ikke blot Eder,

1) 1 Joh. 1, 3.

men jeg vilde spørge den forbigaaende Vandrer, som seer det: Er her i Landet den evangeliske Folkekirke opløst? Vel beklage vi det dybt, at der ogsaa ere mange Steder, hvor en Eiegeghdigheds og Dorstheds Aand er kommen over Menneskene, saa det kunde synes, som var der Kirken opløst; men dersom vi selv der vilde spørge: Er det Ret, at I saaledes forsømme det Hellige? da vilde de svare: Vi giøre desværre ikke, hvad Ret er; dersom vi vilde spørge dem: Vilde I forlade Eders Fædres Tro, vilde I fornegte den Herre, som Eder kiøbte, vilde I, at der skal læres iblandt Eder, at Mennesket retfærdiggjøres ved Lovens Gierninger, og ikke ved Jesu Christi Tro; vilde I, at Eders Børn skulle opvære uden Guds Kundskab, eller at de skulle oplæres i et andet Evangelium end det, som er Eder forkyndt, hvilket I og annammede, i hvilket I og ere vedblevne, ved hvilket I og haabe at vorde salige? da have vi den Fortrosthing til den store Mængde i vort Folk, at de vilde svare: Vi ville, at vor evangeliske Folkekirke fremdeles skal bestaae i vort Land, vi ville efterlade den til vore Børn, som vi have annannet den fra vore Fædre; „Guds Ord det er vort Arvegods, Det skal vort Afkom være“. Dog, siger man, naar der stedse er saa megen Uenighed mellem dem, der kalde sig Christne, naar neppe tvende Mennesker have ganske den samme Tro, naar vel de fleste Lærere i eet eller andet Stykke have en anden Mening, end de Andre, kan der da være Tale om een Kirke, een Bekjendelse i vort Folk? Jeg veed ikke, efter hvilket Bogstav det er, man fordrer den fulde Enighed; men dette veed jeg, at der ere Spørgsmaal, som ingen Dødelig løser, fordi vi her kun see som giennem et dunkelt Glar, ikke Ansiget til Ansiget; at der ere andre Spørgsmaal, hvor vi ikke

have Herrens klare Ord, og hvor derfor Enhver kan forsøge Løsningen efter sin Evne; men jeg veed ogsaa med Glæde, at nu de allerfleste Lærere i vor Kirke ville enes i den Bekendelse, ikke at vide Noget til Salighed, uden Jesum Christum, og ham korsfæstet¹⁾. Og naar nylig det Vidnesbyrd har med Sandhed kunnet offentlig aflægges, at der hos os „ikke savnes Vidnesbyrd om vor Frelser, at det er blevet en sat Ret, at saaledes skulle de Prædikener lyde, der ville høres eller læses i en større Kreds“²⁾: er da vor evangeliske Folkekirke opløst?

Men derfor vide vi vel, at svære Farer true. Det er Oplosningens Tider; som en aandelig Smitte breder sig fra Land til Land, og hvor meget vi endog rose os af Selvstændighed, af selv at ville danne vor Tilstand, og Intet at ville laane af de Fremmede: er det dog ikke just den vort Folk fremmede Aand, man vil skaffe Indgang? Den skal maaskee skules under nye Navne, men Aanden er dog den samme. Ligesom vi i det Fremmede see, at Tidens Aand stormer frem, ikke mod Pavedommet stærke Vælde, der tværtimod synes stedse at finde flere Forsvarere, men just til Oplosning af de evangeliske Kirker, saaledes fornemme vi ogsaa Bevægelser af det Samme hos os. Til hvem vende vi os i den truende Fare? Først og sidst til dig, o Menighedens Herre! vi anraabe dig i utrættet Bøn, at du ikke vil hensee til vore Mangler og Synder, men til din Naade og Barmhertighed, at du ikke vil lade dit Lys flyttes fra os, men lade det skinne fra Slægt til Slægt. Saa bede vi dig ogsaa, at du vil bøie Menneskers Hjerter, saa vi ikke forgieves skulle vende

¹⁾ 1 Kor. 2, 3. ²⁾ Dansk Kirketidende Nr. 339, S. 223.

os til dem, naar vi opfordre dem til at være dig og din Kirke troe. Thi vi vende os ogsaa til Eder, som ere kaldte til at tale, raade, handle i Folkets offentlige Anliggender, til alle Eder, som ved Gierning, ved Ord, ved Exempel have Indflydelse vidt omkring. Det er skönt og godt, dersom I fremme Landets timelige Blomstring, men betænker, at de timelige Goder intet Værd have, naar de ikke ere Midler for de aandelige, og at der iblandt disse er eet, som er fornødent for Alle, som I ikke kunne undvære — vee Eder, dersom I mene det! — og som kan og skal ogsaa vorde de Ringeste til Deel. Det kan for Diebliffet være lettere i de stærke aandelige Bevægelser at sidde stille, og lade dem usforstyrret undergrave de Grundvolde, hvorpaa dog Folkets sande Hæder og Vel hviler; men er det dertil, I ere satte, at lade Alt uden Ledelse gaae, som det vil, og vige tilbage for Modstandernes Angreb? Vi læse, hvad hiin lærde og gudsfrygtige, hiin ægte danske Riddermand svarede, da man, i det Landet truedes af svære Fæder, formanede ham at skaane sig selv: „Hvorfor — sagde han — bære vi de gyldne Rieder, og sidde i de hvide Sæder, og have saa mangen Forret, uden for at vi skulle være de Første til at værne, naar Fæder true?“ Maaskee kunde I lettest vinde deres Priis, som have tiltaget sig at uddele Diebliffets Gre og Banære, dersom I soie Tidens Aand i at løse alle Baand, ogsaa de helligste; men der er en Gfvertid, som skal domme de forrige Tidens Færd, og der er et Ansvar for Ham, som skal domme Levende og Døde. Vi vende os til Eder, Medlemmer af den hæderlige Borgerstand! Det var til Eders Trofasthed, at vore Konger saa ofte vendte sig i betrængte Tider, til Eders Trofasthed, at ogsaa Kirkens Forstandere vendte sig, naar

Kirken trængte til Bistand og Forsvar. I disse Tider have vi andensteds seet Borgere, med deres Dyrighed i Spidsen, at drage op til Understøttelse for dem, der vilde opløse den fædrene Kirke. Saaledes skee det ikke hos os! Endnu omlyses vore Borgere af den Hæder, deres Fædre vandt, da de saa heltmodigen værnede om Staden i den yderste Fare. Medborgere, den Roes vorde aldrig fordunklet! Men der er ogsaa Andet at forsvare, end Stadens Bolde. Vi vende os til Eder, I, til hvis stille men trygge Varetægt, til hvis omme, men dog stærke Hænder det blev betroet at vogte den hellige Flamme i Husenes, i Hierternes Indre, at den da ogsaa kunde straale ud i Folkets Liv, I Qvinder, Mødre og Døttre, hvo I end ere! Andenstedsfra have vi hørt med Skræk, at Hustruer og Jomfruer ikke have undseet sig ved at trænge sig frem for at antage sig falske Lærere, som troloft havde sveget den Kirke, hvis Tienere de kaldtes, havde aabenbare fornegtet det Evangelium, de vare satte til at forkynde. Blandt os være saadant Exempel stedse til Afsky, og dersom — hvad Gud forbyde! — det Hellige ingen anden Tilflugt fandt, da finde det den i Eders omme, men trofaste Hierter! Vi vende os til Eder, I unge Mænd, der dannes til udviklet Tænksonhed, til Videnskabens Tieneste, paa det I skulle hidrage til at forædle Folket ved aandelige Fortrin. Andenstedsfra have vi hørt, at Ungdommen søgte sin Roes i at bryde alle Skranker, at foragte de Ældres Indsigt og Erfaring, og uden denne at ville skabe Alt nyt. O, men den sande Hæder vindes ikke ved at nedbryde, men ved at opbygge og uddanne, ikke ved at fare hen over Overfladen, som er tilgængelig for Alle, men ved at trænge ind til de Dybder, hvor kun Alvor og retscaffen Gliid naaer hen. I

ilede saa freidigen, saa hæderligen til Fædrelandets Forsvar mod de udvortes Fiender; men der er ogsaa Andet at forsvere, end Landets Grændser. Og I, hvilke Herren satte som Tilsynsmænd, at vogte Guds Menighed! vi kalde os Alle med det skionne Brodernavn, thi Een er vor Veileder, men vi ere Alle Brødre¹⁾; saa være vi og Alle forenede i eet broderligt Sind til at vogte Helligdommen, saa befindes vi aldrig som Leiesvende, der see Ulven komme, og forlade Faarene, og flye, men lader os af een Siel kæmpe for Evangelii Tro. O maatte der, dersom det ikke kan skee i den ganske Verden, dog i vort lidet, af Andre ringeagtede Land findes det Skionnefte, et Folk, som holder fast ved sin Kirke og ved Kirkens Herre, at der maatte være een Hiord og een Hyrde! Amen.

1) Matth. 32, 8.

XVII.

Hvi staae I og see op til Himmelen?**Paa Christi Himmelfarts-Dag:**

Saa ofte vi bede til dig, o Gud! opløste vi vort Sind til den Himmel, i hvilken du boer, til Lysets, Hellighedens, Kierlighedens evige Hiem. Hvor meget mere paa denne Dag, der saa levende stiller os for Dine, at Veien er aabnet mellem Himmelen og Jorden! Thi Han, som steg ned fra Himmelen, foer igien op til Himmelen, og vilde derved drage vort Sind fra Jordens lave Steder til det Lysets Rige, hvor vi ved ham skulle finde Borgerskab. Der søge vi i Andagtens Timer Hvile og Fred. Men naar du da fra disse Timer byder os at vende tilbage til den os anviste Gierning paa Jorden, da blive dog det Himmelske i vort Sind, at vi aldrig vorde fremmede derfra, men stræbe at føre det ind i alt vort Liv, saa vi vandre i Lydighed for dit Nafn, og troe og haabe paa dig, og under alle Tidernes Bevægelser forvente fra Himlene Drelseren, den Herre Jesum Christum, hvad enten han kommer at kalde os Gen efter den Anden til de bedre Boliger, eller at bringe alle Ting's Fulddendelses Tid! Amen.

Lectie: Apostl. Giern. 1, 1—11.

Den Evangelist, hvis Ord vi nu have hørt, var maaskee den Mand, hvem Paulus i et af sine Breve kalder „en

Broder, som har Roes i Evangelium over alle Menigheder¹⁾, men nu i det mindste er hans Navn beromt i alle christne Menigheder, og fortjener at være det. Den første Beretning skrev han om alt det, som Jesus foretog sig at gjøre og at lære indtil den Dag, han blev optagen; og hvor mangen dyrebear Fortælling har han ikke derved bevaret os, som vi ellers havde savnet. Den anden Beretning skrev han om Det, som Jesu Apostler foretog sig at gjøre og at lære, efter den Dag, da deres Herre var optagen, og dersom ikke Guds Aand havde drevet ham til at optegne dette, havde vi derom næsten Intet vidst. Men naar han i den første Beretning ender med den Dag, da Herren paa en saa underfuld Maade blev borttagen fra sine Disciples Dine, da begynder han den anden fra den samme Dag; og atter her er det Ham, vi skyldte den fuldstændige Beretning om hiin evig mærkværdige Dag, som endnu er en Høitidsdag i alle christne Menigheder. Hvad der var skeet, var dengang alle Disciplene bekiendt, det gik fra Mund til Mund, derfor berøre de øvrige Evangelister og Apostler det kun; de anføre Herrens Ord: „Jngen farer op til Himmelen uden Den, som foer ned af Himmelen“²⁾, de anføre hans Ord efter Opstandelsen: „Jeg er endnu ikke opfaren til min Fader“³⁾, de sige, at Den, som nedfoer, er den Samme, som og opfoer langt over alle Himle⁴⁾; de forudsatte det stedse, at Jesu Udgang af denne Verden maatte være i Guds Kraft og Under, ligesom hans Indgang og hans hele Liv i Verden havde været det; de synes at have meent, at Ingen kunde tvivle om, at Denne, for

1) 2 Kor. 8, 18.

2) Joh. 3, 13.

3) Joh. 20, 17.

4) Eph. 4, 16.

hvem Gud eengang havde løst Dødens Smerte og opvakt ham fra de Døde, ikke igien kunde see Døden, eftersom det var umuligt, at han kunde holdes af den ¹⁾). Men den fuldstændige Beretning om hvad der tildrog sig paa hiin Dag, skyldes vi kun hiin Evangelist, og have vi nu hørt i hans Ord.

Og hvor ganske sætter han os ikke hen i Begivenheden, som den foregik! Den Hellige Aand var endnu ikke udgydt i Apostlernes Hjerter, derfor finde vi dem endnu, som vi have kiendt dem fra de Dage, i hvilke de vandrede med Herren, de samme Forventninger, de samme paatrængende Fordringer: „Vil du paa denne Tiid oprette Israels Rige“? Altsaa endnu et Rige for Israels, et Rige, der maastee skulde udstrække sig til Jordens Grændser, men hvor Israels skulde være det ypperste blandt Folkene, hvor de øvrige Folkeslag skulde være Israels Anordninger underdanige. „Og vil du det paa denne Tiid“? Altsaa strax, uden Forberedelse, uden Moie og Striid! Hvor lidet vidste de endnu, hvad de siden tilfulde lærte, at det burde dem at indgaae i Guds Rige ved mange Trængsler ²⁾); hvor lidet vidste de endnu, i det de begierede at vide Tider og Stunde, hvilke Faderen har forbeholdt sin egen Magt, at Guds Domme ere urandsjagelige, hans Veie usporlige ³⁾). Endnu da Skyen havde taget Herren bort fra deres Dine, bleve de staaende og stirrede mod Himmelen, som om de ventede, at den atter skulde aabne sig, og Herren nu strax skulde atter stige ned, og bringe Bedergængelsens Tider.

¹⁾ Ap. G. 2, 24.

²⁾ Ap. G. 14, 22.

³⁾ Rom. 11, 33.

Men da viste en Røst herovenfra dem tilbage, at de først skulde gaae hen og udrette, hvad han havde befalet dem, og være hans Vidner i Jerusalem og det ganske Judæa og Samaria og indtil Jordens Ende. Saa have de og gjort, efterat Forjættelsen var opfyldt over dem, og de havde annammet den Hellige Aands Daab, og vare udrustede med Kraft fra det Høie. Og hvor deres Vidnesbyrd kom hen, og blev annammet, der lærte det Menneffene at skue op fra Jordens lave Steder til Himmelen, hvor Frelseren foer hen, og hvorfra vi atter forvente ham.

Men efterdi der altid og allevegne er saa Meget, der vil drage os ned til det Lave, saa maae der ogsaa være Foranledninger, som atter drage os opad. Saadan er enhver Bøn, saadan enhver Andagtstime, saadan skal ogsaa denne vor Forsamling være. Under vore Lovsange have vort Sind sig mod det Høie, men dersfra lyde ogsaa den formanende Røst til os. Vi ville nu søge at høre den i hiint Spørgsmaal:

Hvi staae I og see op til Himmelen?

thi dette ville vi ogsaa lade være udgaaet til os.

Dette Spørgsmaal kan opfattes i en dobbelt Betydning. Som det fra de himmelske Sendebud udgik til hine forsamlede Disciple, indeholdt det, om ikke en Bebreidelse, dog en Paa-mindelse, at de ikke uvirksomme skulde staae og stirre mod Himmelen, og søge, om de kunde udforske Guds Raad, og vente paa Tegn og Under, som pludselig skulde strække og tvinge de Gienstridige, og lade det himmelske Jerusalem synke ned, hvori da de Troende uden Kamp og Møie kunde drage ind; men at de skulde gaae ud i Verden, fuldbringe den Gjerning, der var dem anvist, og overlade det Dyrige til

Ham, som har forbeholdt sin egen Magt Tider og Stunde, dog i den faste Tro, at den Frelser, hvis guddommelige Herlighed nu saa viensynligen havde aabenbaret sig for dem, skulde opfylde sin Forjættelse, at være med dem alle Dage, og at han i den rette Tid skulde komme igien, ligesom de havde seet ham fare til Himmelen.

Henvende vi dette Spørgsmaal til os, da have vi vel ikke været Bidner til alt det, som hine Disciple saae, men Bidnesbyrdet er kommet til os, og naar dette først ret opgaaer for et Menneske, da foregaaer der en stor Forandring i hans Inderste. Hvad enten han fra Barndom af vidste den hellige Skrift, og alle dens Sandheder vare klart udviklede for ham, vare ham fast indprentede, men nu den forhen døde Kundskab opgaaer for ham i Liv og Kraft; eller det var efter mange Bildfarelser, efter at han maaskee havde siddet i Spotterens Sæde, at Lyset oprandt i hans Siel, da vil Evangeliets Herlighed først næsten overvælde ham, i det han derved gienfødes til et nyt Menneske, og alle Ting vise sig anderledes for ham, end tilforn; maaskee ville alle Jordens Anliggender vorde ham ligegyldige, og han vil mene, at han ifkun kan gjøre sit Borgerskab i Himlene giældende, naar han saavidt mueligt løser ethvert Baand, der holdt ham til Jorden; han vil stirre grublende op til Himmelen, om den vilde aabne sig for ham, om han kunde trænge ind i Guds Hemmeligheder, og løse alle mørke Taler; eller han vil deroppe søge at finde Tegn, der kunde vise ham, hvad Fremtidens Forhæng skjuler, forsøge, om han kunde oplade hiin Bog med de syv Segl, og udforske Tider og Stunde, og randsage Guds tilhullede Raad. Vi skulle visseligen Alle stedse stræbe at være i vor Herres og Frelseres Jesu Christi Raade

og Kundskab ¹⁾); derfor skulle vi ideligen vende tilbage til de hellige Beretninger om alt Det, Jesus foretog sig at giøre og at lære indtil den Dag, han blev optagen, om hans Aabenbarelse i Verden, hans Lærdom, hans Magt i Ord og Gierninger, hans forsonende Dpoffrelse, hans herlige Opstandelse. En Christen skal stedse leve i hellige Erindringer. Dyret har kun Fornemmelse af det Nærværende, i Menneskets Siel aabnede Gud et Gjemmested ogsaa for det Forbigangne, og ikke blot for hvad hans egne Dine saae, men ogsaa for de Roster, der komme til ham fra forrige Tider. Vel ere de kun Faa, der kunne randsage de gamle Skrifter, som bringe os Beretninger fra Verdens forskiellige Tider og forskiellige Riger; men, Gud være lovet! saavidt som denne Verden bærer Navn af Christenheden, er een Beretning tilgængelig for Alle, den, der er udsondret fra alle andre Beretninger som den „hellige Historie“; den naaer op til Verdens første Tider, den samler sig som i sit Middelpunkt om Bethlehem og Golgatha og Oliebierget, og den viser os ud ad den Bei, som Evangeliets Lys siden gif giennem Judæa og Samaria og ud i Verdens vide Riger. I den har du den bedste Skat af Menneskeslægtens Erindringer; prent denne Beretning dybt i dit Jnderste, forny den stedse derinde, at din Siel ikke atter skulde worde saa fattig som deres, der leve uden Gud og uden Haab i Verden, Intet kiende til hans Aabenbarelser, Intet vide uden om de skiftende Tildragelser, hvis Kundskab vækker og tildeels tilfredsstillter en vrkesløs Videbegierlighed, men hvis Betydning og Hensigt ikke forstaaes uden den hellige Historie.

1) 2 Petr. 3, 18.

Fremdeles skal en Christen leve i christelige Forventninger, thi en Fremtid aabner sig stedse for os, og den skulle vi hverken gaae tankeløst imøde, eller kun med Angestens og Forfærdelsens Tanker, men som de, der vide, at den hellige Historie ikke har Ende dermed, at Herren blev borttagen fra Menneskenes Dine; thi Verdens Frelser lever endnu, og sidder hos Faderens høire Haand, og, skiondt han endnu ikke er kommen tilbage, saaledes som han blev seet at opfare, saa har han dog ofte brugt Magt med sin Arm, og viist, at han ikke er langt borte fra den Jord, han vilde frelse; han har ofte sendt hvad vi maae kalde „en Herrens Dag“ over Alt hvad der var stolt og overmodigt og høit, over alle høie Bierge og alle kneisjende Fielde, over alle høie Taarne og alle stærke Mure, og al menneskelig Høihed blev ydmyget, al jordist Vælde nedtrykt ¹⁾; men en Dag, som ogsaa deri viste sig at være Herrens Dag, at, medens Alt syntes mørkt trindt omkring, Lyset fra det Høie atter besøgte Menneskene, det brød frem i Tider og Stunde, hvor Menneskene ikke ventede; det skeede af Herren, og var underligt for vore Dine ²⁾. Og efter disse mange forberedende Dage og Tider, vil Herren selv aabenbares af den Himmel, hvor han soer hen, og Guds Hellige, og Guds Rige med ham.

Allt dette skal en Christen vide og betænke, dersom han skal gaae ud, dertil vende tilbage i al sin Betragtning af Verden. Men dersom da Noget vilde staae og stirre mod Himmelen, og i hovmodig Indbildning vente, at Himlene skulde aabne sig for ham, og særdeles Aabenbareelser vorde ham til Deel, hvoraf han kunde udfinde Tider og Stunde

¹⁾ Gj. 2, 12 ff.

²⁾ Matth. 21, 42.

og Raadslutninger, hvilke Faderen har forbeholdt sin egen Magt; eller dersom han, som Hine inden Klosterens skumle Mure, vilde sætte sig hen i aandelig Lædighed, og mene, at han havde iført sig Hellighedens Klædebon, fordi han stirrede mod Himmelen, og lod Tingene paa Jorden gaae deres Gang: da vilde Røsten herovenfra sige ham: Hvi staaer du saa, og stirrer mod Himmelen? vend tilbage, gjør den dig anviste Gierning, og naar du gjør den af et redeligt og sanddru Hierte, da bi ester Herren og forvent ham. Selv Hine, hvilke Herren dog havde udvalgt af den store Mængde, viste de himmelske Sendebud bort, at de ikke skulde staae og stirre mod Himmelen, men gaae hen og udføre den dem anviste Gierning. Ogsaa du har en Gierning, som er dig anvist; den er maastee meget forskiellig fra Hines, thi de vare de af Gud forud bestiftede Vidner ¹⁾; de bestiftede igien Andre til at tage deres Plads, og saaledes fremdeles; er du ikke bestiftet, da skal du ikke trænge dig ind, thi, siger Apostelen, ikke Mange af Eder vorde Lærere ²⁾. Men hvilken endog din Gierning er, da skal du deri vidne om Herren, og dit Vidnesbyrd skal være, at du i alt dit Liv lader see Kierlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Mildhed, Trofasthed, Afholdenhed og alle Aandens Frugter ³⁾, thi disse virkes ved Jesum Christum Gud til Ære og Lov ⁴⁾.

Men der er en anden Mening, i hvilken disse Tidens Menneſter henvende sig til os med hiint Spørgsmaal: Hvi staae I og see op til Himmelen? Vi ere jo dog, sige de,

1) Ap. G. 10, 41.

2) 1. Kor. 12, 1.

3) Gal. 5, 22.

4) Phil. 1, 11.

Borgere paa denne Jord, og det er endnu ikke aabenbaret, hvad vi skulle vorde; derfor lader os nu varetage, hvad der hører til det jordiske Liv; komme vi engang til andre Boliger, da ville vi der see omkring os, og søge at vorde hjemme der, og foretage, hvad os der vorder anvist. Saa vende de da alle deres Tanker og al deres Stræben til denne Jord, og vi beundre, hvorledes de mere og mere lære at giøre sig den underdanig; men spørge vi dem atter fra vor Side: Hvad ville I opnaae ved al Eders ofte sure, ofte kummerfulde Nøie? da svare de os med een Røst: Lyksalighed. Ere I da ved alt dette blevne saa lykkelige? Det, som I saa begierligen attraae, saa mojsommeligen søge, vorder det Eder da altid til Deel? og dersom I vinde det, kunne I da beholde det, at det ikke smelter bort under Eders Hænder? og dersom I vinde det, og bevare det, midt i alle Eders Rigdomme, alle Eders jordiske Herligheder, ere I da saa lykkelige? Maastee lode Misfornøielse's trevne, ulystelige Røster aldrig almindeligere, aldrig mere overlydt, end i disse Tider, da Menneffene henvendte al deres Tanke og Stræben til at fremkalde, fremtvinge Lyksaligheden, og disse Anstregelser synes at have den onsteligste Fremgang. Og hvorfor føle Menneffene sig da ikke bedre lønnede? Fordi de ideligen fornemme, allevegne bære Bevidstheden omkring med sig, at dette jordiske Liv dog er forsængeligt og forgængeligt, fordi dette Liv har for dem tabt dets rette Betydning, dets ædle Værd, i det de kun ville see ned til Jorden, ikke opad mod Himmelen.

Hvor gierne vilde vi atter høre deres Blik opad, paa det deres Sind da ogsaa kunde vorde fyldt med større Tanker,

deres Liv med ædlere Idrætter. Men dersom de endog foragte dette Blik, som jeg under alle Livets Vilkaar hæver op til din Himmel, o Gud! jeg vil dog stadigen skue derop, om du vilde forunde mig at see din Herlighed, og derfra hente Blissdom og Trost og Fred. Jeg vil see op til Himmelen under mit Livs Arbejder, at jeg maa hellige dem i din Frygt, at jeg maa stræbe at udføre, ikke min Villie, men din, du min Herre og min Gud! at jeg ikke maa trættes, ikke ansee det Store som for stort, og ikke foragte det Ringe, som dog ogsaa hører til din Gierning. O, hvor dyrebart er det Blik, som et Menneske under alle Livets Forvillinger, naar han staaer raadvild mellem de flere Veie, naar Lidenskaberne rase omkring ham og blusse op i hans eget Bryst, vender op mod Himmelen! Det minder ham, at der over alle Idrætter hernede er et helligt Bud, som han skal stræbe at anvende i al sin Gierning, og dersom han frygter ikke at kunne finde det Rette, da minder det ham om det gamle Ord: Dersom Noget fattes Blissdom, han bede af Gud, som giver Alle gierne ¹⁾; under Troens Striid og Bøn vil da det Ja fremkomme i hans Samvittighed, som bekræfter ham, hvad der er Guds Villie, og ved at gjøre den, vil han stræbe at bevare sin Samvittighed uskadt for Gud og Mennesker, og befale Gud, som en trøstet Skaber, sin Siel ved at gjøre Godt ²⁾. Synes hans Gierning ham forfængelig, kun en ond Noie, synes han sig kun at udstrøe sin Sæd som et Spil for Vindene, et Rov for Fuglene, at udstrøe den for at fortæres af Solens Brand, at quæles af fordærvelige

1) Jak. 1, 5.

2) 1 Petr. 3, 19.

Værter: hvor velgørende er da et Blik op til Ham, som lader Bonden vente paa Jordens dyrebare Frugt, men som dog giver tidlig Regn og sildig Regn; det lærer os at være taalmodige og styrke vore Hierter ¹⁾. — Jeg vil see op til Himmelen under Livets Glæder, thi skulde jeg glemme at takke Ham, fra hvem enhver god Gave er? Hvorfor synes Livets Glæder Menneskene ofte saa tomme, saa usmagelige? Fordi de kun betragte dem som Værter, der trænge frem af Jordens Skiod, og snart igien visne, betragte dem som Tilfældets Spil, eller som en Skiebnes Tilfikkelse, der, kold og ubøielig, ligesaa gierne tager, som giver. Sit skønneste Værd faaer enhver Glæde, naar den er en Gave fra Den, der kom os ihu, og vilde os vel; og hvad kan da giøre os Livets Gode skønnere og kiere, end dette, at vi vide, at vi mindes, at enhver Lykke og Velsignelse i vort Embede eller i vort Huus, ethvert Blomster, der dufter os imøde i Livets Sommer, enhver Solstraale i Livets Vinter, enhver rolig og let Time efter Dagens Byrde og Hede, det er alt sammen fra vor Fader i Himmelen; han mætter vore Munde med Føde, vore Hierter med Godt. O, et Blik opad i Livets gode Tider sammenknytter Jorden med Himmelen; og naar vi da atter skue ud over Jorden, da er den smykket for os med himmelsk Glæde, og Guds Fred har udbredt sig i Hiertet; vi sørge ikke over den Dag, som er forsvunden, ikke for den Dag, som skal komme, men vi tør rolige og tillidsfulde overgive os til Nydelsen af det Nærværende. Derved bliver ogsaa Hiertet fromt og uskyldigt, vil ikke mis-

¹⁾ Jak. 5, 7. 8.

bruge det Gode, ikke hovmode sig deraf, men betale Gud sine Løfter. — Jeg vil see op til Himmelen under Livets Sorger, under dets svære Kummer, under dets daglige Plager, thi derfra kommer Trost og Haab og Kraft og Mod. Der er Den, uden hvis Villie ikke en Spurv falder til Jorden; der er Den, som tugter haardeligen, men ofte just saaledes tugter de Børn, han antager sig ¹⁾); der er Den, som volder Smerte, og igien forbinder, som saarer, og hvis Hænder læge ²⁾); der er i Himmelen den almægtige Gud, som har sagt: Jeg vil ingenlunde slippe dig, og ingenlunde forlade dig ³⁾), den trofaste Gud, som skal ikke lade os fristes over vor Formue, men skal giøre baade Fristelsen og dens Udgang, saa vi det kunne taale ⁴⁾). Alle disse husvalende Tanker vorde levende i os, naar vi fra Sorgens Mørke omkring os have vort Blik til Himmelen, og Den, der giør det, skal visseligen kunne sige med den hellige Sanger: Da der vare mange Bekymringer i mit Hierte, vederqvægede din rige Trost min Siel ⁵⁾). — Jeg vil see op til Himmelen endnu fra Gravens Bred. Al, dersom mit Die ingen anden Vej vidste at følge de Hedengangne end ned i Gravens Mørke, hvad saae jeg da uden det uhyre Svælg, som, aldrig mættet, opsluger Alt hvad lever, det Dyb, hvor Forfrænkelsen fortærer sit Bytte, hvor Forraadnelsen opløser det varme Hierte, og den grusomme Fiende spotter alle Kierlighedens Taarer? Men over alle Grave hvælver sig Guds Himmel, og naar jeg vender mit Die mod den, da stuer

1) Hebr. 12, 6.

2) Job 5, 18.

3) Hebr. 13, 5.

4) 1 Kor. 10, 13.

5) Ps. 94, 19.

jeg ogsaa op til Ham, som ikke er de Dodes Gud, men de Levendes, thi ham leve de Alle ¹⁾); da synes mig derfra at høre en Røst, som siger: Hvi staae I og stirre ned i Graven? Den, I søge, er ikke her; hvi søge I den Levende blandt de Døde? Men at vi fra alt Livets og Dødens Mærke saa tillidsfulde see op til Himmelen, det skyldes vi Ham, som i sin forbarmende Kierlighed steg ned til Jordens lave Egne, som derefter opsoer langt over alle Himle, men efterlod Menneffene Troens og Haabets dyrebare Gaver. I hans Navn ville vi da ogsaa endnu, naar vort eget Timeglas er udrundet, høre det bristende Døe mod Himmelen, og befale ham vor Aand, at den ad den lyse Vej, hvilken han har aabnet for os, maa stige op til sit rette Hiem, og see Forjættelsen opfyldt, at, hvor Han er, der skulle vi ogsaa være ²⁾.

Men endnu er vort Løb ikke fuldendt, endnu giælder det at stride den gode Striid og bevare Troen. Lader os derfor, vel ikke staae uirksomme og stirre op til Himmelen, men dog under alle Tidernes Bevægelser vende et Blik mod Himmelen, og derfra forvente Frelseren, den Herre Jesum Christum, som visselig indtil Dagens Ende skal efter ethvert indbrændende Mærke atter lade sit Lys oprinde, efter Trængselens Tider sende Vederqvæggelsens Tider, og omsider — vi vide ikke Tiid og Stund; lader os vaage og bede, at vi maae være beredte, hvad enten han kommer om Aftenen, eller ved Midnat, eller ved Hanegal, eller om Morgen ³⁾! — omsider skal han komme, ligesom han blev seet opfare, og

¹⁾ Luf. 20, 38.

²⁾ Joh. 14, 3.

³⁾ Marc. 13, 35.

oprette det sande Israël, dem, der troede paa Ham af oprigtigt Hjerter, Riget, og hans Løn skal være med ham til at betale Enhver, som hans Gierning monne være ¹⁾, og Guds Paulum skal være hos Menneskene, og Gud skal astørre hver Taare af deres Dine, og Døden skal ikke være mere, ei heller Skriig, ei heller Smerte skal være mere, thi de forrige Ting fore bort ²⁾. Amen.

¹⁾ Hab. 27, 12.

²⁾ Hab. 21, 3. 4.

XVIII.

Jesús græder over Jerusaleum.

Paa tiende Søndag efter Trinitatis.

Enhver vor Forsamling i vore christelige Helligdomme er et Vidnesbyrd om, at det endnu er vor Besøgelses=Tiid, thi endnu besøger du os, du vor Herre og Frelser! besøger os med dit Ord og med din Naade, indbyder os saa mildelig, og siger ogsaa til os: Guds Rige er nær. O lad os ikke forglemme, at du ogsaa siger: Omvender Eder, og troer Evangelium ¹⁾, paa det vi maae søge dig, medens du findes, kalde paa dig, den Stund du er nær: Herre, hielp os ved din Naad, at vi Hver især og Alle tilsammen maae kiende, hvad der tiener til vor Fred! Amen.

Evangelium: Luk. 19, 41—48.

Den, som her græd over Staden, sagde kort efter, da han lærte i den: Jerusaleum! Jerusaleum! hvor ofte vilde jeg forsamlet dine Børn, men I vilde ikke ²⁾! Thi han havde sendt til dem Propheter og Bise og Skrivtkloge, de vare Alle hans Sendebud, skulde tale i hans Navn, berede ham

¹⁾ Marc. 1, 15. ²⁾ Matth. 23, 37.

Beien; dem havde de ihjelslaaet, hudflettet i deres Synagoger, forfulgt fra een Stad til den anden. Nu var han selv kommen, og han vidste, hvilken Skiebne de beredede ham. Da saa han i Manden tillige den Skiebne, de beredede sig selv, den Undergang, der samlede sig over den Stad, som havde forsmaaet alle Indbydelsler til Guds Rige, fra hvilken saa mange Retfærdiges Blod raabte imod Himmelen. Derfor, da han kom nær til Staden, græd han over den.

Hvad som tilforn er skrevet, siger Apostelen, er skrevet os til Lærdom ¹⁾; saaledes ogsaa hvad vi nu have hørt. Thi naar denne alvorlige Tert forelæses i vore Kirker, da er det jo dog ikke blot, for at vi skulle vende Tankerne til Jerusalem, og anklage den for de blodige Synder, der ere begaaede i den, og erkiende Retfærdigheden i de forfærdelige Straffedomme, der ere fuldbyrdede over den, som det forud var forkyndt. Men alle de Ord, Herren talede paa hine Steder, til hine Menneſker, ere i Grunden talede til den ganſke Verden, thi, som det var Herrens Villie, at hans Evangelium ſkulde prædikis i den ganſke Verden, saaledes er det og ſkeet, og dermed træder han endnu frem paa ethvert Sted, hvor hans Navn er nævnet, og hvad han fordum talede til Advarſel, til Straf, til Troſt, det ſiger han endnu paa ethvert Sted. Saaledes kunne og ſulle vi ogsaa foreſtille os Herren i Tidernes Lob kommende til hvert Land, hver Stad, hvor hans Evangelium er prædiket. Stundom har hans Die med Velbehag kunnet hvile paa det Sted, hvortil han nærmede ſig; han har vel ingenſteds fundet det Fuldkomne, har her allevegne ſeet Alinten vore mellem Hveden,

¹⁾ Rom. 15, 4.

men han har ogsaa seet den gode Sæd spire, udbikle sig, bære Frugter, hvilke han kunde samle i sin Lade. Mangen Gang — ah! dersom Herren endnu drog omkring, som for- dum, menneskelige Vilkaar undergIVEN, hvor ofte vilde han da, naar han atter kom til en Stad, hvilken han havde besøgt, hvor hans Ord var hørt, hvor hans Lys havde skinnet — hvor ofte vilde han da have seet den med Taarer, fordi den dog ikke kiendte sin Besøges-Tiid, fordi han havde talet deri, hvad der skulde tiene til dens Fred, og den vilde ikke erkiende det!

Paa denne Dag — vi tør vel udtrykke os saa — har Herren atter besøgt vort Folk; det Evangelium, vi have hørt, og som forelæses i de fleste af vore Menigheder, opfordrer os til at tænke os Herren nær ved os; med hvilken Følelse — vi tale menneskeligviis — tør vi tænke os, at han stuer denne Stad, dette Land? O mine Venner, vi formaste os ikke at gribe de Bægtstaale, paa hvilke Herren veier hvert Menneſte og hvert Folk; vi have ingen Fuldmagt herovenfra, enten til at forkynde frembrydende svære Straffedomme, eller til at sige, at Herren vil frifinde, og adsprede hver truende Uveirsky. Men Det, hvortil vi have Fuldmagt, er, at prædike Guds Riges Evangelium, at søge at drage Hjerterne hen til Ham, som alene kan frifinde eller fordømme, at sige i hans Navn: Omvender Eder, og troer Evangelium. Dette ville vi da og under Guds Bistand gjøre efter Anledning af den Text, der i Dag er for os; dens Overskrift er:

Jesus græder over Jernsalem,

saa være Betragtningen derover ogsaa Indholdet af vor Tale.

„Der han kom nær til, og saae Staden, græd han over den.“ Men hvorfor græd han? Var han ikke festligen annammet, som aldrig nogen Prophet i Jerusalem? Vi læse saa Linier tilførn, at, da han kom ved Nedgangen af Oliebjerget, begyndte hans Disciples ganske Hob gladeligen at love Gud for Alt hvad de havde seet, sigende: Velsignet være Den, som kommer en Konge i Herrens Navn! Vi have hørt i vor Tert, at han efter denne Dag lærte dagligen i Templet, og at alt Folket hængte ved ham og hørte ham. Var han da ikke anerkjendt af sit Folk? Men slaa vi saa Blade om i den hellige Beretning, da læse vi, at den ganske Hob raabte: Bort med Denne, og giv os Barrabas løs! at de trængte paa med stort Skriig, og begierede, at han skulde korsfæstes ¹⁾). O, der er en Ubestandighed i Menneskenes Slægt, som vel kan presse Taarer af Dinene, som vel maa fylde det deeltagende Hierte med den dybeste Sorg. Thi hvad der skeede i hine Dage i Jerusalem, det gientager sig ideligen paa Jorden; skjøndt de ikke kunne udføre den samme voldsomme Gierning, siger dog en Apostel om dem, der eengang ere oplyste, og have smagt den himmelske Gave, men atter falde fra, at de korsfæste sig selv Guds Søn, og gjøre ham til Spot ²⁾). I ethvert Folk, der bærer Christenavnet, have der været Tider, da Herren blev festligen annammet, da Menneskenes Mængde gierne hørte det, at hans Disciples Skare gladeligen prisede Gud for ham, da maaskee alt Folket hængte ved ham og hørte ham. Turde vi da sige, at der vare Grundvoldene lagte, saa de aldrig kunde roffes, at der var Evangeliets Træ rodfæstet, saa

1) Luf. 23, 18 ff.

2) Hebr. 6, 6.

det kunde trodse Vinterens Storme, og hvert Foraar udfolde sig i ny Skionhed? Al, mangen Gang er det, som om en lang Vinter lægger sig over Landet, der ikke vil endes, hvori enhver ædel Spire skal gvaales; eller, naar Livet atter begynder at røre sig, da er det ikke, som naar Foraarets milde Luftninger løse Jordens haarde Dække, og Bierg og Dal fyldes med Betsignelser, men snarere, som naar fra Afgrundene de flammende Bolger vælte sig frem, der en føie Stund lyse med skummel Glød, men derefter udbrede Odelæggelsens Bederstyggelighed vidt omkring. Dersom til een Tiid Folkets Mængde hænger ved Ham, hvem den evige Fader gav en Frelser's Navn, og hører ham, og befiender, at der ikke er Frelse i nogen Anden, da kunne vi til en anden Tiid høre det Raab: Bort med Denne, og giv os Barrabas! hvilken saa den Barrabas, greben i Oprør og Mord, er, hvem de udvalgte som deres Yndling. Forestill vi os Herren, ham, som har sagt: Ved Eders Bestandighed bevarer Eders Siel¹⁾! kommende til en saadan Stad, et saadant Land, maae vi da ikke tænke os, at hans Taarer atter vilde rinde?

„Vidste du dog, hvad der tiener til din Fred!“ Men Israël vidste det jo. Dette Folk havde jo det Fortrin fremfor alle Jordens Folkeslag, at Guds Ord vare det betroede, og deri Alt, hvad der var nyttigt til Lærdom, til Overbeviisning, til Rettelse, til Optugtelse i Retfærdighed²⁾; vi kunne heller ikke sige, at de hellige Ord vare tilfidesatte, de lærtes i deres Synagoger og andre Forsamlinger, ja fra Propheeternes Skrivter havde Forventningen om Den, ved hvem Guds Rige skulde komme, saaledes giennemtrængt Folket, at

²⁾ Luf. 21, 19.

²⁾ 2 Tim. 3, 16.

de allevegne søgte, om de kunde finde Messias' Spor. Og dog vidste de ikke, hvad der tiende til deres Fred. Dette minder os om, hvor lidet det nytter, at Menneskene have den rette Kundskab, naar de ikke bruge den paa rette Maade. Forestille vi os, at Herren fremtraadte i sin Christenhed, da fandt han ikke blot Mange, som ere blevne ligegyldige, hverken kolde eller varme, og Mange, som udtrykkeligen have vendt sig fra ham, og ikke mere ville vandre med ham og hans Disciple; men han vilde ogsaa finde dem, der endnu stedse kalde sig Disciple, erkiende ham som deres Lærer og Mester, der vide hvert Ord, som er os bevaret fra hans Læber, have samlet al hans Lærdom i Troesbekiendelser, hvoraf de ikke ville lade een Toddal falde til Jorden; og dog, naar Herren skuer hen til dem, mon han da om dem, mere end om Hine, vil sige, at de vide, hvad der tiener dem til Fred? Al, de vide det vel, men de gjøre det ikke; de vide hvert Bogstav, men de have ikke erkiendt, at Herrens Ord ere Aand og ere Liv ¹⁾, og derfor fremfalder Ordet ikke hos dem den Tilbedelse i Aand og Sandhed, som Aandernes Fader alene søger ²⁾; de bruge Herrens Ord, for at de dermed og derom kunne tviste i deres Skoler og andre Forsamlinger, kunne dømme og fordomme hverandre, men Fredens Bei have de ikke kiendt. Og dog skulde Alt, hvad Herren talede, tiene Menneskene til Fred. Vi vide vel, at han ogsaa har sagt: Jeg er ikke kommen at sende Fred paa Jorden ³⁾; han forudsaae, at hans Evangelium vilde tvistiggjøre Menneske og Menneske; men dette var den uundgaaelige Følge, eftersom Menneskene ere, ikke Hensigten, ikke den Frugt, Evangeliet

1) Joh. 6, 63.

2) Joh. 4, 23.

3) Matth. 10, 34.

skulde bringe. Naar Apostelen blandt Riødets aabenbare Gierninger tæller Trætte, Tvedragt, Partier ¹⁾, men der ere de, der kun arbeide paa, at Christi Kirke skal falde fra hinanden i smaa Brudstykker, af hvilke hvert skulde have sine Bogstaver for sig, hvorpaa de kunne kiendes som de, der have affondret sig, der ikke ville høre til det store Samsund, som har een Herre, een Tro, een Daab, og beslitter sig paa at bevare Aandens Eenhed i Fredens Baand ²⁾; naar der ere de, som rose sig af deres Dygtighed i at stifte Partier, som skulle kaldes efter et Menneskes Navn; vilde Herren da ikke begræde dem, at de ikke vide, hvad der tiener til deres Fred?

„Der han kom nær til Staden, græd han over den.“
 O, denne Smerte, som giennemtrængte Frelserens Bryst, da han saae ud over den Stad, der ikke kiendte sin Besøgelses-Tiid, skulde den ikke ogsaa brænde i vort Bryst? disse Herrens hellige Taarer, skulde de ikke ogsaa bringe Taarer i vort Die, naar vi see, at Menneskene omkring os ikke ville kiende, hvad der tiener til deres Fred? Er det da nok, naar du kan leve rolig med dit Guds, naar du kan trøste dig ved, at det vel holder nogenledes sammen i dine Dage, og du da kan see Trætte og Tvedragt og Partier omkring dig som en Afspredelse i Livets eensformige Gang? O, der er en Samsundsfølelse, en Deeltagelse i det fælles Væe og Vel, som kun udslukkes med Alt, hvad der er ædelt og godt i Mennesket; og kan du see, at Bildfarelse og Logn tager Sandhedens Plads, at Retfærdigheden undergraves, at alle hellige Baand løses, at al Stræben kun sigter til at binde

¹⁾ Gal. 5, 20.

²⁾ Eph. 4, 3. ff.

Menneskene til det Synlige, og bringe dem til at forglemme det Usynlige — kan du see alt dette, og det brænder ikke i dig, da er der i dig ikke det samme Sind, som var i din Herre og Frelser. Men fordi Taarer fyldte hans Die, satte han sig dog ikke hen i uwirksom Sorg, og nøiedes med at begræde Menneskenes Forblindelse; vi have hørt, at han strax gif op i Templet, og med prophetisk Myndighed uddrev dem, som deri kiøbte og solgte, og derefter finde vi ham daglig i Templet, forsamlende Folket omkring sig, undervisende og formanende, og saaledes fuldførende sit prophetiske Embede.

Vil maaskee Nogen sige: Hvad gavnede det? Folket vilde dog ikke erkjende, hvad der tiende til dets Fred, den mundgaaelige Skiebne kunde dog ikke afvendes, Jerusalem blev dog lagt slet øde, og dens Børn i den, og af det Tempel, hvori Herren lærte, blev der ikke ladet Steen paa Steen, og Ingen kan lære der mere. O, vover Nogen at spørge, hvad det har gavnet, at du, vor Herre og Frelser! ikke trattedes, men blev ved at lære i det Folk, hvor du dog fandt saa mange forhærdede Hjerter, i hvilke intet Ord om Guds Rige kunde finde Indgang, saa mange letsindige Hjerter, i hvilke det strax foer bort som Avner for Binden, og saa mange ubestandige Hjerter, der strax annammede Ordet med Glæde, men faldt fra i Fristelsens Tiid? Hvad har da virket, hvad har gavnet paa Jorden, som de Ord, hvilke Herren talede i det Folk, der forskød og fordømte og forskæstede ham? Derksom Israels Folk i dets store Mængde viede sig selv til Undergangen, da var der dog et Udvalg, et Guds Israel, saa mangen Israelit uden Svig, som bevarede Ordet i et reent og godt Hjerter, og bar Frugt i Taalmodighed; der vare de,

som bleve varagtige hos Herren i hans Fristelser ¹⁾; der vare Mange fiern og nær, i hvis Hjerter Ordet laae som en Sæd, der først er slikt i Jorden, men, naar den faaer tidlig Regn og sildig Regn, spirer den; og Sæden vorede og blev hvi, de vidste ikke selv hvorledes ²⁾. Derfor, da Undergangen brød frem, og fortærede al Israels Herlighed, da var der dog en Levning tilbage, og den var nok til at frembringe en ny Tiid, der var en Befolkning af oprigtige Troende, som kunde udbrede sig i Verdens øde Ort. Du Herrens Bekiender! dersom du vil vandre i hans Fodspor, da føre de dig vel hen til de Steder, hvor din Frelser Taarer randt, og hvor Sorgen vækkes i dit Hjerter over dem, der ikke kiende deres Besøgelses-Tiid, ikke ville vide, hvad der tiener til deres Fred; men derfra føre de dig ogsaa hen til de Steder, hvor du skal stride og lide med din Frelser, hvor du, din Gyne, din Virkekreds være stor eller liden, skal modstaae Fordærvelsen, og i Tale og Gierning vidne og virke for hvad der er Sandt og Ret og Helligt og Priseligt. Og dersom det Godes Fiende, Guds og Menneskenes Fiende, udenfor dig eller inden i dig, vil forestille dig, at det alt sammen dog er forgiøves, at du dog ikke kan kæmpe mod den rivende Strøm, ikke standse Tidens mægtige Hiul, da viis ham fra dig, og følg din Herre og Frelser, og befal ham din Gierning; han skal vel give den en Bei, maastee forborgen for menneskelige Dine, men til det Sted, hvor han i Naade kan indflette den i den store Gierning, hvilken han, som sidder ved Faderens høire Haand, endnu stedse fuldbringer til deres Frelse, som ville frelses, og derved til

¹⁾ Luk. 22, 28.

²⁾ Marc. 4, 27.

at bevare det Gode fra Slægt til Slægt, at der efter enhver Nat atter kan vorde Morgen, efter enhver Vinter atter Foraar.

Vi have hidtil meest vendt vor Tanke udad, vi have forestillet os vor Herre og Frelser besøgende hver Stad, hvert Land, hvor hans Evangelium er prædikeret; vi have sagt, at der ere forskellige Tider, at stundom kan hans Die hvile med Velbehag, hvor han seer sit Evangeliums gode Frugter at modnes Gud til Gode og Mennesker til Belsignelse; men mangen Gang maatte ogsaa, dersom han endnu var menneskelige Vilkaar undergiven, hans Die fyldes med Taarer, hans Bryst med Sorg, som fordum, da han kom til Jerusalem. Men nu, min christelige Tilhører! ville du og jeg vende Tanken til os selv, vi ville — thi lad mig tale efter menneskelig Viis, Talsen bliver derved mere levende og indtrængende, og vi forstaae dog dens egentlige Mening — vi ville forestille os, at Herren paa sine Vandringer kommer til dig og mig; han seer, hvad maaskee Mennesker see, at vi leve i udvortes Tugt og Retfærdighed, men han seer dybere, han har ikke noget Vidnesbyrd behov om et Menneske, thi han veed selv, hvad der er i Mennesket¹⁾. Og hvad seer da Herren, naar hans Die hester sig paa os?

Der er en Tilstand af indvortes Kulde og Død, som ingenlunde blot kommer over dem, der have forsmaaet deres Frelser, og ikke agtet sig selv værdige til det evige Liv; men ogsaa de, som, efter Apostelens Udtryk, have smagt den himmelske Gave, og fornimmet den tilkommende Verdens Kræfter, og som affstye den Tanke, at de skulde falde fra:

¹⁾ Joh. 2, 25.

ogsaa de maae erfare Tilstande, hvori den forrige Herlighed ikke mere lyser i deres Underste, hvori den ingen Varme mere udbreder, intet Liv vækker derinde. Det var visseligen ingen Træfalden, ingen usfrom Mand, der i sin dybe Klage skildrede sin Siels Tilstand saaledes:

De Gierninger, som fordum selv jeg priste,
Som du fra gammel Tiid lod see,
Og hvilke du særdeles mig beviste,
Kan jeg nu neppe mere see;
Fast som Træ'r jeg Folk betragter,
Fremmed mig din Gierning er,
Jeg den fast for Saadant agter,
Som en Drom mig forebær.

Men dersom dette er en Skildring ogsaa af vor Siels Tilstand, dersom vi lade den blive sædvanlig og vedvarende, dersom vi maafee indskrænke os til at græde over os selv, men ikke stræbe at overvinde den ved Guds Ord og Bøn: maatte Herren da ikke græde over os, maatte det ikke smerte ham, at de Ord, han talede, for at vi skulde have hans Glæde fuldkommen i os ¹⁾, ere for os blevne saa forgieves? Dersom i Livets Gang enhver Byrde bliver os for svær, og vi forglemme, at hvo som vil komme efter ham skal fornegte sig selv, og tage sit Kors op daglig, og følge ham ²⁾; dersom vi i Farens Stund forsærdes og forsage, som de, der hverken have Tilflugt eller Haab, dersom vi forglemme, i hvor mange Angester Herren har hiulpet os, og hvor fast hans Forjættelse er: Jeg vil ikke slippe dig, og ingenlunde forlade dig ³⁾: maatte Herren da ikke med Sorg sige til os,

¹⁾ Joh. 17, 13.

²⁾ Luk. 9, 23.

³⁾ Hebr. 13, 5.

som til hine Disciple i Stormen: Hvi ere I saa frygtagtige? hvorledes have I ikke Tro ¹⁾). Dersom denne Verden trænger ind i os med sine Begieringer og Befyrringer, og forvirrer eller forstyrrer den gode Gierning, Herren har begyndt i os, dersom vi fængsles til Jorden, og vort Die bliver slovt til at skue op mod det Himmelske, dersom vi tiene to Herrer, og derved tabe Lyft og Mod og Kraft til at fuldbringe den rette Tjeneste, hvortil vi ere kaldte, og derfor Intet kunne overvinde, Intet udrette: maatte da Herren ikke med Sorg gientage sine Ord ogsaa over os: Du vantroe og forvendte Slægt, hvor længe skal jeg taale Eder ²⁾!

O Herre, hvor gierne vilde jeg, at mit Inderste skulde være et reent og helligt Tempel, hvori du kunde boe! Og derfor, Herre! brug du din Myndighed derinde, uddriv de Aander, som ville giøre Menneſkehieret til en Koverkule, som ville kiøbe og sælge derinde, kiøbe min Siel for Verdens Lyft og Verdens Ure, og sælge den under Verdens Trældom, under Begierlighedens og Frygtens Trældom. Og lær da dagligen derinde, tal mig til Overbeviiſning, til Ret-telse, til Optugtelse i Retfærdighed, tal til mig saaledes, at jeg maa kiende dig, og dine Lidelsers Samfund, og din Opstandelses Kraft. Og naar jeg fra de stille Timer i det Samfund gaaer ud i Livets Forvirring, da lad dog Sandhedens hellige Aand blive derinde og være en Talsmand, som minder mig om Alt, hvad du har sagt, og være en Trøster, som under alle Livets Trængsler taler din Trost ind i inderste Hierte!

¹⁾ Marc. 4, 40.

²⁾ Matth. 17, 7.

O mine Venner, dersom den hellige Fortælling, som i Dag har været for vor Betragtning, maa fremkalde den dybe Klage, at Menneskenes Mængde ikke kiender sin Besøgelses-Tiid, at det er stult for deres Dine, hvad der tiener til deres Fred, saa opfordrer den os ogsaa til, at vi ikke skulle lade det beroe ved uirksom Klage, men, just fordi Dagene ere onde, kiøbe den beleilige Tiid ¹⁾, og Hver især, og Alle tilsammen bidrage til, at giennem al Forvirringen, giennem alle Egennyttens og Forsængelighedens Tilskyndelser, den hellige Røst, i hvilken al Viisdoms Begyndelse er indbefattet, maa høres stærkere og stærkere: Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed ²⁾! Og jo vanskeligere Tiderne ere, jo lettere det er at henrives af Strømmen, hvad enten den bærer til den ene Side eller den anden, desto alvorligere lader os bede, at vi ikke maae være uforstandige, men som de, der skionne hvad Herrens Villie er ³⁾. Men da skulle vi heller ikke forsage, som om Naadens Dør var tilluftet for os. Der er i en af vore Psalmer en Bøn, som Ingen kan bede for ofte, for inderligt:

Lad Den dog ikke gaae iblinde,
Som vil saa gierne Veien finde!

Dersom denne Bøn kommer fra et oprigtigt Hierte, „som vil saa gierne Veien finde,“ da maa den ogsaa naae Forbarmerens Dre, da maa den finde Bønhoerelse fra Ham, som har sagt: Beder, saa skal Eder gives, søger, saa skulle I finde, banker, saa skal Eder oplades ⁴⁾. Amen.

¹⁾ Eph. 5, 16.

²⁾ Matth. 6, 33.

³⁾ Eph. 5, 17.

⁴⁾ Matth. 7, 7.

XIX.

Menneskets Endeligt.

Paa firtende Søndag efter Trinitatis.

Siden Menneskets Synd tilspærrede Afdgangen til Livets Træ i Edens Have, vorer der i Verdens vide Nager ingen Lægedom mod den timelige Død. Men du har, o Livets Fader! i de Dødeliges Lande plantet det evige Livs Træ, og Veien dertil har du aabnet for Alle. O hjælp os, at vi maae søge og finde den, og vandre fort paa den, saa at vi maae naae det Maal, du har sat for os. Thi Syndens Sold er Døden, men din Naadegave er et evigt Liv i Christo Jesu, vor Herre ¹⁾! Amen.

Evangeliem: Luk. 7, 11—17.

Det er bedre — siges der i Prædikerens Bog — at gaae til Sorrhøjs Huus, end til Giestebuds Huus, thi i hiint er hvert Menneskes Endeligt, og den Levende skal lægge det paa sit Hjerte ²⁾. Derfor har vort Evangelium i Dag fort os, om ikke til Sorgens Huus, dog paa Sorgens Wei; „der blev en Død udbaaren, sin Moders eneste Søn, og hun var Enke.“ Bistnok er Indtrykket her et ganske andet,

¹⁾ Rom. 6, 23.

²⁾ Præd. 7, 2.

end det, vi pleie at faae, naar vi gaae til Sørgehuset; her forvandler Sorgen sig til Glæde, her see vi Livets og Dødens Herre øvende sin frelsende Magt, og Lov og Priis over Det, som var steet, fylder Huset, og fylder det ganske Land. Men, mine Venner, vi mene jo heller ikke, at Noget skal gaae til Sorgens Huus for blot at dvæle i de sorgelige Tanker, for ligesom at lade Døden raade, for ret at see de Forladtes Taarer, ret at giennemtrænges af Skilsmisfens bitterste Smerte. Men naar Den, der har Troen i sit Hjerte, gaaer til Sorgens Huus, da græder han med de Grædende, da luffer han ikke sit Dø, at det ikke atter skulde see Det, som har voldet, at han ikke kunde finde sin Hvile i denne Verdens Lyst og Herlighed, i denne Verdens Blisdom; han vægrer sig ikke ved at see dybt ind i Sorgens Mørke, men just derfor seer han det Lys, som skinner paa hiin Side, og naar Sørgetoget drager ud, og Mængden omkring kun seer, hvad der er for den legemlige Sands, da svæver for hans Siels Dø Billedet af Den, som fordum traadte til et Sørgetog, og bød over den Døde, som var han levende, og Døden maatte vige tilbage, og slippe Byttet af de Hænder, hvilke ellers Ingen kan opriste.

Der ere mange Tanker, som lade sig adsprede i Giestebudshuset, men som ikke lade sig forjage i Sørgehuset, og disse ere dog de, som hvert Menneske bør lægge sig paa Hjerte; derfor ville vi nu dvæle der i denne Stund. Men i et Sørgehuus samle der sig Mange, og af ganske forskiellig Sindsbestaffenhed; lad dem kun staae omkring os saa Mange som de ere, Frække og Ugudelige, Lettsindige, Tungtsindige, Sorgende uden Trost, Sorgende med Trost og Haab; dog vide vi jo vel, at de, vi først nævnedes, ikke letteligen ere

her, de ere vel i Giestebudshusene, det er kun Skif og Brug, en besværlig Høflighed, som de ikke kunne undgaae, der bringer dem i Sørgehuset; derimod vogte de sig vel for at komme paa de Steder, hvor der tales om Det, de nødigt ville høre. Men ere de end selv ikke her, da har dog deres Bantro og Letsindighed og Mismod deres Sendebud i vore Hiertes; disse komme ideligen igien, og forsøge, om de kunne finde Indgang. Hvad vi derfor ikke kunne sige Hine, det ville vi sige os selv, i det vi bruge denne Andagtstid til alvorlige Tanker over

Menneskets Endeligt.

„Der blev en Dod udbaaren, det var et ungt Menneske, en Enkes eneste Søn“; i hans Hiem vare der kjerlige Hænder, som saa gierne vilde holde ham fast, men forgieves; i hans Hierte havde der vel været Forhaabninger, som saa gierne vilde holdt dette Liv fast, men forgieves. Naar vi gaae til et Sørgehuus, da er det mangen Gang, som her, en Ungder er bortreven i sin Blomstring, mangen Gang en Kraftfuld, hvis Styrke pludselig er brudt, mangen Gang ogsaa en Gammel, der var mæt af at leve; men hvo det end er, der skal udbæres, da seer du der hvert Menneskes Endeligt. Hvad der skal beskaffes os, før vi komme saa vidt, dette er uvist, den Enes Bei er lidet længere, den Andens kortere, den Enes Bei vinder sig op i Høihed og Glands, den Andens ned i Ringhedens skjulte, maaskee mørke, Dal; men ved Enden af enhver Bei er der en Grav. „Og den Levende skal lægge det paa Hierte.“

Saa folde vel Alle i Sørgehuset deres Hænder, og bede: Herre, lær os at tælle vore Dage, at vi maae bekomme

Wiisdom i Hiertet ¹⁾? Al, mine Venner, vi vide, hvor
 ganske anderledes det er med dem, hvilke vi ret egentlig kunne
 kalde disse Dages Mennesker, dem, der lade haant om de
 forrige Tiders Wiisdom, thi nu først er Lyset oprundet, dem,
 der have affastet deres Børnelærdoms Nag, thi nu ere de
 komne til Modenhed og Indsigt, og de tidlig indprentede
 Fordomme omtaage ikke mere deres frigiorte Siel. Det kan
 ikke negtes eller sikiules, at Bantroens Lærdomme, der til-
 forn vare som en hemmelig Wiisdom for de Indviede, for
 dem, der kaldte sig de Dplyste, dem kunne vi nu høre paa
 Gader og Torve; du finder allevegne dem, der, om de intet
 Andet vide, dog vide saa Meget, at deres Sandser tydeligen
 vise dem, at, naar Døden har luft et Menneskes Dine, da
 er han ikke mere. Disse staae da og i Sørgehuset, og si-
 stille i deres Hierte, eller maaskee aabenbar med deres Læber:
 Ja vel er dette hvert Menneskes Endeligt, thi dermed er det
 forbi. Og da ere der de, som sørge, at al Livets Lyst og
 Herlighed farer hen som en Drøm, ligesaavel som al Livets
 Jammer og Smerte, at Alt hvad de kaldte Gødt og Skiont
 intet større Værd har, end Daarlighed og Skændsel, thi det
 farer altsammen forbi. Og Andre ere der, som si: Lader
 os æde og drikke, thi i Morgen ere vi døde ²⁾. Men der
 ere ogsaa de, som uddrage alle Følgeslutninger af deres Wiis-
 dom, hvis Levnet klarligen viser, at det er lykkedes dem at
 qvæle Troens sidste Glimt i deres Hierter; thi naar i disse
 Tider de stedse blive flere, om hvilke det gielder, som om
 hiin uretfærdige Dommer, at de hverken frygte Gud, eller
 undsee sig for noget Menneske ³⁾, er dette da ikke Virkningen

¹⁾ Ps. 90, 12. ²⁾ Es. 22, 13. ³⁾ Luf. 18, 2.

deraf, at de have sagt sig i deres Hierte: Naar Mennesket lukker sit Die i Døden, da er dermed Alting forbi?

Og hvoraf vide I da dette saa sikkert? Det er et simpelt Spørgsmaal, og dog kræver det sit Svar. Vi see det jo, svare de. Hvorledes kunne I dog see det Usynlige? Ja, hvad I saae af Mennesket, det kunne I ogsaa see at opløses og gaae tilgrunde, men Det, I ikke saae, og som dog var der, til dets Dybder trængte Eders Die ikke ind, I saae det ikke vore, som Legemet vorede, det var andre Love undergivet, end Legemet, I kunne ikke see det opløses og falde fra hinanden; hvoraf vide I da, at det er forsvundet, blevet til Intet? Tværtimod vover jeg at sige ind i Eders Samvittighed: I vide det bedre; der er et Vidne i Eders Jnderste, som I stedse søge at trænge tilbage, men som stedse trænger sig frem paany; det taler ogsaa i Sørgehuset, dersom I kun ville høre.

Det fortælles i Apostlernes Gierninger, at Paulus blev fremstillet for Landshøvdingen Felix. Denne Mand var ogsaa af de Dommere, som hverken frygtede Gud eller undsaae sig for noget Menneske; han havde vel ofte, naar han saae deres Liig, hvilke han med Vold eller List havde bragt af Dage, sagt sig selv: Med dem er det forbi, kun de Døde komme ikke igien; og dersom han en sielden Gang nødtes til at tænke paa sit eget Endeligt, har han tænkt: Saa lad mig tage Nytte af det nærværende Liv, saalænge det varer, thi dermed er det forbi. Nu stod Paulus for ham; Landshøvdingen havde taget sin Gemalinde med, formodentlig som til et Skuespil; de maatte dog engang høre den veltalende Mand, om hvem der allevegne var saa megen Tale. Men, skrives der, da nu Paulus talede om Retfærdighed og Afholdenhed

og den tilkommende Dom, blev Felix forfærdet, og sagde: Gaf bort denne Gang; naar jeg saaer bedre Tiid, vil jeg lade dig falde ¹⁾. Hvi forfærdes du, Felix? Ja, du veed med dig selv, at du har vvet mange uretsfærdige Gierninger, og maaskee rinde nogle af dem dig ifinde, i det denne Mand taler saa alvorligen, saa indtrængende om Retfærdighed; du har ikke været afholdende; hun, som sidder ved din Side, og hvem du har loffet bort fra hendes lovlige Gemal, er et Vidne derom. Men naar han taler om den tilkommende Dom, da maa det jo være dig til Spot, thi du veed jo, at efter Døden er der intet Tilkommende, i den er hvert Menneskes Endeligt. — O nei, han vidste det bedre. Samvittigheden havde vel mangen Gang talet derom, men den havde han snart vliift bort; maaskee i Alderdommen, naar han fik bedre Leilighed, naar Lidenskaberne vare udbrændte, naar han Intet mere kunde vente at naae i denne Verden, da vilde han lade den falde. Men nu stod denne Mand for ham, og det forventede Skuespil blev for alvorligt, for gribende; han talede om Retfærdighed og Afholdenhed, og Felix vidste jo vel, at der er Forskiel paa Ret og Uret, paa det Anstændige, Gragtige og det Skændsfulde; da randt det maaskee under Pauli Tale ham ifinde, at den Lov, som sætter denne Forskiel, den er vel aabenbar for Alle, men dens Udspring er forborgent, den er ikke ud dragen af Det, vore Dine see, vore Hænder gribe, tværtimod er der en anden Lov i vore Lemmer, i vort jordiske Sind; hiin Lov viser i sin hemmelighedsfulde Oprindelse hen paa den usynlige Verden, saa viser den vel ogsaa i det Tilkommende hen

1) Ap. G. 24) 25.

derpaa, der maa være en Dom, som der er en Lov. Da blev Felix forfærdet — havde kun denne Diebliffets Berygelse havt nogen Frugt! Men, mine Venner, naar vi gaae derhen, hvor hvert Menneſkes Endeligt i denne Verden er at ſkue, kunne vi da ikke foreſtille os, at der ſtaaer Apostelen, og taler om Retfærdighed og Afholdenhed og den tilkommende Dom?

„Naar jeg ſaaer bedre Tid, vil jeg lade dig kalde.“
 Dersom endog ingen Apostel fremſtiller ſig for os, og taler om diſſe Ting, da komme dog Foreſtillingerne derom hvert Menneſte ideligen imøde, men de ere ikke altid velkomne; de træffe Menneſtet maaskee, naar han gaaer til ſine ſædvanlige Syſler, maaskee naar han gaaer til Gieſtebudshuus; da viſer han dem bort til en beleiligere Tid. Men naar du ſtaaer i Sørgehuſet, da er det jo juſt den beleilige Tid, thi der er hvert Menneſkes Endeligt; Den, hvis Skikkelse ligger i det mørke Giemme, har Skiebnen allerede naaet; det vil ſtee dig, ſom ham; men endnu er det ikke ſteet; derfor, du Levende! ſkal du lægge det paa Hierte. I det du ſtaaer der i den dybe Stilhed, vil ſaa Meget af Det, der pleier meeſt at bevæge Menneſkelivet, viſe ſig i en anden Skikkelse, end den, hvori Menneſtene ſædvanligen ſee det, medens de i Kraft og Sundhed færdes i Livets Tummel; hiſt i Sørgehuſet paatrænger ſig den Joleſe, ſom udtaler ſig i den gamle Pſalme:

Fortængeligt er Alt, hvad Verden giver,
 Hvor høit den end det agter og opſriver,
 Roes, Ære, Hoiehed, Belluſt, Guds og Guld;
 En Konges Scepter eller Liggerſtaven,
 Naar Gieren er død og lagt i Graven,
 Er Alt kun Muld.

Men i det vi der see Verdens saakaldte Herlighed at blegne, i det vi maae erkjende, hvor forsængelig den Stræben for det Meste er, hvori Menneskene fortære deres Aar, da er der dog en anden Tølelse i vore Hierter, som siger os, at ikke alt det, for hvilket Den, hvem Døden overstyggede, har luffet sit Dø, havde lige Værd. I Sorgehuset samle sig ofte Grindringerne fra et hæderligt Liv, Savnet af de virksomme Hænder, af den livlige, kraftfulde Aand, der stiftede Gavn, der udbredte Betsignelse, og lod et skiont Forbillede tilbage for dem, der skulde komme efter; Taknemmeligheden bringer saa mangen Gang sine Krands, og Kierlighedens Taarer vidne om den Døthed, den Trofasthed, der skrev til Minde saa dybt i de Esterlevendes Hierter. Hvo vilde, hvo turde kalde dette Forsængelighed? Og dog, dersom det Ord i Sorgens Huus: Her er hvert Menneskes Endeligt, var at forstaae, som den dorste eller vantroe Mængde forstaaer det, saa at Alt var forbi, naar Skikkelsen er sænket i Graven, dersom Bødsdom og Daarlighed, og Retfærdighedens ofte saa haarde Kamp i Verden og Uretfærdighedens vederstyggelige Bedrøvt, og Hadets Gift og Kierlighedens ofte saa ulønnede Dpoffrelser, og alle dens Savn, og alle dens Smertes — dersom det altsammen, lidet snarere eller lidet senere, sank i den samme Afgrund, hvorfra Intet vender tilbage, var det da ikke altsammen Forsængelighed? Eller vilde du sige, at der dog er forskielligt Estermale tilbage, at der ere de, hvis Minde lever i taknemmelig Ihukommelse, maastee lever fra Slægt til Slægt, — ja, du kan, hvis du vil, i din korte Tid forlyste dig ved den Priis, hvormed du mener, at Esterlægten vil hædre dit Navn; men, naar den Tid kommer, at de gaae med Verdens Krands til din Grav,

at de dermed ville lønne de Dffere, du bragte, forsonne den Uret, de maaskee tilføiede dig, medens du levede; da er dette et Skuespil fra de Levende, men ikke for Den, der ligger i Graven; og dersom der ikke ere evige Boliger, hvori de, der gif forud, annamme dig, og du annammer dem, der komme efter, er da dette ikke ogsaa Forsængelighed? Men efterdi Ingen vover i sin Samvittighed at sige, at Ret og Pligt, at uegennyttig Opoffrelse af lave Fordele for de Formaal, som Enhver maa kalde ædle og skionne, er forsængeligt, som Daarens Leeg, som de Skatte, hvilke den Gierrige samler, for at Andre skulle adsprede dem, som Vresygens snart visnende Krands: saa forene de store Forestillinger om Retfærdighed og Afholdenhed sig stedse med dem om den tilkommende Dom; der er Den, som har sagt: See, jeg kommer snart, og min Løn er med mig til at betale Enhver, som hans Gierning monne være ¹⁾); der er Den, som fuldkommer sit Ord, og hasteligen opfylder det i Retfærdighed ²⁾); og hvad Apostelen skrev i Slutningen af sit formanende og advarende Brev: Maran Atha, Herren kommer ³⁾! det staaer skrevet over alle Menneskenes Gierninger.

Bort Evangelium har fort os hen i Sørgehuset, det vilde minde os om hvert Menneskes Endeligt, paa det de Levende skulde lægge det paa Hierte; dog visselig ikke for at vi skulde tænke os, at dermed var det forbi, tværtimod, for at en Straale af det himmelske Lys skulde falde ind i Sorgens Mørke. Dette Evangelium er et Stykke af Guds Aabenbaring, af den Række af Gierninger og Taler, som skulde aabenbare, hvad ellers er skjult i Gud. Det store

¹⁾ Aab. 22, 12.

²⁾ Rom. 9, 28.

³⁾ 1 Kor. 16, 22.

Under, som her skeede, skulde vistnok fornemmelig aabenbare Jesu Herlighed, vise, at der var opstaaet en stor Prophet, og at Gud havde besøgt sit Folk; men til denne Herlighed horer det ogsaa, at han opvækker Døde og gjør Levende; og hvad han ellers gjør i det Forborgne, hvor kun Menneffets Aelse, ikke hans Die, naaer hen, det viste han her for den tilbedende Mængdes Dine; han traadte til Baaren, han bød over den Døde som Den, der vidste, at han havde Magt til at løse Dødens Lænker; og den Døde reiste sig op, og vandrede atter i de Levendes Lande.

Paa denne Dag, og vel længe derefter, var der Glæde i dette Huus. Men forestille vi os nu de paafølgende Tider, da er vel dette Huus, saalidet som noget andet, blevet forskaaet for Sorgens Tiid. Maafee har der siden været den tunge, smertefulde Dag, da den Unge har tænkt i sit Hierte: Hvorfor blev jeg ikke i den Nat, der eengang havde overskygget mine Dine? hvorfor kaldte den store Prophet mig tilbage fra Gravens Bei, at jeg atter skulde bære Dagens Byrde og Hede, atter haabe, og blive stuffet, atter sukke under Forfrænkelfighedens Trældom? Jeg havde ellers ligget og været stille, sovet den dybe Sovn, og havt Hvile. Der have de Ugudelige afladt at giøre Uro, og der hvile de Kraftesløse; der ere de Bundne løste, de høre ikke Plagerens Røst; der er den Ringe som den Store, og Trællen fri fra Herre ¹⁾. — Hvo kiender ikke disse dybe Klager, som lyde fra de ældste Tider? hvo har ikke hørt en Gienlyd af dem i den hele Verden, fornummet Gienlyden deraf i sit eget Hierte? Ja, mine Venner, naar Livet er moisomt og smerteligt, naar

1) Job 3, 13 ff.

det er øde og tomt, da er det kun altfor let at sige: „Gaa nu hen og grav min Grav!“ Og vi vilde visseligen ikke formene den Besværede og Kummerfulde at troste sig ved den Tanke, at den ene Kummerens og Smertens Dag rinder hen efter den anden; som vore Vilkaar ere i denne Verden, tør og skal Enhver formilde sig Livets Sorger ved den Tanke, at der engang, maaskee saa snart — og om end Tiden gaaer langsomt, den gaaer dog — er en Udfrielse fra det altsammen. Gvo vilde formene Apostelen det, naar han, i det han erklærer sig villig som pligtig til at forblive her, dersom Herren endnu her vilde bruge hans Tjeneste, dog yttre sin Længsel efter at vandre herfra, og være med Christo, thi dette var saare meget bedre ¹⁾? Men var dette det Sande, som naar vi Mennesker, hvergang Livet trykker eller smerter, strax have det Dnsfe tilrede, at vi laae i vor Grav? Lader os dog gaae irette med os selv over dette Dnsfe, thi er det da saa tilbørligt? gaaer det frem af et Sind, som vi tør kalde prise- ligt? Sværtimod er det vel ofte Dorffhedens Røst, som blot vnsker at lægge enhver Byrde, ikke blot Sorgens, men ogsaa Pligtens, fra sig, som er træt af, at hver Morgen kommer med sin Fordring om at arbejde og virke; det er Feighedens Røst, for hvilken enhver Vanskelighed synes ikke at kunne overvindes, enhver Gienvordighed ikke at kunne udholdes; det er det døde Hierte, for hvilket al Livets Herlighed har tabt sin Tillokkelse, hvilket ingen Kierlighed mere fylder, intet Haab mere vnsker, som giver sig tilkiende i hiint Suf. Thi lader os, som vi sagde, gaae irette med os selv; er der da i den Længsel efter at ligge i vor Grav nogen Altraa efter

1) Phil. 1, 22. 23.

at see Guds Herlighed, efter at kiende Almagtens Gierninger, at kiende Guds Væsen og Guds Raadslutninger i større Klarhed, efter at virke med fuldere Gyner, efter at nyde Kierlighedens usforstyrrede Samsund? Er det i hiint Suk Livet, der stunder til friere Udvikling, eller Døden, der allerede har qvalt Livet? Underledes, fuld af Udødelighed, være vor Længsel efter Fuldbendelsen! Derfor lader os gaae til Sørgehuset i Nain.

Men tør vi da ogsaa der sige, at der er hvert Menneskes Endeligt? O, vel vide vi, at under denne Himmel skulle vore Dine aldrig see Frelseren træde til Baaren, som det sorgende Følge ledsager, og omskifte Sorgen til Glæde, og byde den Døde vende tilbage til Livets Virksomhed, til Kierlighedens Favn. Men hvad her skeede, var jo dog en Aabenbarelse af Det, som er alle Mennesker bestemt. Den samme Røst, som her bød over den Døde, den modtager alle de Hedengangne paa den sidste Vej; og naar den siger: Du Unge eller Gamle, jeg byder dig: Staa op! da nytter det ikke, om du vilde svare: Lad mig blive i Graven, indhyllet i det evige Mørke; du maa dog rejse dig og begynde at tale, begynde at svare i det Regnskab, der vil affordres dig. Derfor, hvor der prædikes om Troen til Christum, der prædikes ogsaa om Retfærdighed og Afholdenhed og den tilkommende Dom. Men der prædikes ogsaa om vor Forsamling til Herren, om vor Opvaagnen til det sande og fulde Liv. Ikke med Dødens, men med Livets Billeder fylde du din Siel, naar du tænker paa Menneskets Endeligt. Thi det Sidste er ikke Fortabelse, ikke en Forsvinden i Mørket; men, efterdi vort dødelige Dø ikke kan skue bag Forhænget, saa blev dog et Glimt af den tilkommende Herlighed seet i Jordens Dale, da Frelseren

forflarede sit og sin Faders Raad i sine mægtige Gierninger. Naar vi da læse, at, da Herren saae den dybt bedrovede Moder, ynkedes han inderligen over hende, da skulle vi tænke, at det store Hierte endnu lever, som vil ynkes over alle de Forladte; naar vi læse, at han traadte til, og lagde sin Haand paa Baaren, og sagde: du Unge, jeg siger dig, staa op! da skulle vi tænke, at den Magt ikke er forförtet, som kan vække af Dødens dybe Dvale; og naar vi læse de Ord: „Og han gav hans Moder ham,“ da glide vor Tanke ikke løst hen derover, thi der er en Fylde af Salighed indeholdt i de Ord. O I Alle, som have gaaet, som skulle gaae den samme Vej, hvilken hiin Enke gif, maatte Frelseren møde Eder, og Eders Siels Die see ham, og Eders blodende Hierte føle den fulde Husvælselse, som er i det Ord: „Og han gav hans Moder ham!“ Amen.

XX.

Den Frihed, hvormed Christus har frigiort os.

Ved Rigsdagens Aabning,

den 4de October.

Da vore Bønner og Begieringer altid skulle frembæres med Taksigelse ¹⁾, hvilken Følelse skulde da paa denne Dag være vore Hierte nærmere, hvilken Røst før høres fra vore Læber, end Lov, Tak og Prits til dig, du almægtige og forbarmende Gud! Vi forsamles i Dag fra Landets forskjellige Egne, Alle med de nye Grindringer fra de Aar, da Krigens svære Skyer droge op over vort Land, da de udlode deres Rødsler trindt omkring, med Grindringer om blodige Valpladse, om brændende Byer, om ødelagte Marker, med de nye Grindringer om al den Befymring, vi Aar igiennem hare i vort Bryst, ikke blot for hvad der kunde vederfares os selv og vore Nærmeste, men for vore Fædres elskede Land, mod hvilket Anslagene vare vendte til Opløsning og Undergang. Men vi samles ogsaa med de nye Grindringer om din naadige, underfulde Beskiermelse; vi samles i den Fred, hvormed du atter har omhegnet vore Grændser, thi du hød Uveirsskyerne at adspredes, du hød de fremsthyrtende Strømme: Saa vidt skulde I komme,

¹⁾ Phil. 4, 6.

og ikke videre, her bryde sig Eders høie Bølger! du drog ud med vore Hære, du var med dem, der talede vor Sag, og aabnede Retfærdighedens og Billighedens Røst Indgang, og nu forunder du os at samles i den, vel dyrt kjøbte, men hæderligen vundne Fred.

Vi samles fra de forstfællige Egne, og hvor vi stuede hen, saae vi ikke et Land, hvis Kræfter Krigen havde udtømt, tværtimod allevegne en ny Fremblomstring, allevegne vindstibelige Hænder, og Løn for deres Arbeide. Vi saae ud over vore Marker, du havde fyldt dem med Velsignelse, havde rigeligen ladet Græs groe for Dvæget og Sæd til Menneskets Tieneste; du gav beleilige Tider af Himmelen, og vi have kunnet indsamle det rige Forraad. Vor Stiel love Herren, og forglemme ikke alle hans Velsigninger ¹⁾).

Men med vor Taksigelse stiger ogsaa vor Bøn op til dig, du Fredens Gud! Vi anraabe dig, at du vil styre vore Hiorter og Idretter saaledes, at der ogsaa maa være indvortes Fred i vort Land, ikke den dorste No, hvori Menneskene saa ofte trætte af de svære Kampe, synke i den foragtelige Dvale, hvor Alt vorder dem ligegyldigt, og al Iver udslukkes for det fælles Vel; men vi bede dig, at du vil vække alle de Kræfter, du nedlagde i os, og at vi dermed i broderlig Forening maae stræbe efter Alt, hvad der er godt og priseligt, Alt, hvad der er et Folks sande Hæder og Vel. Bind alle Hoymodets og Tvedragtens og Misundelsens og Bagvasselsens og Hadets og Hævngierrighedens onde Aander i deres Huler, og send din gode, hellige Aand, at der maa staves iblandt os et Liv, som er dig til Velbehag og os til Velsignelse, at vi maae høre i Landet som et kristeligt Folk i den sande Frihed, som stedse er bunden af Retfærdighed og Kierlighed og din uskramte Frygt! Amen.

¹⁾ Ps. 103, 2.

Text: Gal. 4, 30—5, 1.

Hvad siger Skriften? Udstød Tjenestegvinden og hendes Søn, thi Tjenestegvindens Søn skal ikke arve med den frie Qvindes Søn. Saa ere vi da, Brødre! ikke Tjenestegvindens Børn, men den frie Qvindes. Derfor bliver stadige i den Frihed, hvormed Christus frigjorde os, og lader Eder ikke atter tvinge under Trældoms Nag.

Ethvert ædelt og skiont Ord i det menneskelige Sprog faaer først sin rette og fulde Betydning i Christi Evangelium. Derfor, Medborgere! have vi valgt den foreløste Text til dermed at hilse Eder, i det I som frie Mænd drage hen at raadslaae om Fædrelandets vigtige Anliggender. Det Ord „Frihed“ lyder i disse Aar fra Land til Land, men vi kunne ikke negte, at dette, som ethvert andet ædelt Ord, ofte forvansktes i den menneskelige Tale, fordi Begrebet, som det betegner, ofte er forvansket i Hiertet, og af Hiertets Overflodighed taler dog Munden ¹⁾. Ligesom Menneskenes Mængde for det Meste staaer og stuer udenfor sig, og venter paa udvortes Begivenheder og Foretagender, hvorved den lyksalige Tilstand, de attraae, skulde komme, medens de forglemme, at, dersom Guds Rige ikke først er inden i os, da kan alt Udvortes ikke bringe os det, ikke være os til Betsignelse: saaledes er det ogsaa med Friheden. Visstelig kunne og skulle der være Foranstaltninger, som sigte til at fremme og bevare den borgerlige Frihed; men alt dette bringer dog ikke et Folk den sande Frihed, dersom der ikke i Menneskene selv er den indre Frihed. Og hermed skulle vi ikke vente paa Noget, der først skal stee, thi, dersom du ikke selv vil søge Friheden, hvor den er at finde, da vorder du aldrig fri. Vel tør Ingen rose sig,

¹⁾ Matth. 12, 34.

som om han allerede var ganske frigiort; den indre Frihed er en Fuldkommenhed, som et Menneske aldrig ganske naaer, før han optages til den evige Frihed, men hvorefter vi stadigen skulle stræbe, saa at vi mere og mere løses fra enhver uærdig Trældoms Lænke. Men deri kunne og skulle vi dog have giort nogen Fremgang i de Aar, vi have levet, og jeg haaber, at dog Mange ville kunne sige med mig, at vi ikke have ventet paa disse sidste Aar for at leve som frie Mænd, at vi have stræbt ikke at være Menneskers Trælle, have stræbt at kiende hvad der er sandt og ret, og da at tale og handle, som det var os om Hjertet. Thi kun Sandheden kan frigjøre os ¹⁾, og derfor kunde Han, som er Veien, Sandheden og Livet, sige: Dersom Solnen, det er Han selv, faaer frigiort Eder, skulle I være virkeligen frie ²⁾. Han talede til det jødiske Folk; de roste sig, at de vare Abrahams Sæd, og aldrig havde været Nogens Trælle, og dog vare de i deres Skriftkloges og Pharisaernes Trældom, blinde Beilederes, som førte dem med sig selv til Undergang; dog vare de i deres Begjeringers og Lidenskabers Trældom, saa at Herren maatte sige dem: Hvo som gjør Synd, er Syndens Træl ³⁾. Harde de villet høre Ham, som kom at frelse sit Folk fra deres Synder, da havde han ført dem til den sande Frihed.

Og efterdi jeg veed, at han endnu kan og vil føre ethvert Folk og ethvert Menneske til det Samme, efterdi jeg veed, at hvad der er i mig af Frihed, hvad der opløfter mig over Verdens Trængsel, over dens Roes og dens Dadel, hvad der gjør, at jeg ogsaa i denne Time staaer iblandt Eder,

¹⁾ Joh. 8, 32.

²⁾ B. 36.

³⁾ B. 34.

mine Medborgere, som en fri Mand, ikke søgende Gunst ved indsmigrende Tale, men kun søgende at skaffe Sandheden Indgang, det skylder jeg min Herre og Frelser: saa indbyder jeg Eder i denne alvorstfulde Time til med mig at betragte

den Frihed, hvormed Christus har frigiort os.

Der er dog Ingen, som kan mene, at et Menneskes Frihed bestod deri, at han havde løst ethvert Baand, saa han var i Verden uden Lov, uden Herredomme. Hvor fri endog et Menneske mener sig, tiener han stedse en Herre; men der er den Tieneste, som er en Trældom, og den, i hvilken Mennesket kan føle sig fri, fordi den kun fordrer, hvad ogsaa hans inderste Bevidsthed fordrer. Saaledes er det da ogsaa en Frihedens Tieneste, hvortil vor Troes Begynder og Fuldender indbyder os, thi den Frihed, han skienker, er først en Frihed i Retfærdighed.

Dersom der endog var en Frihed, som kunde fritage fra enhver anden Lov, da ikke fra den, som gielder fra Slægt til Slægt, som ikke er indskrænket inden noget Lands Grændser, som er udtalt i alle Tungemaal, ligesom den er skreven i hvert Menneskes Hierte: Retfærdighedens hellige, evige Lov. Dens Udtryk iblandt Menneskene er dette: Alt hvad I ville, at Menneskene skulle gjøre mod Eder, det gjører I ogsaa mod dem ¹⁾! og dets Bekræftelse herovenfra er denne: Ligesom du gjorde, skal dig skee, dit Bederlag skal komme paa dit Hoved ²⁾. Hvo kan tvivle om, at Hiint er den Retfærdighedens Lov, som skal styre Menneskenes Liv, og at

¹⁾ Matth. 7, 12.

²⁾ Obad. B. 15.

Dette er den Retfærdighedens Lov, efter hvilken Gud styrer, thi den er grundet i Guds evige Væsen? Guds Lov, som ikke standser ved at domme over de udvortes Gierninger, men stedse vil føre sine Bud ind i Menneskets Hierte, thi det er dog indvortesfra at alt Godt og alt Ondt gaaer ud — Guds Lov siger os: Du skal ikke begiere ¹⁾! og dermed vil den frigjøre vort Sind fra det Uværdige. Men der er i Mennesket en anden Lov: Begierlighedens Lov, og Begierligheden i Menneskets Hierte kunne vi efter vor Textes Anviisning kalde Trælqvinden, thi den er i Trældom, og føder til Trældom; thi kunne vi vel sige, at Den, der er under Begierlighedens Herredømme, Den, som med misundelige Dine seer efter Det, som ikke er Hans, som pønser paa Midler og Krogveie, hvorved han kunde tilvende sig det, at Den, der paa hvilken som helst Maade nærer Begierligheden efter det Forbudne — kunne vi sige, at den Pengegierrige, den Argierrige, den Bøllystige er Den, der lever med Frihed i Verden? Tværtimod tale vi Alle om Guldets Trælle, vi sige, at de ved at binde deres Sind til Det, der dog alene tilhører Jorden, udslukke i sig Alt, som der er ædelt og skjønt og i Sandhed frit; vi tale om Bøllystens Trælle; vi tale om dem, som ved at hige efter den forsængelige Ære, gjøre sig til Menneskers Trælle. Men hvad siger Skriften? Udstød Trælqvinden og hendes Søn, thi Trælqvindens Søn skal ingenlunde arve med den frie Qvindes Søn. Nei, den trælbundne Siel skal ikke have Lod eller Deel med de Frie. Vil du være blandt Disse, da stræb at forjage al den Begierlighed, som vil binde dig i uværdig Trældom; da stræb

1) Rom. 13, 9.

at danne dit Jnderste, saa at det Evangelium, der er en Guds Kraft til Salighed, saa at Christus kan frigjøre dig ved Retsfærdighed. Thi hvor fri er dog den Mand, som i alle Ting beslitter sig paa at bevare en uftadt Samvittighed for Gud og Mennesker! Derfor, da Apostelen vilde skildre den Rustning, som et Menneske skal iføre sig for at bestaae sin Striid i Verden, da sagde han: Saa staaer da, omgjordede med Sandhed, iførte Retsfærdighedens Bantser ¹⁾! Dette Bantser stræbte han at iføre sig selv; derfor stod han under alle sit Livs afverlende Skiebner som en fri Mand for Guds og Menneskers Ansyn; thi var han ikke fri, da han imod enhver Anklage kunde sige: Denne er vor Roes, vor Samvittigheds Vidnesbyrd, at vi have vandret i Verden i Oprigtighed og Guds Retsfærdighed ²⁾? Var han ikke fri, selv i Lænker, da han ikke behøvede at skamme sig derved, da han ogsaa i dem talede, som han vilde og burde, ogsaa i dem følte sig uafhængig af Verden, af Liv og Død?

O, der er en Frihed, som ingen udvortes Magt kan tage, men heller ikke give. Dette gielder for hvert enkelt Menneske, og dette gielder for det hele Folk. Forgives stadfæste I frie Indretninger, forgives løse I saa mange Baand, der tilforn holdt eller tvang, dersom I ikke tillige befæste Retsfærdighedens Herredømme, thi alt det formeente Gode, der kan bringes et Folk, er dog kun til Fordærvelse, naar Retsfærdighedens Baand løses. Derfor, naar over enhver Domsal i Landet Retsfærdighedens hellige Navn skal staae skrevet for at paaminde Dommeren, skiondt han har Love over sig, og efter dem skal staae til Ansvar: hvor meget

1) Eph. 6, 14. 2) 2 Kor. 1, 12.

mere bør da over de Sale, hvor Lovene selv skulle prøves og veies, hvor der intet Ansvar er paa Jorden, det hellige Ord „Retfærdighed“ staae med flammende Skrift, og minde om det Ansvar, der er fra en høiere Domstol.

Den Frihed, hvormed Christus har frigiort sine Troende, hvormed han vil frigjøre Alle, er dernæst en Frihed i Kierlighed. Alle kiende den hellige Lov: Du skal elske din Næste, som dig selv; det lyder atter og atter i Evangeliets Formaning: Enhver see ikke paa Sit, men Enhver ogsaa paa Andres ¹⁾! Bærer hverandres Byrde og opfylder saaledes Christi Lov ²⁾! Men atter her er der en anden Lov, som føder til Trældom, Selvsygens fordærvelige Lov: Enhver er sig selv nærmest. Den tilstaaer ikke, at den fører til Trældom, tværtimod lover den at frigjøre Mennesket, i det den befrier ham fra Kierlighedens mange og tunge Sorger, dem i Livets daglige Gang, og dem i det offentlige Liv, naar vi saa gjerne vilde see det Heles Vel fremmet, og vi maae see saa Meget, som forhindrer og forstyrrer det. Da kommer Selvsygen, og siger: Hvi bekymrer du dig om alt dette? naar du selv lider vel i Verden, da lad det Dvrige gaae, som det vil og kan! Jeg kan nu ikke føre Talen om i alle Livets Forhold, og vise, hvad Den bereder sig, som, hvis han endog lever i Menneskenes Brimmel, i sit Jnderste affondrer sig selv fra dem, hvorledes han erfarer Sandheden af det gamle Ord: Det er ikke godt, at Mennesket er ene. Nu taler jeg i Særdeleshed til Eder, I Fædrelandets Mænd, sendte i dets Navn for at raadslaae i dets sælles Anliggender! I bringe Alle Kierlighed til Fædrelandet med i Eders Hiertes,

1) Phil. 2, 4. 2) Gal. 6, 2.

og den kan jo dog ikke være det Samme, som Selskypens Omsorg for det Egne. Heller ikke kan den bestaae blot deri, at vi forlyste os i offentlige Fester; de kunne have deres Værd og deres Gavn, men Fædrelandet nøies ikke med flygtige Ord, som Veiret strax adspreder, det kræver Tale og Handling, hvor det gielder. Vi elske vort Fædreland — ja vi elske ogsaa vore livsfulde Strande, vore smilende, frugtrige Sletter, vore løvtækte Skove; men fornemmelig kræver Fædrelandet af os, at vi skulle elske det Folk, som boer deri, og ikke dets Navn alene, fordi det er det Navn, som ogsaa vi bære, men Folket selv, dem, der boe trindt omkring, i det Høie og Lave. Omsorgen for dem Alle blev lagt Eder paa Hjerte, i det I drog herhid, at I ogsaa skulde fremme deres Vel, hvor lidet det endog maaskee umiddelbart berører Eders eget, søge at skaffe Arbeideren Brød, om han end ikke arbejder for Eder selv, ikke forglemme Enker og Faderløse, antage Eder de Umyndige, ikke ansee endog den Ringeste iblandt dem som trælbæaren, ikke lade dem oppore i Vanfundighed og Laster, men drage Omsorg for, at de kunne opfores i Tugt og Herrens Formaning, kommende Herrens Ord ihu: Seer til, at I ikke foragte Een af disse Smaa ¹⁾!

Vijselig kræver Fædrelandet Tjeneste af os, alvorlig og svær Tjeneste, men er denne derfor en Trældom? Ja, naar den gøres med Trælle-Sind, nødtrængent, for at vinde een eller anden Fordeel, undgaae eet eller andet Tab; men ikke, naar den skeer i Kierlighed, thi Kierligheden gjør fri. Lad kun Selskypen komme med sine Lovter om Frihed, lad den sige Hver især: Frigjør dig fra alle Sorger for de Andre,

¹⁾ Matth. 18, 10.

og indskrænk dig til Omsorg for dig selv og den Stand, du tilhører! Men hvad den siger dig, det hviffer den til enhver Anden omkring dig, og saaledes anstifter den Riv og Avind, Forvirring og al ond Handel; er dette Frihedens Tjeneste? er det saaledes frie Mænd raadslaae om det elskede Fædrelands Vel? Saa bringer Selvsygen ogsaa alt det Onde udenfor dig ind i dit eget Hierte, idet den der tænder Hadets og Hævngierrighedens Lue, og, hvad enten du lader den blusse ud i de vilde Flammer, eller du nærer den sfiult og fortærende i dit eget Bryst, da taber du mere og mere Herredømmet over dig selv, og vorder Lidenskabernes Træl. O, udjag Trælqvinden og al hendes Vngel, og, vil du leve, tale, handle som en fri Mand, da lad Kierligheden giøre dig fri. Den er ikke Sløvhed og Feighed; Kierlighed til Gud og Mennesker kan og maa ogsaa drive os til i den Tjeneste, der er os paalagt, at tale og handle med al Kraft og Iver; kun være Iveren af Sandhed og for Sandhed, kun være Kraften ledet af Sindigheds og Billigheds og Forsonligheds Aand! Logns og Bagvasselses og slette Rænkens Skændsel overlade du Sandhedens Fiender, og gaa du den lige Vej, ad hvilken Kierligheden fører, paa hvilken den styrker dig til at være den Samme i Dag som i Gaar, ville det Samme, tale i samme Mening, med samme Barme til at modstaae Alt, hvad der er forvendt og fordærveligt, men ogsaa til at erkiende, hvad der er godt og priseligt, om det end ikke udgaaer fra dig selv; til, hvor det kan skee uden at fornegte Det, som aldrig tør fornegtes, at forlige og forsone. Dette er den Frihed, hvormed Christus har frigiort os.

Men for alle Ting er den en Frihed i Guds Frygt, og vee det Folk, og vee det Menneske, som vil en Frihed, der

ikke er bunden af Guds Frygt! Der ere mange Baand, som holde Menneskene sammen, men brister dette Baand, da slappes og løses efterhaanden alle de øvrige; og hvad der endnu er tilbage paa Jorden af Rettskaffenhed, af trofast Kierlighed, det har dog sin Grund deri, at Guds Frygt endnu ikke er forsvunden af Menneskenes Hjertes. Men dersom vi tør haabe, at de kun ere faa i vort Folk, som udtrykkelig vilde gjøre sig frie fra al Guds Frygt, af, hvor død og uvijsom er den dog i saa mange Menneskers Levnet! Og dog have vi den jo ikke, for at vi skulle lægge den hen som en kostbar Eiendom, hvilken vi stelden tage frem og stelden bruge; vi have den ikke, for at den blot skal være med os i de enkelte Timer, da vi betræde de hellige Steder, men for at vi derfra skulle tage den med os paa alle vore Veie, at vi, jo vigtigere de Afgjørelser ere, hvortil vi kaldes, desto mere skulle gjøre den levende i os, at den maa binde os under Guds Billie, og derved gjøre os virkelig frie. Thi som frie Mennesker skulle vi dog tage vor Beslutning, og hvor Meget er der ikke stedse, som vil hindre os i at være ret frie! Vi have talet om Begierlighedens, om Egennyttens, om Selvyngens fordærvelige Herredømme; men ogsaa da, naar det ikke gielder vort Eget, naar vi ingen Fordeel for os selv have at vente, hvad enten vi bøie os til den ene Side eller den anden, hvor Mange træde os dog imøde, som ville blinde vor Samvittighed, som ville beherske vor Billie! De foregive sig at være Udsendinger fra Tidens Aand, og den fordre de, at vi skulle underkaste os, uagtet Enhver dog erkjender, at der igiennem Tiderne udgaae onde Aander, saavel som gode, og at Tidens Aand skifter som Veiret, snart blæser fra det ene Himmels Hjørne, og snart fra det andet.

De lokke os med Mængdens Bifald, de true os med dens Dabel og Spot, og desværre vide vi vel, hvad Magt alt dette har over svage Sieler. Men dersom vi da give efter, dersom vi ikke vove at tale og handle, som det er os om Hjertet, men have solgt os til Andre, og see hen til dem for at erfare, hvad vi skulle beslutte, hvad nytter det da, at vi føre Frihedens ædle Navn i Munden? vi ere dog Menneskers Trælle.

Men naar Apostelen formaner os i vor Text: Bliver stadige i den Frihed, hvormed Kristus frigjorde os, og lader Guder ikke atter tvinge under Trældoms Nag! da føle vi vel, at der, for at følge denne Formaning, udfordres Mod og Styrke. O mine Venner, vi prise af oprigtigt Hjerte deres Heltetmod, som i Farens Tider have værnet om vort Lands Frihed, vi bringe de Levende den fortiente Hæder, vi smykke de Faldnes Grave med Taknemmelighedens Krands. Men lader os ikke forglemme, at Tapperheden er en Dyd, som ikke blot skal have sit Hiem paa de blodige Balplads, men at der i enhver Livets Prøve behøves Mod og Mandskraft for at bestaae, Mod og Mandskraft for at bestaae i Striden mod vore egne Begieringer og Lidensfaber, thi Den, der behersker sit Sind er bedre end Den, der indtager en Stad ¹⁾, Mod og Mandskraft for at bestaae i Striden mod Verdens Tillokkelser og dens Trusler. Men dette seierrige Mod, denne ubetvingelige Styrke kan ifkun findes hos Den, hvis Tillid, hvis Haab er den almægtige Gud. Ret fri er dog kun Den, der kan sige med de hellige Mænd, der talede, drevne af Guds Mand: Er Gud for os, hvo kan da være imod os ²⁾?

¹⁾ Ordspr. 16, 33.

²⁾ Rom. 8, 31.

Herren er med mig, jeg vil ikke frygte; hvad kan et Menneske gjøre mig ¹⁾? Thi kun Herrens Raad bestaaer evindeligen, hans Hjertes Tanker fra Slægt til Slægt. Saligt er det Folk, hvis Gud er den eneste sande Gud, som gjorde Himmelen og Jorden og Havet, og som holder Løfte evindeligen ²⁾; det Folk som han udvælger sig til Eiendom ³⁾!

Derfor opløste vi vor Bøn til dig, du Himmels og Jordens Herre! Vi bede ikke, at dette Folk maatte være det udvalgte fremfor alle, men vi bede af inderste Hjerte, at det maa være blandt de Folk, hvilke du udvælger til over dem at lade dit Ansigt lyse, at vi maae kiende din Bei paa Jorden, dine Førelsens Bei med Menneskens Børn, og den Bei, vi skulle vandre, for at din Raade kan være med os, saa at din Kundskab og din Frygt maa befæste ethvert Baand, der skal sammenholde os i Retfærdighed og Kierlighed. Lad dit Ansigt lyse over Thronen, Den, der sidder derpaa, og dem, der staae Thronen nærmest; og, som du gav vor Konge et Hjerte til at elske sit Folk, og gav ham Styrke til at hævde sit Folks Ret paa den onde Dag, saaledes forunde du ham ogsaa at kunne dele med Folket lykkelige, af dig velsignede Aar. Lad dit Ansigt lyse over Kongens Raad, giv dem Wiisdoms og Krafts og Kierligheds og Sindigheds Aand, og giv Lykke og Velsignelse til deres Idrætter. Lad dit Ansigt lyse over denne Forsamling af Fædrelandets Mænd, som nu drage hen i det alvorfulde Grinde, i hvilket de sendtes, at de i fælles Overveielse maae redeligen søge, og veiledte af dig, finde, hvad der kan fremme Folkets sande Vel, saa at Alt maa tiene til Opbyggelse, ikke til Nedbrydelse.

¹⁾ Ps. 118, 6. ²⁾ Ps. 146, 56. ³⁾ Ps. 33, 11. 12.

Dg nu, Medborgere, Brødre, det samme Fædrelands
 Sonner, Gud bevare Eders Indgang og Eders Udgang!
 Ja, Gud bevare Eders Indgang, at I nu maae indtage
 Eders Sæde som ret frie Mænd, med redelig Villie til at
 søge Folkets Hæder og Vel; Intet ssee af Lyst til Trætte
 eller forsængelig Gre, Ingen see paa sit Eget alene, men
 Enhver ogsaa paa Andres ¹⁾! Dg Gud bevare Eders Ud-
 gang, at I, naar I have udført Eders vigtige Hverv, maae
 vende tilbage med den Bevidsthed, under alle Raadslagninger
 at have bevaret Eders Sind frit fra enhver uværdig Træl-
 dom; vende tilbage med Samvittighedens Fred, med for-
 standige og retsfindige Medborgeres Agtelse, og see Guds
 Belsignelse i Eders Hiem, Guds Belsignelse i Eders og
 vort elskede Fædreland! Amen.

1) Phil. 2, 3. 4.

XXI.

Kirkeforbedringens dobbelte Hensigt.

Paa Alle Helgens Dag.

(Reformations-Festen.)

Du Menighedens Herre! Du er i Gaar og i Dag den Samme, ja til evig Tiid ¹⁾. Men vi Menneſſer forandres; vi ſtulle ikke heller blive ganſte de Samme, vi ſtulle ſtedſe gaae fremad, mere og mere fyldes med din Villies Erkiendſe i al aandelig Wiisdom og Forſtand ²⁾. Men vær hos os med dit Ord og med din Aand, at vor Forandring maa være til det Bedre, ikke en Afvigelse fra det Rette og Gode, men en Fremvært deri. Lad ogſaa denne Dag være til Oprækkelse i vore Menigheder, at vi med ſtadigt og trofaſt Sind maae ſkye alle Bildfarelſer, med ſtadigt og trofaſt Sind holde faſt ved dit Evangeliums rene Lære, og, veiledte deraf, mere og mere lære at efterfølge dine rette Hellige i Tro og Haab og Kierlighed! Amen.

Text: 1 Kor. 3, 11—15.

Ingen kan lægge en anden Grundvold, end den, ſom lagt er, hvilken er Jeſus Chriſtus. Men derſom Nogen bygger paa denne Grundvold Guld, Sølv, dyrebare Stene, Træ, Hø, Straa, da ſkal Hvers Gierning

¹⁾ Hebr. 13, 8. ²⁾ Kol. 1, 9.

blive aabenbar, thi Dagen skal gjøre det klart; ved Ild skal det aabenbares, og Ilden skal prøve, hvordan Hvers Gierning er. Dersom Nogens Gierning, som han byggede derpaa, bliver fast, da skal han faae Løn; dersom Nogens Gierning bliver opbrændt, da skal han lide Skade; men han selv skal blive frelst, dog som igiennem Ild.

En aarlig tilbagevendende Fest betyder, at Noget er skeet tilforn, som har efterladt blivende Spor, som endnu er Mennesker til Gavn og Glæde. Vel er den Fest, vi i Dag høitidelig holde, ikke som en af vor Kirkes store Høitider; den er ikke en Fest i alle christelige Lande, den fører ikke vor Tanke saa langt tilbage, ikke hen til de Steder, hvor vor Frelse opbrændt; dog ere Aarhundreder forgangne, og have ikke udsløttet Mindet af den Dag, vi nu festligen ihukomme, ikke dens store og lysende Følger. Thi i disse Dage er det trehundrede og femogtredive Aar siden hiin Munk i Bittenberg, der Aar igiennem havde alvorligen været betænkt paa sin egen Siels Fred og Frelse, men ikke vidste, at han var kaldet til store Idrætter — siden Luther, i sin Fortørnelse over den skændige Handel, som med saa aabenbar Frækhed blev drevet, ikke med Jordens Kostbarheder, men med Menneskers Sieler, begyndte den Kamp derimod, hvorom ikke han selv og ikke Nogen paa Jorden vidste, hvor vidt den skulde føre. Thi ogsaa her udvalgte Gud det for Verden Skrobelige for at beskæmme det Stærke, og Det, som Intet var, for at tilintetgjøre Det, som var Noget¹⁾. Lær vi her sammenligne det Største: hvad vidste Verdens Vise og Store og

¹⁾ 1 Kor. 1, 27. 28.

Mægtige om Det, der skulde udgaae fra Krybben i Bethlehem? og hvad vidste den Vældige i Rom, og de, der klædte sig i Purpur og kostelige Linflæder, og levede hver Dag fræseligen og i Glæde, og ikke bekymrede sig om Josephs Skæde, og de, der i smudsig Dovenstab droge om for ogsaa at lokke Skierven af Armodens Hænder — hvad vidste de om, at der fra hiint stille Kloster skulde optændes en Ild, som skulde brænde vidt omkring?

Vi have ofte, Andægtige Tilhørere, handlet om, at der, førend Herrens store og forfærdelige Dag frembryder, komme mange Herrens Dage over enkelte Steder og Mennesker. En saadan Herrens Dag var det ogsaa her der kom. Den brød ogsaa frem med Ild, og hvad der var bygt paa en anden Grundvold, end den ene, evig faste, hvad der var bygt af Træ, Hø, Straa, det skulde fortæres, at hvad der var bygt med Guld, Sølv og dyrebare Stene kunde lyse frem i sin uforstyrrelige Glands.

Gud, som vil, at alle Mennesker skulle vorde salige og komme til Sandheds Erkiendelse, lod ogsaa her sin saliggjørende Raade aabenbares for alle Mennesker, som bare Christi Navn; af, men Menneskene elskede mere Mørket, end Lyset¹⁾; dog vare der ogsaa de, som annammede det paany fremdragne Vidnesbyrd om vor Saliggjørelses Stifter, og hvilke han gav Magt til at vorde Guds Børn²⁾. Vore Fædre annammede ogsaa Vidnesbyrdet; vel tør vi ikke sige, at enten her, eller paa noget andet Sted alle Bevæggrunde vare rene og fromme, enhver Fremgangsmaade priselig; dog opvakte

1) Joh. 3, 19.

2) Joh. 1, 12.

Herren sig ogsaa her fromme og nidkiere Tienere, og Ordets rene Lære fandt Indgang i mange alvorlige og oprigtige Hjerter. Hvad der er vundet, skulle vi bevare og forsvare; og for paany at opvække os dertil, er denne Dag i vor Kirke bestemt til en festlig Dag.

Men i det vi ikke kunne eller skulle Andet, end vidne mod de Bildfarelser, som dengang bleve overvundne, og søge at forhindre, at de atter skulde trænge ind, da lader os ikke forglemme, at der ere mange Mennesker, hvis Tanker paa forskjellige Maader fare vild, og hvis Hjerter dog er ret for Gud, saa det giennem alt det forvirrende Blendværk dog finder den rette Grundvold, og erkjender, at Jesus Christus er bleven os Blisdom fra Gud og Retfærdighed og Helliggjørelse og Forløsning; skulde vi ikke villigen erkjende dem som christelige Brødre, skiondt vi ikke kunne dele hver deres Mening? Selv om dem, der trængte sig frem til at være Bygmestere, men kun byggede med Træ, Hø, Straa, siger dog Apostelen i vor Text, at deres Gierning vel skal blive opbrændt, men at de selv kunne frelses, skiondt som giennem Ild. Tjeneren skal staae eller falde for sin egen Herre, men lader os ikke være rede til at domme hverandre.

Men over Gierningen selv kunne og skulle vi dog have en Dom, paa det vi ikke skulde bygge med Træ eller Straa, som dog ingen Bestandighed har, men søge den faste Grundvold, og da bygge derpaa med faste Stene. Det var dette, vor Kirkes Fornyere vilde; de vilde forstyrre de løse Bygninger, hvori Menneskene dog kun bedrage sig selv ved at tage Bolig, og derimod vilde de paa den eneste rette Grundvold søge at bygge den christelige Troes skionne Bygning. Denne

Kirkeforbedringens dobbelte Hensigt

ville vi nu søge ret at fatte i Die.

Naar Apostelen siger: Vore Vaaben ere ikke kiødelige, men mægtige ved Gud til Befæstningers Forstyrrelse, idet vi forstyrre Anslag og al Høihed, som opløster sig imod Guds Kundskab, og tage al Tanke til Fange under Christi Lydighed ¹⁾, da kunde vor Kirkes Fornyere sige det Samme. Deres Vaaben vare visseligen ikke kiødelige, de havde ikke Guld eller Sølv til at kiøbe sig Tilhængere, de opfordrede hverken Høie eller Ringe til at gribe til Vaaben i deres Sag; og dog vare de sendte til at forstyrre Befæstninger, stærke Befæstninger, forsvarede med alle kiødelige Vaaben, med al Verdens Rigdom og Magt, vi kunne ogsaa sige med aandelige Vaaben, visseligen ikke med Aandens Sværd, som er Guds Ord, men der ere ogsaa andre Aander, som regere i Tidernes Mørke ²⁾. Hvad Hine for alle Ting selv havde erkjendt, og vilde skaffe erkjendt i Verden, var dette, at Ingen kan lægge en anden Grundvold, end den, som lagt er, som er Jesus Kristus. Hvad de derfor først maatte forstyrre, var den Bygning, den Befæstning, som var opført paa en anden Grundvold. Thi ved Siden af Christi og hans Apostlers Værdom, hvilken Guds Aand har tilstjyndet og veiledet de hellige Mænd til at bevare os i den hellige Skrift som vor Troes Grund indtil Dagens Ende, havde man sat Overleveringer, som Apostlerne mundtlig skulde have betroet deres Disciple, og som derefter vare blevne nedlagte som en Skat, fornemmeligen i den romerske Kirkes Skød; dertil foiede man da Fædrenes Overleveringer, og Kirkes Overleveringer,

¹⁾ 2 Kor. 10, 4. 5.

²⁾ Eph. 6, 17.

hvad enten disse skulde hidrøre fra Forsamlinger, der kaldte sig Kirken, eller fra den Enkelte, der kaldte sig Christi Statholder paa Jorden. Hvo seer ikke, hvilken viid Mark her var aabnet for alle Vildfarelser, for alt forsætligt eller uforsætligt Bedrag? Vi ære sandeligen ogsaa den Viisdom, der er os overleveret fra de forrige Slægter, vi mene ingenlunde, at vi først nu skulde begynde paa den christelige Troeslæres Bygning; vi erkiende taknemmeligen, at der have været mange retsindige, af Gud begavede Mænd, som paa den Grund, istedenfor hvilken ingen anden kan lægges, have bygget med Guld og Sølv og dyrebare Stene, som derved have fremmet den christelige Indsigt, og bragt saa mange vigtige Stykker til Klarhed. Men om nu denne Indsigt virkelig er christelig Sandhed, om den hviler paa den rette Grundvold, det prøve vi efter den hellige Skrift, i hvilken alene Hans Aabenbarelse tilstræffeligen og troværdigen er os meddelt, i hvem alle Viisdommens og Kundskabens Skatte ere skjulte ¹⁾. Eller kunde du virkelig, min Tilhører! naar du tvivler om den rette Forstand af dette eller hiint Stykke i den christelige Tro — kunde du da berolige din Samvittighed, naar du gif til Rom, og bad ham, der siger, at Apostlernes Fyrste har overdraget Ham sin Myndighed, om han enten selv vilde afgjøre Tvivlen, eller han vilde sammenkalde et Raad af de Mænd, hvilke han har klædt i sit Purpur, at de kunde bestemme, hvad du skal troe, eller lade opsoge i Overleveringerne, om de have Noget at tilsoie til Herrens og hans Apostlers Ord? Jeg for min Deel har hørt den hellige Formaning: I ere dyrefiopte, vorder ikke Menneskers

1) Kol. 2, 3.

Trælle ¹⁾); jeg behøver et andet Skjold til at dække mig mod Fiendens gloende Pile, end et Menneſkes ſtrøbelige Myndighed; jeg veed, at det Anſvar, jeg ſelv har for min Siel, kan jeg ikke lægge paa en Anden, og om han end bær den tredobbelte Krone; jeg er viiſt til det Ord, ſom jeg i min Samvittighed har fornummet at være en Guds Kraft til Salighed; og derfor ſiger jeg med vor Kirkes Fædre: „Vi have den Regel, at Guds Ord ſkal grunde os vor Troes Lærdomme, og ingen Anden, end ikke en Engel fra Himmelen ²⁾“.

Det kan ikke være denne Times Sag at føre Tanken om til alle de Bygninger af Træ og Straa, ſom vor Kirkes Fornyere maatte forſtyrre; vi ville blive ſtaaende ved Det, der i Dag ſynes det Nærmeste. Thi denne Dag kaldes „Alle Helgens Dag“, en Dag til alle de Helliges Grindring, og vor Kirke har villigen bibeholdt denne Benævnelse, thi, ſkiondt vi blandt dem, der ere fødte af Qvinder, kun erkiende den Ene ſom hellig og adſkilt fra Syndere, da følge vi gierne en Apoftels Formaning: Kommer Eders Veiledere ihu, ſom have forkyndt Eder det Guds Ord, og, naar I betragte Udgangen af deres Wandel, da efterfølger deres Tro ³⁾); vi vende med Orefrygt og from Glæde Tanken til dem, ſom have ſtriddt den gode Striid, fuldkommet Løbet, bevaret Troen, til alle de hellige Mænd og Qvinder, der ere fremſtillede til Efterfølgelſe. Tænke vi i Særdeleſhed paa Jeſu Moder, hende, hvem det himmeſke Sendebud hilſede ſom den Benaadede, den Beſignede iblandt Qvinderne ⁴⁾), hvo ſkulde da ikke

¹⁾ 1 Kor. 7, 23.

²⁾ Schmalkaldſke Artikler.

³⁾ Hebr. 19, 7.

⁴⁾ Luf. 1, 28.

gjerne dvæle med hende i det stille Kammer, skue i hendes Anslyn Udtrykket af den Ydmyghed og den Tillid, hvormed den Herrens Tienerinde biede paa Opfyldelsen af den store Forjættelse, følge hende i hendes Troes Prover, i det ringe Herberge, i Landsflygtigheden, i den lange Stilhed, da hun bevarede de tidligen sagte Ord, og overveiede dem i sit Hierte, og troede, skiondt hun ikke saae; hvo skulde ikke agte den Fordringsløshed, hvormed hun stedse i Forholdet til hendes Søn, men ogsaa hendes Herre, trak sig tilbage i den Stilling, der tilkom hende; hvo har ikke stundom tænkt sig de mange verlende Følelser i Moderens Hierte, da hun snart saae sin Søn loypriset som en Prophet, hædret som en Konge, og snart haanet og forfulgt, indtil under Korset Sværdet trængte sig igiennem hendes Siel? Naar vi saaledes i hende see det lysende Exempel paa de skionne Dyder, Dvinden over i Stilhed, uden at trænge sig frem, da er dette sandt og sundt og godt. Men hvo har da givet Mennesker Ret til at ophøie hende til Himmels Dronning? hvo har tilladt dem at sætte hende til at midle mellem os og vor Frelser, som om vor Bøn kun var ham behagelig, naar hun bar den frem for ham? Han har ikke viist os til sin Moder, men han har sagt: Kommer til mig, I, som have Møie og Besværing ¹⁾; han har sagt: Den, som kommer til mig, vil jeg ingenlunde kaste henud ²⁾.

Tænke vi da endnu paa den tallose Skare af saakaldte Helgene, som ikke blot ved deres gode Gierninger skulle have gjort fyldest for dem selv, men ogsaa have efterladt Kirken en Skat af Fortieneste, som den kan sælge til hvilken Daare,

1) Matth. 11, 28.

2) Joh. 6, 37.

der vil kjøbe deraf: hvilket forstandigt Menneſte maa da ikke erkiende det Bæv af Fabler, hvori man har villet beſnære de Bankundige? hvilket retſindigt Menneſte maa ikke erkiende, hvor langt ſaa mange af diſſe foregivne Helgene endnu vare tilbage paa Fuldkommenhedens Veie, hvorledes de ofte havde ombyttet een Forſængelighedens Kaabe med en anden, eller endog taget Hyfleriets ſnuddſige Dragt til at dække deres Nøgenhed? Og naar jeg da ſeer de Skarer af Forblindede, der ſtrømme hen til Helgenbillederne, i det de fremſtilles for at indſamle de Bedragnes Gaver, og for at vedligeholde Underkaſtelsen under Herſkeſtygens Bud; naar jeg ſeer, hvorledes de af den ſtore Mængde udvælge ſig Hver især ſin Skytshelgen, hvis Afbildning de bære hos ſig for at dække dem mod Farer, til hvem de henvende deres Bønner: kan det da miſkiendes, at denne Afgudsdyrkelfe — thi ſaa er den, hvad de endog kalde den — fører ad en anden Veie, end den, der er os anviiſt til Livet, at den vil give os andre Talsmænd, andre Midlere og Fyldeſtjørere, end den Ene, til hvem vi ere viſte? Thi der er een Gud, og een Midler mellem Gud og Menneſkene, det Menneſte Chriſtus Jeſus, ſom gav ſig ſelv til en Gienløſnings Betaling for Alle ¹⁾, ſom er riig nok for alle dem, der paakalde ham ²⁾, og der er ikke Frelſe i nogen Anden ³⁾.

Vi have kun nævnet Get, men hvor meget Andet var der ikke, ſom vor Kirkes Fornyere havde at nedbryde og forſtyrre, hvorimod de ſtedſe maatte ſætte vor eneſte rette Midlers Ord: „De dyrke mig forgieves, i det de lære ſaadanne Lærdomme, ſom ere Menneſters Bud“ ⁴⁾.

1) 1 Tim. 2, 5. 6. 2) Rom. 10, 12. 3) Ap. G. 4, 12. 4) Matth. 15, 9.

Men Herren havde ikke opvakt hine Mænd; ikke kaldet dem til sine udvalgte Redskaber, blot for at de skulde nedbryde, men ogsaa for at de skulde befæste og bygge; de skulde vidne mod Bildfarelser, mod alt Løgnens Bedrag, men ogsaa vidne for Sandheden. De vare ikke som disse Dages Vise og Dplyste, der storme mod Alt, hvad der er ærværdigt og helligt, men Intet vide at sætte isteden, og kun efterlade den aandelige Mark øde og tom, at Ingen der skal finde Herberge og Bederqvægelse. Hine Mænd vidste fuldt vel, hvad de vilde bringe for Lyset, de bekiendte, de prædikede aarle og silde efter Skrivterne, at Jesus Christus, sand Gud, fød af Faderen fra Evighed, og vor Herre, er hengiven for vore Overtrædelser og opreist til vor Retfærdiggjørelse, at han alene er det Guds Lam, som bærer Verdens Synder, og at Gud har lagt vore Misgerninger paa ham, at Alle have syndet, og retfærdiggjøres uskyldt, uden deres egne Gierninger og Fortienester, af Guds Naade. „I dette Stykke — sagde de — kan intet christen Menneſte give efter, eller indrømme Noget derimod, om saa Himmel og Jord og alle Ting skulde falde sammen“ 1).

Men her mene Modstanderne at have Seieren i Hænderne. See, sige de, I prædike Troen, men vi fordre Gierninger; I sige, at Menneſtet retfærdiggjøres, naar han i Troen griber den Fyldestgjørelse, som er steet ved Christum; vi sige, at Menneſtet ogsaa selv skal gjøre fyldest ved gode Gierninger. Maaskee ere der de Dren, i hvilke denne Tale klinger smukt, men, Andægtige Tilhørere, lader os betragte den i det rette Lys saaledes som der er Sandhed i Christo.

1) Schmalk. Artifler.

Vor Kirkes Fiender fordre af Den, der vil retfærdiggjøres, at han skal bekiende sine Synder for et Menneske, hvem Raadigheden over hans Siel skal være betroet. Herved handles nu ikke om Syndens egentlige Rod og Kilde, om Det, som skjuler sig i Hjertets dybe Grund, som Den, der ikke er rørt af Guds Aand, ikke erkjender eller bekiender, om Gierrighed, Hormod, Forsængelighed, Misundelse og alt Deslige; det er de enkelte Handlinger, hvilke du selv maa erkjende som strafværdige, du skal bekiende, dem skal du søge at tælle sammen i deres hele Antal, thi forbigik du nogen, for hvilken derfor heller ingen Bod blev dig paalagt, da blev den ikke forladt. For enhver af disse Synder skal du gjøre fyldest; du skal læse et foreskrevet Antal Bønner, du skal nogle Dage holde Faste, nogle Nætter ligge paa et haardt Leie, du skal give Almisse til de Fattige, og deslige; er din Synd større, og din Formue større, da skal du give rige Gaver til Kirker og Klostre, eller til de Helgenes Billeder, hvis Hielp du paakalder. Saa er den Regning afgjort, og der begynder en ny, som i sin Tiid vil finde den samme Afgjørelse. Vi vide det vel, at mangen retsfindig Sielesørger søger at trænge dybere ind med sin Formaning og Advarsel, men over alt Det, han skal afgjøre med de Enkelte, vil det snart fattes ham paa Tiid og Kraft, og Den, hvem han paalægger en saadan Bod, ledes derved til at bedrage sig selv, som om han hermed havde gjort fyldest for sine Synder og opfyldt, hvad der er krævet af ham. Hører dem kun, de Forblindede, hvorledes de anklage os, at vi ere saa strenge, og ikke lade os affinde med hvad der saa let er betalt!

Desværre vide vi jo vel, at der i vor Kirke have været de, der prædikede Troen, som om den var en Samling af

døde Bogstaver; dem lagde de som et Nag paa Menneskenes Samvittighed, og naar Nogen i en udvortes Bekjendelse holdt fast ved ethvert af disse Bogstaver, da tællede de ham blandt deres Udvalgte, om det end, som Sirach siger, var et dødt Hierte, der hængte ved en død Ting ¹⁾; derimod straffede deres Fordommelse strax enhver Avigelse fra noget af disse Bogstaver. Vi vide ogsaa, at Verden ofte har prisfet denne Iver, thi Verden vil hellere en saakaldet Tro, der er virksom i Had, end den sande og levende Tro, som er virksom i Kierlighed. Men saalænge vor evangeliske Kirke staaer, og saalænge dens ypperste Kirkefaders Røst endnu høres i den, har der været vidnet, skal der vidnes mod dette fordævelige Bæsen inden dens Grændser, saavel som mod det udenfor den.

Thi hvilken er vor Kirkes Lære om Saliggjorelsens Orden, om den Vej, der fører til Lon og Frelse? Først læres der, skal for de Ubodfærdige, og for Alt, hvad der endnu i de Troende er Uomvendt og Ubodfærdigt, Loven prædikes i al dens Strengthed og Skarphed. Dermed skal hvert Menneske indsluttes under Synd, dog ikke for at han ligegyldig skulde kunne sige: Ja vel er jeg en Synder, som alle Andre, men for at vække den Bedrøvelse, som er efter Gud, som virker Omvendelse til Salighed ²⁾. Naar da denne Bedrøvelse er vaft, naar Mennesket i den spørger: Hvorledes finder jeg Fred med Gud? hvorledes finder jeg Lyst og Mod og Kraft til at fatte et andet Sind og vende om? da vedkiende vi os aldeles, at vi intet andet Svar have, end dette: Ved Jesu Christi Tro. Og naar vi da visseligen

1) Sir. 18, 23.

2) 2 Kor. 7, 10.

tillige sige, „at, dersom Troen ikke ledsages af gode Gierninger, da er den falsk“, da sige vi dette i en ganske anden Mening, end de, der mene dermed at gjøre fyldest for deres Synder, mene for disse Gierningers Skyld at vende retfærdiggjorte. Thi, du usle Menneſke! hvilke Gierninger mener du da at have, som du kunde stille frem, naar den evige Retfærdighed gaaer irette med dig? Dersom disse Gierninger ikke engang ere gode, men kun unyttige Plager, som du paatog dig efter et Menneſkes Bud, ikke efter Christum, da er det saa langt fra, at de give dig nogen Fortieneste, at de tværtimod svække i dig Lyſt og Kraft til i dit Kald at handle og virke, som du burde. Men ere de endog deres Navn værdigere, hvad er der dog i dem alle tilsammen, uden hvad der burde ſtee, hvad der kan være Bidneſbyrd om, at du har fattet et andet Sind, men hvori der ikke er den mindste Betaling for hvad der er forbrudt eller forſomt? Og mener du, at den Retfærdighed, som ſkal overgaae de Skrivfloges og Phariſæernes, og berede dig til Himmeriges Rige ¹⁾, beſtaaer deri, at du kan optælle enkelte gode Gierninger her og der, at dermed har du fyldeſtgiort Loven, dermed kan du ſtille din Samvittighed tilfreds, dermed ſtille den høieſte Dommer tilfreds? Derfor lære vi efter Skrivterne, at intet Menneſke kan blive retfærdiggjort for Gud ved Lovens Gierninger, at de blive retfærdiggjorte uforſkyldt af Guds Naade ved den Forløſning, ſom er i Christo Jeſu, hvilken Gud har fremſtillet til en Forſoning formedeſt Troen paa hans Blod, for at gjøre Den retfærdig, ſom er af Jeſu Tro ²⁾. Men ſaa lære vi ogſaa, at den ſande Tro er en levende Tro, at

¹⁾ Matth. 5, 20.

²⁾ Rom. 3, 10. ff.

den er en Kraft, som fornyer, gienføder Mennesket, som fornyer Sind og Aand, som frembringer det nye Menneske, der er skabt efter Gud i Sandhedens Retfærdighed og Hellighed ¹⁾, som virker ikke blot til gode Gierninger her og der, men til at hellige os ganske og aldeles, og bevare vor ganske Aand og Siel og Legem, ustraffeligen i vor Herres Jesu Christi Tilkommelse ²⁾. Thi, siger Luther, „Get er at gjøre Lovens Gierning, og et Andet at opfylde Loven. Lovens Gierning er Alt, hvad et Menneske kan gjøre efter Loven af egne Kræfter. Men efterdi der ved og med saadanne Gierninger endnu i Hjertet bliver Ulyst og Tvang til Loven, saa ere saadanne Gierninger uduelige, og kunne ikke behage Gud. Men at opfylde Loven er, med Lyst og Kierlighed at gjøre sin Gierning, og uden Lovens Tvang at leve gudeligen og vel, som var der ingen Lov eller Straf. En saadan Lyst af fri Kierlighed giver den Hellige Aand i Hjertet; men Aanden gives ikke, uden alene i, med og ved Troen paa Jesum Christum. Aanden virker et glad og frit Hjerte, og saaledes gaae de gode Gierninger frem af Troen selv“.

Dette er den Lære, vi i vor Kirke vedkiende os, som vi have bekiendt, som vi med Guds Hielp til vort sidste Aandedræt ville bekiende, som vi skulle forsvare mod Tyrstendommer og Magter, mod Verdens Herrer, som regere i denne Tids Mørke, mod Ondskabens aandelige Hær under Himmelen ³⁾. Vi stræbe at iføre os Guds fulde Rustning, men vi føle det vel, at, som ogsaa Luther lærte os at synge:

¹⁾ Eph. 4, 23. 24.

²⁾ 1 Thees. 5, 23.

³⁾ Eph. 6, 12.

Vor egen Kraft ei hielppe kan
 Let kan os Fienden fælde;
 Men med os slaaer den rette Mand,
 Dmgjortet med Guds Vælde;
 Det er den Herre Christ,
 Dg Seier faaer han vist;
 Der er et anden Gud;
 Han drager med os ud,
 Han Marken maa beholde.

Nei, der er ikke anden Gud end Den, der er aabenbaret i dig, Herre Jesu Christe, du som er Eet med Faderen ¹⁾. Til dig befale vi vor Sag, du vor eneste rette Skytshelgen, du den eneste rette Hellige blandt alle dem, som ere fremtraadte paa Jorden, og den Eneste, som kan og vil give Beskyttelse. Vi tør ikke bede dig, at du vilde sende din Kirke idel rolige Tider, thi vi vide vel, hvor let Kræfterne da vilde synke i Dvale, og der maae vel være Partier iblandt os, paa det de Retsfrafne kunne blive aabenbare ²⁾. Men under alle Bevægelser være du hos os og med os! En anden Grundvold kan Ingen lægge, end den, som lagt er, men paa den skulle vi bygge. Hvad der er bygt med Træ og med Straa, lad det blive fortæret; men opvæk ogsaa dygtige og forstandige Arbeidere, som bygge med Guld og Soly og dyrebare Stene, og hvad der saaledes er bygt, det beskierme du, o Herre! at din Kirke maa vore til et helligt og herligt Tempel, og Slægt efter Slægt forsamles deri indtil Fulddendelsens Tider! Amen.

1) 1 Joh. 10, 30.

2) 1 Kor. 11, 19.

